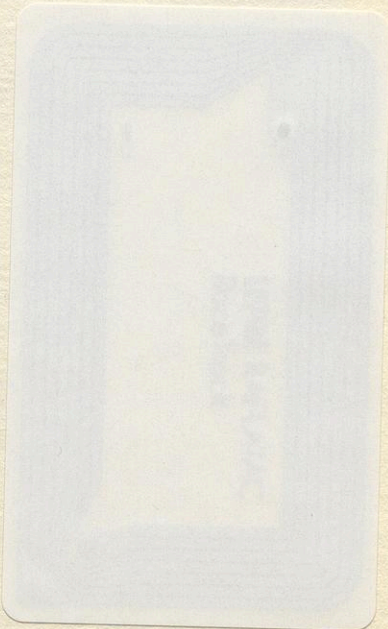

N12<519852118 021

N12<502592155 021

UB TUBÜBINGEN

Buchbinderei
R. Schaffhauser

4

Acta et Decreta Capitulorum Generalium Ordinis Praemonstratensis

Tomus IV

1588-1660

ed.: J.B. VALVEKENS, O. Praem.

Analecta Praemonstratensia, 1979, LV, sqq.

ABBATIA AVERBODIENSIS

203122

Acta et Decreta
Capitulorum Generalium
Ordinis Praemonstratensis

Tome IV

1288-1660

ed. J. B. VALERIEUX, O. Praem.

Imprimis Praemonstratensis, 1978, L.V. 899.

VERBODEN AFRORODIEN

2

7A 246-4

Uti monuimus in tom. I editionis horum Actorum et Decretorum Capitulum Generalium (tom. I, pp. VII-IX), textus illorum Actorum completus nequaquam nobis pervius est, saltem hucusque. Ignoramus an talis collectio completa adhuc extet, recondita in Archivis hucusque inexploratis.

Habemus autem sub hoc respectu duas collectiones Actuum illorum. Una ex istis collectionibus exscripta est a secretario Abbatis Generalis, versus a. 1660, Gregorio du Crocq, qui, ipso fatente, textus a se transscriptos hausit e codicibus bibliothecae abbatae Praemonstratensis. Textus autem ille, exscriptus a du Crocq non omnia et singula Capitula Generalia celebrata novit aut refert. Extat praeterea in cod. Bibliothecae Nancy 1767 (994) textus Actorum partim vel complete referens plurimorum Capitulum Generalium.

Contentum horum manuscriptorum sub hoc respectu exposuimus in praefatione ad tomum I nostrae praesentis editionis, pp. VII-IX. Cfr. de ms. Laon 538: N. BACKMUND, *Monasticon Praemonstratense*. Tom. II. Straubing, 1952, pp. 13-14.

In tomo tertio praesentis editionis Decretorum et Actorum Capitulum Generalium Ordinis perveneramus ad Capitulum Generale anni 1571.

Ordo Praemonstratensis tunc vitam protrahabat in conditionibus difficillimis. Quod potissimum proveniebat ex eo quod abbates sic dicti «commendatarii» abbatiam Praemonstratensem et Ordinem ipsum theoretice «regebant»¹⁾. Tandem, 14 decembris 1572, Iohannes

¹⁾ Cfr. de abbatibus commendatariis: G. PICASSO, art. *Commenda* in *Dizionario degli istituti di Perfezione*, t. II, Roma, 1973, coll. 1246-1250. R. LEPRAT, art. *Commende* in *Dictionnaire de Droit Canonique*, t. III, Paris, 1942, coll. 1029-1085. Commenda designat provisionem beneficii regularis personae non-regulari, cum dispensatione vitae regularis. Abbates commendatarii obtinebant usufructum proventuum beneficiorum abbatiarum. Maxima infortunia e tali institutione acciderunt in abbatibus commendatis. Abbatia Praemonstratensis currente saeculo decimo sexto, et quidem annis 1535-1572 suberat abbati commendatario. Et quidem annis 1535-1561 cardinali Pisano; annis 1562-1572 cardinali Hippolyto d'Este. Cfr. P.E. VALVEKENS, *Le cardinal François Pisani, abbé commendataire de Prémontré* in *Anal. Praem.*, 1941, XVII, pp. 65-163; *Le cardinal Hippolyte d'Este, abbé commendataire de Prémontré* ib., 1942, XVIII, pp. 91-135. — «Au cours du seizième siècle, deux cardinaux romains, François Pisani et Hippolyte d'Este, devinrent abbés commendataires de l'abbaye de Prémontré. Pendant quarante ans environ, ils restèrent en possession du titre abbatial d'une grande maison, première abbaye d'un grand Ordre religieux. Les historiographes de Prémontré sont unanimes à juger sévèrement le long séjour de deux étrangers dans une maison abbatiale, où la

Despruets provisione apostolica abbas Praemonstratensis, et proinde, Abbas Generalis Ordinis Praemonstratensis a summo Pontifice Gregorio XIII renunciatus est²⁾). Qui Despruets, durante exercitio sui muneris, revera nihil omisit ad hoc ut Ordini universo nova quaedam vita religiosa infunderetur.

Sub ipsius Despruets gubernio Ordinis varia Capitula Generalia celebrata sunt. Despruets defunctus est die 15 maii 1596. Acta et Decreta Capitulorum Generalium celebrata sub praesidio Abbatis Despruets edita iam fuerunt in *Analecta Praemonstratensia*, 1940, t. XVI, curante E. VALVEKENS, pag. spec., pp. 1-66, sub inscriptione: *Les Chapitres Généraux de l'Abbé Général Jean Despruets (1572-1596)*. Editio illa facta est iuxta textum ms. Laon 538 bibliothecae Laudunensis, iuxta textum exscriptum a Gr. de Crocq, saeculo decimo septimo. Textum illum, iam editum in hisce *Analectis*, non iterum edimus in hac nostra praesenti editione. Sub Despruets celebrata sunt Capitula Generali annis 1573, 1574, 1575, 1577, 1579, 1582, 1584, 1586.

In ms. Laon 538, sermo non fit de Capitulis Generalibus Ordinis celebratis inter annos 1586 et 1605.

In aliis fontibus tamen, hinc inde cursorie, sermo fit de Capitulis de facto celebratis illis annis. Ea quae de his Capitulis hinc inde notata invenimus, in hac praesenti editione indicamus.

présence d'un profès de l'Ordre était plus que jamais requise» (l.c., p. 65). — «En dix ans, d'Este réduisit un grand Ordre à la dernière extrémité. Il ruina l'ascendant et le ressort d'un Chapitre Général. En acceptant, dans les circonstances aggravantes du moment, la misérable abbaye de Prémontré du cardinal Pisani aux abois, il se fit complice de toutes les brimades, toutes les injustices et les abus de pouvoir de son prédécesseur» (l.c., p. 134).

²⁾ Cfr. P.E. VALVEKENS, *Acta et Documenta Joannis de Pruëti, Abbatis Praemonstratensis* († 1596) in *Anal. Praem.*, 1954, XXX, 241-243.

1588

Refert C.L. HUGO, *Sacri Ordinis Praemonstratensis Annales*, t. II, Nanceii, 1736, p. VIII: «Sic et R.D. Antonius Viscontinus San-Martinensis Abbas¹⁾, praesedit Sessionem Capituli Generalis anni 1588, in qua approbata est compositio a R.D. Despruetis²⁾ facta circa possessionem Hanapiae»³⁾.

¹⁾ A Visconti erat religiosus Ordinis S. Hieronymi; huic cardinalis Carolus de Lorraine, abbas commendatarius abbatae S. Martini Laudunensis, anno 1565 commisit abbatiam Laudunensem regendam; ipsi a S. Sede abbatia Laudunensis commissa fuit sub conditione quod professionem emitteret in Ordine Praemonstratensi. Quod et fecit. Cfr. P. E. VALVEKENS, *Le cardinal d'Este*, l.c., p. 115. Visconti deinde qua Praemonstratensis habitus est in Ordine.

²⁾ Cum ageretur de negotio ordinato ab abbate Generali Despruets, Visconti, dum quaestio haec a Capitulo tractabatur, praesidium Capituli suscepit, qua abbas Laudunensis.

³⁾ Hanaples seu Hanapie erat paroecia sita in diocesi Laudunensi, et spectans ad abbatiam Praemonstratensem Cfr. C.L. HUGO, *Annales*, t. I, col. 56.

1591

I. LE PAIGE, *Bibliotheca Praemonstratensis Ordinis*, Parisiis, 1633, p. 952 s., refert: In Capitulo Generali anni 1591 apud S. Quintinum in Praemonstratensi sede habito¹⁾, postquam ordinatum fuit, ut religiosi Parisiis in Praemonstratensi Collegio studentes compararent sibi Cappas usuales ut in Rectorianis processionibus, Dominum Rectorem almae Universitatis Parisiensis concomitarentur, deputavit ex qualibet Circaria duos vel plures Abbates, qui examinarent primaria Ordinis Statuta, et quod in eis corrigendum, addendum, vel minuendum animadverterunt, ad proximum subsequens Capitulum Generale anni 1592 fideliter referant.

¹⁾ Agitur de urbe Saint-Quentin, non ita longe dissita a Prémontré.

1592

In codice Nancy 1767 (997), fol. 20, sermo fit de Capitulo Generali celebrato anno 1592. Fragmenta eorum quae hac occasione decisa fuerunt ibi referuntur. Et quidem his verbis:

In Dist. 2. cap. 13. n. 43: Quia multi Religiosi degunt apud parochiales ecclesias, in eam proterviam deveniunt, suadente diabolo, ut non vereantur sua beneficia inconsultis Abbatibus propriis resignare. Nos tantis periculis obviare cupientes, praecipimus in virtute salutaris obedientiae, et sub poena privationis stalli, inobedientiae, et omnium bonorum Ordinis, ac poenae arbitrariae, ne dicti nostri Ordinis religiosi obtinentes beneficia quaecumque, audeant illa sine assensu explicito suorum Abbatum resignare.

In Dist. 2. cap. 23, n. 3 et 6: In virtute salutaris obedientiae sub poena contenta in Statutis (non modernis) contra dilapidantes bonorum, praecipimus ut Abbates nostri Ordinis de caetero non conferant beneficia regularia suorum monasteriorum aliis quam religiosis praedictorum suorum monasteriorum expresse professis.

(Fragmenta illa, iuxta ms. dictum, hausta dicuntur ex ms. Abbatiae S. Martini Laudunensis).

Acta et Diffinitiones huius Capituli Generalis completa aut partialia extant in variis manuscriptis. Referuntur in ms. Laon 538, quem textum hic edimus; fragmenta habentur in textibus Capitulorum Provincialium Sueviae: cfr. E. VALVEKENS, *Capitula Provincialia Sueviae (1578-1688)* in *Anal. Praem.*, 1925, t. I, pag. spec., pp. 24-34, cui Capitulo Servatius de Lairuelz decreta Capituli Generalis praecipua communicavit; arch. Abbatiae Parcensis, VII, 47, pp. 62-69; 70-73; 74-78; arch. Abbatiae Averbodiensis, IV, 173, p. 245 s.; 207, p. 111 s. 11(-117; pp. 145-152; in archivo Abbatiae Grimbergensis, II, 11, pp. 1-28; in ms. Nancy, 1767 (994), fol. 22v-33r; in collectario Abbatis Tongerloensis Van der Achter, in arch. Abbatiae Tongerloensis, p. 185, 367, 397, 412s. — Visitator Abbatiae Wiltinensis, Servatius de Lairuelz, anno 1606, eadem decreta canoniae Wiltinensi communicavit. Cfr. S. SZANTO, *Reformversuch im Stifte Wilten nach dem Konzil von Trient. II. Servatius Lairuelz*. In *Anal. Praem.*, 1959, t. XXXV, pp. 247-255.

Textum damus iuxta ms. Laon 538, pp. 545-557.

[545] Acta et Diffinitiones Capituli Generalis Ordinis Praemonstratensis, anno Incarnationis Dominicae anno sexcentesimo quinto, die vero octava Maii et sequentibus per Reverendissimum Dominum Franciscum a Longo Prato, Dei et Sanctae Sedis gratia monasteriorum Praemonstrati et Vallis Secretae Abbatem, necnon Christianissimi Francorum Regis Consiliarium et Eleemosynarium, et per infrascriptos Reverendos eiusdem Ordinis Abbates in insigni Praemonstratensi monasterio canonice celebrati.

Nomina Praelatorum in praesenti Capitulo comparentium:

Reverendissimus praefatus Dominus Praemonstratensis¹⁾.

Reverendus Dominus Servatius de Lairuelz, sacrae Theologiae professor, Abbas Sanctae Mariae in nemore et Vicarius Generalis²⁾.

¹⁾ Franciscus a Longo Prato (de Longpré) abbas fuit Praemonstrati annis 1596-1631.

²⁾ Cfr. L. GOOVAERTS, *Ecrivains, Artistes et servants de l'Ordre de Prémontré*, t. I, Bruxellis, 1899, p. 478-482. — E. DELCAMBRE, *Servais de Lairuelz et le Reforme des Prémontrés*. Bibliotheca Analectorum Praemonstratensium. Fasc. 5. Averbode, 1964;

Reverendus Dominus Tristanus de Villelongue, sacrae Theologiae professor, et Buciliensis Abbas³⁾).

Reverendus Dominus Iohannes Hiron, Abbas Viconiensis⁴⁾; Reverendus Dominus de Saint-Bossan, Abbas Ianduriarum⁵⁾; Reverendus Dominus Carolus de Bordeaux, Abbas Belli Loci⁶⁾; Reverendus Dominus Firminus la Trompette, Abbas Beatae Mariae de Stagno⁷⁾; Reverendus Dominus Theodoricus Forest, Abbas de Longo Vado⁸⁾; Reverendus Dominus Dionysius de Granson, Abbas Thenoliensis⁹⁾; Reverendus Dominus Iohannes Bayart, Abbas Vallis Christianae¹⁰⁾; Reverendus Dominus Emundus (Edmundus) Martin, Abbas Sancti Mariani Altissiodorensis¹¹⁾; Reverendus Dominus Nicolaus Barnet, Abbas Iovillaris¹²⁾; Reverendus Dominus Mathaeus

J.B. VALVEKENS, *Lairuelz (Servais de)* in *Dictionnaire de Spiritualité*. t. IX, 1976, coll. 117-119. Abbas fuit S. Mariae in Nemore, postea translatae in Pont-à-Mousson, annis 1600-1631. Vicarius generalis erat et quidem non solum Circariae cuiusdam, sed universim. Hoc titulo in variis regionibus Ordinis, visitationes regulares instituit et perfecit. Vicariatium talem retinuit annis 1597 usque ad annum 1617. Cfr. E. DELCAMBRE, l.c., p. 56.

³⁾ Tristanus de Villelongue abbas fuit Buciliensis (Bucilly, in dioecesi olim Laudunensi, nunc Suessionensi) annis 1595-1631. Antea erat abbas Vallis Dei (Laval Dieu). Cfr. N. BACKMUND, *Monasticon Praemonstratense*, t. II, Straubing, 1952, p. 367. — Cfr. de eo L. GOOVAERTS, l.c., t. II, p. 344.

⁴⁾ Iohannes Hiron abbas fuit Viconiensis (Vicogne, in dioecesi, olim Atrebatensi, nunc Cameracensi (Cambrai), annis 1603-1612. Cfr. N. BACKMUND, l.c., t. II, p. 437.

⁵⁾ Annis 1591-1606, abbas Ianduriarum (Jeandeures, in dioecesi olim Tullensi, nunc Viridunensi), erat Claudius de St. Baussant, Abbatia ista sese aggregaverat Communitati antiqui rigoris. Abbas iste, iuxta BACKMUND, l.c., t. III, p. 78, erat abbas commendatarius. Testatur de ipso C.L. HUGO, *ANNALES*, t. I, Nancii, 1734, col. 857 s.: «Monachus (O.S.B.) S. Apti Tullensis, qui Romae sub obtentu falso, Bullas impetravit 12 Septembris 1591, sed nullitatem tituli parentum auctoritate roboravit, et honore indebito fructus est donec 19 Iulii 1606, vitam et dignitatem exueret». — Quamvis esset abbas commendatarius, Capitulo huic interfuit.

⁶⁾ Carolus de Bordeaux abbas fuit Belli Loci (Beaulieu, in dioecesi Trecensi: Troyes), annis 1601-1622. Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. II, p. 483.

⁷⁾ Firminus la Trompette abbas fuit Stagni (l'Etanche, in dioecesi Viridunensi) annis 1596-1626. Pertinebat ista abbatia ad Communitatem antiqui rigoris. Cfr. N. BACKMUND, l.c., t. III, p. 67.

⁸⁾ Theodoricus Forest abbas fuit Longi Vadi (Longwé, in dioecesi Remensi) annis 1605-1607. Cfr. N. BACKMUND, l.c., t. II, p. 391.

⁹⁾ Dionysius de Granson, abbas fuit Thenoliensis (Thenailles), in dioecesi, olim Laudunensi, nunc Suessionensi, annis 1599-1607. Cfr. N. BACKMUND, l.c., II, p. 402.

¹⁰⁾ Iacobus Bayard, canonicus regularis S. Augustini, et proinde abbas commendatarius erat Vallis Christianae (Valchrétien, in dioecesi Suessionensi, annis 1605-1638). Cfr. N. BACKMUND, l.c., II, p. 534.

¹¹⁾ Iste abbas fuit S. Mariani Altissiodorensis (St. Marien d'Auxerre) in dioecesi Senonensi (Sens), annis 1598-1627. Cfr. N. BACKMUND, II, p. 477.

¹²⁾ Iste abbas fuit abbatiae Iovillaris (Jovilliers), in dioecesi, olim Tullensi, nunc Viridunensi, annis 1592-1624. Cfr. N. BACKMUND, o.c., III, p. 80; Iste abbas fuit Salinae

Bonherbe, Salinae Vallis Abbas¹³); Reverendus Dominus Nicolaus Herman, Iustimontis Abbas¹⁴); Reverendus Dominus Iohannes Chesneau, Abbas Sancti Eligii Methensis¹⁵); Reverendus Dominus Franciscus Brunesaulx, Rengis Vallis Abbas¹⁶).

Nomina Doctorum in Theologia:

Magister Natalis Elesson, sacrae Theologiae professor; Magister Michael le Gendre, sacrae Theologiae professor; Magister Iohannes de Lompagien, sacrae Theologiae professor.

Domini Baccalaurei:

Dominus Petrus du Rieu, Prior Collegii Parisiensis, Baccalaureus¹⁷); Dominus Iohannes le Paige, Procurator et Syndicus Ordinis¹⁸); Dominus Iacobus Dannoys, Baccalaureus.

Ad cuius Capituli Generalis celebrationem debite procedendum, ut Deus glorificetur in donis suis, Missas celebrari solitas celebrabunt; primam Reverendissimus Dominus Praemonstratensis celebrabit¹⁹); 2am Reverendus Abbas Belli Loci; 3am, Reverendus Dominus Ianduariarum²¹).

Item, ut ordo cantandi servetur et nulla confusio oriatur, regent Chorum Cantor et Succentor huius Ecclesiae.

[546] Item, collectas et contributiones quas tallias appellamus pro Ordinis privilegiis et communium negotiorum conservatione debitas, recipiet frater Petrus Gosset, huius domus procurator²²).

Vallis (Salival), in dioecesi Metensi (Metz), annis 1599-1608. Cfr. N. BACKMUND, o.c., III, p. 107.

¹³) Mathias Bonherbe abbas fuit Salinae Vallis, dioecesis Metensis, annis 1599-1605. Cfr. N. BACKMUND, o.c., III, p. 107.

¹⁴) Herman abbas fuit Iustimontis (Justemont), in dioecesi Metensi (Metz), annis 1590-1609. Cfr. N. BACKMUND, o.c., III, p. 84.

¹⁵) Abbas fuit S. Eligii Metensis (in dioecesi eiusdem nominis, annis 1595-1616). Cfr. N. BACKMUND, o.c., III, p. 88.

¹⁶) Abbas fuit Rengis Vallis (Rengéval) in dioecesi olim Tullensi, nunc Viridunensi, annis 1604-1637.

¹⁷) Petrus du Rieux, prior Collegii Praemonstratensis, ab abbate generali senescente, assumitur uti abbas coadiutor. Haec designatio, facta absque electione praevia, acriter impugnata est a le Paige, ita ut Universitas Parisiensis hanc designationem cassaverit. Cfr. L. GOOVAERTS, l.c., II, p. 95; Fr. TAIEE, *Prémontré*, t. II, Paris, 1873, pp. 74-74.

¹⁸) I. Le Paige († 1650), non semper sese pacifice gessit in electionibus Abbatum Praemonstratensium. Auctor est libri *Bibliotheca Praemonstratensis Ordinis*, Parisiis, 1633. Cfr. L. GOOVAERTS, l.c., t. II, pp. 7-14; TAIEE, l.c., II, pp. 64-102, passim.

¹⁹) Fr. de Longpré.

²⁰) C. de Bordeaux.

²¹) de Saint-Bossan.

²²) Petrus Gosset erit successor qua abbas Praemonstrati abbatis a Longo Prato. Abbas fuit annis 1613-1635.

Diffinitores erunt omnes Praelati cum Priore Praemonstratensi, Dominus Doctoribus et Baccalaureis.

Praedictus Reverendissimus Dominus Praemonstratensis²³⁾ obedientiam praestitit Capitulo Generali.

Item, praeonominati Domini Abbates eidem Capitulo et Domino Praemonstratensi obedientiam praestiterunt.

Capitulum excusatum habuit Reverendum Dominum Floreffensem Abbatem²⁴⁾. Item, Dominum Hellecemensem²⁵⁾, quippe qui infirmitate detenti per Priorem comparuerunt.

Capitulum etiam visis excusationum litteris Reverendorum Abbatum Antverpiensis²⁶⁾, Parcensis²⁷⁾ et Grimbergensis²⁸⁾ excusatos habuit.

Peractis antem quae ad Capitulum Generale solemnitatem de more requiruntur, praecipue implorato Spiritu Sancto, ut eidem praeesse dignaretur, et Secretario deputato, videlicet Domino Antonio Ludovico presbytero, Reverendi Abbates, assumptis secum Ordinis Doctoribus et Baccalaureis, has constitutiones ab omnibus diligenter observandas condidere. In primis instituatur in posterum Capitulum Generale de triennio in triennium, cui tenebuntur omnes interesse, iuxta antiquam Capitulorum ordinationem, Provinciale vero ad nutum Reverendissimi Generalis.

Regula canonica Sanctissimi Patris nostri Augustini, cui nos in professione cuncti, excipiente Angelorum et hominum corona, ad augustissimum christi altare astrinximus, exacte servetur, iuxta hoc Sessionis 25ae Oecumenici Concilii Tridentini, Regulares ad Regulae²⁹⁾, quam professi sunt, praescriptum vitam instituant.

²³⁾ Fr. a Longo Prato.

²⁴⁾ Annis 1592-1607, Henricus ab Eersel abbas fuit Floreffensis, in dioecesi Leodiensi, postea Namurcensi. Cfr. N. BACKMUND, o.c., II, p. 378.

²⁵⁾ Annis 1598-1612, Ioannes Braye (Bernaerts) abbas fuit Heilissesemensis (in dioecesi, olim Leodiensi, postea Mechliniensi). Cfr. N. BACKMUND, o.c., II, p. 383.

²⁶⁾ Annis 1592-1612, Dionysius Feyten abbas fuit S. Michaelis Antverpiensis, (in civitate et dioecesi eiusdem nominis). Cfr. N. BACKMUND, o.c., II, p. 269.

²⁷⁾ Annis 1601-1634, Iohannes Drusius abbas fuit Parcensis, (in dioecesi olim Leodiensi; postea Mechliniensi). Cfr. N. BACKMUND, o.c., II, p. 322; L. GOOVAERTS, o.c., I, p.; N. BACKMUND, art. *Drusius* in *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique*, t. XIV, fasc. 81 (1959), col. 822.; N. WEYNS, *Drusius Joannes* in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, 3 (1968), kol. 279-285.

²⁸⁾ Annis 1594-1613, Philippus van Ransberghe abbas fuit Grimbergensis, (in dioecesi, olim Cameracensi, nunc Mechliniensi). Cfr. N. BACKMUND, o.c., II, p. 289.

²⁹⁾ Titulus cap. 1 decreti de Reformatione Concilii Tridientini, sess. 25a, haec declarat: *Regulares omnes, ad Regulae quam professi sunt, praescriptum vitam instituant; id ut fiat, Superiores sedulo curent.*

Statuta vero Ordinis nostri etiam quantum fieri poterit, exceptis iis, quae iuri novo repugnant, observentur. Sunt enim illa ad profectum spiritualem, quod Medicorum aphorismi ad tuendam vel augendam sanitatem, vel quod in longa et difficili peregrinatione exacta, urbium et locorum per quae transeundum est descriptio. Quemadmodum enim illud ad morbos, hoc ad vitandos errores plurimum confert: sic ad monasteria suis languoribus erroribusque liberanda magnopere prodest, talem reperisse vitae instituendae rationem, ex qua teipsum tuosque mores componere et quasi ad speculum fingere possis.

De divino officio.

Visitatores magnam navent operam ut divinum officium distincte ac devote iuxta canonem: Dolentes extra: de celebratione Missarum, peragatur, cum potissimum nostri ministerii portio in eo consistat, ut in claustris conclusi et de piorum hominum patrimonio viventes in Dei laudibus corde et ore cantandis occupemur.

Ad plurimum iuvant stationes, a maioribus ante Capitulum, [547] Vesperas et Completorium iniunctae, idque ut mens stans in se, omnes suas vires ad reverenter ac debite psallendum disponat, cogitansque coram quo adstare et cuius laudes canere praesumit, ad hoc opus promptior et ad singula verba proferenda exactior et attentior evadat. Quare singulis in monasteriis restituatur, omnesque illis non minus quam Matutinis caeterisque horis canonicis intersint.

Tres Missas, videlicet Maior, Primae et Beatae Mariae, quae vocantur Ordinis, quia ex antiqua Patrum nostrorum traditione ad eas Ordinis nostri candidi professione tenentur, quotidie, nisi intercedat dispensatio legitima Reverendissimi Generalis celebrentur. Et si quae sunt certa dotatione stabilita non omittantur, ne inter fundatorum sudores, ac eleemosynas vitam ducere otiosam videantur.

Capitulo ante Tertiam instituendo omnes intersint et in eo semper praesideat aliquis Superiorum, qui ad disciplinae monasticae conservationem quodidianos excessus corrigat, iuxta caput 5. Dist. primae Statutorum.

Et quia Deus peccatores non exaudit, sacerdotes semel saltem in septimana, novitii vero singulis festis triplicibus ad poenitentiae sacramentum accedant. Utque professio fructuosa sit, constituatur in singulis Monasteriis unus atque alter confessarius, litteris ac moribus conspicuus, quorum uni potestas absolvendi a reservatis, quando expedit videbitur, concedi poterit; quae autem peccata Praelatis

casus reservatos cogere non valeant, docetur in Optica Reverendi Confratris nostri Servatii de Lairuelz³⁰⁾, Abbatis Sanctae Mariae in Nemore, ad quam comparandam omnes hortamur, ut iuxta Capituli Generalis constitutionem valeant illos casus describere.

Pro decore domus Dei Visitatores diligenter advertant an Augustissimum Corporis Christi Sacramentum in vase decenti repositum sit et linteis honestis involutum, sicut etiam ut corporalia sint honesta et munda, et altaria mappis decentibus decorata; templum caeteraque aedificia bene restaurata, et omni via cogant eos, quorum interest, ad ea diligenter peragenda.

Nullus augeat officium divinum, vel anniversaria dotet, nisi bonis a se acquisitis, post solutionem debitorum sui monasterii. Non enim Praelatus Regularis potest ad alias quam de reliquatis foundationem erigere, idque cum bona venia Reverendissimi vel Capituli Generalis, et non aliter. Hinc est quod Capitulum Generale donationem pro erigenda borsa in Academia Duacensi a bonae memoriae confratre nostro Abbate Viconiensi, dum extrema valetudine decumberet factam contra inhibitionem Patris nostri Generalis, damnet praecipiatque Reverendo Domino Iohanni Hiron³¹⁾, praedicti monasterii Viconiensis Abbati moderno, ut pecuniam ad erigendas bursas praefatas, omni iuris via repetat.

De voto paupertatis.

[548] Ut proprietas vitiorum omnium fomes deturbetur, in singulis monasteriis communitas victus et vestitus erigatur, iuxta Regulae nostrae, Statutorum nostrorum, S. Concilii Tridentini et Capitulorum Generalium nostri Ordinis decreta, communitatis praecipiendo Praepositis ne ullam pecuniae summam pro victu, vel pro vestiario seorsim et in particulari fratribus distribuere audeant, sed ut vita servetur apostolica, unicuique distribuant, sicut cuique opus erit, utque renovatio huius communitatis non videatur nova, aliquot Capitulorum Generalium constitutiones ea de re describi hic curavimus.

Capitulum Generale anni 1498 reformationem ex mandato regio operam dans sic habet: Intendit Rex specialissime ut omnia sint communia iuxta Ordinis nostri professionem communiter vivendo, reseravari possint, et cur suos ad sibi confitendum auriculariter extra

³⁰⁾ Cfr. supra, n. 2.

³¹⁾ Cfr. supra, n. 4.

modo acquisitam, ter in anno penes Praelatum largiturum secundum quod unicuique opus erit³²⁾.

Capitulum Generale anni 1518 sic habet: Quia corruptela hactenus contra Regulam Divi Augustini in praeiudicium animarum tolerata, de peculio peculiari singulis claustralibus distribuendo pro vestitu tamquam periculosa, et perniciosa a toto Ordine evellatur, et Capitulum de Vestiario, ut in Statutis continetur, uniformiter practicabitur et observabitur, omni dispensatione seclusa. Ita tamen quod Praelati cuiuslibet monasterii amodo tenebuntur subvenire suis religiosi in infirmitate, vel in alia necessitate laborantibus misericorditer et charitative sicut decet.

Capitulum Generale anni 1526 sic habet: Super supplicatione facta per Promotorem Ordinis, requirentem quatenus Capitulum dignaretur interpretari quosdam articulos, super quibus fratres Ordinis dubitare, quantum ad primum articulum inquirentem an proprietatis vitio careat, quod temporibus praeteritis intuitu boni (ut arbitrabatur) utpote ad sedandum murmurationis malum, quibusdam nostri Ordinis canonicis assignati fuerant certi redditus annui, ex et de quibus ipsis canonicis coniunctim uberior pitantiarum victus aut certo pecuniae portio singulis divisim ministraretur, qua pecunia et ut se commodius vestirent, aut suis usibus necessariis obvenirent. Capitulum definit quod in hoc est abusus et corruptela; et quod de caetero hoc minime est tolerandum.

Capitulum Generale anni 1527 sic habet: Capitulum Generale definit Capitulum de Vestiario in Statutis contentum ad unguem practicari et observari debere, videlicet quod omnes religiosi et fratres Ordinis de caetero amodo futuris et perpetuis temporibus, sicut vescuntur sub uno cellario, sic et vestiantur uno vestiario, inhibendo videlicet omnibus et singulis Praelatis Ordinis nostri ne de caetero ipso fratribus quamdam contributionem [549] distribuunt, ne potius patroni turpitudinis quam fautores constitutionum Ordinis videantur, aspiciantur et praedicentur³³⁾.

Capitulum Generale anni 1539 sic habet: Capitulum Generale cupiens ut Ordo semper in suis salutaribus terminis et privilegiis manu teneatur, inhibet omnibus et singulis Abbatibus et Praelatis Ordinis, ne

³²⁾ Ita edixit Capitulum Generale anni 1498: *Intendit Rex specialissime ut omnia sint communia, iuxta Ordinis vestri professionem, communiter vivendo deponantque fratres omnes pecuniam suam ex industria aut beneficio acquisitam ter in anno penes Praelatum largiturum unicuique secundum quod cuique opus erit.* Cfr. tom. I huius editionis, p. 183 s.

³³⁾ Textus iste non habetur in Actis Capituli huius, prouti a du Crocq refertur.

de caetero sub poenis excommunicationis suis religiosis per se vel per alium suo nomine, causa vestiarii aut refectionis pecuniam distribuere praesumant, sed sicut Patres nostri sanxere et per Regulam Sancti Augustini Patris nostri institutum est, quemadmodum sub eodem Cellario pascuntur ita et vestiantur. Et ut praesens decretum inviolabiliter observetur, Capitulum committit vices suas Patribus Abbatibus ac Visitoribus, ut si quem vel quos ad praesens decretum observandum negligentes, aut illud contemnentes compererint, illum vel illos culpabiles, autoritate Capituli Generalis excommunicatos denuntient, et ab excommunicatione absolvi minime possint, praeterquam a Domino Praemonstratensi, Patribus Abbatibus ac Visitoribus Ordinis, etiam cum cautione iuratoria de sustinenda poena per Capitulum Generale postea ipsis defectuosis et rebellibus infligenda³⁴).

Capitulum Generale anni 1541 sic habet: Et quia sub paupertatis specie nonnulli permittunt suos religiosos in animae suae iacturam Ordinisque opprobrium ad lucrandas per villagia Missas discurrere, eam tamen relinquendo quae ipsi ex Ordinario et antiquiorum Patrum ordinatione celebrare tenentur; idcirco Capitulum ordinat quod quilibet Praelatus ad vitandum tale lucrum suis religiosis assignabit debitum Vestiarium sub cota pecuniae non cuilibet seorsim distribuendum, sed communi Bursario qui ex illis atque aliis quibuscumque bonis eisdem quovis modo provenientius unicuique distribuet sicut cuique opus fuerit³⁵).

Ut autem in monasteriis in quibus non potest per illam viam communem sive commune vestiarium religiosis provideri, proprietatis vitium non vigeat, prohibentur tamen iuxta Capituli Generalis ante sexaginta annos vel circiter celebrati omnes proprietatis actus quales sunt emere, vendere, alienare, permutare, negotiari, dare mutuo vel accipere et huiusmodi sine recursu ad Superiorem monasterii.

Renovatur illa constitutio Capituli Generalis anni 1527, qua prohibetur omnibus Praelatis ne de caetero domos, curtes, decimas seu quaecumque alia bona seorsim monasteriorum suis religiosis sub annuo censu conducant, nisi occurrat iusta aliqua in eo dispensandi per Dominos Abbates, et non nisi nomine Conventus, et hoc ad vitandum proprietatis vitium, iuxta Capitulum Generale anni 1503³⁶).

³⁴) Cfr. t. III huius editionis, p. 99 s.

³⁵) Declaratio ista habetur supra, t. III, p. 128.

³⁶) Textus, fere eiusdem tenoris, habetur in textu relato a du Crocq; cfr. t. II huius editionis, p. 338.

Renovatur etiam Capituli Generalis anni 1575 ordinatio, quae sic habet: Quod autem attinet ad receptores reddituum bonorum conventualium reddet rationem Domino Abbati regulari quotannis et quoties Domino Abbati placuerit; Reverendus autem Abbas, si suos redditus in sua propria persona receperit, describet in libro quotannis omnes redditus monasterii³⁷⁾. Idem habet Capitulum anni 1498³⁸⁾.

[550] Renovatur constitutio Capituli Generalis anni 1575³⁹⁾, et anni 1577⁴⁰⁾, de supellectili religiosi tam parochi quam claustralis describenda semel in anno et tradenda Domino Abbati vel Priori in absentia Abbatis, et de debitis activis et passivis eidem scripto inserendis sub poena sepulturae in sterquilinio.

Renovatur quoque illud Capituli Generalis anni 1331 decretum⁴¹⁾, quo statuitur ut Praelati qui ausu temerario contra inhibitionem Capituli Generalis, postquam sibi de illa constiterit, aliqua bona mobilia alienare, perpetuo seu praebendas, portiones, grangias, decimas vel alios redditus ad vitam vendere, seu ad multos annos in damnum suarum ecclesiarum obligare praesumpserint, praedicta licentia non petita nec obtenta, sint et remaneant ipsi facto autoritate Capituli Generalis depositi et eorum subditi ab obedientia sibi facta penitus absoluti. Quod quidem decretum sic observari autoritate Capituli huius praecipimus ut ii qui imposterum alienaverint sine nostro vel Generalis Capituli consensu veniant graviter puniendi.

³⁷⁾ Decisio haec capitularis sic sese habet: *Quod autem attinet ad receptorem reddituum bonorum conventualium, reddet rationem Reverendo Abbati quotannis, etiam Prior vel Praepositus vel alius de bonis fratribus distributis. Reverendus autem Abbas si suos redditus in propria persona receperit, in libro quotannis omnes redditus monasterii sua manu describet, et Visitatori vel Patri Abbati exhibebit, et Visitator vel Pater Abbas videat an bene vel male utatur bonis monasterii.* Cfr. *Les Chapitres Généraux de l'Abbé-Général Jean Despruets*. Ed. E. VALVEKENS, in *Anal. Praem.*, 1940, XVI, pag. wpec., p. 17.

³⁸⁾ Capitulum illud urget ut «omnia sint communia, professionem communiter vivendo deponantque fratres omnem pecuniam suam ex industria aut beneficio acquisitam ter in anno penes Praelatum largitulum unicuique secundum quod cuique opus erit. Abbates vero statum ecclesiae suae Patribus Abbatibus aut visitoribus semel in anno ostendent et quidem diligentissimam de spiritalibus et temporalibus rationem reddituri». Cfr. I praesentis editionis, p. 183 s.

³⁵⁾ Textus iste de facto habetur in relatione Actorum Capituli Generalis anni 1541. Cfr. t. III, huius editionis, p. 128.

³⁶⁾ Cfr. t. II, huius editionis, p. 338.

³⁸⁾ Cfr. ed. Actorum Generalium sub Abbate generali Despruets, a E. VALVEKENS, in *An. Praem.*, 1940, XVI, p. 17.

³⁹⁾ Communitas bonorum inculcatur in hoc Capitulo. Cfr. t. I, editionis, p. 184.

⁴⁰⁾ Cfr. editio citati sub n. 38, p. 18.

⁴¹⁾ Cfr. t. I praesentis editionis, p. 78.

Renovatur etiam illa Capituli Generalis anni 1532 constitutio, quae sic habet: Nihil plane cibi vel potus a religiosis post refectionem reservetur, sed omnes mensarum reliquiae Cellario colligantur, idque ne proprietati vel potationibus locus relinquatur⁴²⁾.

Visitatores curent aegrotos delicatioribus cibis, iuxta aegritudinis qualitatem, advocatis tempestive medicis, tractari, compellantque omni iuris via Dominos Abbates regulares et commendatarios ad reponendum titulos monasterii, necnon sigillum Conventus sub triplici clave, idque sequendo Statutorum et Capitulorum Generalium nostri Ordinis decreta.

De Castitate.

Ianitor in singulis monasteriis habeatur, qui nemini aditum ad religiosos sine Domini Abbatis vel Prioris facultate permittat.

Quia ieiunium et abstinencia maxime patrocinantur castitatem, sedulo observetur illa Statutorum nostrorum Distinctionis lae et Bullae Pontificiae initio eorumdem Statutorum inserta⁴³⁾, constitutio ieiunii Adventus et dierum Veneris, et abstinentiae Septuagesimae, Sexagesimae, Quinquagesimae et dierum Mercurii totius anni. Nec in eo aliquis praesumat dispensare, cum nobis etiam capitulariter congregatis hanc dispensandi facultas Bulla Pontificia supradicta omnino praescindat, cui inhaerendo Capitula Generalis annorum 1526, 1535 et 1541⁴⁴⁾ inhibent omnibus et singulis Praelatis Ordinis nostri, ne super esu carnum tempore Septuagesimae et Adventus attentent dispensare.

Etsi vestium carni haerentium asperitas maxime ad castitatem prosit, tamen ne laneorum usus in Statutis nostris iniunctus, a reformatione honesta et rationabili quam intendimus, aliquos deterrent, id discretioni cuiuslibet Praelati, relinquetur.

Neve usus lacticiniorum in iisdem Statutis contentum eosdem ab eadem reformatione deterreat, renovatur Capituli Generalis anni 1575 dispensatio, quae sic habet: Visitatores visitando [551] monasteria, habebunt rationem commoditatum monasterii et annonae caritatis, ut dispensare possint cum religiosis de usu lacticiniorum in summa

⁴²⁾ Cfr. t. III huius editionis, p. 21 s.

⁴³⁾ Textus huius Bullae S. Pontificis Iulii II, anni 1503 referur in ed. Statutorum Ordinis anni 1630. Ed. Averbode, 1896, p. XXII ss.

⁴⁴⁾ Iteratis vicibus de haco quaestione actum est in Capitulis Generalibus illius temporis. Semper idem est responsum et eadem conclusio addita. Cfr. v. gr. Cap. Generale anni 1526, t. II huius editionis, p. 327.

piscium et olei penuria; quae etiam potestas dispensandi Dominis Abbatibus conceditur⁴⁵⁾.

Ad eandem castitatis custodiam prohibetur religiosis omnis egressus e septis sive muris monasterii sine Praelati venia, quam non nisi iustam ob causam concedat.

Deambulationes religiosis aliquoties in mense conceduntur, sed non nisi duce Priore vel aliquo Seniorum.

Concedimus etiam lusum honestum semel et iterum in septimana; sed omne genus ludi; etiam pro honesta recreatione concessi, pecunia vel alio pecuniae aestimabili interveniente, omnino prohibetur, sub poena proprietario debita, sicut etiam omnis ludus per canones vel per Statuta nostra damnatus, ne quis feriat excommunicatione, quae solet in huiusmodi lusores sub Capitulorum Generalium finem fieri his verbis: *Authoritate Dei Omnipotentis et Sanctae Sedis Apostolicae excommunicamus et a consortio christianorum sequestramus omnes Canonicos et Conversos, nobis subditos, proprietatem habentes, incendiarios, et falsarios litterarum Ordinis, conspiratores, lusores deciorum, et portantes cultellos acutos ad nocendum, apostatas, et illos, qui ad suorum mandata Praelatorum ecclesiam parochiales, quas tenent, nolunt resignare.*

Prohibetur omnis ingressus mulierum in septa religiosorum, nisi forte processionis tempore, idque insequendo decreta Summorum Pontificum Pii quinti, et Gregorii decimi tertii, et Capituli Generalis anni quingentesimi trigesimi secundi anni⁴⁶⁾.

Renovatur constitutio Capituli Generalis anni 1517 quae sic habet: prohibetur Praelatis ne permittant religiosos ire ad nuptias quorumcumque parentum seu aliorum et festivitates villagiorum aut oppidorum, aut infantes e sacro fonte levandi; vel nisi legitimam ob causam dispenset Dominus Abbas, quod raro tamen praestabit⁴⁷⁾.

Et ne solae fauces sumant cibum, renovatur etiam illa Capituli Generalis constitutio de lectione continua refectionis tempore; Capituli autem Generalis anni 1532 verba haec sunt: Et ut ipse Ordo frequentiori lumine fulgeat, Capitulum definit, quod omni tempore in

⁴⁵⁾ In Capitulo Generali de hoc puncto haec solutio proposita est: *Patres Abbates vel Visitatores, viistando monasteria, habebunt rationem commoditatum monasteriorum et annonae caritatis, ut dispensare possint cum religiosis de usu lacticiniorum in summa omnium piscium et olei penuria.* Cfr. ed. citata sub n. 38, p. 17.

⁴⁶⁾ Textus Capituli Generalis anni 1532 de hac materia habetur in hac editione, t. III, p. 21.

⁴⁷⁾ Cfr. t. II huius editionis, p. 229.

qualibet refectione continua lectura tam in Conventu, quam in refectorio habeatur, quod etiam Capitulum anni 1541 praecipit⁴⁸⁾.

Inhibentur computationes et comessiones, quae solent esse vel cum parentibus, vel cum amicis frequentes; sicut etiam, ut nullus nisi urgente necessitate extra refectionis horas comedere vel bibere audeat.

Quia otium etiam est capitalis hostis castitatis, distribuatur a Dominis Abbatibus vel Visitoribus tempus unicuique iuxta cuiusque ingenium atque industriam.

De Obedientia.

Praecipitur Dominis Abbatibus ut circa quotidianos excessus et defectus diligentiores, quam anteactis temporibus agant super gregem excubias [552], et cum religiosis frequentius conversentur, ut sic illis verbo et exemplo praeesse possint.

Renovatur illa Capituli Generalis anni 1575 constitutio, de non vocando in ius proprium Abbatem vel Confratrem coram iudicibus saecularibus, sed coram Reverendissimo vel Visitoribus, neque etiam saecularem sine proprii Abbatis facultate et de non appellando frivole a sententia Abbatis sub poena in Statutis contenta, cui etiam praesens Capitulum privationem debiti ac beneficii adiungit⁴⁹⁾.

Renovatur quoque illa Capituli Generalis anni 1527 inhibitio cuius est tenor: Capitulum cupiens malignis hominibus obviare et ut Ordo semper in suis salutaribus terminis et privilegiis manuteneatur, inhibet ne de caetero Praelati aut Religiosi habeant sua monasteria aut beneficia, postposita ipsius Ordinis iurisdictione, in utilitatem saecularium resignare. Quod si qui ausu temerario huic decisioni contravenire attentaverint, Capitulum, ipso facto, voce, stallo, obedientia nominata, nec non omnibus aliis Ordinis honoribus pro nunc declarat esse privatos⁵⁰⁾.

Vestes omnes a vestibus Ordinis dissonae vel ratione formae vel coloris omnino prohibentur; omnesque tam Abbates quam Religiosi monentur ut habitum Ordinis gerant, caveantque eum deponere ne excommunicationem latam in capite: Ut pericula, incurrant.

In singulis regnis exstruatur collegium ac seminarium ut litteris operum navantes iuxta Concilium Tridentinum unus atque alter resideant, et ne id videatur grave ob sumptus, magister seminarii ea portione contentus erit qua quisque Religiosus in proprio monasterio

⁴⁸⁾ Agit hoc Capitulum de disciplina in refectorio servanda. Cfr. t. III huius editionis, p. 21 s.

⁴⁹⁾ Cfr. editio citata sub n° 28, p. 17.

⁵⁰⁾ Cfr. t. II huius editionis Actorum Capitulorum Generalium, p. 335 s.

existens gaudebat. Porro seminarium regni Galliae videtur Praemonstrati construendum; ut studiosi cum litteris caeremonias Ordinis addiscere queant. In Lotharingia vero seminarium a Reverendo confratre nostro Servatio de Lairuelz, Doctore Theologo exstructum⁵¹⁾ videtur peropportunum. In reliquis regnis quae loca sint ad id apta Capitulo sequenti, idque insequendo decretum anni 1501 et 1541⁵²⁾).

Omni iuris via cogantur a Visitoribus vel Abbatibus parochi tam ad reparandas domos suas quam ad residendum infra festum Sancti Georgii martyris. Capitulum anni 1501⁵³⁾.

Recludantur Sorores nostri Ordinis iuxta decretum Capituli Generalis anni 1502⁵⁴⁾.

Saeculares non facile admittantur ad commanendum cum religiosis in conventibus iuxta Capitulum Generale anni 1517⁵⁵⁾, nec liceat religiosis extra refectorium, ne quidem in horto vel dormitorio bibere vel comedere. In monasteriis commendatis assignetur a Visitoribus summa aliqua singulis annis distribuenda pauperibus, prout statutum est a Capitulo Generali anni 1557⁵⁶⁾.

Conventus iure haeres est Abbatum regularium in casu quo succedat commendatarius. Quod etiam ius ratione parochorum illi attribuit anno 1519 parlamentum Parisiense.

Funibula arbitrio proprii Abbatis vel Visitorum relinquuntur, ut ea, cum nocent, tollere possint.

[553] Abbatibus commendatariis cuiusvis monasterii nostri Ordinis cantare Missam in Conventu vel in Capitulo iurisdictionem exercere

⁵¹⁾ S. de Lairuelz (1560-1631), inde ab a. 1600 abbas S. Mariae in Nemore (ipse postea abbatiam transtulit in civitatem Mussipontanam (Pont-à-Mousson). Ut formationem iuniorum abbatiae promoveret, hos misit ad universitatem Mussipontanam.. Lairuelz ab abbate generali de Longpré constitutus fuit vicarius suus generalis pro toto Ordine. Cfr. relate ad Lairuelz: L. GOOVAERTS, *Écrivains, artistes et savants de l'Ordre de Prémontré*, t. I, Bruxelles, 1899, pp. 478-482; E. DELCAMBRE, *Servais de Lairuelz et la réforme des Prémontrés*. (Bibliotheca Analectorum Praemonstratensium, Fasc. 5). Averbode, 1964; J. VALVEKENS, art.: *Lairuelz (Servais) in Dictionnaire de Spiritualité*, t. IX, 1976, coll. 116-119; S. de Lairuelz et l'université de Pont-à-Mousson in *L'université de Pont-à-Mousson et les problèmes de son temps*, Nancy 1974, pp. 291-304.

⁵²⁾ Decretum explicitum de hac re non habetur in textu relato in ms. hic edito.

⁵³⁾ Cfr. tom. II huius editionis Actorum Capitulorum Generalium, p. 15.

⁵⁴⁾ Cfr. t. II huius editionis Actorum Capitulorum, p. 27.

⁵⁵⁾ In hoc Capitulo, iuxta textum relatam a du Crocq in manuscripto hic edito, de hac re sermo non fit.

⁵⁶⁾ Idem ac in nota 55.

vel novitios ad habitum per professionem admittere non liceat, caveantque tam Priores quam Religiosi id eis permittere.

Visitatores cogant parochos mores religiose et iuxta institutum Ordinis nostro componendos et ad habitum cum Ordinis tonsura debita gerendum, eosque qui plebi sunt scandalo quam citissime revocent, iuxta Privilegium nostro Ordini a Sancta Sede concessum.

Abbates privilegia Ordinis mordicus tueantur, praecipue vero Visitatores sumptibus Ordinis. Caveantque Religiosi litteras dimissorias ad ordines ab Episcopis accipere, cum ad id Concilium Tridentinum, teste Navarro, libro 1 Consiliorum, nos non astringat.

In Generali nostro Synodo, quam ad promovendum Spiritu Sancto praeside, Ordinis nostri disciplinam instituimus, satis superque cognovimus sic esse spiritualia corporalibus immersa, ut illa sine hoc consistere nulla ratione possint. Hinc est quod post eas quas pro restitutione disciplinae monasticae, morum integritate, ac vitae sanctimonia leges condidimus, operam nostram ad ea quae temporalem Ordinis nostri statum nostri Ordinis pertinent convertimus. Qua in opera innotuit Praemonstratum, omnium nostri Ordinis monasteriorum caput, multis esse ab Ordinis negotiis, quae suis peregit et peragere quotidie cogitur, sumptibus, multo aere alieno detentum. Ac Collegium Ordinis nostri Lutetiae Parisiorum ad accipiendos praefati Ordinis studiosos institutum, ruinam nullis pene Ordinis viribus reparandam proxime minari. Cui malo ut medelam praesentem afferre possemus, gratiosum subsidium prout multoties concessum est Reverendissimo Generali nostro, insequendo potestatem nobis privilegiis Regiis ante sexennium datam, concessimus ex singulis Circariis per Vicarios nostros colligendum.

Licebit per Capitulum duobus Doctoribus remanere in Collegio Praemonstratensi Parisiis sito, ea lege quod non minus quam caeteri obtemperabunt Domino Priori stabilito per Reverendissimum Generalem, cuius erit hos vel illos seligere ad trahendam moram in supradicto Collegio, ita tamen ut in posterum non nisi laurea doctorali insignitum in Priorem Collegii instituat; ut sic ad decorandum Ordinis Collegium alter doctor cum eo sufficere possit.

Reverendissimus visitabit monasterium Sancti Evodii de Brana, curabitque quantocius aedificia omnia potissimum vero templi reparari, utpote quae ruinam minantur.

Capitulum autem cupiens Religiosos sibi subditos ad Theologicum studium inflammare, renovat antiquam Ordinis consuetudinem, qua

Domini Doctores et Baccalaurei formati in Theologia, primum stallum post Suppriorum obtinerent.

Conventus Bellae Vallis gaudebit agris, pratis, omnibusque proventibus tam a se acquisitis, quam a Reverendissimo Generali acquisitis.

Capitulum examinato permutationis contractu inter fratres Iohannem Ruel, priorem Castelli de Castro Theodorici et magistrum Claudium Gaultier, scutiferum de data diei noni Aprilis 1575, eum habuit gratum et ea qua posset autoritate stabilivit.

[554] Capitulum iniungit Domino Suppriori monasterii Bellae Vallis ut omni iuris via cogat Dominum Abbatem commendatarium eiusdem monasterii⁵⁷⁾, eiusdem monasterii thessaurario tres calices, quos detinet a tribus circiter annis, sicut etiam et ducentos aureos quos ex alienatione villarum ad monasterium spectantium ea lege obtinuit, ut aequalem summam ad emendos alios redditus, ut manifestum est ex instrumento publico ea de re confecto in civitate Remensi.

Capitulum, visis contractibus et confirmatione Reverendissimi super iisdem facta a Domino Priore Vallis Iucundae, eidem Capitulo oblationes easdem tamquam Ordini perutiles habuit gratas et duxit sua autoritate stabiliendas.

Quia ex relatione Reverendissimi Generalis nostri aliorumque fide dignorum Praelatorum constat Dominum Floreffensem⁵⁸⁾, venerandum Ordinis nostri parentem, in promovenda monastica disciplina accuratum, et in tuendis Ordinis privilegiis strenuum esse, id tamen nonnumquam eum per se ratione aegritudinis praestare non posse, Capitulum iniungit ut ad eum commissio tradatur omnibus suis numeris absoluta cum plenitudine potestatis, in Circaria Floreffiae, Brabantiae et Flandriae, nec non cum potestate substituendi, cui inter caetera inseratur mandatum de omnibus earumdem Circariorum sororibus recludendis.

Cognitis excessibus a Domino Abbate Thenoliensi⁵⁹⁾ commissis, imprimis prohibetur ipsi omnis mallei, quo silvae caedendae notantur, usus abque Domino Priore, et ne clam malleo abutatur, eiusdem custos praedictus Prior constituatur. Deinde ipsi in virtute salutaris

⁵⁷⁾ Inde ab anno 1601 Thomas Boucher abbas commendatarius erat Bellae Vallis (Belval, in dioecesi Remensi). Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. III, p. 60.

⁵⁸⁾ Henricus Van Eersel.

⁵⁹⁾ Dionysius de Granson.

obedientiae iniungitur ut crucem quam inconsulto Reverendissimo Generali inpignoraverit, aere alieno liberet, sicque suam quam citissime recuperet. Quod poterit praestare ope Reverendi Domini Abbatis Ianduriarum⁶⁰⁾, qui libere se obtulit Capitulo ad eam redimendi, promisitque redimere quotiescumque praefatus Thenoliensis Abbas⁶¹⁾ eam sibi tradi curaverit; ea tamen lege quod monasterium Ianduriense cruce illa gaudebit tamdiu pecuniae pro eius redemptione datae non restituentur. Tandem praecipit eidem Domino Thenoliensi⁶²⁾ ut certam pecuniae summam quotannis Reverendissimo Generali conservandam tradat ad recuperationem bonorum monasterii sui a se alienatorum, vel certe compendiosam ac certam aliquam aliam recuperandi illa viam ineat.

Domino Priori Clarifontani monasterii tradetur commissio ad informandum super commodo vel incommodo quorundam molendinorum monasterii Buciliensis in multos annos locatorum, cui etiam munus committitur ratione quarundam locationum in monasterio Vallis Dei factarum.

Capitulum audita supplicatione Domini Salinae Vallis Abbatis⁶³⁾, quatenus sibi liceret alienare villam de Berange cum silvis ab ea dependentibus ad refundendum pecunias inde provenientes in proventus monasterio suo utiliores, commisit Dominum Abbatem Sanctae Mariae in Nemore, Vicarium Generalem Reverendissimi⁶⁴⁾ [555] ad inquirendum de commodo vel incommodo alienationis praedictae et illud, servatis servandis, cognito monasterii commodo inde proveniente, permittendum.

Religiosorum portiones quae in tertia parte bonorum monasterii consistunt, debent esse omnibus reparationibus, decimarum, mansionum, vicariis parochialibus assignatarum et similium oneribus liberae. Quare Priori Liskensis monasterii, Capitulum praecipit ut portionem a Reverendissimo Generali assignatam die 5a Aprilis anni 1601, et consistentem in tertia parte bonorum praedicti monasterii, nullis patiatur onerum molestiis gravari, sicut etiam iniungit ut iuxta Reverendissimi visitationis decretum, cogat omni iuris via Dominum

⁶⁰⁾ Claudius de Saint-Bossant.

⁶¹⁾ Dionysius de Granson.

⁶²⁾ Idem.

⁶³⁾ Bonnerbe.

⁶⁴⁾ S. de Lairuelz.

Abbatem Commendatarium⁶⁵⁾ ad exponendas trecentos aureos quotannis in reparandis praedicti monasterii aedificiis.

Capitulum omologationem contractus praedicti monasterii Liskensis inter religiosos et magistrum Walernum de Thery scutiferum initi, gratam habuit.

Capitulum, attenta contritione ac miseriis quas in carcere Lauduni octo mensibus peressus est frater Nicolaus Colson, commutavit carceres perpetuos ipsi ob homicidium iniunctos in exilium perpetuum et emissionem in aliquod remotum Ordinis nostri monasterium, et in abstinentiam perpetuam vini ac disciplinam corporalem singulis quibusque cuiusque diebus Martii, spatio quasi ps. Miserere (nota scribae, du Crocq: oysse) discoopertis plane scapulis subeundam, ea lege quod absolutionem ab irregularitate quam incurrit, in Romana Curia procurabit, et Missae officium ante obtentum absolutionis beneficium non faciat.

Dirigantur litterae ad Illustrissimos Dominos Cancellarios Sillery et Gesures, ipsos ex parte Capituli obnixe rogando ut iura Ordinis nostri ad restituendum monasterio Sancti Eligii Methensis tueri dignentur.

Destinetur commissio a Reverendo Domino Abbati Buciliensi⁶⁶⁾, qua curandum ut sylva quem per bonam Reverendissimi veniam caedere poterat Dominus Abbas Vallis Dei⁶⁷⁾, ad reparationes monasterii faciendam, non permittatur coedi, quandoquidem pecunia quae inde provenit, in postulatum et permissum exposita non fuit.

Domino Chesneau, Abbati S. Eligii Methensis⁶⁸⁾, subsidium quinquaginta aureorum a Dominis Abbatibus Circariae Lotharingiae pro rata talliarum ab unoquoque monasterio debitarum concessum est ad recuperandum praefati Eligii monasterium, idque iuxta rationabile Statutorum nostrorum decretum (nota scribae ms., du Crocq): Et toute cette diminution de l'ordre et perte d'abbayes, vient de ce que le General n'a pas auprès de soy des députés de chaque Roaylme ou Souveraineté, pour l'informer de ce qui s'y passe; a quoy jay voulu remedier au chapitre de l'an mil six cents cinquante sept, mais les abbes de Luc et Silve par une complaisance m'ont rompu le col, dieu leur

⁶⁵⁾ Abbatia Liskensis (Licques), in dioecesi Tarvanensi (Théroutanne) erat sub domino abbatis commendatarii, cui nomen: Giraldus de St. Paul de Vidossan. Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. II, p. 417.

⁶⁶⁾ Tristanus de Villelongue, Capitulo praesens.

⁶⁷⁾ Abbas Vallis Dei (Laval Dieu, in dioecesi Remensi), annis 1595-1613, erat Sebastianus Wiart. Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. II, p. 385.

⁶⁸⁾ Huic Capitulo intererat.

pardonne). Deputatusque est Dominus Nicolaus Barnet, Abbas Iovillaris⁶⁹⁾, ad subsidium illud colligendum et cogendum Abbates praefatae Circariae ad illud persolvendum.

[556] Expediantur litterae procuratoriae Domino Baccalaureo le Paige⁷⁰⁾, ad peragenda omnia negotia quae Ordini nostro in Curia Serenissimi Regis occurrunt, illique pro stipendio viginti aurei solares (nota scribae ms.: du Crocq: Ce bon homme le Paige, apres avoir este docteur et Prieur du College, s'est fait Curé de Nantouille, ou il est mort sans confession et comme une beste, riche de plus de vingt milles livres, qui ont esté perdues; les proces qu'il a suscité contre le bonhomme Gosset Général, contre lequel il avait une dent pour le voir preferé à la crosse ne luy soient pas imputés, quia nesciebat quid faceret).

Cogantur Domini Abbates omni via iuris doctoribus sui monasterii viginti quinque aureos nummos in favorem studiorum ad comparandum libros quotannis ultra portionem consuetam tribuere, ea tamen conditione ut libris ea pecunia comparatis proprium monasterium privare alienando non possint.

Licebit Domino Baccalaureo Dannois (nota scribae ms., du Crocq: Ce bon homme, après avoir este un des célèbres predicateurs de son temps, est devenu enfant en sa vieillesse et servait de jouet aux jeunes religieux de St. Martin de Laon; jay veu cet exemple d'humilité pour l'homme) gaudere centum libris sibi a charissimo patre annuatim derelictis, quamdiu acquirendae laureae Theologiae operam navabit. Pariter licebit eidem eodem temporis tractu a conventu Sancti Martini Laudunensis, cuius est religiosus, quadraginta aureos quotannis loco portionis exigere.

Nullus deinceps ad habitum et professionem recipiatur nisi secundum caput 5um Distinctionis primae Statutorum Ordinis nostri.

Licebit Domino Abbati Regiae Vallis⁷¹⁾ turrin pagi de Bone sub conditionibus a Domino Abbate Sanctae Mariae in Nemore, Vicario Generali⁷²⁾ praescribendis alienare, cui nihil ipsi monasterio Regis

⁶⁹⁾ Huic Capitulo intererat. Cfr. supra, p. 9.

⁷⁰⁾ Cfr. supra, n. 18; le Paige huic Capitulo intererat.

⁷¹⁾ Abbatia Regiae Vallis (Riéval, in dioecesi, olim Tullensi, nunc Viridunensi), annis 1605-1610 erat commendatarius Iacobus Pérignon. Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. III, p. 101.

⁷²⁾ Serv. de Lairuelz.

Vallis emomulenti, ex relatione praefati Abbatis Sanctae Mariae, qui super super commodo et incommodo inquisivit accedat.

Visis contractibus inter Reverendum Abbatem Ianduriarum⁷³⁾ et Illustrissimum virum Dominum Antonium de Stinuil facta primo de mandato Reverendissimi a Reverendo Domino Abbate Iovillari⁷⁴⁾ super commodo et incommodo diligenti inquisitione. Capitulum eosdem habuit gratos et autoritate qua fungitur confirmat.

Expediatur procuratio pro negotio totius Ordinis in Romana Curia expediendis, Reverendo Domino Abbati Buciliensi⁷⁵⁾ qui cum Domino Abbate Sancti Mariani Altissidorensis⁷⁶⁾, iuramentum praestitit de iis debite et fideliter peragendis.

Fiat supplicatio ad Summum Pontificem ut dignetur nobiscum de ieiuniis Adventus et de abstinence feriarum quarantarum et Septuagesimae ob summam piscium penuriam (nota scribae ms.: du Crocq: o pazzi) dispensare.

Conceditur Venerando et doctissimo viro Magistro de Gamache Publico in Academia Theologiae participatio precum, quae in Ordine nostro Deo Optimo Maximo funduntur, ea lege quod mutua nos suarum precum liberalitate donabit.

[557] Reverendus Dominus Abbas Sanctae Mariae in Nemore⁷⁷⁾, omni via iuris repetat pagos de Bouilonne et Wenin alias alienatos in praeiudicium monasterii et Ordinis sine confirmatione Capituli Generalis, cuius est tantum huiusmodi alienationem confirmare et non alicuius Vicarii, nisi specialis illa clausula in eius commissione habeatur, qualis non habebatur in commissione Domini De Ham, Abbatis Vallis Dei⁷⁸⁾, ut clarum est ex registro commissionum Capitulorum Generalium.

Denique quod attinet ad difficultates quae oriri possent vel quae ob temporis angustias terminari non potuerunt, Capitulum praesens omnem suam potestatem cum potestate substituendi, secundum quod iuri, aequitati et pro locorum et personarum veritate et qualitate viderit expedire, commisit Reverendissimo Generali.

⁷³⁾ De Saint-Boussan.

⁷⁴⁾ N. Barnet.

⁷⁵⁾ Tr. de Villelongue.

⁷⁶⁾ E. Martin, qui huic Capitulo intererat.

⁷⁷⁾ S. de Lairuelz.

⁷⁸⁾ Annis 1555 usque ad annum 1580 duo abbates, nomen portantes. Thomas de Ham, abbates erant in Valle Dei. Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. II, p. 385.

De mandato Reverendissimi et Reverendorum Dominorum meorum
Praelatorum Capitulantes.

Loys, Capituli Generalis secretarius.

Concordat haec transcripta copia actis quae Praemonstrati hac die
vigesima septima Maii anni millesimi sexcentissimi servantur, exceptis
verbis Gallicis quae ex impotentia genii mei interposui, quis enim
conceptum sermonem semper tenere potest? Et in fidem subscribo
eadem die 27a.

fr. Gregorius du Crocq, Secretarius ⁷⁹⁾.

⁷⁹⁾ Gregorius du Crocq, secretarius fuit Abbatis generalis et Capitulum
Generalium saeculo decimo septimo. Ipse exscripsit Acta Capitulum Generalium in
libro, cuius manuscriptum asservatur in Bibl. Laudunensi, ms. 538. Hoc opus
transcriptionis perfectit annis 1661-1662. Non semper adhibuit curam in hac
transcriptione quae in tali opere recte perficiendo necessaria est. Cfr. Introductio
generalis ad hanc editionem Actorum Capitulum Generalium, tom. I, pp. VII-VIII.

Acta et Decreta huius Capituli Generalis in plurimis Archivis completa vel partialia habentur. Completa habentur in ms. Laon 538, pp. 559-580; et in ms. Nancy 1767 (994), fol. 35a-68b. Extracta et fragmenta sequentia notavimus (quin ullo modo intendamus hunc catalogum completum et adaequatum exhibere specimen omnium quae de hoc Capitulo in variis Archivis habentur): in curia Generalitia, Romae, varia extracta habentur in codice, siglo determinato non ornato; in archivo Abbatiae Averbodiensis, I, reg. 224, fol. 72-78b; IV, reg. 173, fol. 212-220; IV, reg. 240, fol. 3b-5b; IV, reg. 46, p. 92 s.; annotationes ad corrigendum Breviarium Ordinis: arch. Averb., IV, reg. 240, foll. 10-14; in archivo Abbatiae Parcensis: VII, p. 80-91); in archivo Abbatiae Grimbergensis, II, 11, pp. 155-165; in archivo Abbatiae Tongerloensis: collectio: Capitula Generalia. Cfr. etiam Ch. TAIÉE, *Prémontré*, t. II, Laon, 1873, pp. 224-230 (translatio gallica).

Epistola Convocatoria.

(Iuxta textum asservatum in arch. Averbodiensi IV, reg. 46, p. 92 s.).

Petrus Gossetius¹⁾, Christianissimi Francorum Regis Consiliarius et Eleemosynarius, Dei et Apostolicae Sedis gratia Monasterii Praemonstratensis humilis Abbas, eiusdemque Ordinis Caput et Reformator Generalis: Venerandis in Christo Confratribus Ordinis nostri Abbatibus, Praepositis et Prioribus, ceterisque Ordinis eiusdem charissimis alumniis suattem et disciplinae regularis zelum.

Cum Capitulum Generale hieme postrema ad Dominicam quartam post Pascha indictum non sine mediocri disciplinae regularis detrimento, tympanis buccinisque bellicis circa Praemonstratum saevientibus praepeditum fuerit; et iam, armis silentibus per Dei gratiam, eadem disciplina ad praefatum Capitulum, vulnere suorum commune remedium supplex recurrens, querelis aures nostrae vocibus graviter frequenterque verberare non desinat; statuimus tentare

¹⁾ Petrus Gossetius (Gosset) fuit abbas Praemonstrati, et abbas generalis annis 1613-1635. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 322; IV, p. 94. — Ch. TAIÉE, *Prémontré*. t. II. Paris, 1873, pp. 76-100.

Dominica futura *Cantate*²⁾ quod elapsi anni exequi non potuimus. Quare Capitulum Generale ad diem 13 mensis Maii anno 1618 quā pollemus autoritate indicimus, praecipientes omnibus et singulis Ecclesiarum Ordinis nostri Vicariis, ut Capituli diem praeveniant et Praemonstrati penultimo Aprilis Circariarum suarum sumptibus compareant, nobis villicationis suae rationem in praesentia trium RR. Patrum Ordinis nostri reddituri, et ea quae totius Ordinis regimen concernunt, proposituri ac de illis seriam nobiscum colloquutionem instituturi, ceterosque conscriptosque eiusdem Ordinis Capituli Patres ad diem praefixum praestolaturi et cum eis, quae ad Canonici nostri instituti restitutionem et conservationem facient (auditis singulorum dubiis et gravaminibus) praescripturi. In cuius indictionis et promulgationis fidem ac robur, etc.

²⁾ Dominica «Cantate» erat Dominica quarta post festum paschatis Denominatio desumitur ex initio Antiphonae Introitus S. Missae illius Dominicae.

Praemonstrati, die 16 iulii anni 1617.

P. Gossetius: Abbas Praemonstratensis et totius Ordinis Generalis.

LITTERAE ABBATIS NINOVIENSIS ¹⁾,

de euntibus ad Capitulum Generale

(26 aprilis 1618).

(arch. Abbatiae Tongerloensis, Capitula Generalia, nr. 32).

Reverende admodum Domine,

Ago gratias quas possumus pro candido munere a Vestra Dominatione pro candidatis nostris oblato, cui nihil ad splendorem defuit nisi praesentia Vestrae Dominationis quam supra modum exspectabant.

Ex litteris Reverendi Domini Parcensis ²⁾ intellexit Dominatio Vestra quam necessarium sit nostrum iter Praemonstratense adornare, quod ego quoque ob gravissimas considerationes inexcusabiles indicabo.

Ceterum quod ad modum et tempus itineris attinet, die illa de qua inter nos convenerat est altera (quae forte brevior est) apertior, tutius et nobis melior, quam si fraternitas vestra inire vellet, prout condixeram, exspectabo te, sabbato die vero 5a Maii apud nos non compareat, opportunissimum erit occurramus initio Hallis ad B. Virginem ³⁾, unde est iter commodum et non longum Nivellas. Inveniet me fraternitas vestra hora decima, Deo iuvante, in diversorio sub insigni Cervi; ...oportet nos communiter gerere plenum habitum; hoc est tunicam, scapulare, caputium cum cappa choralis; in plurimis sufficient 500 fl. ad iter, et tallias sex annorum, cum non liceat e regione Galliae efferre circa 50 aureos sub gravissimis poenis, et eapropter indicarem eadem via egrediendum qua ingrediemur. Rogavi

¹⁾ Annis 1613-1636 Ioannes David erat abbas Ninoviensis (in dioecesi, olim Cameracensi, nunc Gandavensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 317.

²⁾ Annis 1601-1634 Ioannes Drusius erat abbas Parcensis; vicarius generalis pro Circaria Brabantiae inde ab anno 1601. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, pp. 206-208; E. van EVEN, art. *Druys* in *Biographie Nationale*, t. 6 (1878), col. 183 s.; N. BACKMUND, art. *Druys* in *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique*, fasc. 81-t. XIV, (1959), coll. 822; N. WEYNS, *Drusius Joannes* in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, 3, 1968, koll. 279-285.

³⁾ Civitas Hallensis (Hal)sita erat non longe a Bruxellis; in ea civitate inde ab antiquis temporibus statua celebris B. Virginis in honore habetur.

Rdum D. Parcensem⁴⁾ ut communicaret nobis ea quae inter Praelatos resoluta sunt, quae in via revideremus; promisit se confecturum unum exemplar et in domo nostra Bruxellensi repositurum. Revdmus Generalis rescripsit se procurare procurationem nobis litteras salvi conductus ex aula Galliarum, et interea obligat personas suas nihil cuique nostrum incommodi ea ex parte obiturum. Plura de his et aliis coram quo fine Deum I.M. rogo Fr.V. incolumen custodiat. Bruxellis, 26 Aprilis 1618.

Fr.V. deditissimus

f. Iohannes, abbas Ninoviensis⁵⁾.

⁴⁾ I. Drusius.

⁵⁾ I. David.

(acta iuxta ms. Laon 538, pp. 559-590).

1618 [559] Acta, Statuta et diffinitiones Capituli Generalis sacri Praemonstratensis ordinis anno salutis millesimo sexcentesimo decimo octavo, mensis Maii decimo tertio et consequentibus diebus in inclito Praemonstratensi monasterio totius Ordinis Capite legitime congregati et celebrati.

Cui praefuit Reverendissimus in Christo Pater et Dominus Petrus Gossetius, praefati monasterii Praemonstratensis Abbas et Ordinis Generalis¹⁾.

Interfuerunt *Praelati*:

Rev. Dominus Nicolaus le Sage, utriusque Iuris Doctor, Sti Martini Laudunensis Abbas, Ordinis Praemonstratensis Pater secundus et Ordinis Vicarius Generalis²⁾.

Rev. Dominus Iohannes Robertus Floreffiensis Abbas et Ordinis Pater tertius³⁾.

Rev. Dominus Michael de Castelnau, Cuissiacensis Abbas, et Ordinis Pater quartus⁴⁾.

Rev. Dominus Nicolaus Chamart, Bonae Spei Abbas⁵⁾. — R.D. Martinus Dournel, Domni Martini Abbas⁶⁾. — R.D. Christianus Druvaeus, Furnensis Abbas⁷⁾. — R. Dom. Tristanus de Villelongue, sacrae Theologiae Doctor, Buciliensis Abbas⁸⁾. — Rev.D. Servatius de Lairuelz, Sacrae Theologiae Doctor, et Stae Mariae Mussipontanae Abbas⁹⁾. — R.D. Iohannes Drusius, Sacrae Theologiae Licentiatus,

¹⁾ P. Gosset. Cfr. supra, n. 1.

²⁾ Nic. le Sage (vel: le Saige) abbas fuit in abbazia S. Martini Laudunensis (Laon) annis 1313-1645. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 512.

³⁾ Annis 1607-1639, abbas Floreffiensis (in vicinia civitatus Namurcensis) erat Ioannes Roberti. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 378. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. II, p. 101.

⁴⁾ Annis 1610-1643, Michael de Castelnau abbas fuit Cuissiacensis (Cuissy) (in dioecesi olim Laudunensi, nunc Suessionensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 498.

⁵⁾ Nicolaus Chamart abbas fuit Bonae Spei (Bonne-Espérance) (in dioecesi, olim Cameracensi, postea Tornacensi), annis 1607-1642. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 105.

⁶⁾ Annis 1604-1632, M. Dournel abbas fuit Domnimartinensis (Dommartin) (in dioecesi, olim Ambianensi, nunc Atrebatensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 551.

⁷⁾ Annis 1616-1636, Christianus Druvaeus (Druyve) abbas erat S. Nicolai Furnensis (Veurne), (in dioecesi Tarvanensi, nunc Brugensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 433.

⁸⁾ Tr. de Villelongue. Xfr. supra, p. 9, n. 3.

⁹⁾ S. de Lauruelz. Cfr. supra, p. 8, n. 2.

Abbas Parcensis¹⁰). — R.D. Philippus Troussey, Sacrae Theologiae baccalaureus et Sti Nicolai de Blancalanda Abbas¹¹). — R.D. Iohannes David, sacrae Theologiae baccalaureus, Ninivensis Abbas¹²). — R.D. Christophorus Pilckman, Steinfeldensis Abbas¹³). — R.D. Ioachimus, Rothensis Abbas¹⁴). — R.D. Iohannes Christophorus, sacrae Theologiae Doctor, Augiae Minoris Abbas¹⁵). — R.D. Godefridus Richmannus, Sacrae Theologiae Licentiatu, Arnsbergensis Abbas¹⁶). — R.D. Natalis Carri, Viconiensis abbas¹⁷). — R.D. Iohannes Frayteul, Heylissensis Abbas¹⁸). — R.D. Adrianus Stalpaerts, Tongerloensis Abbas¹⁹). — R.D. David, Bellelagiae Abbas²⁰). — R.D. ... (sic!), Vallis Dei Abbas²¹). — R.D. Edmundus Martin, sacrae Theologiae Licentiatu, Sti Mariani Altissiodorensis Abbas²²). — R.D. Robertus le Biez, sacrae Theologiae baccalaureus, Sti Pauli Senonensis Abbas²³). — R.D. Claudius le Verneuil, monasterii de Moncellis Abbas²⁴). — R.D. Iohannes Noizé, Abbas

¹⁰) I. Drusius. Cfr. supra, p. 30, n. 2.

¹¹) Annis 1614-1643, Phillippus Troussey abbas fuit Blanchalandae (Blanchelande), (in dioecesi Constantiensi-Coutances). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 20.

¹²) I. David. Cfr. supra, p. 30, n. 1.

¹³) Annis 1606-1630, Christophorus Pilckmann abbas fuit Steinfeldensis (in dioecesi, olim Coloniensi, nunc Aquisgranensi (Aachen). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 195. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. II, p. 46.

¹⁴) Annis 1611-1630, Ioachim Gieteler abbas fuit Rothensis (in dioecesi Rotenburgensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 81. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. III, p. 311.

¹⁵) Annis 1616-1641, Christophorus Härtlin abbas fuit Augiae Minoris (Weissenau), (in dioecesi Rotenburgensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 89.

¹⁶) G. Richmann (Reichmann) abbas fuit Arnsbergensis, (in dioecesi, olim Coloniensi, nunc Paderbornensi), annis 1613-1643. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 151.

¹⁷) Noel Carri (Carré) abbas fuit Viconiensis (Vicogne), in dioecesi, olim Atrebatensi, nunc Cameracensi, annis 1612-1624. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 437.

¹⁸) Annis 1612-1645, Iohannes de Frayteul (de Fraiteur), abbas fuit Heilissensis (in dioecesi, olim Leodiensi, nunc Mechliniensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 383.

¹⁹) Annis 1608-1629, Adrianus Stalpaerts abbas fuit abbatiae Tongerloensis (in dioecesi, olim Cameracensi, nunc Antverpiensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 335; L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. II, p. 198-200.

²⁰) David Juillerat annis 1612-1637 abbas fuit Bellelagiae (Bellelay) (in dioecesi Basileensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 360.

²¹) Annis 1615-1635, Christophorus de Villelongue abbas fuit Vallis Dei (Lavalldieu), (in dioecesi Remensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 385.

²²) Cfr. supra, p. 9, n. 11.

²³) Annis 1606-1633, Robertus de Biez, abbas fuit S. Pauli Senonensis (in civitate et dioecesi eiusdem nominis: Sens). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 532.

²⁴) Claudius de Verneuil abbas fuit in Moncellis (Moncetz), (in dioecesi Catalaunensi: Chalons) annis 1612-1624. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 517.

Lefflensis²⁵). — R.D. Franciscus Brunesaux, monasterii Flabonis Montis et Rengis Vallis²⁶). — R.D. Carolus de Bordeaux, Belli Loci Abbas²⁷). — R.D. Alexander de Longueville, Ianduriarum Abbas²⁸). — R.D. Nicolaus l'Hoste, Capellae ad Plancas Abbas²⁹). — R.D. Iohannes Bayard, Vallis Christianae Abbas³⁰). — R.D. Claudius de Saint Belin, Septem Fontium Abbas³¹).

[560] *Coadiutores*:

Venerabilis Dominus Petrus Desbans, sacrae Theologiae Lector, Stae Mariae Mussipontanae coadiutor³²). — Venerabilis Dom. Petrus le Brun, Belliloci coadiutor³³).

Priores Doctores:

Magister Petrus du Rieu, Sti Iohannis Ambianensis Prior³⁴). — Magister Iacobus le Dannois, Sti Pauli Viridunensis Prior³⁵). — Magister Iohannes le Paige, scholarium Parisiis commorantium Prior³⁶).

Priores:

Venerabilis P. Claudius Bouletius, Praemonstratensis Prior. — Vallis Serenae. — Bellipodii in Hispania. — Montis Sti Martini. — De Ardena. — Sti Andreae. — Vallis Secretae. — Falesiensis. — De

²⁵) Ioannes Noizé abbas fuit Lefflensis (Leffe, in dioecesi, olim Leodiensi, postea Namurcensi), annis 1610-1636. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 388.

²⁶) Fr. Brunesaux, prius O.S.B., postea O.Praem. professor, abbas fuit Flabonis Montis (Flabémont, in dioecesi, olim Tullensi, nunc S. Deodati), et Rengis Vallis (Rengéval, in dioecesi olim Tullensi, nunc Viridunensi), annis 1612-1637. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 73, 98.

²⁷) Cfr. supra, p. 9, n. 6.

²⁸) Alexander de Longueville abbas fuit Ianduriarum (Iandeures, in dioecesi, olim Tullensi, nunc Viridunensi) annis 1617-628. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 78.

²⁹) Nicolaus L'Hoste abbas fuit Capellae ad Plancas (Chapelle-aux-Planches), in dioecesi, olim Trecensi, nunc Lingonensi, annis 1618-1628. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 492.

³⁰) Cfr. supra, p. 9, n. 10.

³¹) Claudius de St. Belin abbas fuit Septem Fontium (Septfontaines-en-Bassigny), in dioecesi Lingonensi : Langres, annis 1596-1622. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 110.

³²) Petrus Desbans coadiutor erat abbatis de Lairuelz, inde ab anno 1601; et postea abbas Mussipontanus annis 1631-1643. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 96; L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 178; t. IV, p. 42; E. DELCAMBRE, *o.c.*, passim.

³³) Abbas Belli loci, de Bordeaux, et ipse intererat huic Capitulo; Petrus Lebrun abbas erat Belli Loci (Beaulieu), (in dioecesi Trecensi), annis 1622-1650. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 483.

³⁴) Abbas S. Ioannis Ambianensis (Amiens; in civitate et dioecesi eiusdem nominis) erat tunc Ludovicus Soppitte. Cfr. relate ad eum: L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. II, p. 95.

³⁵) L. De Dannois: cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 496.

³⁶) Cfr. supra, p. 10, n. 18.

Brana. — Marchasii Radulphi. — Dei Loci. — Thenoliensis. — Sti Petri Selincurtensis. — Calvi Montis. — Hermeriarum.

Doctores Theologiae:

Magister Natalis Biesson. — Magister Petrus Thienville. — Magister Adrianus Gosset³⁷⁾. — Magister Claudius Morizet³⁸⁾.

Cui porro ut Deus Optimus Maximus sine quo nihil sanctum, nihil validum fieri potest sed nec cogitari potest sui luminis et numinis fortissimam opem suam ad providendas tum ad bene foeliciterque res gerendas plena manu porrigere dignaretur, peractis legitimae supplicationis coeremoniis Rmus Dominus Praemonstratensis³⁹⁾ solemni sacro pontificio ritu Dominico die, sequentes vero Reverendi Domini Floreffiensis⁴⁰⁾, et Cuissiacensis⁴¹⁾ Abbates de more deputati sunt cantui moderando aliisque in choro pro tempore observandis praeesse iussis venerabilibus Magistris fr. le Paige⁴²⁾, Scholarium Parisiis commorantium, et fratris du Rieu, Sti Iohannis Ambianensis⁴³⁾ Prioribus; reliquis ad preces Deo pro totius ordinis incolumitate offerendas invitatis, Indulgentiarum a Summo Pontifice rogatu Reverendissimi in eum finem concessarum publica ad valvas templi et aulas Capituli Generalis affixione.

Finito Sacro, ad Capitulum omnes convenerunt, ubi praeintonante singula quarumque Stropharum capita Revmo Domino Praemonstratensi hymnus Veni Creator de more percantatus est, subindeque oratio habita de rei religiosae in pristinum ius suum necessitate, et adiumentis. A qua quoniam dies in meridiem proxime inclinabat et frequens saecularium concursus impediēbat quominus de rebus regularibus libere agi posset, lecto Capitulo distinctionis 4ae Statutorum ad ea verba quibus de Diffinitoribus praecipitur, indictaque in pomeridianas horas ad signum aeris campanae sessione, concio dimissa est.

Cuius quidem pomeridianae sessionis Capituli ne quis [561] interesset nondum iuratus et sacris huiusmodi arcanis initiatus qui vel auctoritatem paulo post tractandorum detrectaret vel proderet,

³⁷⁾ Adrianus Gosset († 14 ianuarii 1670) erat frater abbatis generalis Petri Gosset. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 322; t. III, p. 266; t. IV, p. 94.

³⁸⁾ Cl. Morizet erat canonicus S. Pauli Virdunensis. Postea (a. 1639) abbas Iustimontis. Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 610; E. DELCAMBRE, *o.c.*, passim.

³⁹⁾ P. Gosset.

⁴⁰⁾ I. Roberti.

⁴¹⁾ M. de Castelnau.

⁴²⁾ Cfr. supra, p. 10, n. 18.

⁴³⁾ P. du Rieu.

secundum laudatam Maiorum nostrarum consuetudinem ab obedientia praestanda initium fecit.

Igitur obedientiam praestiterunt:

Capitulo Generali quidem: Reverendissimus Dominus Praemonstratensis⁴⁴⁾.

Capitulo vero et praefato Domino Praemonstratensi infrascripti:

R.D. Sancti Martini Laudunensis⁴⁵⁾; Rev. Dominus Floreffiensis⁴⁶⁾; Rev. Dominus Cuissiacensis⁴⁷⁾; Rev. Dominus Bonae Spei⁴⁸⁾; Rev. Dominus Parcensis⁴⁹⁾; Rev. Dominus de Blancalanda⁵⁰⁾; Rev. Dominus de Moncellis⁵¹⁾; Rev. Dominus Sti Pauli Virdunensis⁵²⁾; Rev. Dominus Capellae ad Plancas⁵³⁾; Rev. Dominus Ianduriarum⁵⁴⁾; Rev. Dominus Lefflensis⁵⁵⁾; Rev. Dominus Bellelagiae⁵⁶⁾; Rev. Dominus Steinfeldensis⁵⁷⁾; Rev. Dominus Grimbergensis⁵⁸⁾; Rev. Dominus Rothensis⁵⁹⁾; Rev. Dominus Tongerloensis⁶⁰⁾; Rev. Dominus Ninivensis⁶¹⁾; Rev. Dominus Heilissemensis⁶²⁾; Rev. Dominus Viconiensis⁶³⁾; Rev. Dominus Vallis Dei⁶⁴⁾.

Deinde ad Definidores ventum est. Qua de re auditis pensatisque eorum omnium sententiis et rationibus qui aliquid dicere voluerant, Capitulum inhaerendo Statutis et decisionibus alias autoritate

⁴⁴⁾ P. Gosset.

⁴⁵⁾ N. le Sage.

⁴⁶⁾ I. Roberti.

⁴⁷⁾ M. de Castelneau.

⁴⁸⁾ N. Chamart.

⁴⁹⁾ I. Drusius.

⁵⁰⁾ Ph. Trousey.

⁵¹⁾ Cl. le Vernueil.

⁵²⁾ Abbas S. Pauli Virdunensis annis 1594-1666 erat commendatarius Philippus de Pellevé. Eius nomen non habetur in serie nominum Abbatum praesentium in hoc Capitulo. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 114. An forte prior S. Pauli, I. le Dannois eius locum occupabat in Capitulo?

⁵³⁾ N. l'Hoste.

⁵⁴⁾ Al. de Longueville.

⁵⁵⁾ I. Noizé (vel Noizet).

⁵⁶⁾ D. Juillerat.

⁵⁷⁾ Chr. Pilckmann.

⁵⁸⁾ Annis 1613-1647, Chr. Outers abbas fuit Grimbergensis. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 289. Eius nomen non habetur inter nomina Abbatum huic Capitulo praesentium.

⁵⁹⁾ I. Gieteler.

⁶⁰⁾ A. Stalpaerts.

⁶¹⁾ I. David.

⁶²⁾ I. De Fraiteul.

⁶³⁾ N. Carré.

⁶⁴⁾ Chr. de Villelongue.

Pontificis editis, conclusit Reverendissimus Dominus Praemonstratensis et tres Reverendos Patres-Abbatess fore diffinitores; reliquos autem a praefato Reverendissimo Domino de dictorum Patrum consilio esse assumendos. Qui proinde Reverendissimus Dominus Praemonstratensis, Rev. Dominus Sancti Martini Laudunensis, Rev. Dominus Floreffiensis, Rev. Dominus Cuissiacensis in capitulum Definitorii secedentes, infrascriptos in Definitores sibi susceperunt, elegerunt et adiunxerunt:

In Circaria Franciae: Rev. Dominum Buciliensem⁶⁵); Rev. Dominum Sancti Mariani Altissiodorensem⁶⁶); et venerabilem Patrem Priorem Praemonstratensem⁶⁷); qui ex privilegio est definitor.

Ex Circaria Normanniae: Rev. Dominum de Blacalanda⁶⁸).

Ex Circaria Brabantiae: Rev. Dominum Parcensem⁶⁹).

Ex Circaria Flandriae: Rev. Dominum Furnensem⁷⁰).

Ex Circaria Lotharingiae: Rev. Dominum S. Mariae Mussipontanae⁷¹).

Ex Circaria Sueviae: Rev. Dominum Rothensem⁷²).

Ex Circaria Westphaliae: Rev. Dominum Steinfeldensem⁷³).

Ex Circaria Bavariae: Rev. Dominum Augiae Minoris⁷⁴).

Ex Circario Pontivi: Rdm Dnum Domini Martini⁷⁵).

Qui statim ad Officiales et ministros Capituli creandos sese convertentes, primum ut esset secretarius antequam de rebus ageretur et a quo dicta Capituli et agenda in codicem referrentur, fratrem Dominicum [562] Gerardum, sacrae Theologiae baccalaureum, communi consensu in Secretarium addmiserunt et confirmaverunt; qui subinde iuramento promisit in manibus Reverendissimi Domini Praemonstratensis se non revelaturum secreta Capituli nisi in casibus a iure permissis, et bona fide scriptis mandaturum quaecumque a Patribus diffinirentur.

⁶⁵) Tr. de Villelongue.

⁶⁶) E. Martin.

⁶⁷) Cl. Bouletius.

⁶⁸) Ph. Trousey.

⁶⁹) I. Drusius.

⁷⁰) Chr. Druvaeus.

⁷¹) S. de Lairuelz.

⁷²) I. Gieteler.

⁷³) Chr. Pilckman.

⁷⁴) M. Dournel.

⁷⁵) I. Christophorus.

Rursum delegarunt Rev. Dominum Sti Martini Laudunensis⁷⁶⁾, qui litteras Ordinis sigillandas videret, approbaret et cum iuris esset Capituli sigilli sigillandas curaret.

Hunc eundem Dominum Sti Martini Laudunensis una cum Rev. Domino Bonae Spei⁷⁷⁾ litteris orationum, quibus deceret, edendis praefecerunt.

Talliis demum seu contributionibus annuis colligendis et recipiendis, Rev. Dominum de Blancalanda⁷⁸⁾, adiuncto Priore Montis Sti Martini.

Officialibus ita ut praemissum est notificatis et institutis, volentes auctoritatis suae iura tecta conservare et ubi collapsa sunt in integrum restituere, omnes Visitatores, Circatores et Vicarios, aliosque cuiuscumque nominis Officiarios antehac qualibet Ordinis auctoritate constitutos, a suis officiis respective absolutos pronuntiavit, et de facto absolutos et Officiales a Capitulo dependentes quovis modo obtinuissent, eorundem Vicariatuum et officiorum litteras sive instrumenta Capitulo tradiderunt et resignarunt. Cui obtemperantes Rev. Dominus Floreffiensis⁷⁹⁾, Parcensis⁸⁰⁾, Steinfeldensis⁸¹⁾, Sanctae Mariae⁸²⁾ et Rothensis⁸³⁾ monasteriorum Abbates praesentes sua officia de facto resignarunt. Magistri autem frater Iohannes le Paige⁸⁴⁾, quod sui syndicus, fr. Claudius Morizet⁸⁵⁾, quod suae procurationis in curia Romana apud se non haberent documenta, promiserunt per se quisque, et adhibito iuramento, se illa eadem Reverendissimo Domino Praemonstratensi tradituros, quam primum possent, repraesentaturos ac fideliter in manus tradituros; et interim eorum uterque, ille Syndici, hic Procuratoris in Urbe officio resignarunt; Capitulumque potestati reliquerunt. Quorum resignationem sicut et praefatorum Abbatum, Capitulum ipso temporis articulo acceptavit et gratam habuit, prout in litteris desuper confectis continetur.

Item, Capitulum secum reputans detectis vulneribus praesentiora

⁷⁶⁾ N. le Sage.

⁷⁷⁾ N. Chamart.

⁷⁸⁾ Ph. Troussay.

⁷⁹⁾ I. Roberti.

⁸⁰⁾ I. Drusius.

⁸¹⁾ Chr. Pilckmann.

⁸²⁾ S. de Lairuelz.

⁸³⁾ I. Gieteler.

⁸⁴⁾ Vide supra, p. 10, n. 18.

⁸⁵⁾ Vide supra, p. 35, n. 58.

aegro corpori adhiberi remedia, et ex moribus perversis optimarum quarumdam legum condendarum sumi argumentum, priusquam ad ea descenderet quae disciplinam regularem intermortuam ab interitu renovarent et morum honestatem postliminio restituerent, proposuit aliquantulum tempus impendere denuntiationibus, querimoniis, libellis supplicibus et aliis difficultatibus iudicandis, sedandis, decidendis, respuendis et enodandis.

[563] Ad primum: visis inquisitionibus de vita et moribus Iuliani Bobay, religiosi presbyteri monasterii Sancti Salvatoris de Stella⁸⁵⁾, professi iuridice habitis, insuper testium interrogationibus repetitionibus et coram reo compositionibus aliisque iudiciariis actibus, Capitulum vehementer detestans nefanda crimina homicidii, sacrilegii, blasphemiae et aliis de quibus convictus, tenetur idem Bobay, etiam consideratis considerandis, adhibito brachii saecularis auxilio comprehendendum decrevit, et adductum Praemonstratum perpetuo carceri, expensis proprii monasterii mancipandum. Et nihilominus misericordiam rigori iustitiae praeferendo, permisit ut post triennium, si spem dederit melioris frugis, cum eo a Reverendissimo Domino Praemonstratensi aliqua ex parte dispensari posse.

Item, Capitulum referente magistro in Theologia fratre Iohanne le Paige⁸⁷⁾, nuper Ordinis Syndico, necnon monasterii de Stella Visitatore deputato, didicit f. Iohannem Guénot, eiusdem monasterii Priorem multis sceleribus contaminatum trina monitione iuridice citatum ad personaliter comparendum coram Capituli Patribus, nequē comparuisse neque exusationem misisse, eam ob causam, et ne oves lupo committere videamur, praefatum Guenot contumacem iudicat, et ab officio Prioris in perpetuum ex nunc absolvit, octo primis diebus Veneris seu sextis feriis, in solis pane et aqua ieiunaturum, ab intimatione praesentium computandis. Et interim dum alius idoneus in eius locum sufficiatur, praefati monasterii et Conventus regimen tam in temporalibus quam in spiritualibus secundum Ordinis Statuta et Iura committit fratri Aegidio Daris, eiusdem Conventus Suppriori.

Item, Capitulum auditis criminibus apostasiae, furti, adulterii, et

⁸⁶⁾ Stella (L'Etoile), sita erat in dioecesi, olim Pictaviensi (Poitiers), nunc Luceniensi (Luçon). His annis erat sub abbate commendatario.

⁸⁷⁾ I. Lepaige. Vide supra, p. 10, n. 18.

aliis adversus fratrem Iacobum Jacquier, monasterii Capellae ad Plancas religiosum expresse professum, allegatis et cum aliis indiciis, tum ipsius rei praesentis confessione magna ex parte probatis, tametsi veniam lachrymis deprecatus sit, et meliora in posterum promittentem, triennii carere continuo puniendum iudicavit in proprio monasterio et ibi poenam exsolvat ubi culpas admisit, relecta tamen penes Reverendissimum Dominum potestate carceris poenam in aliam commutandi, si poenitentis spiritualis utilitas id exigere videbitur.

Item, visa supplicatione Rdi Dni Cuissiacensis petentis ut sibi liceat quandam terram seu fundum ad suum monasterium pertinentem, minusque proficuum et multis incommodis in aliam commodiorem et maioris emolumenti permutare, Capitulum nihil ex levitate in tanta re decernere volens, committit partes suas Reverendo Domino Sti Martini Laudunensis⁸⁸⁾, cum potestate sibi subdelegandi, qui per se vel per subdelegatum ad loca iuridicae inquisitioni opportuna se conferet et informationibus, prout iuris est, super commodo et incommodo ibidem habitis, si dictam permutationem cedere in remedium et monasterii utilitatem plane compererit [564] eam sic et non aliter, autoritate Capituli permittet et approbat.

Item, viso libello supplici Rev. Domini Parchensis⁸⁹⁾, exponentis quod Serenissimus Archidux Austriae sylvam quandam quinquaginta bonaria, ut vocant, continentem, a dicto monasterio iure dominii emere cupiat ad viretum seu virgultum aut aliud simile suo castello contiguo adiungendum, Capitulum exoptans maximopere eidem Serenissimo Archiduci gratificari, et quod ius potest et debet, complacere ea lege ut dictus Reverendus Abbas nummos ex ea venditione comparatos in sui monasterii utilitatem convertat et exponat.

Item, audita querimonia Rev. Domini Heylissemensis⁹⁰⁾ supplicantis religiosos suos super quotidianis duabus Missis a quodam Abbate praedecessore suo ex bonis monasterii fundatis et dotatis, dispensare, Capitulum deputavit Rev. Dominum Floreffensem⁹¹⁾, qui ea fundatione et iuris Regulis examinatis, statuet quod secundum

⁸⁸⁾ N. le Sage.

⁸⁹⁾ I. Drusius.

⁹⁰⁾ I. de Fraiteur.

⁹¹⁾ I. Roberti.

Deum statuendum videbitur; quod itidem eadem in causa faciet in monasterium Sancti Foillani⁹²⁾.

Item, Capitulum respondens quaestioni Prioris et religiosorum Sancti Pauli Virdunensis an fr. Nicolaus Saintignon, dicti monasterii professus iure percipere possit pensionem a dicto monasterio, cum sit beneficiarius repletus. Declaravit si pateat esse aliunde quam ex pensione repletum, non posse nec debere, ideoque huiusmodi pensionem esse extinguendam, prout illam extinxit, et (casu tamen posito repletionis ex beneficio vel aliunde) extinctam a die Sancti Iohannis Baptistae proximo, salvis Superioris potestatis iuribus, in primisque quinquaginta scutis seu aureis nummis, singulis sexagenas solidorum Turonensium facientibus, Rev. Domino Chasseau, Abbati Sancti Eligii apud Methenses, in compensationem expensarum quas tulit in praefati Sancti Pauli visitatione.

Item, Capitulum, visis litteris quibus notum fit fratres Antonium Denisart, monasterii Cuissiacensis antea professum, a paucis annis citra, a praedicto monasterio, consentiente Rev. Abbate⁹³⁾, et saniore parte Conventus dicti monasterii, in monasterium Praemonstratense transiisse, ibidemque consentiente item et approbante Reverendissimo D. Praemonstratensi et saniore parte Conventus parte, professionem solemnem ordinariam emisisse, obedientiam dicto Reverendissimo promississe, caeterasque caeremonias ritu legitimo complevisse, controversia orta cuiusnam de duobus monasteriis ecclesiae debet esse professum; respondit Praemonstrati, quandoquidem ambarum partium consensu transivit et venit; illumque stallum obtinere debere quod ipsi est in actu professionis concessum et assignatum omnium voluntate.

[565] Item, visis informationibus quibus... monasterii Calvimontis religiosus expresse professus naturalem ac legitimum Praelatum⁹⁴⁾, vino dementatus pugnis percussisse convictus, nec non in eundem evaginatam gladium tanta vi contorsisse, ut is, cuius conatus exceptus est, graviter fuerit vulneratus; praeterea audita ipsius rei praesentis confessione, Capitulum tam indignum facinus exhorrens, ut poena severior meri bibulos et vini gurgites exempli et sobrietatis admoneat, praenominatum fratrem trium ipsorum mensium spatio carcere

⁹²⁾ Abbatia S. Foillani Rodiensis (Roelx) sita erat in dioecesi, olim Cameracensi, postea Tornacensi.

⁹³⁾ M. de Castelnau.

⁹⁴⁾ Abbatia Calvi Montis (Chaumont) sita erat in dioecesi Remensi. Iuxta N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, II, p. 370, annis 1615-1638 commendatarius abbas praererat Abbatiae. Cuius nomen : Stephanus de Galinet.

recludendum iudicavit, et eo tempore exacto, uno integro anno sobrietate et religiosae vitae assuefaciendum.

Item, Capitulum viso contractu impignorationis a Rev. Domino Flabonis Montis⁹⁵⁾ inito, delegavit R. Dominum Sanctae Mariae Mussipontanae⁹⁶⁾, cum potestate subdelegandi, qui, vel ad fundos impignoratos sese conferens, inquiret modo et forma debitis, an debita propter quorum solutionem impignorata testantur, conversa fuerint in monasterii utilitatem, an compendiosiore modo exsolvi non possint, quae si compererit non posse et ex eis monasterium profecisse, praedictam impignorationem tum et non alias autoritate Capituli, permittet et probabit.

Item, Capitulum respondens petitioni Rev. Domini Domini Martini⁹⁷⁾, eo spectanti ut sibi potestas fiat permutandi certas terras quas praedictum monasterium in Franciae ditione obtinet in alias que infra Belgii fines continentur, ut nihil admittat quod Christianissimo Regni displicere queat, delegat Rev. Dominum Sancti Martini Laudunensis⁹⁸⁾; qui, si praedictis terris perlustratis conditionibusque et oneribus examinatis certe cognoverit nulla ratione istiusmodi permutatione ius imminui Regiae Maiestatis nec voluntati contravenire, deinde maiorem utilitatem monasterii quaeri, eam sic et non alias autoritate Capitulo permittet et approbabit.

Item, Capitulum laudat et approbat conventionem factam inter Rev. Dominum Commendatarium Bellae Vallis⁹⁹⁾ ex una, et Religiosos, Priorem et Conventum ex altera partibus super divisione bonorum dicti monasterii in litteris desuper autoritate Supremae Curiae Parisiensis confectis, quibus accessit Capituli approbatio, plenius continetur.

Item, Capitulum ius dicere aggrediens super libello supplici a Prioribus monasteriorum commendatorum et nonnullis sacrae Theologiae doctoribus humiliter perrecto, singulis eius capitibus quae multa sunt, maiore consideratione discussis, ad maiorem distinctionem et lucem singulis apposuit responsionem in eum qui sequitur modum:

Ad primum quo petitur ut diploma regum supremae Curiae

⁹⁵⁾ Fr. Bruneseaulx.

⁹⁶⁾ S. de Lairuelz.

⁹⁷⁾ M. Dournel.

⁹⁸⁾ N. le Sage.

⁹⁹⁾ Annis 1610-1623, Franciscus Antonius de Joyeuse erat abbas commendatarius abbatae Bellae Vallis (Belval) (in dioecesi Remensi). Cfr; N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 60.

Parisiensis auctoritate approbatum, nullo Superiorum Ordinis sciente, suppositis narrationibus, iisque in grave incommodum multarum Communitatum diversimode vergentibus a magistro [566] fratre Ioanne le Paige nuper impetrato, ad Capitulum referatur et eiusdem executio inhibetur donec secundum disciplinae regularis rationes sub Regis et Curiae beneplacito aliud fuerit constitutum.

Viso, et pro rei gravitate diligenter articulatimque diplomate memorato, quo potestas fit praefato Ioanni le Paige cogendi omnes et singulos Conventus nostri Ordinis in Franciae Regno constituos ad unum vel duos e suis Religiosis pro reddituum cuiusque monasterii facultatibus iuxta nominationem et delectum ab Abbatibus etiam commendatariis faciendum, in Collegio Parisiensi mittendos, summamque ducentarum in singula capita, tametsi propter paupertatem premi possent, quotannis numerandum, aliaque multa praestanda quibus gravia incommoda noster Ordo pateretur, Capitulum pacem et veniam a Christianissimo Rege Ludovico XIII, cui multi et foelices anni, deinde a suprema Curia humillime precantur, sibi in Actis Capituli Generali anni 1605 celebrati¹⁰⁰⁾ praecipitur, ut scholae in monasterio Praemonstratensi, totius ordinis Capite erigantur, ad quam singula Ordinis monasteria unum, duos aut plures religiosos cum honesta pensione, ad arbitrium Reverendissimi Domini Praemonstratensis, post habitationis commodas dispositiones, quibus ita opera dabitur, ut lectiones proxime Remigialibus¹⁰¹⁾ inchoari queant, mittere, auctoritate Regis et Curiae, compellantur; ita videlicet futurum ut Religiosi iuniores maxime et vitae religiosae tyrones, ab urbanis dissolutionum offendiculis remoti, maiore progressu et minore sumptu tum litteras, tum religiosam disciplinam, caeremonias, et instituta ordinis una et eadem opera condiscant; et praefatum Collegium selectis habitatum incolis illustriusque evadant. Quod ut certe evenire possit, Reverendissimus Dominus Praemonstratensis quos in provinciis grandioris sapientiae capaces, et ea morum maturitate praeditos repererit, ut in urbibus manentes sese non modo ab illicitis continere, ac nominis sui rationem tueri valeant, sed etiam intuentium oculis modestiae et virtutum homini religioso convenientibus, sive ad scholarum spatia pergentes, sive aliis de causis vicos perambulantibus, iucundum spectaculum dare possint, eos quotannis Parisios mittent, litteris almae Universitatis exercitiis poliendos. Quorum tantus Dei

¹⁰⁰⁾ Vide supra p. 21.

¹⁰¹⁾ Denominatio ista desumitur a festo S. Remigii, die 1 octobris.

dante speratur numerus, quantus occupandis domus nostrae augustiis satis superque sit. Quae ut suum sortiantur effectum, vehementer exoptat Capitulum, sed ita tamen ut a Regia potestate probentur. Cui proinde decernit humillime totius Ordinis nomine supplicandum ut pro sua et maiorum multis testata monumentis benevolentia super ea re Rescriptum seu litteras declaratorias suae voluntatis et beneplaciti concedere velit; Curiae autem Supremae, cui foelicia omnia Capitulum adprecatur, humiles etiam dicendas preces ut quae regio Rescripto declarata fuerint, iis auctoritatem suam apponere et in [567] summam Patrum Capituli supplicationem sequi bonoque consulere non dedignetur.

Ad 2um, quo item petitur ut novitii litterarum capaces, qui ad studia mittenda fuerint, in monasteriis commendatitiis a Priore claustrali, de Conventus consilio vel certe a Reverendissimo Domino Praemonstratensi, auditis Priorum et Conventuum rationibus seligantur. Siquidem maxime periculosum fit ut oleum incendio, sic ingeniis indomitis, refractariis et superbia ferocientibus, scientiarum quae inflant, administrarent instrumenta; quod tamen haud multo secus adveniet (ut magno rei religiosae malo experientia docuit), si nullo delectu obviis quisque mitteretur. Accedit quod huiusmodi hominibus qui alta sapiunt, salubrior sit quaedam scientia mediocris, quam subtilis et exquisita rerum cognitio. In mansuetudinem autem eo pulchrius multae litterae conveniunt; quod iis tum ob ipsorum profectum, tum ad Religionis splendorem, propugnationem, et propagationem utentur. Caeterum videri eum delectum penes eos relinquendum qui quotidiana pro convictu et arctissima rerum omnium societate mores aliorum exploratissimos habeant, quique sumptus neccessarios mittendos suppeditare debeant, et missorum non gravari absentia.

Capitulum respondit sibi placere ita fieri ut petitur, hac adhibita cautione, ut ad ignorantiam procul et quantocius e claustris eliminandum, et praecipua sit Capituli Generalis aut Reverendissimi Domini Praemonstratensis eiusdem expresso permissu, Visitatorem auctoritas, ut si qui qua culpa ea in re a Prioribus et Conventibus admissa fuerit, Superiorum arbitrio corrigi queat.

Ad 3um eo spectant ut definiatur Priori Collegii Parisiensis nullo modo competere potestatem Religiosos nostri Ordinis Parisiis studentes ad sacros Ordines mittendi, nisi de licentia Priorum claustralium in monasteriis commendatis.

Capitulum inhaerens iuri communi et Ordinis privilegiis nec non

Capitulorum Generalium decretis, respondit neque Priori Collegii sive Seminarii Parisiensis neque ullis omnino Prioribus etiam monasteriorum commendatorum in Ordine nostro licere, neque in posterum licitum fore (cum nullam talem iurisdictionem habeant), quosque novitios ad Ordines mittere, nisi in suis litteris institutionis ad Prioris officium, speciali clausula vel generali sufficiente, huiusmodi potestas ab iis ad quos spectabit, ipsis fuerit delegata.

Ad 4um, quo petitur ut eidem Priori Collegii Parisiensis inhibeat ne de caetero Religiosos ibi studentes autoritate privata ad gradus et honores cuiuscumque Facultatis sine consensu [568] Prioris et Conventus monasteriorum, quibus Religiosi promovendi subiecti sunt aut Reverendissimi Domini Praemonstratensis expressa facultate.

Capitulum respondit, quoniam id semper in ordine observatum fuit ut in Capitulis Generalibus vel a Domino Praemonstratensi facultatem peteret dicti Collegii Prior, et quilibet alius Ordinis professor eos praesentandi quos idoneos reperisset; ideo praecipere se tam Priori praefato quam caeteris omnibus suae iurisdictioni subiectis aut subditis se in Gallia praeter Reverendissimi Domini Praemonstratensis vel Capituli Generalis non habere illam facultatem; extra Galliam autem absque propriorum Abbatum vel Visitorum localium obtenta facultate ad ullos gradus academicos ullum Ordinis nostri religiosum praesentare vel praesentari facere respective audeant. Praesentandis itidem sub poena privationis omnium iurium ad gradus acceptos in Ordine pertinentium inhibendo ne sine eadem praesentari patiantur.

Ad 5um. ut huiusmodi gradibus et honoribus insigniti, non nisi suae professionis locum, stallum et ordinem obtineant, Capitulum respondit de caetero quidem id sibi placere; de magistris autem in Theologia statuere se ut ii post Priorem et Suppriorem, vel iis absentibus, post Conventus Praesidem locum obtineant.

Ad 6um. Ut religiosis quibuscumque Ordinis praeciipiatur ne lites alii aliis coram Iudicibus saecularibus sive pro beneficiatis, sive pro quibuscumque officiis intendere sine Reverendissimi Domini Praemonstratensis facultate praesumant.

Capitulum in memoriam revocans illud Apostoli: Servum Dei non debere litigare, simulque attendens circumforaneos et gyrovagos religiosos litium causas ex minimis rebus, interdum ex sola cupiditate dominandi in Clerum saepe arripientes, magno esse Ordini dedecori, et litibus sic intendendis honestorum saepe hominum nomen et auctoritatem eludi, omnes professores nostri Ordinis qui praetermissa

iurisdictione regulari ad forum sive iudicium laicale quempiam ipsius Ordinis subditum, sive Praelatum, sive Canonicum vel Conversum in causam trahere et ibidem convenire praesumpserint, poenis et censuris cap. ultimo Dist. 4ae Statutorum contentis omnimode subiicit et subiectos declaravit; amplius etiam sub poena arbitraria inhibendo ne quis saecularibus cuiuscumque dignitatis et conditionis temere, autoritate privata et propria lites moveat, quas quandoque necesse fuerit, ea nihilominus non moveantur aut suscipiantur, nisi de priorum Abbatum vel Priorum in monasteriis commendatis, et sanioris Capituli partis consensu vel sine Reverendissimi Domini Praemonstratensis, Patrum Abbatum, aut Visitorum expressa et in scriptis obtenta facultate; quam nisi causis [569] cognitis et ad iuris trutinam examinatis, partibusque si fieri potest auditis et ad concordiam invitatis non concedant. Quod si qui sunt qui pro tempore praesenti causas pendentes et indecisas habeant, eam quamprimum terminare procurent.

Ad 7um, ut bona Religiosorum, sive ii sint parochi, sive priores sive alio modo noncupentur, Conventui acquisita, non autem Abbatibus commendatariis declarentur, infirmitorii vel bibliothecis necessariis usibus impendenda.

Capitulum respondens renovat Constitutionem a Capitulo Generali anno 1575¹⁰²⁾ latam in haec verba: Item, Capitulum accepit libellum supplicem ex parte Domini de Joyeuse, ut si videretur patribus contendere adversus fratrem Petrum Roger, super restitutione bonorum ex intestato relictorum sui avunculi, cui supplicationi sic respondendum decrevit ac deliberavit, ut non tantum praedicto Domino de Joyeuse, sed nec aliis liceat bona defunctorum aut decedentium Religiosorum repetere, quandoquidem Supremae Curiae decreto ita ordinatum fuit; et si post talium decessum superfuerint, vult Capitulum Generale ut ea cedant in bonum et usum Conventus, maxime Infirmariae et Infirmorum. Quae quidem bona fideliter per Priorem locorum et monasteriorum servabuntur, ut, ubi opus fuerit, exponantur.

Item, renovat decisionem Capituli Generalis anni 1605¹⁰³⁾ celebrati, quae sic habet: Conventus haeres est Abbatum regularium, in casu quo

¹⁰²⁾ Cfr. ed. Actorum Capitulorum Generalium sub abbate generali Despruets, ed. E. VALVEKENS, p. 14.

¹⁰³⁾ Cfr. supra, t. IV, p. 20.

suscedet Commendatario. Quod etiam Ius ratione Parochorum illi attribuit anno circiter 1519 parlamentum Parisiense.

Ad 8um continens nomine Capituli regiae maiestati videri supplicandum ut eius beneplacito ac voluntate, Domini Abbates commendatarii cuiusque monasterii quod obtinuerunt vel in posterum obtenturi sunt, tripartitam bonorum suorum omnium in essentia et natura, ut loquuntur, divisionem (in ea non ingredientibus propriis Conventuum iuribus et acquisitionibus si quae sunt) servata iuris dispositione facere vel admittere teneantur quorum unam sibi habeant, duas reliquas Conventui relinquunt, priorem quidem ab omnibus omnino oneribus immunem et liberam victui et vestitui tantum et praecise deserviturum; posteriorem vero in hospitium, eleemosinas deservituram, aliosque necessarios sumptus distribuendam, idque ut Conventuum tranquillitati consulatur et evidenti monasteriorum ruinae occurratur; eiusque rei impetrandae, si ita Capitulo videatur, provinciam honorariam Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis¹⁰⁴⁾ esse decernendam; qui pro sua pietate et praeclara in ordinem voluntate demandatam libenter amplectetur, et pro sua prudentia, foeliciter expensis monasteriorum commendatorum exequetur.

Capitulum respondit probari sibi ut pro una tertia parte ab omnibus [570] oneribus, ut petitur, immuni pro victu et vestitu Religiorum essentia et natura assignanda, et ab ipsis in communi assignanda et possidenda, fruenda et omnino administranda Regiae maiestati suo et totius Ordinis nomine supplicetur; alteram vero tertiam partem censuit Dominis Commendatariis esse relinquendam, sed eos, casu quo nollent, cogendos auctoritate Regia et Curiae ut vel ipsi per se, hospitum recipiendorum sumptibus, eleemosinis, decimis, aedificiorum reparationibus, aliisque oneribus tam praesentibus quam futuris, ut par est satisfaciant, imprimisque templo necessariam suppellectilem administrent, vel certe tantam pecuniae summam quanta satis huiusmodi oneribus ferendis, et quae hominum prudentium calculo valorem unius tertiae partis exaequet quotannis apud Religiosos vel aliquem bonae fidei sequester deponant, unde sumptus necessarii suppedientur, ea lege ut dicti Religiosi vel sequester creditae sibi summae rationem et computum iis quorum interfuerit reddere teneantur. Valde autem Capitulo placuit ut huius rei procurandae munus Rev. Domino Sancti Martini deferretur, prout illud detulit et

¹⁰⁴⁾ I. Le Sage.

commisit, expensis, ut petebatur, Conventuum commendatorum executioni demandandum.

Ad 9um. Ut Prioribus et Religiosis monasteriorum commendatorum praecipiat ne Dominos Commendatarios ad ullos Iurisdictionis actus admittant aut admitti patiantur.

Capitulum respondens renovat decretum Capituli Generalis anni 1605¹⁰⁵), cuius tenor sic est: Abbatibus commendatariis, cuiusvis monasterii nostri Ordinis cantare Missas in Conventu, vel in capitulo iurisdictionem exercere, vel novitios ad habitum vel professionem admittere non liceat caveantque tum Priores quam Religiosi id eis permittere.

Ad 10um. Ut dicti Rev. Commendarii cogantur cedere locis claustralibus et ad disciplinae regulari exercitium necessariis, nec non Religiosis ambitum hortis et ambulationibus faciendis pro tuenda valetudine sufficientem describere ac liberum relinquere.

Capitulum respondit quoniam id ad oculum fieri debeant, nec possit certa de omnibus monasteriis tradi regula, eius rei praestandae se committere Visitoribus potestatem, orareque omnes obnixè ad quos spectabit ut quod ab eis pro aequo et bono fuerit decum, id ratum gratumque habeant, et executioni quam primum demandari iubeant.

Ad 11um, ut Religiosis omnibus Ordinis praeterquam Prioribus et claustralibus monasteriorum commendatorum ut Vicariatus procuraciones vel obedientias acceptare audeant, cum recta disciplina regulari Ordinis valde repugnat simplicem aliquem Religiosorum vices genere Abbatis, nulla Superiorum autoritate ad eum honorem assumptum; eo fortasse consilio prae caeteris debitum, ut fratrum pacem tranquillitatemque suis sanctionibus perturbaret, et quem aliqui a modestiae statu dimotum facile novos alliceret ad iustis [571] Superiorum praeceptis contradicendum, ad iugum (quod nimio saepius usu venit) excutiendum, et discolis suis similibus manum porrigendam. Quod si Capitulo placeat aliquibus Vicariatus aut procuraciones transferre, saltem id non faciat, nisi de Religiosorum Prioris et Conventus consilio et Superiorum voluntate.

Capitulum cognitis multorum relatu gravibus incommodis quae frequenter et vicariatibus, ut exponitur, procuracionibus, obedientiis a Dominis Abbatibus commendatariis conferri et imponi coeptis, quibusvis Religiosorum nostri Ordinis Superioribus regularibus

¹⁰⁵) Vide supra, t. IV huius editionis, p. 20 s.

inconsultis, et praetermissa ordinis autoritate consequuntur, severe sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, et privationis obedientiae toto triennio, prohibet omnibus et singulis Ordinis nostri Religiosis ne huiusmodi vicariatus, obedientias et procuraciones posthac quocumque praetextu vel colore admittere vel acceptare praesumant sine Reverendissimi Domini Praemonstratensis permissu, qui auditis partibus permittere aut prohibere poterit. Et sic eadem poena iniungit omnibus qui actualiter pro tempore praesenti vicariatus praefatos, procuraciones vel obedientias obtinent, ut iis renunciare debeant infra proximum mensem publicationis praesentium.

Ad 12um. Ut Capituli autoritate diffiniatur quod Dominis Commendatariis in posterum non liceat nominare, praesentare, admittere vel recipere tam ad habitum quam ad professionem ullos novitios, sed Prioribus claustralibus quamdiu erunt commendati; quod ipsum Curiae Rothomagensis decreto concessum fuit Priori Sanctae Marie de Ardena¹⁰⁶), anno 1617, die Iunii quinta; quia videlicet nihil Commendatariorum modernorum intersit quot et quales admittantur, modo numerus non excedatur, qui tertia bonorum monasterii parte commode et ali sustentari queat. Deinde quod sit a ratione alienum et spiritu Religionis ingrediendae alius, qui Religiosus non sit, nec expertus cognoscat quibus cum dotibus praeditus esse oporteat, qui ad tam sublimem statum aspiret; unde saepius contingat ut ab huiusmodi homines stolidi, nullis litteris, moribus parum commodi, et famulorum liberi (si tamen liberi et famulorum) humano magis ingenio et cupiditate, atque in spem amicorum gratia, quam divini cultus et Religionis procurandae zelo praesententur.

Capitulum, cognito ex rei veritate quod in novitiis admittendis multi saepe in monasteriis commendatis contingant abusos, cum nonnulli Abbates commendatarii sibi ius attribuant novitios nominandi, praesentandi, admittendi tum ad habitum quam ad professionem, exsequitur ut frequenter Religionem nostram multi ingrediantur iis partibus aetatis, scientia, honestatis et natalium legitimationis destituti quae homini Religioso sunt necessariae. Declaravit novitiorum nominationem, praesentationem, admissionem, receptionem [572] tam ad habitum quam ad professionem in monasteriis commendatis ad solos Priores pertinere, vel eos quas Reverendissimo Domino Praemonstratensi vel Capitulo Generali placuerit delegare, omnino et

¹⁰⁶) Uti supra indicatur, prior de Ardena huic Capitulo intererat. Cfr. supra, p. 34.

praecise iuxta Statutorum Ordinis praescriptum faciendam; eos autem qui vere nominati et praesentati ad habitum admissi fuerint, eos ad professionem non esse admittendos, sed a Visitoribus ad propria remittendos, nisi Prioris et saniorum in Conventu iudicio, legitimo tempore et Statutorum Ordinis dictamine, nominati quidem et praesentati videbuntur esse ad habitum admittendi, ad habitum autem admissi, ad professionem recipiendi.

Ad 13um. Ut Capituli decreta uniformitas vestium et maxime pileorum in Ordinem inducatur. Capitulum respondit placere sibi ut omnes pileis quadratis utantur; modo non excedant notabilem altitudinem trium digitorum, et sint indices reformationis assumptae. Licitum nihilominus fore quatuor Patribus Abbatibus¹⁰⁷⁾, tantum ad dignitatis splendorem et insignium, uti palleato humerali, quod vulgo cammail appellant.

Ad 14um. Uti Romano ritu, et sine caputiis sacrum facere liceat. Capitulum respondit ea de re consulendum esse Ordinarium, in brevi corrigendum.

Ad 15um. Ut monasteriorum tituli et documenta in Chartulari sub triplici clave asserventur, quarum unam habeat Rdus Abbas, 2am Prior, 3am Religiosus capitulariter a Conventu deputandus. Capitulum animadvertens multis monasteriis magna interdum damna et rerum iacturas contingere ex titulorum negligenti custodia, ordinavit insistendo Statutis Ordinis Dist. 4, cap. 40, ut deinceps tituli, chartae, documenta, tabulae quae quocumque modo vocentur, item sigillum Conventus, modo et forma petitis in Chartulario recludantur et custodiantur; praecipitque omnibus qui claves habuerint, et ut caeteris in eodem Capitulo praescriptis ad amussim obtemperent. Praetereaque renovat diffinitionem Capituli Generalis anni 1520¹⁰⁸⁾ celebrati, cuius haec sunt verba: Item Capitulum diffinit quod omnes Beneficiati intra quindenam a publicatione praesentis decreti deferant originalia titulorum monasteriorum suorum et beneficiorum suorum, si quae habeant, ad proprium monasterium, de quibus originalibus extractum habebunt signo publico aut manuali unius aut duorum notariorum signatum, et ad id faciendum cogentur sub poenis et censuris Ordinis.

Ad 16um. Ut in monasterio Praemonstratensi seminarium instituatur ubi Religiosi litteras addiscant, cum maxime dedeceat

¹⁰⁷⁾ Quattuor isti patres Abbates Ordinis erant Praemonstratensis, S. Martini Laudunensis, Floreffensis, Cuissiacensis.

¹⁰⁸⁾ Cfr. t. II, huius editionis, p. 275.

Religiosos sed praesertim novitios vicos Parisienses identidem frequentare. Capitulum respondit ea de re satis esse cautum in primo articulo.

Ad 17um. Ut in monasteriis quae parochiales ecclesias annexas habent [573] intra monasteriorum ambitum contentas, non liceat Religiosis parochis in dormitorio iacere; neque ullam communitatem victus et vestitus habere cum claustralibus. Capitulum respondens negavit iustam esse petitionem si modo Parochi cum claustralibus moram trahentes religiosae disciplinae se submittant, quantum pastoralis cura pati potest; ne sumptibus mensem conventualem aut vestiarium gravent. Quod ad Parochos autem extra monasterium ecclesias habentes attinet, ne sponsas alienis amatoribus permittere videantur, renovando decretum Capituli Generali anni 1605¹⁰⁹⁾, praecipit Visitoribus, Abbatibus vel Prioribus in monasteriis commendatis, ut parochos sibi subiectos sive paroecias ex monasteriis quibus praesunt obtinentes, omni iuris via cogant ad reparandas domos suas quas ad residendum infra quindenam a publicatione praesentium.

Ad 18um. Ut statuatur monasteria tantum ab Abbatibus regularibus et earum provinciarum quarum sint ipsa monasteria, in posterum esse visitanda, nisi Reverendissimus Dominus Praemonstratensis ea per se vel patrem Abbatem visitare voluerit. Capitulum respondit monasteria quibus praesunt Abbates regulares ab Abbatibus, ut petitur, in posterum visitatum iri, tamen fore Abbati visitori aliquem Religiosum litteratum et instituti nostri peritum aliungere. Nullum posse monasteriorum Galliae fore visitatorem nisi Gallus, et in eo casu quo Regis voluntate propter iustas causas permetteretur, ut ab extraneo visitari possent. Caeterum monasteria commendata quibus Priores praesunt, Religiosos quovis a Capitulo Generali vel Reverendissimo Domino Praemonstratensi iudicatos idoneos visitandi habere posse facultatem.

Ad postremum. Ut scandalum superiori die a magistro f. Ioanne le Paige datum in facie Capituli minoribus quibusdam et contumeliosis verbis proferendis, emendetur ad verum exemplum et terrorem qui facile quodlibet imitandi arripiunt occasionem. Capitulum nolens in propria causa videri severitatem iuris adhibere, decrevit ut praefatus le

¹⁰⁹⁾ Cfr. t. IV huius editionis, p. 20.

Paige¹¹⁰⁾ satisfactionis ergo coram Patribus humiliatus veniam dictorum peteret et emendationem promitteret.

Pergens Capitulum singulares difficultates enodare, accepit libellum supplicem a duobus Religiosis Priore Suppriori monasterii de Bellipodio in Hispania, dicentibus a suo Abbate¹¹¹⁾ dicti monasterii alieneationem, seu translationem in saecularium potestatem modis omnibus tentari, eo etiam proponente catholico Hispaniarum Rege¹¹²⁾. Cui malo Capitulum occurrere cupiens et Ordinis iura quantum potest tueri, censuit destinandas esse litteras ad Christianissimum Regem [574], et ei humillime supplicandum ut Oratori suo apud Hispaniae Regem mandare per litteras dignetur ut et monasterii praedicti translationem impediat et Visitori ad eas partes mittendo, eam gratiam Regis consiliet quam Visitoribus illius in Galliam missis mittendis Rex Christianissimus impertiri solet.

Item, Capitulum statuit et ordinavit ut Moniales xenodochii de Vulpen, olim extra, nunc vero intra civitatem Furnensem commorantem, atque monasterio S. Nicolai ibidem immediate subiecto, etiam in exteriora habitu candido gestando reliquis Monialibus nostri Ordinis Praemonstratensis in posterum essent conformes.

Ifem, Capitulum audita lectione litterarum ab Illustrissimo Cardinali Fabritio Verallo, Protectore nostro, simul et punctatim iisdem litteris contentorum, conclusit quod earundem copiam omnibus dabunt, et ipsi Illustrissimo Cardinali rescribatur a Capitulo eius in Ordinem nostrum animum esse gratissimum, sed obnixè rogare ne tam male de disciplina Ordinis sentiat; ut si nonnulla sint monasteria, in quibus non vigeat, hoc minus sibi persuadeat plura esse in quibus Dei beneficio et tria religionis vota et Ordinis Statuta (quae ut plurimum continent ea puncta de quibus scripsit) observentur.

Item, Capitulum viso processu criminali suis partibus instructa quo frater Ioannes Pannaert convictus in aliquot sui monasterii Sancti Augustini¹¹³⁾ loca ignem voluntarie iniecisse, sicque sui maximam aedificiorum partem conflagrasse, primum dubio incidente orto an videlicet praefatus Pannaert sit vere dicti monasterii professus, auditis

¹¹⁰⁾ Vide supra, p. 10, n. 18.

¹¹¹⁾ Abbas Bellipodiensis (Bellpuig de las Avellanas), (in dioecesi Urgellensi), annis 1611-1625 erat Bernardus Langor. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 167.

¹¹²⁾ Annis 1198-1621 Philippus III erat rex Hispaniae.

¹¹³⁾ Abbatia S. Augustini Tarvanensis (Thérouanne) sita in civitatis et dioecesi eiusdem nominis.

super ea difficultate Doctorum opinionibus, respondit esse vere professum, ipsum pro criminis incendii e carcere Audomarensi, in quo iam est, extractum, carceri Vilvordiensi¹¹⁴⁾, et poenis in Statutis contentis, Dist. 4., cap. XI. adduxit et mancipavit.

Item, Capitulum decrevit salarium magistro fratri Ioanni le Paige pro Syndicatus officio esse persolvendum, si tamen nondum sit persolutum, praefecit Rev. Dominos de Blanchalanda¹¹⁵⁾ et Sancti Pauli Senonensis¹¹⁶⁾, de acceptis et expositis relatueros ad Rev. Dominum Sancti Martini Laudunensis, qui autoritate Capituli negotium componat.

[575] Item, Capitulum, audita controversia de monasteriis Cellae Sanctorum¹¹⁷⁾, Sancti Lucii¹¹⁸⁾ et Wilthinensis in Tyrolia¹¹⁹⁾, ad utram videlicet e duabus Circariis Lotharingiae an Sueviae pertinere debeat. Respondit Sueviae attribuendum videri, prout descripsit et incorporavit, ut eorum visitationi Visitatorem Sueviae, cum mandato ut Praepositus Omnium Sanctorum omni via iuris residentiam, Abbates vero Wilthinensem et Dominum Rothensem sui monasterii Patres Abbates agnoscant.

Item, Capitulum volens unicuique sua iura servare, quantum Ordinis disciplina patitur, audito quod Steingadense monasterium¹²⁰⁾ reformatione indigeat, Rev. Abbati Rothensi¹²¹⁾, eiusdem monasterii Steingadensis patri Abbati, potestatem concessit, prout tenore praesentium concedit dictum monasterium pro hac vice tantum autoritate Capituli visitandi et secundum Ordinis decreta et Capituli praesentis definitionem reformandi cum plenitudine potestatis.

Item, Capitulum, visis litteris quibus se immunem a talliis Ordinis persolvendis asserebat Rev. Dominus Sancti Andreae in Nemore¹²²⁾, renovavit, gratum habuit et observandam decrevit decisionem a

¹¹⁴⁾ Vilvoorde erat et est parva civitas ad septentrionem civitatis Bruxellensis.

¹¹⁵⁾ Ph. Troussey.

¹¹⁶⁾ E. Martin.

¹¹⁷⁾ Cella Omnium Sanctorum (Allerheiligen) sita erat in dioecesi Friburgensi. Cfr. N. BACKMUND, *O.C.*, t. I, p. 63.

¹¹⁸⁾ Abbatia S. Lucii Curiensis (Luzi) sita erat in civitate Curiensi (Chur), in Helvetia.

¹¹⁹⁾ Abbatia Wiltinensis, nostri diebus adhuc florens, sita est iuxta civitatem Oenipontanam (Innsbruck).

¹²⁰⁾ Steingaden, in dioecesi Augustana (Augsburg).

¹²¹⁾ I. Gieteler.

¹²²⁾ S. Andreas in Nemore (St. André-au-Bois), sita erat in dioecesi, olim Atrebatensi, nunc Cameracensi; abbatem habebat, annis 1606-1624 Claudium van Rijswijck. Cfr. N. BACKMUND, *T. II*, p. 564.

Capitulo Generali anni 1575¹²³⁾ editam in haec verba: Item, Capitulum, lectis litteris Rev. Domini Abbatis et Confratris nostri Sanctae Andreae in Nemore quibus asserebat se liberum a talliis singulis annis Capitulo Generali debitis, propter ducentas quadraginta librarum ab anno Domini 1520, ad tuitionem privilegiorum Capitulo Generali concessas per suos Praedecessores, Capitulum declarat illi Rev. Dominum Patrem Sancti Martini¹²⁴⁾ eodem anno quingentas libras Ordini propter easdem causas mutuo dedisse, cui satisfactum est singulis annis per tallias quibus idem Abbas¹²⁵⁾ Capitulo Generali debeat, admonens dictum Definitorem ut sibi satisfactum persuadeat ex non solutis talliis sui monasterii quas debebat Capitulo Generali, quas non solvit a dicto anno, et ascendunt ad summam sexcentorum sexaginta librarum; idcirco debet quadringentas vigini libras; nihilominus tamen nolens se ingratum praebere erga illum, condonat et remittit illi dictas 420 libras, ea tamen conditione ac lege ut solvat anno currente tallias, et in posterum singulis annis.

Item, nonnullorum fide dignorum relatu, et querelis ad aures Capituli Generalis pervenit valde collapsam esse religiosam disciplinam in Collegio Parisiensi, commorantium ibidem aliis nihil nisi per fora et vicos cursitantibus, aliis de colaphis et plagis a Priore suo extra iudicii formam ad sanguinem usque acceptis, aliis de oeconomia et pecuniarum pro singulorum pensionibus annuatim numerandarum privatim per dictum Priorem sine ulla ratione accepti ac expensi exhibitione, administrationis potestatem conquerentibus. Ad huiusmodi querelas, cognitis cognoscendis, iuridice sedandas Capitulum conclusit singulis deinceps annis praefatum Collegium visitandum; hoc autem currente [576] a Reverendissimo Domino Praemonstratensi vel Abbate per ipsum deputando cum primum per tempus licebit visitatum iri, sicut ii qui alia de causa propter studium litterarum ibidem commorantur; et inquiratur an reparationes Collegii a Priore iussae fieri, exequent rationes compotorum necne, ac demum ea peragantur quibus ad pacem et omnem honestatem Collegium reducat.

Item, Capitulum respondens quaestioni an Priores claustrales in monasteriis commendatis eligi debeant a Religiosis? Diffinivit, inhaerendo Concilii Tridentini decretis et Ordinis consuetudini, iam

¹²³⁾ Cfr. editio Actorum Capitulorum Generalium sub abbate generali Despruets, (ed. E. VALVEKENS), in *Anal. Praem.*, 1940, XVI, pag. spec. p. 17 s.

¹²⁴⁾ N. le Sage.

¹²⁵⁾ le Sage.

inde a primis temporibus Commendarum semper observari debitaе, esse instituendos nulla religiosorum praevia electione canonica; et obedientiam quae dictis Prioribus promittitur, his professionis verbis: Tibi Patri et successoribus tuis, quos Conventus huius Ecclesiae elegerit vel receperit, iis remitti quorum personam in huiusmodi actu gerunt, et quorum potestate delegata funguntur.

Item, Capitulum ius dicens super humili supplicatione fratris Guillelmi Rantier, Prioris claustralis Sancti Ioannis ad moenia Falesiana, decernit Reverendissimum Dominum Episcopum Meldensem¹²⁶⁾ dicti monasterii Abbatem commendatarium, obnixе totius Ordinis nomine rogandum, et, alias omni iuris via cogendum, tum ad unam tertiam bonorum monasterii in natura et essentia, uti dicunt, Religiosis et Coventui concedendam, secundum cuius facultates debitus Religiosorum numerus qui Deo debite famulantur, sustentari possit; tum etiam ad templum sacra suppellectili et ornamentis intruendum. Et insuper acceptat demissionem seu resignationem officii claustralis Prioris praefati Rantier, voluntarie et libere factam; ipsumque de facto a dicto Prioris officio absolvit et absolutum declarat, et substituendo in dictum officium fratrem Franciscum Reginaldum, canonicum expresse professum monasterii de Ardena, cum potestate fusius declaranda in instrumento institutionis. Ac nihilominus iam dicto Rantier facultatem impartitur tres ipsos menses in dicto monasterio moram trahendi, et interim Supprioris et Provisoris officia exercendi; quo trimestri completo in beneficio quod obtinet, residere teneatur.

Item, Capitulum visis bullis Pontificiis quibus Rev. Dominus Fleury de Morel, antea Ordinis Sancti Benedicti monacho, de monasterii Marchasii Radulphi providetur¹²⁷⁾, ea lege ut habitum nostri [577] Ordinis suscipiat et instituta observet; et intellecto, quod idem Dnus de Morel, privatim, clanculum et praeter iuris communis et nostri privilegii dispositionem habitum Ordinis nostri suscepserat regularem praefati nostri Ordinis autoritate propria sumpserit, et eum, non nisi raro gestet, cum tamen neutrum per easdem Bullas ipsi permittatur, nec aliunde sibi licere demonstret. Declaravit Capitulum eum non

¹²⁶⁾ Annis 1603-1626, Loannes de Vieupont episcopus erat Meldensis (Meaux). Cfr. B. GAMS, *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Graz, 1975, p. 576.

¹²⁷⁾ Annis 1617-1625, Florentius de Morel, O.S.B., de facto erat abbas Marchasii Radulphi = Marcheroux, (in dioecesi, olim Rothemagensi = Rouen, nunc Belvacensi = Beauvais). Cfr; N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 559.

debere censi Abbatem regularem nostri Ordinis, nec proinde posse ullam iurisdictionem in Religiosos, Abbatibus regularibus duntaxat competentem, exercere, donec habitum legitime sumpserit et gestaverit, obedientiamque, sicut moris est, Ordinis Superioribus praestiterit.

Item, Capitulum acceptis incommodis quae ex nonnullorum librorum editione proveniunt, praetereaque intelligens in similibus auctoritate privata edendis magnum esse periculum ne aut fama aliquorum traducatur, aut opiniones non receptae venditentur, aut ea prodantur, quae decet occultari. Severe et sub poena arbitraria prohibet omnibus et singulis Ordinis nostri alumnis quacumque dignitate fulgeant, ut in posterum ullos libros typis mandent vel in publicum edant aut demandari vel edi faciant, nisi Reverendissimi Domini Praemonstratensis auctoritate a Doctoribus examinatos et approbatos.

Item, Capitulum reiciens formulam professionis in Ordine nostro emitti solitae a plerisque sive additionibus sive inscriptionibus sive aliis rationibus immutari, sicque unitatem Ordinis violari hanc ob causam, praecipit omnibus tam Abbatibus quam Prioribus seu etiam aliis in ea parte deputatis professionem novitiorum excipientibus, ne ullam aliam formulam iis proponant, aut aliis verbis vovere faciant vel permutent quam illam et secundum illa quae in Statutis Ordinis, Dist. L, cap. 15 continentur.

Diffinitis illis quae ad pacis et iurium Ordinis constitutionem facere videbuntur et enodatis multis ut praemissum est difficultatibus, Capitulum operam suam convertit ad ea quae interiorum hominum proxime formare disciplinam animae promovere videbuntur. Studuit igitur imprimis ut mores suos unusquisque iuxta regulam divi Augustini in professione assumptae praescriptam corrigat, et vitam emendet. Et quia Regula illa valde brevis est, nec videtur continere satis (nota scribae ms.; du Crocq: pian piano signori!) in particulari ea quae ad mores monasteriis nostris hoc tempore misero componendos (nota scribae ms., du Crocq: Ch'il Papa non tolga, ch'il Capitolo non adjunga, ch'il Rè non impedisca, ch'il Abbate nel osservare, il primo sia, ch'il frate, ne più ne meno far si spinga, così nelle regola sufficienter sa trovare), statuit Capitulum ut deinceps accuratius serventur Ordinis Statuta, quia quae a multis in eis comprehensa minime congrua negligebantur, Patres Capituli iudicarunt illa minus congrua tollenda, et nonnulla alia addenda quae ad faciliorem disciplinae regularis observantiam et [578] interioris hominis

formationem facerent prout sustulerunt et addiderunt. Praecipientes omnibus sibi subditis, ut dictorum Statutorum renovatis ordinationibus inhaerent, et Visitoribus, ut dicta Statuta diligenter curent observari, ac subditos ad ea servanda omni iuris via cogant.

Praecipue autem et ante omnia vult et praecipit Capitulum ut tria Religionis vota essentialia sine quorum observantia non potest Religiosorum vitam ingredi aeternam, exacte servantur, modo infra scripto.

Nullus Religiosorum Canonorum bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis tam in propria ecclesia, quam ubicumque celebrandis, aliove iusto ipsorum labore et causa, et quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum aut piorum largitione, legato, aut donationes fuerint, tamquam propria aut etiam nomine Conventus possidere possit, sed ea omnia statim Conventui incorporentur, et Superiori tradantur, atque cum caeteris illius bonis, redditibus, pecuniis illius bonis, redditibus, pecuniis et proventibus confundantur (nota scribe ms.: du Crocq: molto bene, mà voi Padri Reverendi non cercate il male al suo fonte; in una parola, si poteva dire: gli Abbati saranno poveri, mà videranno regolarmente dare agli fratri il loro bisogno, e gli visitatori castigheranno le Abbati e Fratri quali non guardano loro Reglo, fatto, decreto; che nelle Capitolo generali non si passerà tempo a far renovare Statuti, mà a veder se visitatori haneranno fatto il suo dovere, e bene e esemplaramente castigare le prevaricazione delle stesse Visitori), quibus communis sustentationis et vestitus omnibus suppeditari possit; idque iuxta Regulam.

Eorum vero quae ad necessitatem concessa erunt, nullus umquam possideat ut proprium, neque pro proprio utatur. Utuntur autem ut proprio, si invito et inscio Superiore retinent. Est enim is proprietarius qui inscio vel invio Superiore aliquid retinet, vel qui sibi ita vendicat ut non sit in libera potestate Praelati de ea disponere.

Omnes vero sicut pascuntur ex uno Cellario, sic induantur ab uno Vestiario. Est enim damnabilis illa consuetudo et vera corruptela, qua unusquisque annua summa quaedam pecuniae pro vestiario conceditur, prout multorum Capitulorum generalium praescripta, et Clementis octavi¹²⁸) decretum de Reformatione, vestitus et supellex

¹²⁸) Clemens VIII Summus Pontifex fuit annis 1424-1429. Reformatio introducta est in abbatia S. Mariae in Nemore, postea translatae in Mussipontum, annis 1599-1611;

cellarum ex communi pecunia comparetur, et omnino, si fieri potest, uniformis sit, statuique paupertatis, quam professi sunt, conveniat, ita ut nihil superflui admittatur, nihil etiam quod sit necessarium alicui denegetur.

[579] Et ut Regula observetur, sub quo nisi damnari velimus, militandum est, ea quae ad paupertatis observationem praecipit sic: Vestes vestras in unum habete, sub uno custode vel duobus, etc. Quaecumque vestes sive laneae, sive lineae, omnisque alia supellex in aliquem Conventus locum deferantur; ibique ab uno vel duobus fratribus deputatis diligenter custodiantur, ut inde, Superioris arbitrio, prout cuique opus fuerit, subministretur.

Vestes aestivales adveniente hyeme, si quae sunt diversae, a Vestiario ex singulis cellis colligantur, et in certum locum, ad hoc deputatum, ut superius inculcatum est deferantur ad reficiendum prima data occasione opportuna, ac hyeme recedente, ad nutum Abbatis, vel Prioris in absentia Abbatis, distribuenda singulis.

Distinctio vestium ex intentione notata, ut alteri tradi a Vestiario vel Superiore nequeant, nequaquam admittatur, Est enim damnabilis, et contra haec cap. 8 Regulae: Si fieri potest, ad vos non pertineat, etc. Quare illa dispensatio, dicta intentione facta, prohibetur.

Insuper, districte prohibetur ludus pro pecunia vel pecunia aestimabili, ac litterarum occulta acceptio et sine licentia Abbatis vel Prioris, Abbate absente.

Catalogus suppellectilis et debitorum tam activorum quam passivorum singulis annis Abbati vel Priori in monasteriis commendatis die praefixo, sub poena proprietariis debita, fideliter tradatur. Et computum a Provisore annuatim coram Abbate proprio fiat, quandocumque Abbas id exegerit.

Pastores habitantes in monasteriis ex communi cellario in mensa conventuali alantur, et ex communi vestiario vestiantur, omnesque proventus tam annuos quam quotidianos, statim atque receperint de deputatis ad communem custodiam pecuniam tradant, ut ex illa pecunia sic communi unicuique necessaria comparentur.

Administratio bonorum conventualium ad solos Officiales, ad nutum Superiorum amovibiles, pertinet.

Non licet Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usum fructum, vel usum, administrationem autem retinendam.

iterum, in abbatiam S. Mariae in Nemore translata in Mussipontum, anno 1613. Cfr; E. DELCAMBRE, o.c., p. 107-129.

Videant autem officiales ne emant, vendant, expropriant, vel quid aliud agant contra praeceptum vel voluntatem suorum Superiorum, sed in omnibus sequantur eorum ordinationem seu voluntatem; alioqui sciant quod, aliter facientes, proprietatem incurrunt.

Et quia omnia debent esse communia, tam labores quam reliqua, ideo nullus Officialis praetendat pro suis laboribus exhibitis et industria ullam mercedem aut recompensam; et si praetenderit, non debetur ei, ut omnis occasio proprietatis evitetur.

[580] Inter necessaria praevideantur loca regularia, et prae caeteris infirmitorium, debita suppellectili exornatum; necessaria est etiam cellarum debita suppellectilis, et duplex corporis in cellis indumentum, tam internum, quam externum, quo mundities procurari, et festa honorari queant.

Necessarius est etiam debitus corporis cibus, qui non minus quam duobus vel tribus ferculis constabit. Et potus iuxta monasteriorum facultates et regionum qualitatem sufficienter et honeste administretur. Et ientaculum tamquam Regulae repugnans nullibi permittatur.

Et ne proprietates semel fugata recurrat, omnes rivulae per quas redire posset a Superiore obstruantur, et sic suis provideant ut iustam conquerendi occasionem non habeant, ac primo vel secundo cuiusque mensis sic cellas omnes ac vestiarium per se, adiuncto vestiario, vel per duos a se deputatos, percurrat Abbas, et de illis quae ibi desiderari possent, sollicitè inquirat, ac illa sine magna mora administret.

In monasteriis autem, in quae Reverendissimus Generalis vel Visitor iudicaverit non posse communitatem praescriptam introduci, nihil saltem sine recursu ad Superiorem, vel ordinatione expressa ipsius Abbatis ematur, vendatur, vel detur, vel commutetur, vel alienetur a quocumque dictorum Canonicorum.

Et de caetero nullus admittatur novitius ad professionem, qui ad supradictam communitatem suscipiendam non sese obligaverit, dato et signato ab eo instrumento.

Actus proprietatis fidei memoriae mandentur ne Religiosi in eos turpiter labantur, sicque ex monasterii paradiso ad infernum praecipites agantur.

De Castitate.

Etsi sciant omnes in quo consistat Castitas promissa, et quo damnationis periculo violetur, non tamen satis intelligunt ea quae in violandae

castitatis periculum inducunt, et a quibus cavendum sit, ne violatio voti ilius incurratur. Quare Capitulum haec praescripta subicienda et statuenda censuit.

Mulieres omnes a septis Religiosorum arceantur. Ac ne quis deinceps quae sint Religiosorum septa dubitare queat, in singulis monasteriis pro locorum dispositione a propriis Abbatibus vel Visitoribus designentur, et designata diligenti custodia observentur ut ea nullus Religiosorum nisi de Superiorum licentia sub poena fugitivo debita egredi audeat; nullus item in ea mulieres introducere, quicumque sit, etiamsi Abbas, quovis praetextu et colore praesumat et sub poenis a Gregorio XIII et Sixti V latis.

Nullus alienam cellam sub poena ieiunii quasi triduanum in medio refectorii ingrediatur, exceptis Officialibus ad ingrediendum deputatis.

[581] Separatae cellae vel saltem cubile separatum unicuique quam citissime assignetur.

Egressus ad urbes vel pagos, nisi magna cogente necessitate, minime permittatur. Quando autem necessaria fuerit alicuius fratris in urbe vel pago opera, comes fidelis etiam saecularis et modestiae studiosus, sicut et omnibus ob quaevis negotia egredientibus adiungatur.

Religiosi deambulationis ergo monasterium egressi, ad urbes vel pagos, vel domos quascumque non divertant, sed in loco ab hominum frequentia, et conspectu si fieri possit remoto, deambulationem et recreationem suam instituunt. Et numquam sic in ea invicem separentur, ut dux uni oculorum conspectu prospicere nequeat. Quemadmodum autem bini exire a monasterio debent, sic binos recedere eos dux compellat.

Computationes et comessiones omnes penitus tollantur, ne in tantos castitatis hostes fovere in subditorum nostrorum sinu videamur.

Et quia ieiunia et abstinentiae sunt capita contra impudicitiam pharmacum, ieiunium Adventus et dierum Veneris, et profestorum B. Mariae Virginis, sicut et abstinentiae Septuagesimi et dierum Mercurii exacte servantur; et violatores eorumdem ad ieiunium duorum dierum compellantur. Qui autem ieiunium Ecclesiae solverit, ad triduanum in pane et aqua teneatur.

Bacchanalia cum illis recreationibus quae in Regum et Innocentium festivitatibus instituuntur, penitus tollantur; ne ansa redeundi ad antiquas dissolutiones praebeatur.

Quae in prandio, coena, vel collatione supersunt, deinceps non in Conventu separatim, ut alias, asservantur, sed a Cellario vel alio deputato, in coquinam vel in cellam vinariam referendam colligantur.

Ianitor fidelis in omnibus monasteriis constituatur, qui nemini portam interiorem aperiat ad miscendos sermones cum saecularibus, vel religionis externis Prior vel alius ab Abbate deputatus vel Visitatore, numquam lecto se committat nisi prius foras omnes periculosas sera obfirmatas viderit.

Circator quotidie post examen conscientiae omnes cellas, fenestellas earundem aperiat, vel etiam ostiolum, si Abbas iudicaverit expedire, visitet, et si quid desit, statim Priorem moneat. Nullus autem pessulum intrinsecum ostiis apponat, et ei qui appositi statim tollantur sub gravi poena.

Ut autem Parochi intra castitatis promissae limites contineri possint, et a scandalis abstineant, quotannis a Rev. Domino Abbate, vel deputato ab eo, et, in monasteriis commendatis a Priore, semel aut saepius visitentur, et status eorumdem et familiae exacte definiatur, et regulae quaedam secundum quas vitam instituere, inter tot pericula, quibus exponuntur, debeant, [582] a Visitatore illic constituentur; ac ad recolligendum in proprio monasterio, vel alio loco per Abbates assignando per aliquot dies morari cogantur; et si ebriosi esse vel caupones frequentasse dignoscuntur, vel alio modo scandalum praebuisse, vel ad populum instruendum minime vel parum solliciti reperiantur, statim revocentur. Imo vero antequam parochiae regendae illis committantur ab Abbate vel deputato ab ipso severe examinentur; et minime sufficientes reperti in monasterio retineantur.

Iuxta diplomatis pontificii decretum, in gratiam parochorum nostri Ordinis editum, nonnisi bini ad regendas parochias, si fieri possit et ordinaria parochi portio id permittat, mittantur. Is autem qui adiungitur parochi, frequenter mutetur nisi Parochus iudicaverit quandoque aliter expedire. Propter eandem causam, idem etiam iniungatur omnibus beneficiatis extra monasterium habitantibus. Et quia otium est luxuriae fomes et seminarium Parochis specialis distributio temporis a Visitatore praescribatur; quam diligenter servant (nota scribae ms., du Crocq: Tu chi fa questi decreti, divina se tu potrai mai castigare un Plebano-Arciprete suddito tuo, chi non avrai guardato tua distributionem; non potrà luy farsi talmente che tu non potrai convincerlo de prevaricatione se è così, a che fine tal distributione? Pensai tu che nel principio della nostra religione nostri Antenati habbia fatto la distributione se hanno fatto, dovè si trova? Se non vi trova? se non si trova, donde lo fai? se non l'hanno fatto, perchè che tu la fai? A quel tempo, non si faceva, penso io, ma ogni uno viveva bene, e quando qualchuno viveva male, subito si

chiamava al Convento, et per la somma ubidienza trovano adesso il Papa, i Vescovi il Rè e gli Prelati hanno guastati tutta la religione. Il Papa, per che non sustenne la perfetta dipendenza che gli Inferiori devono dalli Superiori; gli Vescovi, per che danno aiuto alli Curati contro il loro dubbianza, e non vogliano che si litigano nella Corti contro gli suoi Prelati dove spesso le lor lite, et fanno creper suoi Abbati, finalmente gli Prelati per socordia e maniamiento di vigilanza hanno lasciato suoi Arcipreti nel disordine senza munirli, donde col tempo à venuto che hanno pretese non esser castighevoli da loro; et adesse li stessi Prelati per mancamento di zelo, non ardiscono ricorrere al Re, e dimostrati quei disordini di maniera che sia senza raggione che il Papa, gli Vescovi, e gli Abbati mettano sopra la spallo di Religiosi et frati tutto il disordine et tutta la aregolarità che tra loro ci trova, mà le devono attribuirsi come l'acqua del rio alla sua fontana). *Conventuales vero ad eam observandam, quam hoc Capitulum editit [583] in prima distinctione Statutorum studiose compellantur.*

Conventuales omnes in dormitorio dormiant, et ne quidem Priori cella extra dormitorium concedatur, imo ab immemoriali tempore extra dormitorium habitans et cellam habens, si monitus eam deserere et dormitorium petere post mensis tempus a die monitionis lapsum neglexerit ab officio depositus sit, et nullus ei obtemperare vel eum agnoscere audeat.

De obedientia

Ad obedientiam servandam optimus et efficacissimus est pro subditis stimulus Praelatorum in disciplina regulari obervandi studium et exemplum. Quare studeant omnes suis non solum verbo sed et exemplo praeesse, ut possit unusquisque cum Israelitarum Principe Gedeone ad pugnam spiritualem suos his verbis excitare: Quod me videtis facere, facite. Quod tamen non sic intelligi Capitulum vult ut subditi agere non teneantur quod Superiores non agunt. Sedent super cathedram Moysi, ac propterea quaecumque dixerint, Christo Domino docente, facienda sunt. Secundum autem opera eorum, si quae mala existunt, vel cum negligentia esse coniuncta existant, faciendum non est. Accedit quod Superiores ad plerasque obedientias regulares non teneantur nisi quantum eorundem officium patitur.

Omnes ad votum obedientiae quod in altari coram Deo, Angelis et hominibus emiservunt, attendentes opera sua nullius esse valoris apud

Deum, nec meriti, nisi cum obedientia coniunguntur, perpendentes in voti illius amplexu avide ruant, et voluntatem propriam, cui libere renuntiarunt, sub voluntate Superioris laeti suscipient, et reverentiam humilem deferent sicut decet sanctos, eum sciant patrem, post Deum; honorent, eisque fideliter in omnibus obediant.

Ipse vero paterne sum suis agat, non tamen sic ut suam auctoritatem minuat, vel in vitiorum extirpatione sit mollis, sed charitatis affectus in regimine quotidiano omnium oculis obiciatur, fovendo bonos, consolando pusillanimes, corrigendo inquietos, et non obstante patientia, quam debet ad omnes habere, quoscumque de sua vocatione adimplenda minus sollicitos intrare compellendo, memor rationis quam de sua negligentia redditurus est. Non dissimulet etiam aut silentio obvolvatur quod expiari sancta Religio iubet. Ut sic delinquentes ad meliorem mentem redeant, et reliqui easdem culpas perpetrare reformident, ac disciplinae regularis nervus non debilitetur, ne dum silet, patitur et indulget, tamquam canis non valens latrare a Domino abiciatur, et cum Heli sacerdote filios suos peccantes remissius corripiente, graviter puniatur. Etsi probus Religiosus sine murmure se Superioris sui arbitrio libens subiciat, et de iniuriis non conqueratur, qui [584] pro se saturatum Salvatorem suum perpendit, tamen qui gravari se existimans ad Patrem Abbatem aut Visitatorem appellaverit, dummodo appellatio conformis sit Statutis, ea deferatur. Hac enim de causa potestatibus aliis aliae praesminent, ut a minore ad maiorem recursus sit, cum quis indebite punitur. Caveant tamen ne frivole id faciant Religiosi, ne in Statutorum poenas incidant.

Quod si a supremo Ordinis nostro superiore ad Capitulum alicui videtur appellandum ob gravamen quod patitur, et Capitulum exspectari non possit, assignentur a dicto Ordinis Superiore duo vel tres Abbates, vel Priores in monasteriis commendatis, minime suspecti, qui negotium ob quod appellatur componant et terminent nomine Capituli; idque ut omnis appellandi occasio etiam frustranea tollatur et discoli ac rebelles extra et contra Ordinem nostrum posthac appellare non pergant.

Ut autem novitii voluntates suas frangere vel flectere serio discant, sicque ad obedientiae et voluntatis quotidianam subiectionem probe firmentur, in singulis provinciis instituatur communis locus, in quo primum probationis annum suorum monasteriorum expensis degunt, ad uniformitatem instituuntur, et mutuo iuventur stimulo. Quod ut foeliciter succedat, Capitulum statuit ut, quantum fieri potest, eorum habitatio separata sit, et ab illis aliorum conversatio, nisi Abbate permittente, interdicatur. Circa vilia et humilia exercitia, etsi occupari debeant, non

tamen sic, ut in sacerdotum mensis extra Conventum serviant, vel ab obsequiis vilioribus externis absorbeantur; idque ne probatio eorum plene sit corporalis, et ne dum illis solis deputentur, in interioribus minime exerceantur.

Magister et Vicemagister probi et discreti, zelosi, et in disciplina monastica bene exercitati illis praeficiantur, qui iuxta distributionem temporis a Visitatore edendam eos doceant, quotidie horam integram lectioni habendae impendant. In qua lectione sic materiam suam disponant, ut nihil, quod novitium scire oportet, omittatur quo probus religiosus evadat.

Materiae autem illius lectionis praecipuae sunt: Statuta, Regula, vota, vitia extirpanda, actus virtutum, de quibus pene quotidie exigatur ratio ab ipsis, examen conscientiae, meditatio et multa alia quae a Visitatore praescribentur, et in ordinem commodum rediguntur. Concedit enim Capitulum facultatem Visitoribus scribendi et statuendi ea quae ad novitiorum instructionem facere videbuntur. Immo ideo ut instruendi methodo confirmandae operam suam quam citissime locent.

Et ut in praedicta probatione, prout par est proficiant, et in ea se debito cum fervore exerceant, annum illum inchoabunt ab exercitiis spiritualibus, in quibus per confessionem generalem mundabunt conscientiam, et eam conservare mundam, medi [585] tationem et examen conscientiae instituere multaqua alia proficua et ad exercitationis religiosae opus requisita perdiscant.

Parochi ut suam vocationem eminentem prae oculis habentes, pastoris et religiosi officium debite exequantur, et suorum Praelatorum mandatis prompte obtemperent, ad Pastorum non promoveantur, nisi praestito iuramento de reditu ad monasterium quotiescumque Abbati vel Visitori videbitur expedire.

Conventuales absentes a Choro vel ex eo egredientes sine licentia inobedientiam suam sive negligentiam aquae potu in altera refectioe abluent.

Ut autem haec in praxim redigi iuxta Capituli Generalis intentum queant ab omnibus Visitoribus in primo visitationis cursu promulgent, et in recessu loco Relicti, nonnullis, si opus est, superadditis praescribant.

Visitationes annuae instituantur, et sumptus in itinere fiant exigui. Possint Visitores ad brachium saeculare, si id exigit rebellio, habere recursum.

Possint et aliis monasteriis promiscue Priorem et alios Officiales assumere, idque de licentia Abbatis vel Prioris in monasteriis commen-

datis, de quorum monasteriis sumuntur; et illi ad quos missi fuerint, eos recipere teneantur.

Liceat singulis annis Capitalum Provinciale quando Generale non celebratur, in singulis Circariis instituere, cui Reverendissimus Dominus quandocumque placebit, praesidere poterit. Eo autem absente, praesidebunt Vicarii aut Visitatores; sed antequam quidquam effectui commendetur, omnia ad manus Reverendissimi Domini Praemonstratensis, ut ab eo examinentur, vel augeantur, prout ipsi fuerit visum.

Liceat etiam Reverendissimo Generali omnes a Capitulo praefectos alicui operi, ubi expedire censuerit, ab eodem officio etiam nolentes absolvere, et eos, omnesque alios a se constitutos, qui absolutioni illi acquiescere noluerint, voce et obedientia absolvere, ac etiam illis prohibere sub eadem poena et rebelles illos agnoscant tamquam officiales, vel eis ratione officiorum praetensorum aliquam obedientiam et reverentiam exhibeant. Quam etiam poenam in eos fert Capitulum qui renuntiato officio in manibus Capituli rursus sine eiusdem vel Reverendissimi commissione expresse exercerent.

[586] Erit etiam in hanc praxim maxime requisita Statutorum regularium et praesentium Constitutionum lectio frequens in mensa. Quare praecipit Capitulum ut lectio illorum in mensa Conventuali singulis trimestribus habeatur.

Distributio temporis.

Matutinae media nocte ubique cantabuntur, nisi Reverendissimus Dominus vel Visitor seu quilibet alii, quibus ipsis dispensandi potestatem dederit, in quibusdam monasteriis, propter studia, quae omnino necessaria, tam ad fovendam pietatem, tum maxime propter pastorales curas Ordini annexas dispensaverit, ut eodem tempore legi queant. Ubi vero studium non viget, in Matutinarum cantu nullatenus dispensetur. Qua nihilominus dispensatione obtenta, omnibus festis triplicibus, singulis octavarum Paschatis et Pentecostes diebus, nec non a Paschate ad Ascensionem currentibus, quando de Dominica fit officium, semper cantari debebunt.

Hora quinta vel circiter, iterum surgant fratres, et ita deinde tum naturae tum cellae iusta persolvant, ut proxima ante sextum semihora, signo dato, singuli vel in privatis cellulis, vel in communi loco prout Abbas iudicaverit expedire, meditationem instituant, quam circa horam sextam excipiet Prima cantanda,, sicut et aliae omnes horae canonicae

7 A 246

diurnae, posteaque sine ullo intervallo Capitulum, nisi ob aliquam causam proxime ante Tertiam videbitur esse cantandam.

Horae autem omnes et Missa de Domina, sicut et Missa matutinalis legantur; item Vigiliae et Commendationes defunctorum semper sine cantu legentur; exceptis omnibus anniversariis Ordinis et in praesentia funeris.

Post Primam sive Capitulum navabunt pro se quisque operam, usque ad octavam, a qua deinde docebitur, vel inchoata studia continuabuntur usque ad nonam; et cum dato signo ad Capitulum, ad locum Stationum, sive ad Tertiam in chorum prompte convenient, ubi secundum temporis rationem horarias preces et Missam complebunt; quibus peractis honestae occupationi vacent secundum Superioris ordinationem.

Circa horam undecimam dabitur a Priori pulsus ad prandium, inter quem pulsum primum et posteriorem, si tempus sufficiat, ad unum quadrantem lectioni librorum spiritualium, vel sacrae Scripturae et recollectioni vacabunt, iuxta dispositionem Abbatis, et in monasteriis commendatis Priorum claustralium. Et ad pulsum secundum qui erit cymbali, loco stationum se sistent prout in capitulo [587] de refectione continetur. Finito autem prandio, legentes psalmum Miserere Chorum ingrediantur et Nonam cantent, nisi propter ieiunium praeveniri debeat.

Post exitum e choro, ad tres quadrantes vel circiter colloquium simul habebunt. Deinde in cellas se recipient libris daturi operam usque ad secundam; qua audita, docebitur ubi docendi consuetudo, sin minus usque ad tempus Vesperarum studia vel alia exercitia a Superioribus imposita continuabunt audita, docebitur ubi docendi consuetudo, sin minus usque ad tempus Vesperarum studia vel alia exercitia a Superioribus imposita continuabunt. Quae quidem Vesperae, hora circiter tertia, praeviis stationibus cantabuntur; feriis autem tertiis et quintis ludent statim a prandio vel ambulabunt usque ad Vesperas.

Post Vesperas, redibunt singuli ad studia vel obedientiam, et proximo quadrante ante Coenam, quae hora quinta vel media ante sextam fiet, lectioni, recollectioni et stationibus, sicut ante prandium, vacabunt.

Finitia porro Coena, dictisque gratiis, colloquium sicut post prandium simul habebunt, nutu Superioris terminandum.

Circa septimam, ibitur ad stationem ad Completorium; quo finito, ascenditur Dormitorium, daturque pulsus ut omnes vacent examini conscientiae ad unum quadrantem, fenestellis seu foraminibus apertis, ut videri possit an suo quisque fungatur officio, nisi tamen in loco communi examen instituatur. Tandem hora octava ire cubitum omnes tenentur.

His ad virtutum et vitae religiosae perpetuum exercitium constitutis et publice lectis, Capitulo exhibitae sunt Pontificiae Bullae a Rev. Domino Sanctae Mariae Mussipontanae impetratae in confirmationem Reformationis cuiusdam recenter et ab ipso assumptae¹²⁹). Cui quoniam Reverendissimi Domini Praemonstratensis¹²⁹) auctoritatem minuere et defectionem ab Ordine aliaque non concernentia prae se ferre iuductum est, unanimi Patrum omnium decretum est consensu apud Sanctum Sedem omni iuris via intercessum iri, aut eundem Rev. Dominum Bullis praefatis renunciaturum ac sese potestati Capituli submissurum. Quod cum facere cunctaretur, multis ultro citraque in eam rem ad pacem spectantibus habitis colloquiis¹³⁰), Capitulum finem sibi praestitutum videns imminere, quod utiliore aliosque necessarios Ordinis Officiales nondum pro suo iure instituisset, nec alia multa diffinisset, de quibus agere propter temporis angustias minime poterat, inhaerendo maiorum nostrorum institutis, ius et auctoritatem instituendi Visitatores et alios Officiales quoscumque pro uno anno dumtaxat delegavit Reverendissimo Domino Praemonstratensi, et donec aliud visum est, decrevit nullum visitandi officium Rev. Domino Sanctae Mariae¹³¹) esse committendum.

[588] Deinde eidem Reverendissimo Domino Praemonstratensi, assumptis Patribus Abbatibus seu quos in Domino iudicaverit idoneos, iurisdictionem suam et potestatem plenissime commisit interpretandi, declarandi et limitandi et quae a se decreta et constituta essent, nec non eandem per se et Vicarios promulgandi. Breviaria etiam et Missalia correcta, codicesque ex iis dependentes ad usum edendi et typis mandari faciendi. Itemque notulas, correctiones, additiones, detractiones in Statutis editas in unum corpus redigendi, sequentis Capituli examini et iudicio de more subiciendi. Ea denique definiendi et omnimode terminandi, si necesse fuerit, sigillo Capituli sigillandi.

Postremo approbavit et gratas habuit orationum litteras a Rev. Dominis Sanctae Mariae Laudunensis¹³²) et Bonae Spei¹³³) Abbatibus

¹²⁹) Reformatio illa approbata fuit ab abbate generali de Longo Prato, postea vero abbas generalis P. Gosset «reformationi» illi minus favebat; ne dicamus ei infensus erat.

¹³⁰) In hoc Capitulo pluries, in colloquiis privatis, actum erat de concordia servanda inter Ordinem, universim sumptum, et «Reformationem».

¹³¹) Abbas S. de Lairuelz per plures annos erat Vicarius generalis pro toto Ordine, et hoc titulo in variis regionibus visitationem canonicam instituerat. Nunc tandem ipsi de Lauruelz explicite nullum visitandi officium committitur.

¹³²) N. le Sage.

¹³³) N. Chamart.

in ea parte deputatis concessas Ordinis nostri Patronis, Protectoribus, et Benefactoribus infra scriptis.

Ad petitionem Reverendissimi Dom. Praemonstratensis¹³⁴⁾, Illustrissimoque potentissimoque D. Ludovico Potier, regis christianissimi in utrisque consiliis privatis et publicis Consiliario et Secretario Comitum de Pressines, Baroni de Belire, etc. Et similiter eius conthorali spectatissimae, nobilissimae serenissimae, liberis, nuribus ac nepotibus utriusque familiae, omnibus et singulis.

Ad petitionem Rev. Domini Floreffiensis¹³⁵⁾, Serenissimis Principibus Alberti et Isabellae, Austriae Archiducibus, Burgundiae, Lotharingiae, Gueldriae, Luxemburgi, etc. ducibus, Flandria, Hannoniae, etc. comitibus.

Item, Serenissimo Principi Ferdinando, Bavariae Duci, Archiepiscopo et Electori Coloniensi, necnon episcopo Leodiensi.

Ad petitionem Rev. Domini Bonae Spei¹³⁶⁾, Serenissimo Principi Aumaliae, Duci, Galliarum Pari et Binchiensi Gubernatori una cum eius filia Serenissima Ducissa de Nemours.

Item, Illustrissimo Comiti de Rucquoy, magno balivo, gubernatori et Duci Hannoniae, etc., eiusque uxori et filio.

Item, Domino Guillelmo Chamart, consiliario et fiscali Archiducum in Hannonia et eius uxori et prolibus.

Item, Clarissimo Domino Aegidio le Roy, augustalis aulae apud Archiducem designati, et parthenii Serenissimae Infantis custodum praefecto.

Item, Domino Ioanni Chamart, Ballivo Bonae Spei, cum prolibus et domicellae Ioanne Chamart, praefati Domini Sorori, nec non Annae de Behault.

Tandem, ad horam circiter secundam pomeridianam, Capitulum in locum consuetum Capitularibus actibus exercendis accedens, accensis funalibus cereis, Reverendissimo Domino Praemonstratensi¹³⁷⁾ una cum Reverendis Patribus Abbatibus¹³⁸⁾, pastorales baculos et stolas habentibus, sequentes excommunicationes [589] Secretarii Capituli via et intelligibili voce solemni more pronuntiavit: Autoritate Dei Omnipotentis et

¹³⁴⁾ P. Gosset.

¹³⁵⁾ I. Roberti.

¹³⁶⁾ N. Chamart.

¹³⁷⁾ P. Gosset.

¹³⁸⁾ N. Le Sage, abbas S. Martini Laudunensis; I. Roberti, abbas Floreffiensis; M. de Castelnau, abbas Cuissiacensis.

Sanctae Sedis Apostolicae, excommunicamus et a consortio fidelium sequestramus omnes Canonicos nobis subditos incendiarios, et falsarios litterarum Ordinis nostri, conspiratores, lusoires deciorum et portantes cultellos acutos ad nocendum, apostatas, et illos qui ad suorum Praelatorum Ecclesias parochiales, quas tenent, nolunt resignare. Item, eadem autoritate excommunicamus et a consortio fidelium sequestramus omnes canonicos et conversos nsstri Ordinis, qui aliqua documenta, libros ordinariorum, litteras, titulos, privilegia et similia monimenta monasterii nostri Ordinis malitiose subtraxerint, insciis vel invitis iis ad quos spectant, et qui eadem scienter detinentes suis locis restituere cum primum commodo poterint, non procurabunt. Quam etiam excommunicationis poenam decernimus eos ipso facto incursuros qui futuris temporibus dicta monimenta vel eorum quodlibet subtraxerint; a qua excommunicatione in Gallia solus Reverendissimus Dominus Praemonstratensis absolvere possit. Extra Galliam vero proprii Abbates solvendi habeant potestatem.

Item, Capitulum experientia edoctum, Capitulorum Generalium diurnam et ad longa intervalla prorogationem magnarum esse causam in Ordine difficultatum, et tot quot non facile multorum dierum curriculo dissolvi possint, decrevit Capitulum Generale proximum esse ad Dominicam quartam post Pascha sequentis anni 1619, Praemonstrati celebrandum et indicendum; prout illud indixit ad futurum Dei beneficio pronuntiavit.

Demum data a Reverendissimo Domino Praemonstratensi benedictione modo et forma consuetis, capitulum conclusum ac dimissum est.

Postera die, quae erat Dominica et Maii 19a, cum in ea addictus esset, Rev. Dominus Abbas Sanctae Mariae¹³⁹⁾ ut Capituli authoritati parere ac Ordini sese submittere vellet, si modo conditiones sequentes impetrasset: Ut rigor antiquorum Statutorum tutior ab ipso et ipsius Religiosis assumptus, autoritate Capituli confirmetur, ut liceat monasteriis rigorem illum amplecti, et particularibus Religiosis ad monasteria illi rigori subiecta transire, Reverendissimus Dominus Praemonstratensis¹⁴⁰⁾, una cum Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis¹⁴¹⁾, Florefiensis¹⁴²⁾, Parcensis¹⁴³⁾, Rothensis¹⁴⁵⁾, et Augiae Minoris¹⁴⁵⁾, mona-

¹³⁹⁾ S. de Lairuelz.

¹⁴⁰⁾ P. Gosset.

¹⁴¹⁾ N. le Sage.

¹⁴²⁾ I. Roberti.

¹⁴³⁾ I. Drusius.

steriorum Abbatibus, quod potestate ad aedificationem, non ad destructionem utendum satis animadvertent, autoritate Capituli relicta et demandata concesserunt, ea lege et conditione ut dictus Rev. Dominus Sanctae Mariae¹⁴⁴⁾ Bullis pontificiis, super iis articulis et aliis Ordini authoritati contrariis, a paucis diebus renunciaret; quod et fecit. Quare Capituli nomine declaraverunt iidem Patres [590], quod ipsis communibus in Ordine iuribus et privilegiis uti liceret quandoquidem Ordini se submissent.

Sic signatum: De mandato Reverendissimi Domini Praemonstratensis: fr. Dominis Gerardus, Secretarius iuratus cum parafa. Praesens Capituli Generalis anni 1618 ex originalibus Actis quae adhuc hac die prima Iunii 1662 Praemonstrati in Secretaria extant, cum eisdem Actis (exceptis quae per parenthesim interserui verbis italicis), concordat, et in fidem subscribo

Frater Gregorius du Crocq, secretarius¹⁴⁷⁾

¹⁴⁴⁾ I. Gieteler.

¹⁴⁵⁾ Chr. Härtlin.

¹⁴⁶⁾ S. de Lairuelz.

¹⁴⁷⁾ Cfr. supra, p. 27, n. 79.

(Ms. Laon 538, pp. 590-601).

[590] Acta, Statuta et Diffinitiones Capituli Generalis Ordinis Praemonstratensis, anno Incarnationis Dominicae millesimo decimo nono, mensis Aprilis vigesimo octavo, et sequentibus diebus, in inclyto Praemonstratensi monasterio capite legitime congregati et celebrati.

(Editio haec fit iuxta textum ms. Laon 538, pp. 590-801. Acta haec etiam habentur in ms. Nancy, 1767 (994), fol. 75v-86v. Extracta habentur in arch. Parcensi, IV, 47, 94).

Cui praefuit:

Reverendissimus in Christo Pater et Dominus D. Petrus Gossetius, Praemonstratensis archicoenobii Abbas, totiusque Ordinis caput et reformator generalis¹⁾.

Rev. Dom. Sancti Martini Laudunensis²⁾.

Rev. Dom. Cuissiacensis³⁾.

Rev. Dom. S. Mariae Mussipontanae⁴⁾.

Rev. Dom. Parcensis⁵⁾.

Rev. Dom. Vallis Serenae⁶⁾.

Rev. Dom. Vallis Secretae⁷⁾.

Rev. Dom. Liurnensis (il veut dire: Ninivensis)⁸⁾.

Rev. Dom. de Lucerna⁹⁾.

Rev. Dom. Iovillaris¹⁰⁾.

¹⁾ P. Gosset, Cfr. supra, p. 32, n. 1.

²⁾ N. le Sage Cfr. supra, p. 32, n. 2.

³⁾ M. de Castelnau, cfr. supra p. n. 4.

⁴⁾ S. de Lairuelz. Cfr. supra, p. 8, n. 2.

⁵⁾ I. Drusius. Cfr. supra, p. 32, n. 10.

⁶⁾ Annis 1585-1643, Ludovicus de Lametz abbas erat Vallis Serenae (Valséry), in dioecesi Suessionensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 539.

⁷⁾ Annis 1611-1638, Iacobus Chatellain abbas erat Vallis Secretae (Valsecret), in dioecesi Suessionensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 537.

⁸⁾ I. David. Cfr. supra, p. 33, n. 12.

⁹⁾ Annis 1695-1621, Ioannes de la Bellière abbas erat Lucernae (La Luzerne), in dioecesi Constantiensi (Coutances). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 28.

¹⁰⁾ N. Barnet. Cfr. supra, p. 9, n. 12.

Rev. Dom. Sancti Augustini Morinorum¹¹⁾. Rev. Dom. Praepositus Sancti Gerlaci¹³⁾.

Primum omnium, peracta sollemni ac legitima supplicatione, [591], sacroque subinde a Domino Praemonstratensi¹⁴⁾ ritu pontificio de more celebrato, cantui praesse iussis Cantore et Succentore Praemonstratensibus; praenominati Patres in commune capitulum convenerunt, ubi percantato hymno Veni Creator et oratione a fratre Nicolao Vairon, religioso Praemonstratensi, habita, quoniam meridies imminabat, et prae hominum etiam saecularium turba, strepitu ac susurris agi nihil poterat, a Reverendissimo Domino Praemonstratensi edictum est ut in pomeridianas horas rerum tractandarum initia differerentur.

Et eius quidem pomeridianae sessionis cum Reverendissimus D. Praemonstratensis a breviuscula paraenetica concione initium fecisset in aula Capitulari, mox Praelatos obedientia promittenda nondum functos ad promittendum admisit. Quare infrascripti eidem Reverendissimo Domino et Capitulo obedientiam praestiterunt:

Rev. Dominus Vallis Secretae¹⁵⁾; Rev. Dom. Vallis Serenae¹⁶⁾; Rev. Dom. Knechtstedensis¹⁷⁾; Rev. Dom. Sancti Augustini¹⁸⁾; Rev. Dom. de Lucerna¹⁹⁾; Rev. Dom. Sancti Gerlaci²⁰⁾.

Tum idem Reverendissimus Dominus de Diffinitoribus assumendis proposita forma et ab omnibus approbata, in capellam Diffinitorii, comitantibus Patribus Abbatibus²¹⁾, de quorum consilio Diffinitores assumendi sunt, secessit; ubi, communicatis consiliis, capella egressus, Reverendissimus Dominus Praemonstratensis sibi et Patribus Abbatibus infrascriptos adiunxit et assumpsit.

¹¹⁾ Annis 1603-1642, Iacobus Corbeau abbas erat S. Augustini Morinorum, (seu Tavarnensis = Théroanne), in civitate et dioecesi eiusdem nominis (nunc in dioecesi Cameracensi = Cambrai). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 424.

¹²⁾ Annis 1599-1618, Hilger Cremer abbas erat Knechtstedensis, in dioecesi Coloniensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 177.

¹³⁾ Praepositura S. Gerlaci in Houtem (in dioecesi Ruremondana = Roermond). Nomina Praepositorum non indicantur apud N. BACKMUND, *oc.*, t. I, p. 171.

¹⁴⁾ P. Gosset.

¹⁵⁾ I. Chatellain.

¹⁶⁾ L. de Lametz.

¹⁷⁾ H. Cremer.

¹⁸⁾ I. Corbeau.

¹⁹⁾ L. de la Bellière.

²⁰⁾ Nomen praepositi ignoratur.

²¹⁾ Patres hi Abbates sunt: Dominus Praemonstratensis; abbas S. Martini Laudunensis; Floreffiensis (huic Capitulo non interest); Cuissiacensis.

Rev. Dominum Dommartinensem²²); Rev. Dom. Parcensem²³); Rev. Dom. Vallis Secretae²⁴); Rev. Dom. Furnensem²⁵); Rev. Dom. de Lucerna²⁶); Rev. Dom. Knechtstedensem²⁷); Venerab. P. Priorem Praemonstratensem²⁸).

Deinde collectores talliarum et compotorum auditores deputaverunt Rev. Dom. Vallis Secretae²⁹), una cum fr. Priore Montis S. Martini.

Excusationibus absentium recipiendis praefecerunt Rev. Dom. Sanctae Mariae³⁰), et Rev. Dom. de Lucerna³¹).

Litteris orationum de consensu Reverendissimi Dom. Praemonstratensis concedendis designarunt Rev. Dom. Cuissiacensem³²).

Sigillorum vero custodiam et legitimum usum penes Rev. Dom. Cuissiacensem³³) et de Lucerna³⁴), adiuncto venerabili Patre Priore Praemonstratensi, futurum decreverunt.

Missarum solemniiis feria 2a et 3a de more peragendis nominarunt Rev. Dom. Floreffiensensem³⁵) et Parcensem³⁶).

At rursus quoniam difficultates quae tum ex Circariis quam ex Statutorum relectione et Breviariorum politiori emendatione necessario oriundae praevidebantur, vix solvi posse visum est, [592] nisi Diffinitorum et Patrum opera in certas et limitatas rerum concatenationes distribuerentur, notarum in Statuta editarum anno superiori examini et in ordinem reductioni praesidebunt Rev. Domini Floreffiensis³⁷), Parcensis³⁸), S. Mariae Maioris³⁹), de Lucerna⁴⁰), Linoniensem (nota

²²) Sub hoc nomine hic designatur abbas S. Martini Laudunensis, le Sage.

²³) I. Drusius.

²⁴) I. Chatelain.

²⁵) I. David.

²⁶) I. de la Bellière.

²⁷) H. Cremer.

²⁸) Nomen eius non indicatur.

²⁹) I. Chatelain.

³⁰) S. de Lairuelz.

³¹) I. de la Bellière.

³²) M. de Castelnau.

³³) M. de Castelnau.

³⁴) I. de la Bellière.

³⁵) Quamvis nomen abbatis Floreffiensis supra non habeatur in serie abbatum huic Capitulo astantium, hic eius nomen explicite citatur. I. Roberti, tunc erat abbas Floreffiensis. Cfr. supra, p. 32, n.3.

³⁶) I. Drusius.

³⁷) I. Roberti.

³⁸) I. Drusius.

³⁹) S. de Lairuelz.

⁴⁰) I. de la Bellière.

scribae ms., du Crocq: il veult dire, Ninoviensem)⁴¹⁾, Knechtstedensem⁴²⁾, una cum magistris nostris Blessonii et du Rieu⁴³⁾.

Atque ut plus esset temporis Missis privatis a singulis celebrandis, imprimis ordinatum est ut fores templi hora quinta matutina aperirentur a Sacrista.

Item, Capitulum audita paupertate monasterii Sanctae Andreae in Nemore⁴⁴⁾, orta ex bellorum violentia et aliis causis, licet litteras, quibus dicti monasterii Praelatus, se immunem a talliis solvendis asserit propter ducentas libras olim anno millesimo quingentesimo vicesimo a suis praedecessoribus Ordini mutuo concessas nullius esse valoris cum praedicta summa talliis quotannis persolvi debitis aequata est; ideoque obligationibus solvendis recurrisse, ut a Patribus Capituli Generalis anni 1575 conclusum fuit et anno superiori⁴⁵⁾ repetendum; tamen ne afflicto dare afflictionem videatur omnem retroactis temporibus debitam talliam dicto Monasterio libenter remittit et concedit ea lege ut quattuor novissimorum annorum talliis et deinceps satisfaciatur.

Item, viso libello supplici Rev. Abbatis et Conventus Ianduariarum⁴⁶⁾ exponentium sui iuris fuisse ac dominii domum quandam ruinosam et a viginti prope annis disiectam cum adiacente, sitam in pago de Contrisson in vico qui pascuarii dicitur inter viculum ex una et haeredes defuncti Ioannis Pinat ex altera, quam in maiori monasterii sui utilitatem honorato viro Nicolao Boudet scutifero, uti summo licitatori vendere sexcentis septuaginta Barrensibus sunt persuasi, prout de facto vendiderunt; quae summa sit penes emptores dum praedii alicuius Monasterii comparendi sese dederit opportunitas; et deinde supplicantis: Capitulum pronuntiavit quod si proximo Visitatori placuerit de libertate depositorum, et certiora iura pro emptoribus in venditionibus et emptionibus praedictis, autoritate Capituli confirmabit; sin secus inventum fuerit, infirmabit; ac in omni eventu pecuniam inde redactam apud sequestrum fide dignum deponi curabit, qui eam non exponat nisi in evidentem et ab ipso Visitatore approbandam Monasterii utilitatem, vel venditae domus redemptionem.

⁴¹⁾ I. David.

⁴²⁾ H. Cremer.

⁴³⁾ Cfr. supra, p. 34, n. 34. Intererat idem de Rieu Capitulo Generali anni 1618.

⁴⁴⁾ Abbatia S. Andreae in Nemore = St. André-au-Bois sita erat in dioecesi olim Ambianensi = Amiens, nunc Atrebatensi = Cambrai.

⁴⁵⁾ Annis 1606-1625, Claudius van Rijswijck abbas erat S. Andreae in Nemore. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 564.

⁴⁶⁾ Cfr. supra, p. 53, cum nota 122.

Item, Capitulum, audito f. Nicolao de Saintignon, religiosi S. Pauli Viridunensis, de pensione de qua superiore anno in Capitulo, inaudita parte, peracta⁴⁷⁾, sub conditione decretum fuerat, ordinavit monasterii Priore et Cellario auditis, una cum praefato de Saintignon, ut ipse Saintignon singulis annis a dicto monasterio pensionem percipere ducentarum librarum Turonensium possit.

Item, Capitulum, audita querela religiosorum S. Pauli Viridunensis adversus Magistrum le Danoys, eiusdem loci Priorem claustralem, decrevit ut vel Reverendissimus D. Praemonstratensis⁴⁸⁾, vel alius ab ipso specialiter (593) deputatus supra querelam iuridice informaret, necnon quosvis alios actus processui plene instruendo necessarios exerceret et partibus iustitiae redderet complementum; ita tamen ut agnoscant dictum le Danoys Priorem, ipsique sicut antea obediant donec informatio fuerit absoluta.

Item, Capitulum, audita controversia inter Rev. Dominum de Lucerna⁴⁹⁾ et Conventum Belli Portus de et supra ius patronatus, quod dictus Dominus praetendit in dicto monasterio Belli Portus, negotium remittit proximo Visitatori, qui negotium illud, si fieri potest, accommodabit assumptis secum aliquibus, si necesse fuerit, idque infra tempus a Reverendissimo Domino Praemonstratensi determinandum.

Item, Capitulum, ingrediens in causa appellationis ad ipsum interiectae per religiosos Sancti Ioannis de Falesia⁵⁰⁾, de et supra ordinationibus in dicto monasterio a Rev. Domino de Blanchalanda⁵¹⁾, Visitatore specialiter deputato, editis, dicit quod tametsi dicti Religiosi per fratrem Ioannem de la Rue sufficienter procurationibus fundatum comparuerunt, quia tamen dictus Dominus non comparuit, et ignoratur an in modernis tumultibus legitimam excusationem habeat viarum vel similis obstaculi; unde sententia illo inaudito ferri non potest; proinde totum appellationis praedictae negotium Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis⁵²⁾, committit cum potestate assumendi et substituendi qui processum instruat, et iustitiae complementum partibus auditis administrabit.

Item, Capitulum, consultum quomodo intelligat decretum suum anno

⁴⁷⁾ Cfr. supra, p. 41.

⁴⁸⁾ P. Gosset.

⁴⁹⁾ I. de la Bellière.

⁵⁰⁾ Abbata Falesiae sita erat in dioecesi, olim Sagiensi = Sées, nunc Baiocensi = Bayeux, Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 42-44. Inde a pluribus decenniis erat sub dominio Abbatis commendatarii.

⁵¹⁾ Ph. Troussay. Cfr. supra, p. 33, n. 11.

⁵²⁾ N. le Sage.

praecedenti his verbis editum⁵³): Possint Visitatores ex aliis monasteriis promiscue Priores, etc. declarat intentionis suae esse et fuisse quod Visitatores ea hac in re, uti discretione debeant ut primitus moneant Abbates regulares, ut ipsi defectui providentes, alios idoneos iudicio Visitoris instituant certo praefixo tempore, vel si id non fecerint, quod tunc instituantur acceptare sibi missos.

Item, Capitulum Generale agens de Missis reducendis, potestatem concessit Capitulis Provincialibus sub beneplacito Capituli Generalis eas reducendi iuxta dioecesium modum et normam.

Item, Capitulum decrevit quod in Monialium receptione, exacte servantur Ordinis privilegia.

In nomine Domini. Amen.

Visis omnibus et singulis articulis in libello appellationis a fratre Ioanne le Paige⁵⁴) ad supremam Curiam Parisiensem interiectae contentis et expressis super quibusdam Capituli Generalis decretis, et eorum quidem aliis suppositis, aliis genuinis et veris, Capitulum ipsum Curiae salute plurima humillime cum omni observantia impertita, ut vera a falsis secernantur, eidem ingenue ac vere declarat et etiam iurisiurandi religioni confirmat.

Quod ad primum articulum spectat, quae de scrutinio in lectionibus, assumendo via compromissi praetermissa superiori anno a se decreta antea fuisse antiquis Statutis partim vel in totum annullantia, alia nova toties quoties expedire condendi et faciendi quae sibi conservari et Ordini vehementer postulat; numquam tamen de scrutinii via tenenda prohibita in Statutis, statuisset vel definivisset; nihil item se sanxisse de habenda a Patribus Abbatibus⁵⁵) voce in electione Reverendissimi Domini Praemonstratensis, sed Statuta eo quo sunt et antea fuerunt tenore quoad hoc relinquenda esse utique affirmative et expresse vivo vocis oraculo maximo cum omnium consensu pronuntiavisse.

Quoad 2um, autem, dicit et declarat eadem sua supra religione de Abbatibus regularibus a Communitate eximendis (quam Regula sua augustiniana fratribus praecipue commendatum sese et mandatum agnoscit) ne cogitatione quidem multo minus vero minus decreto et scripto nostro aut nominato aliquid definivisset; quin contra de Communitate instituenda et observanda lege ac regulae multo quam antea fusiores

⁵³) Cfr. supra, ad Capitulum anni 1618, p. 51.

⁵⁴) Cfr. supra, p. 10, n. 18.

⁵⁵) Abbas Praemonstrati; S. Martini Laudunensis; Floreffiae, Cuissiaci.

publicationes edidisse, quos utique non secus ad se quam ad alios pertinere fateatur.

Quod ad 3um, extraneis ad officia claustralia promiscue admittendis; dicit et protestatur sibi ne per somnium quidem venisse in mentem ut id proponeret, nedum discerneret, sed ab adversariis callide fuisse confictum, cuius rei satis ipsa Capituli inviolabilia decreta fidem facere queant.

Ad 4um. De Doctoribus Diffinitorii lege privatis, respondet et declarat itidem nullo modo a se fuisse constitutum. Verum ita quidem esse factum ut omne a Reverendissimo Domino Praemonstratensi, de consilio Patrum Abbatum, secundum Ordinis antiqua iura haberetur, doctores certe non privarentur, sed non assumerentur; sicut nec multi Abbates etiam sacrae Theologiae doctores; ac nihilominus in Diffinitorum numerum plerosque doctores et licentiatos, sed Abbates, adscriptos fuisse.

Ad 5um. Quod Prioratus Collegii Parisiensis declaratur esse merum officium, non beneficium est; Prior inibi institutus sit ad nutum revocabilis fatetur Capitulum id quidem ita non fuisse a se definitum, verum iuri communi, et Ordinis cum privilegiis, tum ante centum quadraginta plus minus annos observatae semper consuetudini et praxi inhaerendo, suo iure et privilegio speciali, ut permittatur futuris temporibus ne discolos coercendos metu revocationis ob oculos positae uti et pacifice gaudere primum Regem Christianissimum cuius Maiores fuere privilegiorum Ordinis acerrimi defensores, deinde Curiae Regiae pietatis aemulatricem non orari modo, sed etiam exorari vehementissime cupit, declaratur nullum in eo sibi fuisse animum contraveniendi Curiae placitis, si quae in contrarium lata sunt, nec vere futurum esse umquam.

(595) Ad 6um. De absolutione appellantis a Syndicatus officio prohibitionem ipsi facta de non exequendis mandandis diplomatibus regiis a se impetratis, respondet, ut supra, protestans se nullius odio vel contemptu neque aliis omnino animo et voluntate quam disciplinae regularis, secundum institutum canonicum Praemonstratensis Ordinis conservandae causa fecisse id quod fecit. Ne qua tamen vel levissima offensionis suspicio Christianissimo Regi Ludovico decimo tertio iusto et pio ac Capituli votis semper beato, sed neque Curiae quam florentem et incolumem idem Capitulum vehementer optat et precatur, clausulam praedictae inhibitionis e suo decreto eximit, et exceptum declarat, donec Regia et Curiae voluntate concedatur ut illa suum effectum consequatur.

Ad 7um. Nimirum quod praefatus appellans privatus fuerit potestate praesentandi se ad gradus facultatis et sacros Ordines religiosos in Collegio studiorum causa commorantes. Respondet se nihil nisi Iuris com-

munis et consuetudinis Ordinis autoritate statuisset, atque id quod articulum in quaestione positum, qualiscumque est, etiamnum sub beneplacito Curiae sese ratum habere atque confirmare. Negatur tamen sublatum fuisse appellanti facultatem tam ad gradus quam ad Ordines praesentandi, si quae ipsi ab Ordinis Superioribus data foret vel antea fuisset, quod ex decreto facile est cognoscere.

Ad 8um. De potestate delegata Revmo Domino Praemonstratensi ad Visitatores instituendos, Respondet Capitulum videri id sibi licuisse, praesertim ex modo et causa quibus fecit.

Ad 9um. Quod Patres Capituli non lectis neque signatis suis decretis abscesserint, Respondet decreta omnia fuisse perfecta, sed non a Patribus signata, cum ab immemoriali tempore observatum sit ut ea solus Secretarius iuratus signaret.

Ad 10um. Quod ipse appellans privatus fuerit visitandi potestate (596), quam ipsi ratione prioratus Collegii et Professoris in monasterio Praemonstratensi competit, dicit Capitulum se ordinasse quidem Religioso simplici non futurum Abbatem regularem visitandi potestatem, sed tamen licitum fore Abbati visitaturo Canonicum Ordinis adiungere. De monasteriis autem regularibus Abbatibus non subiectis, ea visitandi canonicum etiam Ordinis habere posse facultatem.

Ad postremum denique de prohibitione facta Religiosis non admittendi Vicariatus ab Abbatibus commendatariis odio appellantis, Capitulum declarat se insistendo plurimorum Capitulorum Generalium decretis prohibentibus huiusmodi tulisse, eo tamen tenore ut facultate obtenta, huiusmodi Vicariatus Religiosis acceptare licet, quod quam gravibus de causis factum sit, ex gravibus incommodis quae sequuntur cognosci potest. Atque haec sunt appellationis capita partim supposita et conficta, partim vera, sed omnia huiusmodi ut nullo contemptu Curiae, nullo controventionis spiritu, nulla iudiciorum eiusdem parvipensioneque lata fuisse Capitulum declaravit, vel a suis decretis dissidere putavit, nullo denique offensionis animo, quae omnia idem Capitulum Religionis studio sunt concepta et edita.

Item, Capitulum Rev. Dominum de Lucerna⁵⁶⁾ et Iovillaris⁵⁷⁾, una cum fratre Michaele Crans, deputavit ad praesentandum libellum supplicem contra ea quae in praeiudicium autoritate Reverendissimi Domini Praemonstratensis et Capituli Generalis frater Ioannes le Paige in

⁵⁶⁾ I. de la Bellière.

⁵⁷⁾ N. Barnet.

Parlamento attentavit, aliaque agenda secundum instructionem ipsis ab eodem Capitulo Generali datam.

Item, Capitulum exhibitae sunt litterae a Rev. Domino Martinesi⁵⁸⁾, quibus ipse intendit probare monasterium suum fuisse anno 1121 fundatum, ideoque sibi post Patres Abbates⁵⁹⁾ deberi ius sessionis in Capitulo Generali proximo post dictos Patres; super quo Capitulum ordinavit ut illi qui contra intendant sua munimenta proximo Capitulo Generali repraesentarent.

Item, consultum Capitulum quid intelligat per prohibitionem egressus e septis regularibus sub poena fugitivo debita, respondet non intelligere se de poena apostatarum, sed de poena quibusdam fugae speciei et qualitati convenientibus, in quibus ne qua sit dubietas, definit quod nisi quis monasterium ipsum sit egressus, satisfaciat tantum ieiunio pro qualitate excessus, arbitrio Abbatis imponendo.

Item, Capitulum cognita causa ex relatu Rev. Domini Floeffiensis⁶⁰⁾, Sanctae Mariae Dommartinensis⁶¹⁾ et Furnensis⁶²⁾ ad hoc deputatorum super diffamatione Antonii de Ruddere, religiosi professi Sancti Augustini, qua D. D. Praelatus suus⁶³⁾ variis modis, cum dictis, (597) tum litteris traducere ac diffamare conatus est, cognitoque ex debita informatione testimonioque proborum virorum illa quibus dictum Praelatum suum notavit, falsa esse et mendaciter, et ex mala suspicione ab illo conficta, quandoquidem ne minimum quidem probare potuerit; praesentibus declarat gravissime dictum fr. Antonium contra Deum et Praelatum suum deliquisse, suosque confratres non parum offendisse ac proinde voce activa et passiva in Capitulo, obedientiaque nominata illum privat, idque tamdiu donec per vitae emendationem veniam a Reverendissimo Generali meritis fuerit obtinere. Deinde ut pro dato scandalo quantum in ipso est domi praelati sui famam, honoremque restituat, praecipit illi dictum Capitulum Generale ad monasterium suum Sancti Augustini quam primum se conferat; et Praelatum, omnesque Religiosos capitulariter congregatos flexis genibus veniam oret, culpamque agnoscat, obtentaque obedientia ad monasterium a proprio Praelato vel Visitatore designandum proficiscatur ab biennium ibidem commoraturum.

⁵⁸⁾ M. Dournel. Cfr. supra, p. 32, n. 6

⁵⁹⁾ Abbates Praemonstratensis; S. Martini Laudunensis; Floeffiensis; Cuissiacensis.

⁶⁰⁾ I. Roberti.

⁶¹⁾ M. Dournel.

⁶²⁾ Chr. Druvaeus. Cfr. supra, p. 32, n. 7.

⁶³⁾ I. Corbeau.

Item, feria quarta sessione pomeridiana, cum Capitulum comperisset nonnulla adhuc superesse negotia, maxime vero in Statutis et Breviariis religendis, et quarumdam Circariarum difficultatibus enodandis, decrevit ut Capituli dies prorogarentur donec Patribus visum esset suo decreto finem eidem legitime imponere.

Item, cum Rev. Dominus de Lucerna⁶⁴⁾ quaestionem movisset de iure paternitatis quod deberi sibi asserit in monasterium et Religiosos Beatae Mariae de Ardena⁶⁵⁾, Capitulum deputavit Rev. Dominum Dommartini⁶⁶⁾, Iovillarem⁶⁷⁾, et Ninoviensem⁶⁸⁾; qui documenta et monimenta, quae proferet viderent et examinarent, et partibus auditis vel vocatis ius redderent; quia vero praedicti de Ardena non comparebant, neque per se, neque per procuratores, cum tamen praedicti Commissarii et partes coram Ordine convenirent sub poenis in Statutis contentis, deinde et producta utrimque firmamento starent, sententiam diffinitivam quam Reverendissimus Dominus Praemonstratensis una cum Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis et Sancti Pauli Senonensis⁶⁹⁾, infra sex menses a significatione praesentium commutandos ferendam iudicaverunt.

Item, Capitulum respondet dubiis ad se a Circaria Westphaliae transmissis.

Ad 1um, et 2um, de statutis iterum non edendis nisi 2° examinatis et demum approbatis ut habetur eorundem Statutorum, dist. 4a, c.1, Capitulo respondet id iam antea a se iudicatum, necessarium sibi placere observari.

Ad 3um, de communicatione frequentiori Praelatorum inter se, respondet Capitulum esse satis cautum Provincialibus Capitulis habendis quando Generale non celebratur.

Ad 4um, num paucitas, vel infirmitas fratrum impediat quominus horae canonicae decantentur, Capitulum respondet numquam cessandum esse a divinis; si pauciores religiosi (598) quam ut officio divino canonico et secundum Ordinis Statuta persolvendo sufficere quam plures

⁶⁴⁾ I. de la Bellière.

⁶⁵⁾ Abbatia ista erat in dioecesi Baiocensi. Cfr. N. BACKMUND, *Monasticon*, III, pp. 33-35.

⁶⁶⁾ N. Barnet.

⁶⁷⁾ M. Dournel.

⁶⁸⁾ I. David. Cfr. supra, p. 33, n. 12.

⁶⁹⁾ N. Le Sage; Robertus de Biez abbas erat S. Pauli Senonensis = Sens, in civitate et dioecesi eiusdem nominis, annis 1606-1633. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 532.

iuxta Monasterium facultates essent assumendi, caeterum necessitatibus non esse legem.

Ad 5um, de distributione temporis Virginibus proponenda, Capitulum respondet eam Visitorum iudicio relinquendam videri prout de facto relinquit.

Ad 6um, de tempore professionis Virginum, Capitulum respondet Virgines emissuras professionem post completum decimum octavum aetatis annum, facultas concedatur, ut post decimum sextum et deinceps finito legitimo anno probationis profiteri liceat, quam facultatem non concedent nisi apparuerit de libero Virginum consensu.

Ad 7um, de probationis tempore pro Virginibus, Capitulum respondet illud non nisi biennio compleri.

Ad 8um, capucia an gestanda sunt super casacas, vel brevibus tunicis (nota scribae ms., du Crocq: il y a ainsy), Capitulum respondet videndas esse notas in capit. 16, dist. 2ae Statutorum editas.

Ad 9um. De Breviariis, respondet Capitulum iis brevi satisfactum iri.

Ad 10um, et 15um (in ms. Laon 538, non habetur hoc ultimum responsum; habetur autem in ms. Nancy 1767 (994), fol. 81 r°), de exitu libero Sororum laicorum ad laborem necessarium, et de clausura Virginum, respondet Capitulum quod Visitor instruetur quid in ea re agi oporteat.

Ad 11um. Liceatne extractum ex Statutis et Optica⁷⁰⁾ vernacula lingua Sororibus proponendis. Respondet Capitulum non modo licere sed et etiam expedire, dummodo Visitoris autoritate probatum.

Ad 12um. An Virginibus liceat uti lectione ad mensam in lingua vulgari (nota scribae ms., du Crocq: ceux-là sont-ils sots?), Capitulum respondet id licere et praecipit plerumque ita fieri.

Ad 13um. De Visitatore continuo in eadem Circaria constituendo, qui correctiones et alia negotia expediat. Capitulum respondet sibi satis curae esse, et, Deo dante, futurum ut in Circariis Visitatores non desiderentur.

Ad 14um. De festi Sancti Norberti translatione, casu quo ob maiorem solemnitatem aliquam... Capitulum respondet ea de re consulendum esse Ordinarium typis decudendum.

Ad 15um. Videatur responsio supra dubio decimo.

⁷⁰⁾ Statuta hic indicata sunt Statuta publicata anno 1505; *Optica* designat librum conscriptum ab abbate S. de Lairuelz, sub titulo: *Optica Regularium in Regulam s. Augustini...*, Pont-à-Mousson, 1603, 422 pp. Cfr. L. GOOVAERTS, o.c., t. I, p. 479.

Ad 16um. De titulis et privilegiis Ordinis imprimendis, Capitulum respondet, vetus decretum Capituli Generalis renovavit quo praecipitur omnibus et singulis Visitoribus, ut tam in propriis monasteriis quam aliis suae curae subiectis transsumpta antiquiora quorumlibet privilegiorum, ut praefertur, totius Ordinis sibi dari praecipiat ad proximum Capitulum Generale transmittenda, et parere recusantes aut ultra nimis differentes cogant poenis et censuris Ordinis.

Ad 17um. De petenda dispensatione super abstinencia carniū in Septuagesima, Capitulum respondet observanda esse Statuta.

(599) Ad 18um. De poena deprehensi in alieno cubiculo, Capitulum respondet quia de ingressu in cellarum alienarum gravia sequuntur incommoda, servanda esse decreta Capituli Generalis.

Ad 19um. De talliarum moderatione, Capitulum respondet iniungi Visitori ut omnes et singulos Westphaliae Praelatos, Priores et Praepositos, Magistros, et Priorissas sub poenis et censuris Ordinis cogat ad describendum catalogum sui cuiusque monasterii reddituum et onerum, remittendum ad Capitulum Generale, a quo perpensis quorumque facultatibus talliae minuentur vel augebuntur.

Ad 20um, 21um, et 22um. De quibusdam Virginibus haereticis, quarum bona sunt in ditione Archiepiscopi Coloniensis⁷¹⁾, et de aliis quae Ecclesiam suam in saecularem converterunt, et de repetendo quodam monasterio Virginum ad Franciscanos translato, Capitulum respondet litteras ex parte Patrum Capitularium esse ad Illustrissimum et Reverendissimum Archiepiscopum Coloniensem⁷²⁾ destinandas, quibus ipsi supplicetur ut Ordinis iura tueri et autoritatis suae ut Visitori in recuperandis bonis quibusdam nonnullarum Virginum, quae haeretica pravitate infectae non modo Religionis sed etiam fidei regulam deseruerunt, tum vero in vindicandis duobus Monasteriis quorum alterum sit ad Franciscanos translatum subreptitiae, ut probabile fit; alterum in saeculares transierit canonissas.

Ad 23um. De computu a Praeposito Virginum reddendo an coram conventu, vel coram Abbate, an alii fieri debeat? Capitulum respondet id relinqui determinandum Capitulo Provinciali, quod pro singulorum difficultatibus statuatur quod viderit in Domino expedire.

Ad 24um. De Breviarii iterata recitatione a Virgine quadam quae in Choro necessario legit Breviarium Coloniense, an extra Chorum offi-

⁷¹⁾ Annis 1595-1650 Maximilianus Henricus a Bavaria erat archiepiscopus Coloniensis.

⁷²⁾ Idem.

cium Ordinis recitare teneatur, Capitulum respondet cum de necessitate legat Coloniense in Choro, non teneri extra Chorum ad Breviarium Ordinis.

Item, Capitulum, visis conventionibus et constitutionibus Patris Circa-riae Westphaliae pro erectione Seminarii in civitate Coloniensi⁷³⁾, eas vehementer laudat et approbat, et ad dubium de monasteriis Virginum, an etiam aliquid contribuere debeant, respondens decrevit monasteria Virginum esse cogenda ad solvendam tertiam partem aedificationis et elocationis domus Seminarii a monasteriis erigendam pro rata cuiusque talliarum parte et taxa, quia videlicet cum dictae Virgines fructus colligant ex eorum studiis, quod habent Praepositos et Confessarios convenientes, rationi consentaneum est ut in iis excolendis aliquis earum extet labor et impensa.

Ad 7um denique, et 8um articulos Conventionum praedictarum, illud praecipit adici ut seminarium Visitoribus ubique subiectum esse dicatur, prout illud de facto subiecit, ad quod pertinere declaravit (600) de consilio iam electorum intendentium, seu etiam posthac in Capitulis Provincialibus eligendorum eidem Seminario et regulas praescribere.

Item, Capitulum tractans de necessaria contributione pro iuribus et immunitatibus Ordinis tuendis, audito quod Reverendissimus Dominus Praemonstratensis⁷⁴⁾ magnam pecuniae summam ex proprii sui monasterii bonis conferre in id coactus sit, cum ex communibus nihil reliqui esset, decrevit ut omnia et singula totius Ordinis monasteria duas tallias extraordinarias cum una media persolvere ad requisitionem Visitorum vel Collectorum cogantur.

Item, decernit Capitulum ut Statuta Ordinis a Capitulo Generali annis superiore et praesenti renovata a Visitoribus publicentur, et in praxim redigi poenis et censuris Ordinis praecipiantur, quatenus omnium examini et discussioni, quae maxime ex praxi et experimento pendent, debitae subiecta, post legitimum tempus a Capitulo Generali auditis omnium difficultatibus et pensitatis approbari vel improbari queant.

Item, Capitulum ad petitionem Reverendissimi Domini Praemonstratensis concessit fieri litteras orationum in amplissima forma et pro Christianissimo Francorum Rege Ludovico tertio.

Item, pro Serenissimo Domino de Mayenne.

Item, pro Illustrissimo Cardinali de Rochefoucault.

⁷³⁾ Cfr. Th. PAAS, *Das Seminarium Norbertinum in Cöln in Anal. Praem.*, 1925, I, pp. 113 (144; 225-241; 1926, II, pp. 139-158; 241-272.

⁷⁴⁾ P. Gosset.

Item, pro Rev. Domino d'Angers.

Item, pro honoratissimo Domino Procuratore Dalaigre, eius conthorali et liberis.

Item, ad petitionem Rev. Domini Floreffiensis⁷⁵), concessit litteras orationum pro Illustrissimo Nuntio Apostolico Coloniensi.

Item, pro nobilissimo Comite Middelburgensi.

Item, pro honoratissimo Domino de la Faille, serenissimorum Flandriae Archiducum a secretis politicis.

Item, ad petitionem Rev. Domini Iovillaris⁷⁶), concessit traditionem orationum pro Serenissimo Lotharingiae Henrico III, eius coniuge et prole. Item, pro Illustrissimo pientissimoque Francisco a Lotharingia, Comite Vademontano.

Item, pro nobilibus Domino Francisco Donnel de Estres, Coniuge, pro Domino Ioanne dela Croix mille catafratorum sub Caesare propriaefecto, et Domina Aloisia de Barnet eius coniuge; pro Domino Emmanuele Chevenel et Claudia Barnet coniuge et omnium eorum liberis.

Item, ad petitionem fratris Dominici Eduardi, ipius Capituli Secretarii, concessit litteras orationum pro honorato viro Domino Claudio de Baillon cive Parisiensi, eius conthorali et liberis.

Visitatores.

Circarias Floreffiae, Brabantiae, Flandriae, Lotharingiae una cum monasteriis Domni Martini et Sancti Andreae in Nemore, Reverendissimus Dominus Praemonstratensis⁷⁷) reservat sibi.

Circarias Franciae, Normanniae et Pontivi, Rev. Dominus Sancti Martini (601) Laudunensis⁷⁸). cum potestate substituendi.

Circarias Poloniae, Boëmiae, Hungariae, Bavariae, Sueviae et totius Germaniae visitabit Rev. Dominus Sanctae Mariae Mussipontanae⁷⁹), cum potestate substituendi.

Circariam Westphaliae visitabit Rev. Dominus Floreffiensis⁸⁰), cum potestate substituendi.

Circarias Hispaniae visitabit Rev. Dominus Parceneis⁸¹).

⁷⁵) I. Roberti.

⁷⁶) N. Barnet.

⁷⁷) P. Gosset.

⁷⁸) N. le Sage.

⁷⁹) S. de Lairuelz.

⁸⁰) I. Roberti.

⁸¹) I. Drusius.

Circariam Alverniae, Rev. Dominus Sancti Pauli Senonensis⁸²⁾ visitabit.

Item, Capitulum decernit ut post triennium Generale Capitulum celebretur, nisi ob aliquam urgentem causam differendum, sed praemitendum videbitur, quae arbitrio Reverendissimi Domino Praemonstratensis diffinienda relinquuntur.

Item, in casibus emergentibus committit omnimodam suam potestatem Reverendissimo Domino Praemonstratensi.

Item, Capitulum sequentes excommunicationes edidit et solemniter pronuntiavit: Autoritate Dei Omnipotens et Sanctae Sedis Apostolicae excommunicamus et a consortio fidelium sequestramus omnes Canonicos, Conversos nobis subditos, incendiarios et falsarios litterarum Ordinis nostri, conspiratores, lusoires deciorum et portantes cultellos acutos ad nocendum, apostatas, et illos qui ad suorum mandata Praelatorum ecclesias parochiales quas tenent nolunt resignare. Item, eadem autoritate excommunicamus et a consortio fidelium sequestramus omnes Canonicos et Conversos nostri Ordinis, qui aliqua documenta, libros ordinariorum, litteras, titulos, privilegia et similia monimenta e cartulario cuiuscumque monasterii nostri Ordinis malitiose subtraxerunt, insciis vel invitis iis ad quae spectant, et qui eadem scienter detinentes suis locis restituere cum primum commode poterunt, non procurabunt. Quam etiam excommunicationem decernimus eos ipso facto incursum, qui amodo futuris temporibus dicta monimenta vel eorum quodlibet subtraxerint; a qua excommunicatione nemo in Gallia absolvi possit nisi a Reverendissimo Domino Praemonstratensi; in aliis autem provinciis et regnis a propriis Abbatibus absolutionis beneficium peti et impetrari posse declaramus.

Sic signatum: f. Dominicus Gerardus, secretarius Ordinis iuratus, cum parapho. Suprascripta Capituli Generalis anni 1619 copia ex suo originali, quod Praemonstrati servatur, eidem exceptis verbis gallicis, concordat et in fide hac die quinta mensis Iunii anni millesimi sexcentissimi sexagesimi secundi subscribo. fr. Gregorius du Crocq, secretarius⁸³⁾.

⁸²⁾ R. de Biez.

⁸³⁾ Cfr. supra, p. 27, n. 79.

Textus manuscriptus Actuum huius Capituli Generalis habetur in ms. Laon 538, pp. 602-612; et in ms. Nancy 1767-994), fol. 86 r°-95v^o. — Textum hic edimus iuxta ms. Laon 538, l.c.

Typis impressa extat, nomine proeli non indicato, Indictio eiusdem Capituli. Hoc tenore:

Indictio Capituli Generalis Candidissimi Ordinis Praemonstratensis.

In nomine sanctae individuae Trinitatis, Patris, Filii et Spiritus Sancti. Amen. Petrus Gossetius, christianissimi Francorum regis Consiliarius et Eleemosynarius, Dei et sanctae Sedis Apostolicae gratia Praemonstrati Abbas, totiusque Canonici Praemonstratensis Ordinis caput et Reformator Generalis, Universis eiusdem Ordinis Regularibus utriusque sexus personis. Salutem plurimam in Domino.

Noveritis quod cum a nobis et Patribus nuper anno millesimo sexcentesimo decimo nono Capitulum Generale constituentibus et celebrantibus, decretum fuit tertio post anno Capitulum similiter Generale loco a nobis designando esse celebrandum: Nos, ne ignorationis vel alia qualibet praetensa causa, tam pium ac salutare consilium irritari possit, vobis decretum huiusmodi tenore praesentium promulgantes, per easdem Capitulum Generale indicimus, denuntiamus, et quarta post Pascha Resurrectionis Dominica (quae Cantate nomen apud nos obtinuit) anno proxime sequenti millesimo sexcentesimo vicesimo secundo, in nostro Praemonstratensi totius Ordinis Archicoenobio inchoandum ac continuo deinde diebus legitime celebrandum, feliciterque Dei beneficio terminandum decernimus, et declaramus. Vobis iisdem omnibus et singulis prout ad unumquemque vestrum de iure pertinebit, qua pollemus autoritate in virtute sanctae obedientiae praecipientes, ut e vestra quique Circaria duos Praelatos regulares; vel, ubi deficerent, duos saltem Ordinis Canonicos presbyteros peritos et idoneos modo ac forma per Vicarios nostros, aut eos quibus nominatim demandatum fuerit, praescribendis cum sufficiente mandato et litteris Procuratoriis deputatis, qui pro communibus cuiusque Circariae negotiis, et eius expensis ad Capitulum huiusmodi venire, et eidem interesse sub poenis Iuris et Ordinis tenean-

tur. Visitoribus nihilominus districte mandantes, ut nisi iusto impedimento detineantur, ipsimet per se accedant; non accedentes autem ob quamcumque causam, non secus atque alii Comprovinciales mandatum et insuper litteras quibus exponant Capitulo quemadmodum, quo fructu et eventu, visitationum muneribus functi fuerint, Procuratori legitimo tradant, simulque potestatem ac speciale mandatum in ipsorum animas tam super excusationum, quem veritate expositorum iurandi. Caeteris porro qui veniendi necessitatem non habuerint, permittentes ut servatis die et propriis sumptibus convenire possint et valeant. Iniungimus autem omnibus quibus praesentium publicatio et executio a nobis seu vicariis nostris id speciale mandatum habentibus commissa fuerit, aut eas qua poterunt diligentia publicari et executioni demandari in locis suae delegationis faciant. Sententiam excommunicationis in ipso facto incurrendae decernentes in omnes et singulos nostri Ordinis praedicti, qui per se, vel per alios, directe aut indirecte dictarum praesentium lationem, publicationem vel effectum quovis quaesito colore per se aut per alium impederint vel impedire procuraverint, aut suum ad id consensum, consilium, auxilium vel favorem praestiterint.

Datum Praemonstrati die sexta octobris Anno Dominicae Incarnationis millesimo sexcentesimo vicesimo primo.

sing.: P. Gossetius, Abbas et Generalis praedictus.

De mandato Rmi Domini mei D. Praemonstratensis
Dominicus Gerardus.

(602) Acta et Diffinitiones Capituli Generalis Canonici Praemonstratensis Ordinis.

Anno Dominicae Incarnationis millesimo sexcentesimo vicesimo secundo, mensis Aprilis vicesimo et sequentibus diebus in inclyto Praemonstratensi Monasterio totius Ordinis Capite legitime congregati et celebrati.

Nomina Praelatorum praesentium:

Dominus Praemonstratensis¹⁾.

Dominus Sancti Martini Laudunensis²⁾.

Dominus Floreffiensis³⁾.

Dominus Cuissiacensis⁴⁾.

¹⁾ P. Gosset. Cfr. supra, p. 32, n. 1.

²⁾ N. Le Sage. Cfr. supra, p. 32, n. 2.

³⁾ I. Roberti. Cfr. supra, p. 32, n. 3.

⁴⁾ M. de Castelnau. Cfr. supra, p. 32, n. 4.

Dominus Bonae Spei ⁵⁾ .	Dominus Buciliensis ¹⁰⁾ .
Dominus Parcensis ⁶⁾ .	Dominus Ninivensis ¹¹⁾ .
Dominus Sancti Foillani ⁷⁾ .	Dominus Lefflensis ¹²⁾ .
Dominus Sanctae Mariae Mussi- pontanae ⁸⁾ .	Dominus Iusti Montis ¹³⁾ .
Dominus Iovillaris ⁹⁾ .	Dominus Knechtstedensis ¹⁴⁾ .
	Praepositus Sancti Gerlaci ¹⁵⁾ .

De quibus ordinatum est quod omnes habebunt vocem deliberativam et decisivam; in diffinitionibus et controversiis, de quibus non conveniunt, diffinitores erunt: Dominus Praemonstratensis¹⁶⁾; Sancti Martini Laudunensis¹⁷⁾; Floreffiensis¹⁸⁾; Cuissiacensis¹⁹⁾; Buciliensis²⁰⁾; Sanctae Mariae Mussipontanae²¹⁾; Iovillaris²²⁾; Parcensis²³⁾; Bonae Spei²⁴⁾.

Comparuerunt per Procuratores: Circaria Bohemiae, Silesiae, Bavariae, Hungariae per Rev. Abbates Sanctae Mariae²⁵⁾, missis litteris excusatoriis, quas Capitulum attenta itinerum difficultate et militarium copiarum admisit.

Circariae Normanniae per Venerabilem Priorem de Capella, Rev.

⁵⁾ N. Chamart. Cfr. supra, p. 32, n. 5.

⁶⁾ I. Drusius. Cfr. supra, p. 33, n. 10.

⁷⁾ Annis 1621-1649, Petrus Marage abbas fuit s. Foillani Rodiensis (Roeulx), (in diocesi, olim Camerancesi = Cambrai, postea Tornacensi = Tournai). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 397.

⁸⁾ S. De Lairuelz. Cfr. supra, p. 8, n. 2.

⁹⁾ N. Barnet. Cfr. supra, p. 9, n. 12.

¹⁰⁾ Tr. de Villelongue. Cfr. supra, p. 32, n. 8.

¹¹⁾ I. David. Cfr. supra, p. 33, n. 12.

¹²⁾ I. Noizé. Cfr. supra, p. 33, n. 25.

¹³⁾ Annis 1609-1636, Claudius Gilbin abbas erat Iustimontis = Justemont (in diocesi Metensi = Metz). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 84.

¹⁴⁾ Annis 1619-1666, Leonardus Teveren abbas fuit Knechtstedensis (in diocesi Coloniensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 177.

¹⁵⁾ Nomen ignotum.

¹⁶⁾ P. Gosset.

¹⁷⁾ N. le Sage.

¹⁸⁾ I. Roberti.

¹⁹⁾ M. de Castelnau.

²⁰⁾ Tr. de Villelongue.

²¹⁾ S. de Lairuelz.

²²⁾ N. Barnet.

²³⁾ I. Drusius.

²⁴⁾ N. Chamart.

²⁵⁾ S. de Lairuelz.

²⁶⁾ Annis 1601-1633, Ioannes I de Lompagieu abbas erat S. Ioannis de Castella = Saint-Jean-de-la-Castelle, in diocesi Aquensis = Dax). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 196.

Dom. Abbate Sanctae Ioannis de Castella²⁷⁾, etiam deputato, relicto Burdigali propter vulnus casu ex equo acceptum, quem Capitulum excusatum habuit.

Circaria Alverniae per Venerabilem Priorem Sancti Andreae Claro-montensis.

Infrascripti praestiterunt obedientiam: Dominus Sancti Foillani²⁸⁾; Dominus Iusti Montis²⁹⁾; Dominus Vallis Christianae³⁰⁾.

Scriba seu secretarius Capituli assumptus et constitutus est frater Dominicus Gerardus, qui solitum praestitit iuramentum.

(603) Collector talliarum erit Magister Adrianus Gossetius³¹⁾.

Missas Praelatorum celebrabunt: Domini Floreffiensis³²⁾ et Parcen-sis³³⁾ monasteriorum Praelati.

Excusationes Abbatum recipient: Dominus Ninivensis³⁴⁾; D. Iusti-montis³⁵⁾.

Litteras orationum recipient: Dominus Praemonstratensis³⁶⁾; Sancti Martini Laudunensis³⁷⁾; Floreffiensis³⁸⁾; Cuissiacensis³⁹⁾.

Sigillabunt litteras Capituli Generalis supradicti Patres Abbates⁴⁰⁾, cum Priore Praemonstratensi⁴¹⁾.

Ante omnia Capitulum inhaerendo Statutis Ordinis omnium Visitato-rum et Officiorum praesentium praecedenti Capitulo creatorum vel continuatorum commissionales litteras a singulis annis Reverendissimus Dominus Praemonstratensis resignatas recepit; declaravitque omnium aliorum Ordinis Officiariorum absentium quocumque vocentur commis-siones ipso incepto Capitulo esse revocatas.

²⁷⁾ Petrus Marage.

²⁸⁾ Cl. Gilbin.

²⁹⁾ Quamvis nomen abbatis Vallis Christianae non habeatur inter nomina huic Capitulo praesentium in hoc manuscripto ex eo quod abbas ille iuramentum praestitit in ipso Capitulo apparet ipsum esse praesentem in Capitulo. Nomen abbatis illius Vallis Christianae = Valchrétien (in diocesi Suessinensi) videtur fuisse Petrus Boschét. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 534.

³⁰⁾ P. Marage.

³¹⁾ Erat frater abbatis generalis, P. Gosset. Et, uti videtur iam prior Praemonstratensis.

³²⁾ I. Roberti.

³³⁾ I. Drusius.

³⁴⁾ I. David.

³⁵⁾ Cl. Gilbin.

³⁶⁾ P. Gosset.

³⁷⁾ N. le Sage.

³⁸⁾ I. Roberti.

³⁹⁾ M. de Castelnau.

⁴⁰⁾ Abbas Praemonstratensis; S. Martini Laudunensis; Floreffiensis; Cuissiacensis.

⁴¹⁾ A. Gosset.

Item, Capitulum examinatis litteris a Rev. Confratribus nostris Circa-
riae Hispaniae ad Rev. Confratrem nostrum Parcensem⁴²⁾ transmissis,
quibus eundem Visitatorem ipsis autoritate Reverendissimi Domini
Praemonstratensis et Capituli constitutum recusare videntur, decernit ad
eosdem litteras destinandas, quibus monerentur quatenus auctoritatem
Reverendissimi Domini et Capituli etiam in ipso Visitatore effectui
agnoscant, sicut per Statuta sua etiam obligantur. Quod si quae privile-
gia in contrarium praetendunt, authenticam eorum copiam ad manus
Reverendissimi Domini vel Visitoris deputari transmittant, ut, iis visis,
Capitulum ordinet et statuatur, quid iuris fuerit.

Decernit autem eosdem Confratres Hispaniae ad futurum Capitulum
citandos, sicut nunc de facto citat ut ibidem compareant, sub poenis
contumaciae et aliis inobedientibus debitis et a Iure latis. Quae ut debitae
executioni mandentur, Capitulum continuavit et continuat commissio-
nem Confratri nostro Domino Abbati⁴³⁾ antea datam.

Item, pro Abbate Vadegotiae⁴⁵⁾ cogendo ad obedientiam Ordini
debitam, decernit Capitulum mittendas esse litteras ad Christianissimum
Regem, quibus rogetur ut scribere dignetur ad Comitem de Nassau ad
effectum, ut dictum Monasterium Ordinis auctoritati parere patiatur.

Item, alias litteras ad eundem finem ad Serenissimum Lotharingiae
Ducem transmittantur.

Item, Capitulum ad examinanda Statuta Ordinis recipit eorum diffi-
cultates, qui aliquid proponere vellent, constituit Sancti Martini Laudu-
nensis⁴⁵⁾, Floreffiensis⁴⁷⁾, Parcensem⁴⁷⁾, Sanctae Mariae Maioris⁴⁹⁾,
Knechtsteden⁴⁹⁾ Abbates.

Item, ad Ordinarium videndum et uniforme reddendum, Capitulum
deputavit Dominum Ninivensem⁵⁰⁾, Magistrum Adrianum Gosse-
tium⁵¹⁾, Priorem Praemonstratensem, Suppriorum Floreffiensis et Sup-
priorum Parcensem.

Item, cum ad notitiam Capituli pervenerit ex cessione officii Prioratus

⁴²⁾ I. Drusius.

⁴³⁾ I. Drusius.

⁴⁴⁾ Abbas Vadegotiensis (Wadgassen), sita in hodierna diœcesi Trevirensi, annis 1607-1634, erat Ioannes von Berus. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 118.

⁴⁵⁾ N. Le Sage.

⁴⁶⁾ I. Roberti.

⁴⁷⁾ I. Drusius.

⁴⁸⁾ S. de Lairuelz.

⁴⁹⁾ L. Teveren.

⁵⁰⁾ I. David.

⁵¹⁾ Erat frater Abbatis generalis.

in monasterio Viromandensi per fratrem Nicolaum Violette, tum Priorem in manibus Religiosorum (604) contra et praeter Ordinis Statuta et sine autoritate legitima, graves contentiones cum scandalo ortas inter fratrem Calixtum Morley a Reverendissimo Domino Praemonstratensi institutum ex una, et fratrem Nicolaum Carnet a Religiosis praetensi electionis iure electum ex altera partibus; Ipse quidem Carnet comparens Capitulo renuntiavit omnibus praetensis ad dictum officium Prioratus in dicto Viromandensi iuribus et de commissis ab eo contra obedientiae debitum similiter veniam precatus est, promittens se in posterum religiosius victurum; renuntiationem vero huiusmodi Capitulum accepit, eidemque fratri Carnet misericorditer remisit quod in prosecutione dictorum praetensorum iurium praeter debitum gessit, praecipiendo ipsi ut ad suam parochialem Ecclesiam Sancti Petri de Nesmy, dioecesis Noviomensis, revertatur, ibidem iuxta canones residentiam facturum et gregi invigilaturum, nec ante trimestre tempus in dictum monasterium et pagum Viromandensem statim amota sua suppellectili regredi praesumat, sub poena inobedientiae sibi vel a Reverendissimo vel Visitatore vocatus; quod idem Carnet se facturum promisit. Decernit autem Capitulum ut Reverendissimus Dominus Praemonstratensis, abdicatis a dicto Prioratus officio praedictis fratre Nicolao Violette et fratre Calixto Carnet, prout utrumque Capitulum ex nunc abdicat et absolvit, de novo institutionem Prioris idonei procedat, et interim f. Sernalis de Villers, supprior, regimen habeat Monasterii.

Item, Capitulum fratrem Petrum Gaman, religiosum monasterii Sancti Ioannis Ambianensis, antea ob varios excessus a Reverendissimo Domino Praemonstratensi emissum ad monasterium de Ardena et deinde ab ea poena certis modis et conditionibus misericorditer liberatum, postremo a Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis⁵²⁾ coram Capitulo citatum ad audiendum quod super processu in quo gratia relaxationis sibi factae immemor, multos excessus relapsus ipse dignoscitur, Capitulum condemnat ipsum ad ieiunandum in proprio monasterio singulis feriis sextis per annum integrum, omnibusque dominicis et festis diebus ultimum stallum novitiorum in Ecclesia tempore divini officii occupandum et non habendam vocem activam et passivam toto tempore vitae suae, nisi in accusatione suiipsius, necnon ad separatim a mensa communi comedendum cum media vini ordinarii portione, et reliquias ciborum eius non misceantur cum aliis, a quibus tamen sicut ultimi stalli

⁵²⁾ N. Le Sage.

poenis Prior dicti monasterii poterit vel ad tempus relaxare pro modo contritionis eius et poenitentiae.

Item, Capitulum, viso processu visitationis per Rev. Confratrem nostrum D. Abbatem Sancti Martini Laudunensis⁵³), in domo Vallis Christianae confecto pro excessibus in eo adversus filiei monasterii Abbatem⁵⁴) et personaliter comparentis contentis; eundem condemnavit et condemnat ad ieiunandum in refectorio per annum integrum singulis Lunae, Mercurii et Veneris diebus in pane (605) tristitiae et aqua doloris, et eo durante similiter pœnitendum in monasterio Sancti Martini Laudunensis toto Adventus Domini et Quadragesimae tempore.

Item, Capitulum, visis duobus processibus, altero autoritate Reverendissimi D. Praemonstratensis per eius Commissarios in ea parte deputatos, altero interiecto per Rev. Dominum Sancti Martini Laudunensis⁵⁵), tunc capitularem dicti monasterii Visitatorem, contra fratrem Ludovicum Guillabauld, religiosum Sancti Ioannis Ambianensis, eundem praesentem pro reatibus in eodem processu contentis condemnavit et condemnat ad poenam emissionis in monasterium Sancti Evodii de Brana et vapulationem prima cuiusque mensis sexta feria in Capitulo per annum integrum subeundum nec non et ieiunandum per idem tempus singulis feriis quartis, et non habendam vocem activam et passivam toto tempore vitae suae nisi in accusatione suiipsius. Assignat autem Capitulum dicto monasterio Branensi pensionis nomine triginta quinque libras Turonenses a Conventu Ambianensi annuatim persolvendas.

Item, Capitulum, viso processu per Rev. Confratrem nostrum Dominum Sancti Martini Laudunensis⁵⁶) adversus fratrem Reginaldum Mention, canonicum presbyterum monasterii Thenoliensis formato, ob detestandum negotiationis et proprietatis vitium, notorios excessus ebrietatis, irreverentiam et omnimodam negligentiam in divinis celebrandis, frequentationem locorum vetitorum, propter infamiam et gravia scandala quae in ipsum cum Ordinis dedecore redundant, dictum fr. Mention triginta diebus carceri in monasterio Sancti Martini Laudunensis, in quo pro tempore praesenti detinetur, ibidem in pane et aqua singulis feriis sextis ieiunaturum, aliis autem iuxta discretionem Domini Sancti Martini victurum, hoc proviso quod semper aliquid ei subtrahatur in cibo vel potu, elapso autem illo tempore, Capitulum emittit eundem ad monaste-

⁵³) N. Le Sage.

⁵⁴) Uti videtur: P. Boschet.

⁵⁵) N. Le Sage.

⁵⁶) N. Le Sage.

rium Sancti Ioannis Ambianensis sub Prioris ibidem existentis utroque regimine, potestate et obedientia usque ad triennium, ubi decem dies poenam luet gravi culpae debitam, semperque ultimum stallum presbyterorum tenebit. Et insuper privat eum toto tempore vitae suae voce activa et passiva; praeterquam in accusatione suiipsius. Porro assignat dicto monasterio Ambianensi pensionem pro victu et vestitu eiusdem Mention centum quinquaginta quinque librarum Turonensium a Thenoliensi quotannis persolvendarum, nisi pro bono pacis et disciplinae regularis, aliter a dicto Abbati videatur expedire, cui Capitulum in hac parte vices mittit.

Viso processu visitationis canonicae sub data diei trigesimae Aprilis anni millesimi sexcentissimi vigesimi primi in Collegio nostro Praemonstratensi fundato, (606) per Reverendissimum Dominum Praemonstratensem, adiuncto sibi Rev. Confratre nostro Abbate Iustimontis⁵⁷⁾, Parisiis reperto; et in scribam assumpto fratre Dominico Gerardo, totius Ordinis secretario⁵⁸⁾ factae, ad quam per Venerabilem fratrem Ioannem le Paige, Doctorem Theologiae, et dicti Collegii Priorem⁵⁹⁾ receptus est. Ita quod in ea non procederetur ad cognitionem accusationis contra ipsum coram Iudice saeculari motae; attenta criminis qualitate, informationibus ex officio de die tertio Maii et sequentibus, anni qui supra, et secundum Ordinis Statuta confectis, in quibus ipse le Paige examinatus et auditus super statu et regimine dicti Collegii, moribus et vita scholarium inibi degentium, subinde requisivit primum communicari sibi ea quae ad se pertinerent, quatenus iis locis et tempore opportunis responderet et ab obiectis sese purgaret; deinde dictum Collegium reformari et disciplinae restitui regulari. Alio Acto de die septimo Augusti dicti anni, quo apparet fratrem Antonium Andrieu, in dicto Collegio commorantem, facultatem petiisse ad monasterium redeundi, et libros rationum accepti et expensi a se in administratione pensionum, quam veluti Provisor exercuerat vel exercere debuerat, posteaquam illa publice a dicto le Paige, penes quem veluti Provisor exercuerat vel exercere debuerat, posteaquam illa publice a dicto le Paige, penes quem erant, recepisset, praefato Rev. Domino⁶⁰⁾ tradidisse, ac subinde publice a dicto le Paige protestatum fuisse de nullitate dictae visitationis et eiusdem continuationis, et de sibi providendo contra ipsum, prout iuris esse videret, declarando quod dictus Abbas

⁵⁷⁾ Cl. Gilbin.

⁵⁸⁾ Gerard erat etiam secretarius huius Capituli.

⁵⁹⁾ Cfr. supra, n. 40.

⁶⁰⁾ N. Barnet.

Iustimontis⁶¹⁾ adiunctus esse non posset; quodque adiunctioni huiusmodi se opponebat, et protestabatur se appellaturum ab ea tamquam de abusu.

Alio Acto de die sexto Septembris anni praedicti quo inter caetera apparet dictum Abbatem Iustimontis⁶²⁾ petiisse ob necessitates et negotia sui Monasterii ad illud sibi regrediendi potestatem dari et reipsa obtinuisse, fratresque Adrianum d'Aumale, Baccalaureum Theologum, monasterii Sancti Ioannis Ambianensis suppriorem in promotorem dictae visitationis deputatum fuisse, et huiusmodi deputationi dictum le Paige se opposuisse, declarando quod persisteret in protestationibus a se antea factis.

Alio Acto de decima sexta mensis et anni quo appareret dictum le Paige ob defectum proponendi causam oppositionum suarum ab iisdem fuisse deiectum et ordinatum quod ulterius procederetur ad actus legitimos dictae visitationis canonicae.

Alio Acto de decima dictorum mensis et anni quo appareret dictum Reverendissimum Generalem ad omnem sinistram suspicionem dicto le Paige adimendam eidem iudices eosdem obtulisse quod ipse in accusatione dicta criminali adversus se coram Iudice saeculari mota admisisset et accepisset, scilicet Illustres et Scientificos viros D. Guillelmum Loysel et Drusium Hennequin, Christianissimi Regis in suo Parlamento Parisiis consiliario, clericos ad suis vice et (607) nomine continuandum et terminandum dictam visitationem in quantum concerneret dictum le Paige, et quoniam dictos DD. Iudices non acceptasset, ordinatum fuisse quod procederetur ulterius in dicta visitatione.

Alio Acto de die decima septima dictorum mensis et anni, concernente computum dictarum pensionum initum per fratrem Antonium Digeon per dictum Rev. Dominum⁶³⁾ ad id commissum et deputatum. Viso etiam interrogatorio dicti fratris Ioannis le Paige⁶⁴⁾ super dictis informationibus de die vigesima Septembris et aliis sequentibus diebus, qui supra, continente confessionem, denegationem, protestationem dicti le Paige.

Visis praeterea querimoniis fratris Ioannis le Paige contra scholares dicti Collegii de die vigesima dictorum mensis et anni repetitionibus et confrontationibus nimirum continentibus declarationes, protestationes

⁶¹⁾ N. Barnet.

⁶²⁾ N. Barnet.

⁶³⁾ P. Gosset.

⁶⁴⁾ Cfr. supra, p. 10, n. 18.

et appellationes, remittit et reservat Capitulo Generali iudicium diffinitivum excessuum et defectuum in dicto processu adversus praefatum le Paige deductorum, aliorum tamen a dicto accusatione coram Iudice saeculari pendente. Mandato citationis dicti le Paige ad comparandum coram dicto Capitulo Generali die vigesima quinta Aprilis anni currentis; responsione data in scripto per eundem le Paige super dicta citatione, copia libelli appellatorii a praedicta sententia et toto dictae visitationis processu velut de abusu, requesta dicti le Paige praesentata Patribus capitulantibus et iisdem per dictum Rev. Dominum capitulariter communicata, omnibusque visis quae videnda erant, et mature consideratis, Capitulum invocato Sancti Spiritus auxilio, ut oculi singulorum videant aequitatem, praesidente in eo Rev. Confratre nostro Abbate Sancti Martini Laudunensis⁶⁵⁾, cui dictus Dominus⁶⁶⁾ a iudicio recedens, vices suas in hac parte delegavit; egresso etiam ab aula capitulari praefato confratre nostro Abbate Iustimontis⁶⁶⁾, dicit et declarat quod pro sua in Curiam reverentia, cuius benevolentiam adprecavit, et aequitatem implorat, appellationibus de abusu per ipsum praedictum le Paige interiectis in omnibus defert, eandem obnixe pro Deo et per Deum obsecrans ut ad promovendam Ordinis disciplinam ipsi compendiosae probatissimaeque iustitiae reddat complementum. Porro Capitulum ad prosequendas huiusmodi appellationes cum dependentiis, incidentiis, emergentibus annexis, et connexis, totoque negotio principali, et desuper requirendum quod iuris et iustitiae fuerit. Promotorem ordinat et nominat fratrem D. Adrianum d'Aumale, Sancti Ioannis Ambianensis⁶⁷⁾, attenta eius diligentia et in Ordinem fide et religionis zelo, commititque vices Reverendissimo Domino Praemonstratensi, adiuncto sibi Praelato quem, necessitate compellente, iudicaverit assumendum, ut cum Iuris (608) peritorum consilio et Ordinis disciplinae zelatorum Patrum faciat in hoc negotio autoritate Capituli quod secundum eventum et temporis exigentiam viderit esse faciendum.

Item, Capitulum constituit et recipit in Promotorem Ordinis generalem Magistrum Claudium de Lamer, in Curia Parlamento Parisiis cum stipendiis consuetis, revocando alios quoscumque constitutos et receptos.

Item, Capitulum cognito statu tum in temporalibus Circariorum Gasconiae referente Priore Monasterii de Castella tam suo quam totius

⁶⁵⁾ N. Le Sage.

⁶⁶⁾ Cl. Gilbin.

⁶⁷⁾ A. d'Aumale (+ 12 ianuarii 1641) praeses fit Collegii Praemonstratensis Parisiis. Cfr. L. GOOVAERTS, o.c., t. IV, p. 267.

Circariae nomine, a quo deputatus fuit, attento quod iam bis a Capitulo constituti Visitatores eam visitare neglexerunt, Reverendissimi Domini Praemonstratensis sollicitudinem rogat ut vel per se vel per alium quem ad id indicaverit idoneum et Ordinis zelatorem, dictam Circariam quanto citius visitet et reformet in capite et in membris secundum Ordinis instituta.

Item, confirmat contractum permutationis per Rev. Confratrem nostrum Abbatem Iovillaris⁶⁸⁾ et eius Conventum factae quattuordecim circiter iugeribus terrae arabilis et pratulo quodam cum duobus circiter ometis vineae, quas dicto monasterio competebant in territorio de Rommevoy, contra centum quadraginta forvalia sylvarum cedrinarum, quod nobilis femina Claudia de Mensil in confinio et prospectu dictae Abbatiae possidebat, prout in litteris desuper confectis sub data diei quintae mensis Februarii anni millesimi sexcentissimi decimi octavi plenius continetur. Quibus vult Capitulum praesens suum approbationis et confirmationis decretum suo capitulari sigillo annecti, attento quod dicta permutatio sex dictorum iugerum terrae sicut emissum est, facta alienatio cedat in evidentem dicti Monasterii utilitatem.

Item, super alio libello Rev. Confratris nostri Abbatis Iovillaris⁶⁹⁾ et Conventus eiusdem supplicantium confirmari contractum permutationis per eos factae unius modii media ex parte frumenti et avenae annuatim suo monasterio debitae super arreragia Dinastarum de Mesnil, contra triginta duo iugera terrae quae Domina Comitissa de Salz possidebat in territorio dicto Ranchiers, prout in litteris desuper confectis sub data diei vigesimae mensis Februarii anni millesimi sexcentissimi decimi octavi plenius continetur, Capitulum commitit confratrem nostrum Ianduariarum⁷⁰⁾ ad se informandum super commodo et incommodo dictae permutationis respectu praefati monasterii cum potestate eam auctoritate Capituli confirmandi, si utilem et proficuum esse cognoverit.

Item, Capitulum, audita paupertate monasterii Septem Fontium in Burgundia⁷¹⁾, tallias eiusdem a sex libris Turonensibus ad tres dumtaxat annuatim persolvendas reduxit et reducit.

Item, Capitulum committit Visitatori Circariae Lotharingiae⁷²⁾, ut

⁶⁸⁾ N. Barnet.

⁶⁹⁾ N. Barnet.

⁷⁰⁾ Annis 1617-1628, Alexander de Longeville erat abbas Ianduariarum = Jandeures, (in diocesi Virdunensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 78.

⁷¹⁾ Abbatia ista sita erat in diocesi Lingonensi = Langres. Cfr. C.L. HUGO, *Annales*, t. II, col. 781.

⁷²⁾ In Capitulo Generali anni 1618, Dominus Praemonstratensis circariam Lotharigiae visitationem reservaverat pro se. Cfr. supra, p. 84.

super alienatione quorundam minutarum reddituum et terrarum (609) a Rev. Confratre Abbate Sanctae Mariae de Stagno⁷³⁾, tamquam monasterio minus utilium requisita, inquirat; et si quidem eam proficuum dicto monasterio reperiatur, destinare et effectuare in aliquid magis commodum et utile pretio sub beneplacito Reverendissimi D. Praemonstratensis vel Capituli Generalis permittat, et non alias.

Item, Capitulum audito statu monasteriorum Circariae Alverniae, maxime autem monasterii Sancti Gilberti⁷⁴⁾, relinquit Reverendissimi Domini Praemonstratensis curae idoneum Visitatorem in ea deputandum cum plenitudine potestatis, in cuius commissione inseratur clausula specialis, quatenus habeat inquirere de quibusdam excessibus et attentatis quorundam Religiosorum dicti monasterii in personam sui Prioris, quod si repperit, quibusdam iuris et Statutorum Ordinis opportunis remediis, etiam invocato brachii saecularis auxilio, iuxta criminum gravitatem canonica poena coerceat.

Item, Capitulum super negotiis impositis pro parte Religiosorum monasterii Sancti Andreae Clarimontensis dioecesis, decernit scribendas esse litteras ad Illustrissimum Principem Ludovicum Valesium Agathensem Episcopum⁷⁵⁾, rogatorias ut titulos dicti monasterii in eodem loco tuto et triplici clave, secundum Statuta Ordinis ex saecularium manibus apud quos periculose detinentur, receptos deponi mandet, permittatque Priori et Religiosis novitios idoneos suo arbitrio recipere citra Vicariorum suorum notitiam et dispositionem; similiter iuxta Ordinis institutum, eosdem Religiosos prout Arrestis Curiae saepe cautum est, succedere bonis Confratrum suorum defunctorum ad usum Infirmariae vel domus hospitalis permittat. Ad haec ut Religiosos parochias administrantes in claustro amodo patiatursi residere ad officium divinum, prout in Ordine moris est, rite decenterque celebrandum, suffectis sacerdotibus quos ei visum fuerit in dictis parochiis instituere. Quorum omnium executioni et effectui Visitator, quem Reverendissimus deputabit, ut supra dictum est, sedulo invigilabit.

Decernit Capitulum litteras mittendas ad Illustrissimum Principem Electorem Coloniensem, quibus rogabitur quatenus dignetur manus

⁷³⁾ Abbas Stagni = L'Étanche (in dioecesi Viridunensi = Verdun), annis 1596-1626 erat Firminus la Trompette. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 67.

⁷⁴⁾ Abbatia S. Gilberti in Avernia = Neuffontaines, (in dioecesi olim Claromontano, nunc Molinensi), erat tunc inde a pluribus annis sub dominio Abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 153.

⁷⁵⁾ Eius identitas determinari non potest.

2
7A 246-4

porrigere adiutrices Visitoribus Ordinis provinciae Westphaliae deputatis pro exactiori observatione Statutorum Ordinis, praesertim quoad celebrationem Capituli provincialis, electionem communis domus Novitiorum, sicuti et electionis quorundam Praelatorum, maxime Cappenbergensis⁷⁶⁾ quia neglecto Patris Abbatis consensu et autoritate celebrantur.

Item, mittatur ad principem Neuburgicum pro perficienda reformatione monasteriorum ditionum Iuliae Cliviae, Montium.

Item, Capitulum suspendit executionem ordinationis a Rev. Confratre nostro Abbate Floreffiensi⁷⁷⁾ in monasterio Sancti Gerlaci super clausura Monialium ibidem degentium in cursu visitationum suarum factae, donec et quousque aedificia necessaria ad dictam clausuram sint reparata, praecipiendo Venerabili dicti Monasterii Praeposito, (610) quatenus dicta aedificia quanto citius reparari et in eum statum redigi curet ut huiusmodi clausura secundum sacros canones et Capitulorum Generalium Ordinis decreta debite possit observari.

Item, audita relatione Rev. Confratris nostri Abbatis Iovillaris⁷⁸⁾, de et super enormibus excessibus fratris Matthiae Pennier, dicti monasterii religiosi, qui effracto carcere, in quo ad custodiam detinebatur dum processus formaretur, in apostasiam se dedit, Capitulum mandat eidem Abbati ut dictum Pennier requirat, et si reperiri possit, comprehendi faciat ad corpus et contra eum processum adiuncto sibi Rev. Confratre nostro Abbate Ianduriarum, si opus sit ad sententiam diffinitivam inclusive, de Iurisperitorum consilio,⁷⁹⁾ perficiat.

Item, conquerente Collectore talliarum quod Rev. Confrater noster Abbas Iovillaris⁸⁰⁾ quadraginta dumtaxat solidos Turonenses solvere proponeret pro tallia ordinaria monasterii Ianduriarum, eo quod dicti loci Abbas praetendat monasterium suum maiori summa non teneri, cum tamen ex veteri talliarum catalogo centum solidos Turonenses debere dignoscatur, Capitulum postquam sibi repraesentari facit dictum catalogum, dicit dictum catalogum monasterium Ianduriarum pro tallia ordinaria, sicut scriptum reperitur et antiquis temporibus fecit, etiam nunc et in futurum solvere debere et teneri, centum solidos Turonenses,

⁷⁶⁾ Abbas Cappenbergensis (in diocesi Monasteriensi = Münster) annis 1613-1624 erat Theodorus von Hane. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 160.

⁷⁷⁾ I. Roberti.

⁷⁸⁾ N. Barnet.

⁷⁹⁾ A. de Longueville.

⁸⁰⁾ N. Barnet.

mandatque Capitulum Visitatori Lotharingiae ut dictum confratrem solvere compellat quod proxime elapsis annis dictae antiquae taxae subtraxerit, quadraginta tantum solidos solvendo.

Item, Capitulum renovat decretum Capituli Generalis precedentis de communi novitiatu in singulis Circariis instituendo, probatque iam institutos⁸¹⁾.

Item, fiant litterae orationum, ad instantiam Rev. Confratris Abbatis Iovillaris⁸²⁾, pro Illustrissimo Domino Ludovico Lotharingiae principe de Phalzebourg et Comite de Boullay et Illustrissima Domina a Lotharingia, conthorali.

Item, fiant aliae litterae orationum pro Illustribus et Scientificis Dominis D.D. Guidone Loysel, Drusio de Villenotte, Le Bergier, Regiis in sua Curia Parlamenti Parisiis Consiliariis clericis.

Item, pro Illustrissimo et Reverendissimo Domino Episcopo Ratisbonensi⁸³⁾.

Item, pro Illustrissimo Domini de Pallesseau.

Item, pro Domino de Veillart, canonico praelaudato cathedralis Ecclesiae Parisiensis.

Item, pro Domino de la Mannissiere ad instantiam Domini Cuissiacensis⁸⁴⁾.

Item, conclusit Capitulum quod Rev. Dominus Parcensis⁸⁵⁾ Statuta Ordinis in meliorem formam redigat, substantiam ubique servet, et eorumdem notas in hoc Capitulo factas, examinatas et approbatas, et eorumdem copias Reverendissimo mittat, sicut et practicandi sive executioni mandandi, quatenus in illo futuro Capitulo Generali possint ad plenum recipi et admitti.

Similiter, concludit Capitulum ut Ordinarium hoc Capitulum per deputatos examinetur et eiusdem Capituli resolutionibus formatum (611), Rev. Dominus Ninivensis⁸⁶⁾ in ordinem redigat et scribi procuret, ac Reverendissimo Domini Generali mittat ad finem prout supra.

Item, audito quod multis negligentibus tallias Ordinis annuatim debitas solvere, Patres Capitulantes multis graventur sumptibus, impi-

⁸¹⁾ De tali novitiatu communi statui Capitulum Generale anni 1618. Cfr. supra, p. 63.

⁸²⁾ N. Barnet.

⁸³⁾ Albertus v. Törring erat episcopus Ratisbonensis = Regensburg annis 1613-1649. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 305.

⁸⁴⁾ M. de Castelnau.

⁸⁵⁾ I. Drusius.

⁸⁶⁾ I. David.

misque Reverendissimus Dominus Generalis, Capitulum, exoptans ut de caetero sine cuiusquam gravamine suppetat quod in Capitulorum Generalium sumptibus opus sit, ne tam salutari disciplinae religiosae praesidio relecto totus Ordo dissolvatur, districte mandat omnibus visitoribus, ut in suis quique Circariis tallias colligant et non solventes compellant tam per censuras ecclesiasticas quam per forum et brachium saeculare, si necesse sit, et qui in sequenti proximo Capitulo non solvisse reperti fuerint, sint et maneant condemnati ad duplum.

Item, Capitulum ad proseguendas appellationes per fratrem Ioannem le Paige⁸⁷⁾ ad Curiam interiectas, decernit unam talliam extraordinariam a singulis Ordinis Monasteriis persolvi debere et nolentes ad id cogendos per Visitatores Iuris et iustitiae mediis opportunis.

Item, ordinavit et ordinat futuris temporibus observandum, ut qui Abbates plures famulos et equos adduxerint quam per Statuta permittitur pro supernumerariis specialiter solvent iuxta temporis aetatem et annonae caritatem.

Visitatores:

Circariae Flandriae, Floreffiae, Brabantiae et Frisiae sicut et Gasconiae et Alverniae: Dominus Praemonstratensis⁸⁸⁾ reservat pro se.

Circariae Franciae, Pontivi et utriusque Normanniae: Abbas Sancti Martini⁸⁹⁾, cum potestate substituendi.

Monasteriorum de Perrodio Novo, de Stella et Iardi, Visitor erit Cuissiacensis⁹⁰⁾.

Circariam Westphaliae, Dominus Floreffiensis⁹¹⁾, assumpto secum dictae Circariae Praelato cum potestate substituendi.

Circariam Lotharingiae, Vadegotiae et Burgundiae, Dominus Iovillaris⁹²⁾ cum potestate substituendi, quorum erit Visitor Dominus Sanctae Mariae Mussipontanae⁹³⁾.

Proximum Capitulum celebrabitur Lauduni in monasterio Sancti Martini, de consensu Domini Praemonstratensis et Capituli Generalis.

Acta, lecta et publicata in aula capitulari Praemonstratensi, sedente ibidem Capitulo Generali, et subsignata ultima mensis Aprilis anni millesimi sexcentissimi vicesimi secundi.

⁸⁷⁾ Cfr. supra, p. 93.

⁸⁸⁾ P. Gosset.

⁸⁹⁾ N. le Saige.

⁹⁰⁾ M. de Castelnau.

⁹¹⁾ I. Roberti.

⁹²⁾ N. Barnet.

⁹³⁾ S. de Lairuelz.

Sic signatum: f. Gossetius, Abbas Praemonstratensis et Generalis. Nicolaus, humilis Sancti Martini abbas. f. Ioannes, Abbas Floreffiensis. (612) f. Ioannes Michael de Castelnau. f. Ioannes Chamart, Abbas Bonae Spei. f. Ioannes, Abbas Parcensis. f. Servatius de Lairuelz. f. Paulus Charlon, Abbas Sancti Foillani. f. N. Barnet, Abbas Iovillaris. f. Ioannes, Abbas Ninivensis. f. Claudius Gilbinus, Abbas Iustimontis. f. Ioannes, abbas Lefflensis. f. Leonardus, Abbas Knechtstedensis.

Transsumptum hoc Capituli Generalis anni 1622, hoc die septimo Iunii anni 1662 ex originali factum, cum eo concordat et in fidem subscribo.

fr. Gregorius du Crocq, secretarius⁹⁴⁾.

⁹⁴⁾ Cfr. supra, p. 27, n. 79.

(Ms. Laon 538, pp. 612-624).

Acta et Diffinitiones Capituli Generalis Praemonstratensis Ordinis in inclyto Praemonstratensi totius eiusdem Ordinis archicoenobio die vigesima septima Aprilis et sqq., anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto congregati et celebrati.

Nomina Praelatorum praesentium:

Reverendissimus Dominus Praemonstratensis¹⁾.

Rev. Dom. Sancti Martini Laudunensis²⁾.

Rev. Dom. Cuissiacensis³⁾.

Rev. Dom. Buciliensis⁴⁾; Rev. Sanctae Mariae⁵⁾; Rev. Dom. Sancti Ioannis de Castella⁶⁾; Rev. Dom. Iustimontis⁷⁾; Rev. Dom. Sancti Mariani⁸⁾; Rev. Dom. Sancti Pauli⁹⁾; Rev. Dom. Corneolensis¹⁰⁾; Rev. Dom. Lefflensis¹¹⁾; Rev. Dom. Capellae ad Plancas¹²⁾; Rev. Dom. Belli Loci antiquus et iunior¹³⁾; Rev. Dom. Iovillaris¹⁴⁾.

Nomina Priorum et Deputatorum:

Prior Praemonstrati, sacrae Theologiae doctor.

¹⁾ Gosset. Cfr. supra, p. 28, n. 1.

²⁾ N. le Saige. Cfr. supra, p. 32, n. 2.

³⁾ M. de Castelnau. Cfr. supra, p. 32, n. 4.

⁴⁾ Tr. de Villelongue. Cfr. supra, p. 9, n. 3.

⁵⁾ S. de Lairuelz. Cfr. supra, p. 8, n. 2.

⁶⁾ Cfr. supra p. 88, n. 26. — I. de Lompagueu.

⁷⁾ Cl. Gilbin. Cfr. supra, p. 88, n. 13.

⁸⁾ Annis 1598-1627, Edmundus Martin erat abbas S. Mariani Altissiodorensis-St. Marien d'Auxerre, (in dioecesi Senonensi-Sens), Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 477.

⁹⁾ Annis 1606-1633, Robertus de Biez abbas erat S. Pauli Senonensis-Sens (in dioecesi eiusdem nominis). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 532.

¹⁰⁾ Annis 1608-1626, Franciscus Oudeau abbas erat Corneolensis-Corneux (in dioecesi Bisontina-Besançon). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 362.

¹¹⁾ I. Noizé. Cfr. supra, p. 33, n. 25.

¹²⁾ Nicolaus Lhoste. Cfr. supra, p. 34, n. 29.

¹³⁾ Abbatia Belli Loci-Beaulieu (in dioecesi Trecensi-Troyes), annis 1601-1622 regebatur ab abbate Carolo de Bordeaux, qui resignaverat anno 1622; ipsi successit Perus Lebrun, qui abbas fuit annis 1622-1650. Ambo hi Abbates intersunt praesenti Capitulo.

¹⁴⁾ N. Barnet. Cfr. supra, p. 9, n. 12.

Prior Montis Sancti Martini, receptor talliarum Ordinis. Promotor Ordinis. de Thenolio; Camerae Fontis; de Bellosanna; Sancti Gilberti, deputatus Alverniae; Sancti Petri Selincurtensis; Capellae, deputatus Gasconiae; Casae Dei; Villae Dei. de Genliaco; de Ardena; (613) Belli reditus; Bellelagiae; Bellae Stellae.

Magistri in Theologia:

frater Ioannes le Paige, Prior Scholarium¹⁵); f. Natalis Elesson, prior Vivariensis; f. Franciscus Ordan; f. Gossius Vannonart.

Ipsa Dominica die deductis ordinatim in Ecclesiam Patribus Capitulantibus, sacroque solemnibus caeremoniis a Reverendissimo Domino Praemonstratensi¹⁶) peracto, quod excepit publica pro Christianissimo Rege Ludovico decimo tertio comprecatio, in aulam capitularem ventum est, ubi exhortatorio habito sermone, tum continuo ac deinde reliquo tempore de disciplina et statu Ordinis tractatum fuit.

Infrascripti praestiterunt obedientiam:

Dominus Sancti Ioannis de Castella¹⁷); Dominus Belli Loci¹⁸); Dominus Iovillaris¹⁹).

Articuli desumpti ex actis Capituli Generalis Ordinis Praemonstratensis in monasterio Praemonstratensi sedentis et in hodiernum diem qui est vigesimus octavus mensis Aprilis anni 1625 a Capitulo ipso ante matutinam ipsius sessionem publicari iussi, et ad fores aulae Capituli in tabella affigi.

Imprimis ordinatum est quod omnes Praelati hac vice propter eorum paucitatem erunt diffinitores cum Priore Praemonstratensi. Qui antequam ad novos Officiales creandos procederent, primum veteres omnes antea qualibet Ordinis et Capituli Generali autoritate creatos, sive Visitatores, Diffinitores, Procuratores, Syndici, Promotores, Talliarum receptores, Compotorum auditores, scribae secretarii, commissarii, et obedientiarii, sive alio quovis nomine vocentur, ab eorum respective officiis, commissionibus et obedientiis ipso Iure Capitulo Generali sedente incipiente absolutos et revocatos esse ac fore censuerunt et declararunt; ac in quantum opus esset, pro religiosis Capituli autoritate absolverunt et revocarunt; hoc nihilominus salvo quod de diligentia sua

¹⁵) Cfr. supra, p. 10, n. 18.

¹⁶) P. Gosset.

¹⁷) I. de Lompagieu.

¹⁸) P. Lebrun.

¹⁹) N. Barnet.

et rebus a se gestis quae in officiis huiusmodi rationem reddere tenebuntur; quodque ad eadem officia quae gesserunt, vel ad alia, prout Capitulo videbitur, autoritate legitima poterunt reassumi.

Ab iisdem deinde Diffinitoribus in scribam et secretarium Capituli et Ordinis electus et creatus est frater Dominicus Gerardus²⁰⁾, qui statim solitum praestitit fidelitatis et secreti tenendi iuramentum.

Item, constitutum et ordinatum est quod Missas celebrari consuetas primam Sti Ioannis²¹⁾, 2am Iustimontis²²⁾ monasteriorum Praelati celebrabunt, quibus omnes interesse debebunt, nisi qui vel ante vel interea privatim celebraverit.

Talliarum receptores erunt Prior Montis Sancti Martini et Provisor Praemonstratensis.

Compotorum auditores Patres²³⁾ et qui voluerint interesse.

Excusationes Praelatorum absentium recipient D. Praemonstratensis²⁴⁾ et D.S. Martini Laudunensis²⁵⁾.

(614) Litteras missivas a quibuscumque praesenti Capitulo destinatas recipient, videbunt et examinabunt itidem D. Praemonstratensis et D. Sancti Martini Laudunensis²⁶⁾.

Litteras sigillo Capituli sigillandas videbunt, subscribent et sigillabunt Domini item Praemonstratensis et Sancti Martini Laudunensis.

Litteras orationum benemeritis de Ordine personis concedet Dominus Sancti Martini Laudunensis.

Ostiariorum aulae Capitularis agent Hermeriarum et Camerae Fontis monasteriorum Priores; qui quos oportuerint introducant et accersant ac in omnibus sese Capituli mandatis exequendis attentos pacatosque se praebeant.

Item, ad faciliorem tractandorum expeditionem, ordinatum est ut qui negotia Capitulo proponenda habuerint, libellos suos supplices in debita forma cum comprobatoriis instrumentis et causae adminiculis scripturis uni ex Diffinitoribus tradant; qui exoccupatis horis ea videre, examinare, partes audire, ac postmodum breviter fideliter Circariarum ordine, ad Capitulum referre teneantur, redditurum iustitiae complementum.

²⁰⁾ Etiam in Capitulis proxime praecedentibus erat secretarius Capitulorum Generalium.

²¹⁾ I. de Lompagieu.

²²⁾ Cl. Gilbin.

²³⁾ Abbas Praemonstratensis; S. Martini Laudunensis; Floreffiensis; Cuissiacensis.

²⁴⁾ P. Gosset.

²⁵⁾ N. le Saige.

²⁶⁾ P. Gosset; N. le Saige.

Item, districte praecipitur tam Praelatis quam Religiosis ut famulos quisque suos in officio contineant, ne aut turbas et rixas alii in alios quovis modo excitent, aut facessant intempestivas molestias.

Ut omnes Capitulantes in aulam Capitularem ad pulsum campanae maioris hora octava matutina et secunda serotina incunctanter conveniant, orationi quae singulis sessionibus praemittitur adfuturi.

Ut silentium in regularibus locis per Statuta Ordinis designatis observent ac potissimum refectionis tempore propter audiendam in mensa continuam lectionem.

Ut denique in habitu, tonsura, et moribus sic se habeant ut disciplinam custodiant quemadmodum decet sanctos tali loco et tempore, sub penis in Statutis Ordinis contentis; quas ne quis ignorantiae obiectu effingere sese praesumat, aut alii sui officii partes cupiant negligere, mandatur ut scriba Capituli praecedentium articulorum omnium tabellam sigillo Capituli Generalis auctoritatem tam foribus aulae Capitularis in crastinum diem affigi curet; ac iam antequam Capitulum dimittatur, clara et intelligibili voce pronuntiet.

Item, ut prior Selincurtensis Circatorem praesentis Capituli agat, diligenter observaturus si quid a quodam contra disciplinam peccetur, et ad Capitulum relaturus quod deprehenderit corrigendum.

Item, Capitulum quod de Circariarum singularum negotiis et in disciplina regulari iuxta Capitulorum praecedentium de reformatione decreta progressu agere instituerit, oblatum est et perlectum Regis sanctioris secretiorisque Concilii Arrestum, datum apud Sanctum Germanum in Layo die primo Octobris ultimo praeterito, quo mandatur ut Reformationi Ordinis nostri a Capitulo ipso Generali in hoc tempus indicto incumbatur. Quod tam sanctum et omni acceptione dignum mandatum, Capitulum reverentia et obsequio quibus par est suscipiens, Christianissimo Regi Ludovico decimo (615) tertio, iusto et pio, primum in gratiarum actionem quod Regum progenitorum suorum imitatus exempla Religionis et pietatis, Ordinem nostrum in suis salutariis terminis, institutis et privilegiis continere et protegere velit, salutem praesentem et aeternam, diuturnum foelicissimumque Regnum ac prospera omnia quae potest animi sinceritate et ex intimo sensu apprecatur. Deinde dicit et declarat tribus ipsis Capitulis Generalibus novissimis id unum fuisse operosissime agitatum, ut Statuta omnia pro uniformi et exacta Ordinis ubique locorum reformatione secundum canonicam ipsius sub Regula divi Augustini institutionem tam in votorum religionis observantiis, et sacris ritibus ceremoniis, quam in ceteris disciplinae

regularis partibus et officiis aptius, commodius, explicatiusque quam antea ordinarentur. Quod usque adeo adiuvente Domino perfectum est, ut pro recidiva canonici Praemonstratensis Ordinis, mundo quondam celebri et supernis grata civibus forma et specie, nihil in Statutis eiusdem desideretur, praeter usum, exercitium et executionem, quae licet iam in plerisque monasteriis cum laude vigeant, tamen quia in multis iisque partim in Francisci Regni ditione constitutis nulla aut imperfecta sunt propter incommoda quae a Nobis sine autoritate et ope Regia numerari nullatenus possunt. Idcirco praesens Capitulum, eius implorando tam opportuna occasione, quam sibi divinitus oblatam arbitratur, toto animo amplectitur, Reverendissimo Domino praemonstratensi²⁷⁾, una cum Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis³⁰⁾, reverenter committit, quatenus Capituli nomine, devote et cum omni humilitate, Regiae Christianissimae Maiestati gratias agant et instantissime supplicent ut patentes suas litteras ad Statuta eiusmodi quae scripto declarantur et sine mora exequenda necessarias, sicut aliis Ordinibus concessit, ita et Ordini nostro benignitate et autoritate Regis signetur.

Item, decernit Capitulum quod similis supplicatio a Vicariis et Visitationibus Provinciarum serenissimis Regibus et Principibus in quorum ditione monasteria habemus dirigatur, quatenus divina gratia et eorum ordinante et suffragante autoritate Ordo noster suis restituantur institutis ad Ecclesiae totius splendorem et utilitatem.

Postulante autem Reverendissimo Domino Praemonstratensi ad aliorum exemplum a seipso et proprio monasterio huius executionis, in quantum opus est, fieri initum, ut inde tamquam a Capite in membra labor perducatur, ultroque profitente se quam a subditis exigere debeat obedientiam, eandem Capitulo exhibere paratum esse.

Capitulum habita deliberatione seorsim a praefato Reverendissimo et Priore Praemonstratensi, qui dum de se eatenus ageretur, diffinitorium excesserunt, commissis praesidendi vicibus Rev. admodum Domino Sancti Martini Laudunensis²⁸⁾, mandavit et mandat duobus Reverendis (616) Dominis primis Abbatibus praesentibus, Sancti Martini videlicet et Cuissiacensi²⁹⁾, qui ex privilegio Visitatores sunt monasterii Praemonstratensis, ut in absentia Domini Floreffiensis³⁰⁾, adiunctis sibi duobus Ordinis Praelatis nunc incunctanter canonicam visitationem sedente

²⁷⁾ P. Gosset.

²⁸⁾ N. le Saige.

²⁹⁾ N. le Saige; M. de Castelnau.

³⁰⁾ I. Roberti.

Capitulo ipso Generali instituant, in qua ut moris et iuris est, diligenter inquirant de vita ipsius ac de statu, regimine ac disciplina eiusdem in spiritualibus et temporalibus; et quomodo Statuta, de quibus fit mentio, inibi observentur; et quicquid invenerint sive per inquisitionem sive per acta et scripturas nuper utroque statu, regimine et disciplina aliisque praedictis confectas quae ideo ipsis Visitoribus tradantur, referant ad Capitulum, ut ab eo, secundum formam Ordinis, quod iustum fuerit, diffiniatur.

Item, Capitulum dictrictè praecipiendo Visitoribus infra deputandis ut saepe ipsa Statuta renovata, in singulis monasteriis nondum promulgata sunt, quantocius promulgent et observari in suo quisque districtu sub interminatione divini Iudicis procurent. Eos autem qui Reformationem secundum eorum tenorem amplecti recusabunt, velut professionis suae desertores et Religionis indignos beneficiis et titulis, Capitulum ex nunc, prout tunc, voce tam activa quam passiva et omni obedientia nominata privat et privatos, praesentis auctoritate decreti, reddit, decernitque inhabiles esse et fore ad quaecumque Ordinis officia claustralia de caetero obtinenda nisi serio resipiscant. Atque nihilominus declarat eos ad reddenda Altissimo vota sua et ad essentialia Religiosae professionis observanda, quia remitti non possunt a locorum Superioribus poenis et censuris omnibusque iuris et iustitiae mediis, etiam brachii saecularis auxilio posse et debere compelli (nota scribae ms., du Crocq: che potrebbe qui non parlare di una banda? Il decreto suppone che li decreti si dovevano pubblicare, acciò che ogni uno sperimentasse se erano convenienti, et in caso di non parer essere tali, si lasciano la libertà di contradire et opporsi. Si sà che quelle ali quali per malhora non sono stati publicati, non siano di peggiore conditione che quelli altri; e per questo si deve dar a loro etiamdio isperimento; per che dunque il Capitulo senza haver rispetto a questi, dice indifferamente eos autem qui reformationem secundum eorum tenorem amplecti recusabunt, Capitulum ex nunc voce privat et privatum reddit).

Item, posteaquam vivae mentis oraculo, et appensa tabula publicatum fuit per scribam praecedentis Capituli sessionis de absolutione et revocatione Officialium decretum, et omnes in vim illius officia sua cum litteris eorundem (617) resignarunt, hodierno die vigesimo octavo Aprilis matutina sessione coram Capitulo libere et spontanee comparens magister Ioannes le Paige, Collegii nostri Parisiensis Prior³¹⁾ dixit et declara-

³¹⁾ Cfr. supra, p. 10, n. 18.

vit se, cum non habeat in praesentia penes et apud se litteras officii Syndicatus, quod a Capitulo Generali anni 1605 accepit³²⁾, ad satisfaciendum tamen quoad potest Statutis Ordinis et decreto supradicto pro eo ac debet sicut et alii ante se fecerunt, dictum officium pure et singulariter resignare ac dimittere praesenti Capitulo ac postulare sibi super stipendiis eiusdem quae nondum, nulla ex parte, soluta sunt, satisfiat; Capitulum, acceptam resignationem et dimissionem huiusmodi, sine praeiudicio decretorum de revocatione omnium Officialium Ordinis, quae suum robur habere declarat, citra tamen altioris potestatis ullam offensionem antea a Capitulis Generalibus editorum, ordinavit et ordinat quod praedicto magistro le Paige super petitis stipendiis ius et iustitia fiat, postea quam reddiderit rationem ipse pecuniarum ad Capitulum Generale pertinentium, quas ex redditibus domus Abbatialis dicto Collegio contiguae et locatione officinarum ipsius percepit, coram Rev. Confratre nostro Abbate Sancti Martini Laudunensis³³⁾ ad hoc specialiter per Capitulum deputato, cum omnimoda potestate computum terminandi, finiendi et concludendi.

Item, viso libello supplici fratris Adriani d'Aumale, Baccalaurei in sacra Theologia, Supprioris Sancti Ioannis Ambianensis, ut sibi super expensis, quorum articulos exhibuit, a se in vim et executionem decreti Capituli Generalis praecedentis expositis³⁴⁾, necnon super appellationibus proseguendis ad Sanctam Sedem, tunc tamquam Ordinis pro tempore promotor, ex officii sui ratione ac debite interlicere conatus est, provideretur, Capitulum laudata eius in Capituli mandatis exequendis diligentia, approbavit et approbat, in quantum opus foret, appellationes suas a duabus Reverendissimi Domini Praemonstratensis sententiis in favorem magistri Ioannis le Paige, Prioris Collegii nostri Parisiensis indebite latis ad Sanctam Sedem, ut praemittitur³⁵⁾, nomine quo supra interiecti, et eum in praedicto officio continuat, cum potestate praedictas appellationum causas, cum suis emergentiis, dependentiis, annexis et connexis totoque negotio principali proseguendi ad iustitiae complementum, tum per appellationes, quam alia iuris opportuna remedia, etiamsi talia forent quae mandatum magis speciale requirerent; de expensis autem quae fecit et debite facturum est in prosecutione huiusmodi mandat

³²⁾ Cfr. supra, p. 25.

³³⁾ N. le Saige.

³⁴⁾ Cfr. supra, p. 95.

³⁵⁾ Cfr. supra, p. 107 s.

praesens Capitulum ut ei satisfiat et congrua summa expendatur a Receptoribus contributionem Ordinis ante nominatis.

Item, cum numerus Abbatum capitulantium propter Commendatorum crescentem multitudinem non mediocriter minuat, praesens Capitulum diffinit atque ordinat quod deinceps futuris perpetuis temporibus omnes et singuli monasteriorum Commendatorum nec non Provinciarum Deputati Procuratores, possint et valeant in hoc Patrum Consistorio et Capitulo Generali post Abbates (618) sedere, assistere ac in Diffinitores assumi; quodque Priores huiusmodi de facili suis officiis non deponantur.

Item, diffinitum et ordinatum est quod Priores claustrales ex aliis assumpti Monasteriis, iisdem iuribus, causis et rationibus gaudebunt in spiritualibus quam temporalibus, atque si in illis monasteriis quorum Priores fuerint instituti, professionem emisissent.

Item, visis articulis pro parte quorundam Abbatum commendatariorum Circariae Gasconiae per eorum procuratores Capitulo exhibitis, necnon enarratis auditisque praedictae Circariae deputatis, necnon Priore claustrali, Capitulum laudat et approbat decretum capitulare eiusdem Circariae, de Novitiatu communi in monasterio Capellae³⁷⁾ erigendo et constituendo, mandatque ac committit Rev. Domino Sancti Ioannis de Capella³⁸⁾ quatenus de novitiorum ibidem in regulari disciplina secundum Ordinis Statuta formandorum, vivendi ratione ac religiosae vitae componendae methodo, pensionibus aliis ei spectantibus statuit quod viderit in Domino expedire. In caeteris autem articulis decrevit communia Ordinis Statuta et praesentis Capituli decreta esse observanda.

Item, audito quod Domini nonnullorum Circariae Vasconiae monasteriorum Abbates Commendatarii, alique quorum intererant Superiores, in solvendis Visitatorum anno 1623 deputatorum subsidiariis, visitationum iuribus atque itineris longinqui debitis expensis renuissent; Capitulum decrevit quod Abbates de Capella³⁹⁾ et Fontis Calidi⁴⁰⁾ ducentas aequaliter libras Turonenses, grangiarum vero Beatae Mariae in Feren-

³⁶⁾ De novitiatu communi in singulis Circariis erigendo iam statuerat Capitulum Generale anni 1618. Cfr. supra, p. 99. Iterum Capitulum Generale anni 1622.

³⁷⁾ N. Lhoste.

³⁸⁾ N. Lhoste.

³⁹⁾ N. Lhoste.

⁴⁰⁾ Abbas Fontis Calidi (Fontchaude), in dioecesi Tolosana (Toulouse), annis 1609-1630 erat Franciscus Bonnet. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, III, p. 184.

saci⁴¹⁾ quadraginta item libras solvere teneantur, quarum receptionem dicti vici Fesensaci grangiaro committit, mandatque quatenus supradicta tam iuste etiam et Regis privilegiis debita stipendia, diligenter procuret et prosequetur sibi persolvi, in manu alius reponenda quem Reverendissimus Generalis ordinaverit committendum.

Item, verbalibus processibus quibus Capitulo Generali constitit fratrem Ioannem Latapié, priorem claustralem Beatae Mariae Casae Dei⁴²⁾ rebellem se praestitit Dom. Abbati Sancti Ioannis, Vicario Domini Praemonstratensis⁴³⁾, in Circaria Gasconiae, et ab ordinationibus desuper communitate victus et vestitus, aliisque regularis observantiae mandatis et praeceptis; quae perlecta Capitulum laudavit et approbavit tamquam instituto nostro conformia, ausu temerario appellavisse, magnaue suspicione notari quod impedimentum dederit quo minus Visitationis officium plene et libere excerceri poterit; Capitulum decrevit quod ipse in aula capitulari genuflexus culpam suam fatebitur, ab ipso Capitulo ipsoque Sancti Ioannis Abbate⁴⁴⁾ veniam postulationis (nota scribe ms.: du Crocq: il veut dire postulabit) et in suspensione Prioris officii mense integro posteaquam in Casae Dei monasterium reversus fuerit, permanebit, commisso interim eius regimine et cura ei quem Visitor Circariae ad id deputandum iudicaverit, iniungendo praefato Priori quatenus sub poena depositionis ipso facto et sine alia declaratione (619) incurrendo, communitatem aliaque supradicta regularia mandata et ordinationes observet, et omni via iuris observari procuret, et infra sex menses in curato beneficii Sancti Conventii quod obtinuit residere aut ipsum resignare, vel officio Prioris cedere tenebitur, sub eadem poena depositionis.

In causa pendente coram Capitulo Generali inter fratres Dominicum Dugoyrion, religiosum monasterii Sancti Ioannis de Castella ex una, et fratrem Ioannem Bonnemaïson, religiosum monasterii Villae Dei; Capitulum, visis utriusque scripturis, iuribus ac causis, annullavit et annullat sententias de non comparentia adversus dictum Dugoyrion a Visitoribus Circariae Gasconiae latas, ipsumque redintegrationem ab informationibus utrimque factis, et conclusionibus inde petitis relaxavit et absolvit, ac in dicto Prioris officio manutenuit et confirmavit, cum potestate implorandi auxilium fori tam ecclesiastici quam saecularis, si in

⁴¹⁾ Fr. Bonnet.

⁴²⁾ De caetero, ignotum.

⁴³⁾ N. Lhoste.

⁴⁴⁾ N. Lhoste.

executione praesentium contigerit eum perturbari vel molestari a dicto fratre de Bonnemaison vel aliis quibuscumque.

Visis litteris institutoriis in officio Supprioris monasterii Combelongue⁴⁵⁾ a Rev. Dom. Abbate Sancti Ioannis de Castella⁴⁶⁾, Reverendissimi Domini Praemonstratensis in Circaria Gasconiae Vicario, Capitulum approbat dictas litteras omnibus quorum intererit, sub poena rebellionis mandat, quatenus dictum le Pergin iuxta dictarum continentium litterarum praenominati monasterii Suppriorum agnoscant, recipiant et admittant; eique, ut decet, pareant et obediant; et ad id poenis et censuris ecclesiasticis et aliis iuris, et facti remediis a dicto Abbate et Vicario compellantur.

Item, Gasconiae provinciale Capitulum, viso consensu, et per illius deputatos exposita petitione, Capitulum inhaerens functionibus totius Circariae Promotorem aliorum monasteriorum atque etiam Beneficiorum communibus succurratur sumptibus; atque eo fine per Visitatorem eiusdem providebitur, certaue interim pecuniarum summa pro rata cuiusque monasterii et beneficii colligetur apud aliquem depositi servandi fide dignum, prout Circariae videbitur, consignanda, urgentibus dictorum monasteriorum negotiis, et necessitatibus per Promotorem ad id deputandum expendenda.

Item, visis litteris a Capitulo Generali in monasterio Sancti Martini Laudunensis, celebrato in favorem Ecclesiae seu capellae Beatae Mariae in vico Fezensaci fundatae⁴⁷⁾ emanatis, Capitulum renovans easdem litteras indulget et concedit ut praedicta Ecclesia dicatur et sit Praepositura. Titularis autem ipsius et regularis professus Praepositus similiter dicatur et sit, habeatque potestatem futuris perpetuis temporibus recipiendi et admittendi (620) novitios ad habitum et professionem; necnon omnimodam iurisdictionem tam directivam quam coactivam, et auctoritatem ligandi, solvendi, corrigendi, puniendi, incarcerandi, et alia faciendi et exercendi circa subditos in spiritualibus et temporalibus, quae Praelati nostri Ordinis secundum Statuta eiusdem et privilegia, canonicasque sanctiones facere et exercere quomodolibet possint; atque adeo ut omnibus iuribus, honoribus, et praeeminentiis et praerogativis Praelatis nostri Ordinis exhiberi solitis plene gaudeat et fruatur. In omnibus aliis

⁴⁵⁾ Abbas Combelongae (Combelongue), in dioecesi Applamiensi (Pamiers), annis 1613-1628, erat abbas commendatarius Bernardus de Payame I. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, III, p. 179.

⁴⁶⁾ N. Lhoste.

⁴⁷⁾ Vic-Fezensac, in dioecesi Auxitana (Auch). Cfr. N. BACKMUND, III, p. 203.

Domini Abbatis Casae Dei⁴⁸⁾, immediati eiusdem Ecclesiae superioris seu Patris Abbatis iure semper salvo, et eidem moderno Praeposito mandando quatenus litteras obtineat a Rege Christianissimo quibus declaret et sibi propter concessionem huiusmodi non competituram nominationem ad Ecclesiam praedictam, olim grangiam dictam, nunc et in futurum praeposituram dicendam; quodque in ea loca regularia debite secundum formam in Ordine praescriptam aedificari et competentem religiosorum numerum pro divinis officiis diu noctuque celebrandis ali sustentarique faciat.

Item, decrevit Capitulum suo nomine scribendum ad Sanctissimum Dominum nostrum pro vendicando Wiltinensi monasterio⁴⁹⁾, per Episcopum indebite contra Ordinis privilegia a Sancta Sede concessa, et in damnum disciplinae regularis usurpata.

Item, mandat Capitulum inseri clausulam specialem commissioni Visitoris monasterii Bellelagiensis⁵⁰⁾, virtute cuius debeat, possit et valeat certam Conventionem inter Reverendissimum Basiliensem Episcopum⁵¹⁾, et praedicti monasterii Abbatem⁵²⁾, contra Ordinis privilegia contrarium et sine autoritate legitima factam irritare, ac de cetero prout melius viderit iura Ordinis contra usurpationem episcopalem sartatecta tueri et conservare.

X Item, Christianissimo Regi supplicandum quatenus ad Comitem de Nassau scribere dignetur, ut Abbatem Vadegotiensem⁵³⁾ permittat Visitatorem Ordinis recipere et ad Capitulum Generale Praemonstratum venire.

Item, Visitoribus Circariarum inhihetur ne Commendatariis in posterum permittant Abbatibus officia regularia sive claustralia, quorum redditus communes esse, ceterisque monasteriorum bonis incorporari debent, alicui Religiosorum conferre aut de iis quomodolibet disponere permittant; quia enim et Statutis nostri Ordinis nominatae dicuntur

⁴⁸⁾ Abbas Casae Dei (La Case Dieu) annis 1608-1627, erat abbas commendatarius Bernardus d'Alfas. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, III, p. 174.

⁴⁹⁾ Abbatia Wiltinensis (Wilten) (prope civitatem Innsbruck, erat tunc sub paternitate episcopi Brixinensis. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, I, p. 53). — H. SZANTO, *Reformversuche im Stift Wilten nach dem Konzil von Trient*, in *Anal. Praem.*, 1950, XXXV, pp. 36-78; 227-264.

⁵⁰⁾ Bellelagia = Bellelay, in dioecesi Basiliensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, I, pp. 358-360.

⁵¹⁾ Episcopus Basiliensis annis 1608-1628, erat Guilielmus Rink von Baldenstein. Cfr. B. GAMS, *Episcopatus Ecclesiae Catholicae*, Graz, 1957, p. 281.

⁵²⁾ Abbas Bellelagiensis, annis 1612-1637 erat David Juillerat. Cfr. supra, p. 33.

X ⁵³⁾ Vadegotia = Wadgassen, in dioecesi Trevirensi. Annis 1607-1634, Johannes V von Beruz abbas erat. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, I, p. 118.

obedientiae, in dispositione Superiorum, quibus obedientia redditur, emanare necesse est.

(621) Postulantibus Iustimontis⁵⁴) et Corneolensis⁵⁵) monasteriorum Abbatibus, tam suo quam nonnullorum Circariae Lotharingiae Abbatum procuratorio nomine Reformationis cuiusdam a Rev. Domino Sanctae Mariae⁵⁶) in aliqua dictae Circariae monasteria contra professum ab ipso Statutorum Ordinis antiquum rigorem a paucis citra annis introductae discuti et examinari. Capitulum, visis articulis et ordinationibus a Reverendissimo Domino Praemonstratensi desuper impetratae et decretis Capituli Generalis anni 1618⁵⁷), sed, e contra, mediante uniformitate huiusmodi cum antiquis Statutis, decretis et Bulla, velle et intendere ut in ea manuteneatur et confirmetur, prout manutenet et confirmat; idque dumtaxat usque ad proximum Capitulum Generale, cui examen illius Reformationis reservatum est.

Item, audito quod ab aliquo tempore pronuntiatum fuerit dominium quoddam ad monasterium Hermeriarum⁵⁸) pertinens, idque in vico de Baina sine autoritate legitima et in evidentem dicti monasterii laesionem, Capitulum monasterio praedicto de remedio providere ex officii sui debito volens, districte praecipiendo mandat et committit Rev. Domino Abbati Sancti Martini Laudunensis⁵⁹), quatenus quantocitius de permutatione huiusmodi diligenter inquirat, ac eam, si repererit indebite et contra iuris formam et Ecclesiae bonum fuisse factam, irritet, casset et annullet autoritate Capituli, ac deinde, accurate provideat ut id fiat meliori modo quo videbit monasterii utilitati et commodo expedire.

(622) Exposito quod Rev. Abbas de Stagno⁶⁰) nullos in suo monasterio religiosos habeat, negligatque intermissum per multos citra annos divinum cultum restituere, Visitatori Lotharingiae per Capitulum deputando committitur et mandatur ut dictum Abbatem etiam per fructuum sequestrationem compellatur ad tot Canonicos recipiendum, quot divino cultui peragendo ex fundatorum intentione et Ordinis instituto, disciplinaeque regulari in integrum restituere et Ordinis instituto, disciplinaeque regulari in integrum restituendae sufficiant, quosque ex tertia parte

⁵⁴) Cl. Gilbin.

⁵⁵) Fr. Oudiau.

⁵⁶) S. de Lairuelz.

⁵⁷) Cfr. supra, p. 67.

⁵⁸) Abbatia Hermeriarum-Hermières, sita erat in dioecesi, olim Parisiensi, nunc Meldensi-Meaux. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 506-508.

⁵⁹) N. Le Saige.

⁶⁰) F. La Trompette. Cfr. supra, p. 97, n. 74.

reddituum et facultatum monasterii debite sustentari posse iudicaverit, necnon pro consummanda locorum regularium suspensione, iam dudum in maximum regularis disciplinae detrimentum aedificatione, aliam praedictorum reddituum partem autoritate Serenissimi Lotharingiae Ducis, cuius ad id religionem iustitiamque implorat Capitulum destinare, alio nullatenus perfectum opus divertendum.

Item, Capitulum dispensationem a Patribus Sueviae petitam super abstinence a carnibus in Adventu et Septuagesimae et prohibitionem ovorum et lacticiniorum remittit ad Capitulum Generale proximum.

Item, praesens Capitulum renovat decretum Capituli Generalis anni 1618, de seminario Scholarium in monasterio Praemonstratensi instituendo⁶¹⁾, probatque ac cupit ut ibidem Circariarum Franciae, Pontivi, sub conditionibus in provinciali Capitulo ipsius, quod quantocius praesidente Visitatore in absentia Reverendissimi Domini Praemonstratensis celebrabitur, monasterium commodum destinetur.

Item, exhibitis visitationis canonicae monasterii Praemonstratensis a Rev. Dominis Abbatibus Sancti Martini⁶²⁾ et Cuissiacensis⁶³⁾, ut praemittitur, peractae processibus et scripturis, posteaquam Rev. Dominus Praemonstratensis dixit et declaravit se de iisdem cognoscendis, etiam quatenus ad se iuxta privative caeteris privilegiorum Ordinis formam pertinet, libere et spontanee iuri suo cedere pro hac vice, ac totum negotium Capitulo in omnibus permittere decidendum ac terminandum citra praeiudicium et consequentiam in futurum Capitulum, ordinavit quod Rev. Dominus Sancti Sancti Pauli⁶⁴⁾ acta visitationis praedictae recognosceret diligenter, videret et singula annotaret de contentis in iisdem, ad Capitulum in absentia praefati Reverendissimi Domini necnon Priori Praemonstratensi relaturus.

X Item, visis et examinatis litteris excusationum a Rev. Praelatis Circariarum Floreffiensis, Flandriae, Brabantiae, Frisiae, Vadegotiae, Hungariae, Silesiae, Moraviae et Poloniae, Capitulum habuit (623) excusatos; Praelatos autem Hispaniae et Poloniae, qui nec comparuerunt, nec litteras excusationum miserunt, censuit praesens Capitulum ad proxime indicendum sub poena contumaciae et excommunicationis esse citandos per certum nuntium qui de mandato capitulari executi ad contumaciam convincendum sufficienter testari potest.

⁶¹⁾ Cfr. supra, p. 50.

⁶²⁾ N. Le Saige.

⁶³⁾ M. de Castelnau.

⁶⁴⁾ R. de Biez.

Item, Capitulum, visis verbalibus aliisque in visitatione monasterii Praemonstratensis actitatis, laudat et approbat bonum dicti monasterii statum et regimen tam in spiritualibus quam temporalibus, declaratque non pugnare cum Prioris officio in magistro fratre Adriano Gossetio, quia is sit Reverendissimi Domini Praemonstratensi ex fratre nepos⁶⁵⁾, neque ex Statutis ullum contra impedimentum dicto Adriano inferri. Quem alioqui Capitulum moribus et doctrina idoneum et valde utilem reperit et fratrum testimonio et rebus gestis disciplinae ibidem regulari procurandae.

Item, Capitulum instituit et deputat in Ordinis Syndicum generalem fratrem Adrianum d'Aumale⁶⁶⁾, Baccalaureum theologum cum potestate ordinaria Syndicis dari consueta; et mandato de non mutandis et movendis in scriptis obtenta; idque usque ad proximum Capitulum Generale. Expensas autem pro tuitione iurium Ordinis pro tempore ferendis mandat Capitulum ut ei iuxta ordinationem Reverendi Domini Praemonstratensis a receptoribus talliarum ministretur quod necessarium fuerit.

Item, Capitulum ordinat et instituit Priorem Scholarium in Collegio Praemonstratensi Pariis fundato fratrem Adrianum d'Aumale, sacrae Theologiae baccalaureum cum iuribus consuetis, ordinando insuper ut ei a proprio monasterio pensio annua ducentarum librarum Turonensium scholaribus attributa et taxata expendatur.

Item, Capitulum concedit orationum litteras ad instantiam Rev. Domini Sancti Martini Laudunensis⁶⁷⁾ nobilissimae ac perillustri Dom. D. de Blairencourt, necnon eiusdem Dominae conthorali.

Item, Illustri Domino Sancti Marci regio etiam iudici et consiliario in eo tribunali quod magni Concilii nomen habet, itidemque ipsius Dominae conthorali. Ad instantiam Syndici Ordinis⁶⁸⁾, Illustri Domino de Leseau, libellorum supplicum in sacro palatio magistro eiusque conthorali.

Item, Illustri Domino de Vertamont Regis Senatus Parisiensis consiliario, eiusque Dominae conthorali.

⁶⁵⁾ Adrianus Gosset non erat frater abbatis generalis, sed nepos ex fratre suo. Erat prior Praemonstratensis abbatiae.

⁶⁶⁾ Cfr. supra, p. 108.

⁶⁷⁾ N. Le Saige.

⁶⁸⁾ I. Le Paige.

Visitatores:

Circariae Floreffiae, Flandriae, Brabantiae et Alverniae, Reverendissimus Dominus Praemonstratensis⁶⁹⁾ reservat sibi.

Circarias⁶⁹⁾ Franciae et utriusque Normanniae visitabit Rev. Dom. Sancti Martini Laudunensis⁷⁰⁾, cum potestate substituendi.

Circarias Gasconiae visitabit Rev. Dominus Sancti Ioannis de Castella⁷¹⁾, cum potestate substituendi.

Circarias Lotharingiae, Vadeotiae, Burgundiae visitabit Dominus Iustimontis⁷²⁾, cum substituendi et assumendi potestate, exceptis monasteriis antiquo rigori subiectis, quae Reverendissimus Dominus reservat sibi⁷³⁾.

Monasteria de Perrodio Novo, Stellae, Iardi et Grandis Campi visitabit Domibus Cuissiacensis⁷⁴⁾.

Circariam Hispaniae visitabit Dominus Parcensis⁷⁵⁾.

Circarias Boëmiae, Poloniae, Bavariae, Hungariae, Moraviae, Silesiae et Iveldensis, Dominus Sanctae Mariae⁷⁶⁾.

Item, Capitulum Generale proximum celebrabitur in monasterio Sancti Martini Laudunensis, cum assensu Reverendissimi Domini Praemonstratensis et Capituli Generalis.

Item, Circariam Westphaliae visitabit Rev. Dominus Floreffiensis⁷⁷⁾, cum aliquo eiusdem Praelato.

Acta, lecta et publicata in aula Capitulari, sedente in Capitulo Generali, die sexta Maii anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quinto; in quorum fidem Patres diffinitores subscripserunt.

Sic signatum: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis Generalis. Nicolaus, humilis Sancti Martini abbas. Abbas Michael de Castelnau, humilis abbas Cuissiacensis. Servatius de Lairuelz, abbas Sanctae Mariae. de Lompagieu, abbas Gratiae Dei. Sancti Ioannis de Castella. Nicolaus, abbas Belli Loci. Martinus, abbas Sancti Mariani. Claudius Gilbin, abbas Iustimontis. Nicolaus, abbas Corneoli. Nicolaus, abbas

⁶⁹⁾ P. Gosset.

⁷⁰⁾ N. le Saige.

⁷¹⁾ I. de Lompagieu.

⁷²⁾ Cl. Gilbin.

⁷³⁾ P. Gosset.

⁷⁴⁾ M. de Castelnau.

⁷⁵⁾ I. Drusius.

⁷⁶⁾ S. de Lairuelz.

⁷⁷⁾ I. Roberti.

Sancti Pauli. f. P. Lebrun, abbas Belli Loci. Iacobus Chastellain, abbas Vallis Secretae. f. Adrianus Gossetius, Prior Praemonstratensis.

Hac die nona Iulii 1662 transsumptum praesens concordat cum Actis Capituli Generalis Ordinis Praemonstratensis anni 1625, et in finem subscribo fr. Gregorius du Crocq, secretarius⁷⁸⁾.

⁷⁸⁾ Cfr. supra, p. 27; n. 79.

(Ms. Laon 538, pp. 625-642).

[625] In nomine Domini. Amen.

Cum indictoriae litterae Capituli Generalis canonici Praemonstratensis Ordinis typis exaratae sub data diei quartae mensis Septembris anni millesimi sexcentissimi vigesimi sexti in omnes eiusdem Circarias. transmissae fuissent, obtemperantes convenerunt seseque praesentes exhibere Praemonstrati anno insequenti sexcentesimo vigesimo septimo ad diem secundam mensis Maii in quam incidebat Dominica quae ritu ecclesiastico Cantate appellata(l)Capitulis Generalibus habendis legitima est, Reverendi Praelati qui sequuntur.

Nomina Praelatorum comparentium:

Reverendissimus Dominus Praemonstratensis²⁾.

R.D. Sancti Martini Laudunensis³⁾.

R.D. Floreffiensis⁴⁾.

R.D. Cuissiacensis⁵⁾.

R.D. Bonae Spei⁶⁾. R.D. Parcensis⁷⁾. R.D. Ninoviensis⁸⁾. R.D. Sancti Foillani⁹⁾. R.D. Viconiensis¹⁰⁾. R.D. Furnensis¹¹⁾. R.D. Belli

¹⁾ Agitur de Dominica quarta post festum Paschatis. Denominatio desumitur ex Introitu ad S. Missam illius Dominicae.

²⁾ P. Gosset. Cfr. supra, p. 28, n. 1.

³⁾ N. le Saige. Cfr. supra, p. 32, n. 2.

⁴⁾ I. Roberti. Cfr. supra, p. 32, n. 3.

⁵⁾ M. de Castelnau. Cfr. supra, p. 32, n. 4.

⁶⁾ N. Chamart. Cfr. supra, p. 32, n. 5.

⁷⁾ I. Drusius. Cfr. supra, p. 33, n. 10.

⁸⁾ I. David. Cfr. supra, p. 33, n. 12.

⁹⁾ Annis 1620-1628, Paulus Charlon erat abbas S. Foillani Rodiensis-St. Feuillien.-au-Roelx), (in dioecesi, olim Cameracensi, nunc Tornacensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 397.

¹⁰⁾ Annis 1624-1642, Mathais Bar abbas fuit Viconiensis-Vicogne (in dioecesi, olim Atrebatensi, nunc Cameracensi-Cambrai). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 437.

¹¹⁾ Chr. Druvaeus. Cfr. supra, p. 32, n. 7.

Reditus¹²). R.D. Castri in Mauritania¹³). R.D. Iustimontis¹⁴).
(Nota scribae ms., du Crocq:

Le secrétaire a laissé une page en blanc, sans l'avoir rempli par après).

Adfuerunt ex monasteriis commendatis Priores.

Magistri in Theologia.

Multi praeterea Supprieores ac plerique alii Ordinis professores atque Canonici; quibus omnibus processionaliter receptis in ecclesiam Praemonstratensem ordinatim, ac de more deducti, solemni pontificio ritu sacrum a Reverendissimo Domino Praemonstratensi peractum est; quod excepit publicum pro Rege Christianissimo votum (nota scribae ms., du Crocq: remarque puérile), ac deinde in aulam Capitularem ingressis omnibus, Sancti Spiritus invocationem secuta est oratio habita de mandato Reverendissimi Dom. Praemonstratensis a fratre Guilielmo Piartio, baccalaureo Theologo, monasterii S. Ioannis Ambianensis canonico presbytero, sicque matutinum tempus consumptum. Vespertinum autem coepit a breviuscula exhortatione qua Reverendissimus Dominus¹⁵) omnibus ad bene rebus communibus consulendum animos addidit, et modum rationemque tractandarum rerum praescripsit. Tum vero in capella Definitorii et seorsim habita de Diffinitoribus creandis consultatione, de consilii sententia renuntiati sunt Diffinitores:

Dominus Praemonstratensis¹⁶); Dominus Sancti Martini¹⁷); (626) Dominus Floreffiensis¹⁸); Dominus Cuissiacensis¹⁹); D. Bonae Spei²⁰); D. Sancti Foillani²¹); D. Parcensis²²); D. Ninivensis²³); D. Viconiensis²⁴); D. Sancti Nicolai Furnensis²⁵); D. Belli Reditus²⁶); D.

¹²) Annis 1623-1638, Ioannes Snaep abbas fuit Belli Reditus-Beaurepart (in civitate et dioecesi Leodiensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 360.

¹³) Annis 1626-1628, Goswinus van Waert abbas fuit Castri im Mauretania-Château-dieu-en-Mortagne (in dioecesi, olim Atrebatensi, nunc Cameracensi). Cfr. N. BACKMUND, t. II, p. 408.

¹⁴) Cl. Gilbin. Cfr. supra, p. 88, n. 13.

¹⁵) P. Gosset.

¹⁶) P. Gosset.

¹⁷) N. le Saige.

¹⁸) I. Roberti.

¹⁹) M. de Castelnau.

²⁰) N. Chamart.

²¹) P. Charlon.

²²) I. Drusius.

²³) I. David.

²⁴) M. Bar.

²⁵) Cfr. Druvaeus.

²⁶) I. Snaep.

Castri²⁷⁾; D. Iustimontis²⁸⁾; D. de Blancalanda²⁹⁾; D. Bellelagiae³⁰⁾; Prior Praemonstratensis qui ex privilegio potest interesse Diffinitoribus.

Deinde obedientiam praestiterunt Reverendissimo. Domino Praemonstratensi et Capitulo Generali: ex Abbatibus:

Rev. Dom. Viconiensis³¹⁾; Rev. Dom. Belli Reditus³²⁾; Rev. Dom. Castri Mauritaniae³³⁾.

Ex Praepositis de illis consultum et conclusum fuit, quod qui Praelati essent ab Abbatibus independentes, ad obedientiam praestandam admitterentur: Rev. Dom. Praepositus Scheidensis³⁴⁾; Rev. Dom. Praepositus Heinsbergensis³⁵⁾; Rev. Dom. Praepositus Langvadensis³⁶⁾.

His ita peractis, diffinitores antequam ad novos Officiales creandos procederent, primum veteres omnes antea qualibet Ordinis et Capituli obedientia creatos sive Visitatores, Vicarii, Diffinitores, Procuratores, Syndici, Promotores, Scribae, Commissarii et obedientiarii talliarum Receptores, Computorum Auditores, sive alio quovis modo vocentur, ab eorum respective officiis, commissionibus et obedientiis ipso iure, Capitulo Generali sedere incipiente absolutos et revocatos esse ac fore censuerunt et declararunt, ac, quantum opus esset, pro religiosae obedientiae exercitiis, et Ordinis disciplina stabilienda, praesentis Capituli autoritate absolverunt et revocarunt, hoc nihilominus salvo quod de diligentia sua et rebus a se gestis in officiis huiusmodi rationem reddere tenebuntur; quodque ad eadem officia quae gesserunt vel ad alias prout Capitulo videbitur, autoritate legitima poterint reassumi.

Ab iisdem deinde Diffinitoribus in Scribam et Secretarium Capituli et Ordinis electus et creatus est frater Dominicus Gerardus³⁷⁾; qui statim solitum praestitit fidelitatis et secreti tenendi iuramentum.

Item, constitutum et ordinatum est quod Missas celebrari consuetas,

²⁷⁾ G. van Waert.

²⁸⁾ Cl. Gilbin.

²⁹⁾ Ph. Trousssey. Cfr. supra, p. 33, n. 11.

³⁰⁾ D. Jullerat. Cfr. supra, p. 33, n. 30.

³¹⁾ M. Bar.

³²⁾ I. Snaep.

³³⁾ G. van Waert.

³⁴⁾ Praepositus (potius: abbas), annis 1624-1632, erat Wilhelmus Grüter, in praepositura Scheidensi (in dioecesi, olim Coloniensi, nunc Paderbornensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 191.

³⁵⁾ Nomen huius Praepositi ignoratur. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 170.

³⁶⁾ Nomen huius Praepositi ignoratur. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 179.

³⁷⁾ Idem iam in Capitulis Generalibus immediate praecedentibus erat secretarius Capituli.

primam Floreffiensis³⁸⁾, 2am Parcensis³⁹⁾ monasteriorum Rev. Praelati celebrabunt, quibus omnes interesse debebunt, quodque iisdem et aliis deinceps quibus Capitulum intererit, pro Rege Christianissimo cuius praesidio et gratia haec comitia in eius Regno cum omni securitate habentur, publica fiat oratio.

Talliarum Receptores erunt Prior Montis Martini et Provisor Praemonstratensis.

Computorum Auditores: Patres Abbates⁴⁰⁾, et qui voluerint interesse.

Excusationes Praelatorum absentium recipient Ninivensis⁴¹⁾ et Iustimontis⁴²⁾ monasteriorum Abbates.

Litteras sigillo Capituli sigillandas videbunt aut sigillandis subscribent Patres Abbates⁴³⁾.

Ostiaariis aulae capitularis aget Prior de Bellosanna, qui quos oportuerit introducet et accerset, ac in omnibus sese Capituli mandatis exequendis attentum paratumque se praebebit.

(627) Item, constitutum est ut frater Ioannes Fraissinne, prior Wesaliensis⁴⁴⁾, Circatorem agat praesentis Capituli, observaturus si quidem a quoquam contra disciplinam peccetur, et ad Capitulum relaturus si quid deprehenderit corrigendum. Item, Statutorum relectioni et discussioni praefecti et deputati sunt Revv. Domini Sancti Martini Laudunensis⁴⁵⁾, Bonae Spei⁴⁶⁾, Parcensis⁴⁷⁾, Arnsbergensis⁴⁶⁾, Ninivensis⁴⁷⁾, Sancti Pauli⁴⁸⁾, Sancti Foillani⁴⁹⁾ cum Priore Praemonstratensi, coram quibus omnibus proponere suas difficultates licebit, et si controversiae singulares extiterint, et quae dissolvi non possint, de iis ad Capitulum referatur.

³⁸⁾ I. Roberti.

³⁹⁾ I. Drusius.

⁴⁰⁾ Hoc nomine designantur abbates Praemonstrati; S. Martini Laudunensis; Floreffiensis; Cuissiacensis.

⁴¹⁾ I. David.

⁴²⁾ Cl. Gilbin.

⁴³⁾ Cfr. supra, n. 40.

⁴⁴⁾ Wesel sita erat in dioecesi Coloniensi, nunc autem Monasteriensi-Münster. Fraissinne iste, natione belga ab abbate generali missus est in Wesel, ut huius canoniae abbas esset. Paulo post, anno 1629, expulsus est a gubernatore civili. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 200 s.

⁴⁵⁾ Eo tempore praeparabatur nova codificatio Statutorum Ordinis, quae anno 1630 promulgabitur. Abbas S. Martini Laudunensis erat tunc N. le Saige.

⁴⁶⁾ N. Chamart.

⁴⁷⁾ I. Drusius.

⁴⁸⁾ R. de Biez. Cfr. supra, p. 80, n. 69. Inter nomina Abbatum praesentium in hoc Capitulo, uti traduntur in hoc manuscripto, eius nomen non occurrit.

⁴⁹⁾ P. Charlon.

Deinceps in particularibus negotiis tractandis quae occurrerint tempus insumptum, de quibus extant apud Scribam Capituli minutae, quibus Diffinitores aliquot cum Praeside ad maiorem fidem subscripsissent.

Quae autem in commune Ordinis bonum et pro eiusdem uniformi ubique locorum et efficaci Reformatione consulta et conclusa sunt, ea in Ordinis Statuta referenda decrevit Capitulum, prout retulit, inde petendam decernens suam cuique vitae et disciplinae regularis tenendae rationem.

Decretum est ut antiqua Statuta praescribunt, resumantur duo Officia, primum scilicet pro defunctis Abbatibus et Fundatoribus; 2um pro fratribus et benefactoribus ut in Ordinario. Et quod sacerdotes singulis septimanis legant semel septem psalmos poenitentiales; et laici prout in Statutis, cap. de Conversis, factum praesente Reverendissimo Generali et aliis omnibus Abbatibus 10 Maii 1627. (Nota scribae ms., du Crocq: Cet article est dans un morceau de papier attaché à l'original).

Item, visis articulis Reformationis cuiusdam praetensae a Rev. Dom. Abbate Sanctae Mariae⁵⁰), in quaedam monasteria Circariae Lotharingiae introductae, Bulla Pontificia eosdem confirmante (nota scribae ms., du Crocq: Si nous ne scavions a present, pour avoir esté en ce temps là, qu'il parle de la Bulle de Paul cinquième de l'an 1617 qui commence: Exigit pastoralis⁵¹), la postérité ne pourroit scavoir de quoy il est parlé si icy on n'en donnoit advis) et ex monasteriis quae articulis illis se submisissent, Congregationem unam Sanctae Mariae Maioris nuncupandam, cuius Caput idem monasterium existeret, formantem. Viso etiam decreto Capituli Generalis anni 1618⁵²), quo concessis quibusdam, scilicet ut liceret antiquum Ordinis rigorem particularibus religiosis et integris monasteriis assumere, idem Rev. Dominus Sanctae Mariae⁵³) dictae Bullae renuntiavit. Visis praeterea formulis regiminis quae Reverendissimus Dominus Praemonstratensis dictis monasteriis indulsit, visa insuper alia Bulla Pontificis (nota scribae ms., du Crocq: c'est celle de Grégoire XV de l'an 1627, qui commence: Ad sacram Beati Petri⁵⁴), in confirmationem huiusmodi ab iis impetrata. Viso quoque

⁵⁰) S. de Lairuelz., magnus promotor Reformationis Lotharingiae, seu «Communitatis antiqui rigoris». De quo iteratis vicibus in Capitulis praecedentibus sermo erat.

⁵¹) Hac Bulla, diei 18a Iulii 1617, S.P. Paulus V approbavit reformationem illam «antiqui rigoris». Praecipua elementa servanda in hac «Communitate», indicantur apud N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 122.

⁵²) Cfr. supra, p. 44.

⁵³) S. de Lairuelz.

⁵⁴) Cfr. supra, p. 76.

decreto Capituli Generalis anni 1625⁵⁵), quo novitas illa praesenti Capitulo examinanda reservatur (nota scribae ms., du Crocq: notez que dans le Chapitre susdit il n'est pas dit novitas, mais le secrétaire rend odieux le fait dont il est question, de peur qu'il ne (628) soit suspect au Chapitre, lui qui avoit voué et professé expressément ladite Réforme, mais encore qu'il ne fust apostat et deserteur, l'Abbé de Ste Marie du Pont à Mousson, Servais de Lairuelz, l'entretient a Premonstré de quantités de dons pecuniaires pour l'avoir pour luy au besoin; et le General de l'autre part s'en servoit pour sa Rhétorique, ne faisant dans les commendements de cette Réforme, grand estat de ce que ledit secrétaire ne gardoit pas ce qui estoit contesté, scavoir s'il estoit legitime, ou non; et ce fut ce mesme secrétaire qui scent bien prendre son temps, et extorquer du bon monsieur Gosset, général, la signature du regime qui est dans la Bulle de Grégoire quinzième, apres une longue resistance). Examinando similiter quodam scripto a deputatis illorum monasteriorum Capitulo exhibito, omnibus pensitatis, Capitulum iudicavit eosdem ad se vocandos et Procuratorium ab ipsis exigendum; quo tradito et praelecto, inquisiti praedicti deputati satisfactumne ab ipsis esset decreto supramemorato anni 1618, dixerunt se non habere facultatem ex suis procuratoriis litteris ea de re respondendi; ac sermocinatione aliqua habita, tandem declararunt si sibi media necessaria conservandae praedictae Reformationi a Capitulo darentur, se Bullas suas combussuros et laceraturos; cuius suae declarationis actum sibi dari postulantibus concessit Capitulum, et modestiae maiorisque reverentiae erga pontificia diplomata admonitos remisit idcirco quod cum illius nihil agi aut concludi posse videtur.

Illis igitur ex aula Capitulari egressis, matura deliberatione habita, Capitulum pro sua erga Sanctam Sedem reverentia, obedientia et inviolabili subiectione, licet dictas Bullas toti Ordini maxime praeiudiciales esse, multisque capitibus eius famam, privilegia pontificia quingentorum decursu et usu stabilita, primariumque institutum et regimen evertere, tamen gravari tamdiu sustinuit, quoad Sancta Sedes debite informata Ordinem primario suo instituto et regimini, easdem Bullas tamquam subreptitiae et obreptitiae, ac multis modis vitiose impetratas, vel revocando, vel interpretatione ad aequitatem reducendo (nota scribae ms.: du Crocq: si les Procureurs du Chapitre général se fussent restraints a cette seule reduction, ils eussent prospere; mais ayant choisy la voye de la

⁵⁵) S. de Lairuelz.

revocation, qui est plus raboteuse, ils ont perdu leur cause) restituisset. De quibus ut Sancta Sedes debite informaretur, eique innotesceret, primo dictos articulos, quorum obtentu novum et inusitatum regimen ambitur, communibus Ordinis Statutis contineri quae in plerisque monasteriis observentur, et in paucis ubi temporum iniquitate remissa sunt, uniformiter operose satagit Capitulum; ac si qui non contineantur, idcirco fieri quia sunt inepti, vel Sanctae Sedis gravissimo iudicio sublatis, neque vero privatis illis articulis retineri antiquum rigorem, immo everti, cum is tamen fuerit servandarum rerum plausibile specimen. Deinde non mediocribus incommodis et periculis obici multorum salute, dum ex monasteriis propriis, in quibus Altissimo famulari toto vitae (629) cursu vixerant, artificiose circumventi expelluntur, girovagorum licentia in saeculo victuri ut alienis velut singularem Reformationem prae se ferentibus monasteria possidenda relinquuntur et paucis quibusdam indebita potestas et dominatio quaeratur. Capitulum e suo corpore Abbatem ad dictam Sanctam Sedem, qui haec apertis confirmationibus et probationibus, depreceturque omni via iuris et iustitiae via sibi illatam iniuriam, legendum decrevit et ordinavit.

Interim autem salva quam debet Sanctae Sedi et Reverendissimo Domino Praemonstratensei reverentia et obedientia, pro suo officio dixit et declaravit non potuisse a praefato Reverendissimo Domino Praemonstratensi, nec debuisse in praeiudicium privilegiorum et primarii Ordinis nostri canonici instituti formulas praedictas regiminis, quae tantam novitatem inducunt, ferri atque statui, neque se conformationem earumdem ratum habere et acceptare posse; quin e contra protestando de subreptione et vitio nullitatis, districte mandat procuratoribus suis tam in Curia Romana quam in aliis quibuscumque ut contra illam novitatem, quae vergit in evidentem perniciem et ruinam Ordinis, gnaviter et strenue intercedant ac sese opponant mediis iuris et iustitiae necessariis et opportunis.

Item, ad petitionem pro parte deputatorum a Rev. Domino Sanctae Mariae⁵⁶⁾, et Prioribus monasteriorum praetensae Communitatis antiqui rigoris per Rev. Dominum Ninivensem Capitulo nostro propositam⁵⁷⁾, deinde ab iisdem scripto traditam; Idem Capitulum praeferens bonum pacis et concordiae summo suo iuri, deputavit Reverendos Dominos Sancti Martini Laudunensis⁵⁸⁾, Floreffiensis⁵⁹⁾, Par-

⁵⁶⁾ S. de Lairuelz.

⁵⁷⁾ I. David.

⁵⁸⁾ N. le Saige.

⁵⁹⁾ I. Roberti.

censem⁶⁰), Ninivensem⁶¹), et Iustimontis⁶²) monasteriorum Abbates cum Priore Praemonstratensi et Ordinis secretario, ad tractandum, resolvendum et concordandum plenaria Capituli Generalis autoritate cum dicto Rev. Domino Abbate Sanctae Mariae⁶³), aliisque cum eo deputatis ex parte praedictae Communitatis in monasterio Viconiensi super Bullas, quae contra commune Ordinis institutum et primum regimem a paucis citra annis impetrarunt. In absentia autem aliquorum ex deputatis quattuor saltem resolvendi et concordandi habeant auctoritatem. Dies autem conveniendi dicta et acceptata fuit ea quae Sancti Ioannis Baptistae Nativitati sacra est et currente hoc anno 1627.

Item, pro negotiis totius Ordinis in Curia Romana proseguendis et distractionibus monasteriorum quae fiunt, et impendere de caetero videntur in Ordinis ipsius dedecus et contra unitatem, in qua institutus et confirmatus fuit, impendendis, Capitulum creat, nominat et facit Procuratorem suum et totius Ordinis in Curia Romana, Rev. Dominum Ninivensem⁶⁴), qui iuravit in praecedenti Capituli fideliter officium exequi, defendendo privilegia et libertates Ordinis contra quascumque personas quantum in se erit et valebit, nec impetrare quicquam contra eadem Ordinis privilegia, nec impetratis uti sine Reverendissimi Domini Praemonstratensis (630) licentia. Assignatur autem illi pensio ducentarum librarum ab Ordine super extraordinaria contributione solvenda et Romae numeranda. Et expédiantur ei litterae commissoriae in ampla forma a Reverendissimo Domino Praemonstratensi, totius Capituli nomine et auctoritate plenaria, quam illi ad hoc reverenter committit et delegat.

Item, pro extraordinaria impensa in Curia Romana pro negotiis Ordinis proseguendis et libertatibus vindicandis facienda, necnon pro stipendio Procuratoris ibidem constituti, et propter alias necessitates quae hoc tempore ingruunt, Capitulum imponit singulis monasteriis Ordinis unam contributionem seu talliam; sic impositam, Reverendissimus Dominus praefatus de consilio Patrum Abbatum continuare poterit, si ita videbitur necessarium.

Item, Capitulum instituit et deputat Syndicum Ordinis pro negotiis in Curia Christianissimi Regis occurrentibus, sicut et in aliis quibusdam

⁶⁰) I. Drusius.

⁶¹) I. David.

⁶²) Cl. Gilbin.

⁶³) S. de Lairuelz.

⁶⁴) I. David.

regni et ditione Franciae curiis, fratrem Adrianum d'Aumale, baccalau-rem Theologum et Priorem Collegii Praemonstratensis, Parisiis funda-ti⁶⁵⁾, cum potestate ordinaria Syndicis dari consueta, et mandato speciali de visitandis Ordinis monasteriis, quae ruinam aedificiorum et tempora-lium iacturam patiuntur ad effectum requirendi omnibus iuris et iustitiae viis, etiam per invocationem manus Regiae in bona singulorum iubean-tur. Et expediantur ei litterae desuper in debita forma cum opus fuerit a Reverendissimo Domino Praemonstratensi, nomine et autoritate Capituli Generalis.

Visitatores.

Circariam Franciae, Rev. Dom. Sancti Martini Laudunensis⁶⁶⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Floreffiae, Rev. Dom. Floreffiensis⁶⁷⁾.

Circariam Pontivi, idem Rev. Dom. Sancti Martini⁶⁸⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Flandriae et monasteria Domni Martini et Sancti Andreae in Nemore, idem Rev. Dom. Floreffiensis⁶⁹⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Brabantiae, Rev. Dom. Parcensis⁷⁰⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Lotharingiae, Rev. Dom. Iustimontis⁷¹⁾, praeter monaste-ria Communitati antiqui rigoris rigoris nuncupatae subiecta, quae Reverendissimus Dominus⁷²⁾ reservat sibi.

Circariam Burgundiae: idem Rev. D. Iustimontis⁷³⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Alverniae.... (sic!).

Circariam Normanniae: Rev. Sancti Martini Laudunensis⁷⁴⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Gasconiae: Rev. D. Sancti Ioannis de Castello⁷⁵⁾.

⁶⁵⁾ De ipso iteratis vicibus in Capitulis Generalibus iam sermo fuit.

⁶⁶⁾ N. le Saige.

⁶⁷⁾ I. Roberti.

⁶⁸⁾ N. Le Saige.

⁶⁹⁾ I. Roberti.

⁷⁰⁾ I. Drusius.

⁷¹⁾ Cl. Gilbin.

⁷²⁾ P. Gosset.

⁷³⁾ Cl. Gilbin.

⁷⁴⁾ N. le Saige.

⁷⁵⁾ I. de Lompagieu. Cfr. supra, p. 88, n. 26.

Circariam Hispaniae: Rev. D. Parcensis⁷⁶), cum potestate substituendi.

Circariam Frisiae, Rev. Dom. Parcensis⁷⁷), cum substituendi potestate.

Circariam Westphaliae: Reverendissimus Dominus reservat sibi.

(631) Circariam Vadegotiae: Rev. D. Iustimontis⁷⁸), cum potestate substituendi.

Circariam Sueviae: Rev. D. Rothensis⁷⁹).

Circariam Bavariae: Rev. D. Windbergensis⁸⁰).

Circarias Boëmiae, Poloniae, Hungariae, Moraviae, Iveldiae, Saxoniae: Rev. Dom. Strahoviensis in civitate Pragae⁸¹), cum potestate substituendi in Circariis Poloniae et Hungariae.

Acta, conclusa et signata fuerunt capitulariter Praemonstrati die decima mensis Maii anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo septimo.

Sic signatum: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis generalis⁸²).

Nicolaus humilis Sancti Martini Abbas⁸³).

f. Ioannes, Abbas Floreffiensis⁸⁴).

f. Ioannes, Abbas Parcensis⁸⁵).

f. Claudius, Abbas Iustimontis⁸⁶).

f. Ioannes, Abbas Ninivensis⁸⁷).

f. Ioannes, Abbas Belli Reditus⁸⁸).

f. A. Gossetius, Prior Praemonstratensis⁸⁹).

⁷⁶) I. Drusius.

⁷⁷) I. Drusius.

⁷⁸) Cl. Gilbin.

⁷⁹) I. Gieteler. Cfr. supra, p. 33, n. 12.

⁸⁰) Annis 1621-1650, Andreas Mayr abbas fuit Windbergensis (in dioecesi Ratisbonensi-Regensburg). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 58.

⁸¹) Annis 1612-1640, Casparus de Questenberg abbas fuit Strahoviensis. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 313. Cfr. ulterius: L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. II, p. 71-74; t. IV, pp. 274-276; A. ERENS, art. *Caspar v. Questenberg*, in *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique*, t. 11, fasc. 66, 1949, col. 1302; N. BACKMUND, *Die Visitation der polnischen Zirkarie durch Abt Questenberg im Jahre 1617 in Anal. Praem.*, 1953, XXXIX, pp. 238-245.

⁸²) P. Gosset.

⁸³) N. le Saige.

⁸⁴) I. Roberti.

⁸⁵) I. Drusius.

⁸⁶) Cl. Gilbin.

⁸⁷) I. David.

⁸⁸) I. Snaep.

⁸⁹) Adrianus Gosset.

Praesens Capituli Generalis Ordinis Praemonstratensis anni 1627 transsumptum hodie decima Iunii anni 1662 cum suo originali, exceptis parenthesisibus gallicis, concordat et in fidem propria manu subsigno fr. Gregorius du Crocq, secretarius⁹⁰).

Sequuntur negotia particularia tractata in dicto Capitulo Generali anni 1627; de quibus supra paragrapho. Deinceps in particularibus negotiis tractandis.

A vous, Monseigneur et Reverendissime Abbé de Premonstré, Chef de l'Ordre, et Reverends Peres du Chapitre General.

Supplie humblement frere François Brisson, Prier claustral de l'abbaye nostre Dame de la Capelle, dudit Ordre, Circarie de Gascogne⁹¹), disant que pour la nourriture et entretien de huit religieux, clerics, frais du luminaire de l'Eglise, nourriture et gages de quatre valets pour le fermier dudit monastere, Messire Jean Louys de Rieux, Abbé commendataire de ladite Abbaye, n'est tenu de bailler et fournir que les pensions convenues et une metterie pour augmentation cedée aux dits Religieux suivant le vingtième de mars mil six cents ving quatre; et d'autant que ledit nombre de huit Religieux clerics est limité par ladite transaction; ledit Seigneur Abbé empeche le Suppliant ne puisse prendre deux freres Convers qu'il desiroit recevoir au lieu ces valets seculiers, craignant que les visiteurs de l'Ordre (632) n'ordonneront l'augmentation desdites pensions s'il y a plus de huit Religieux en ladite Abbaye; ce considéré et caetera: f. Brisson, Prieur de la Capelle.

Sur la presente Requête, le Chapitre General a permis et permet au Suppliant de recevoir deux freres convers ayants les capacites requises par les Statuts de l'Ordre. Sans que pour ce, le Prieur de Couvent de ladite Abbaye puissent pretendre rien plus que ce qui est porté par la Transaction passée entre le Seigneur Abbé de ladite Abbaye d'une part et lesdits Prieur et Couvent d'autre part de quoy pour la nourriture et entretien desdits Convers de quoy ledit Chapitre a descharge des a present comme pour lors ledit Seigneur Abbé. Fait en Chapitre General tenu a Premonstré, le sixième may 1627. f. P. Gosset, Abbé de Premonstré, General de l'Ordre. f. Claude Gilbin, Abbé de Justemont; f. Lebrun, abbé de Beaulieu.

(Gascogne). Demandes et supplications faites a monseigneur le Revme

⁹⁰) Cfr. supra, p. 27, n. 79.

⁹¹) Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, III, pp. 194-196.

2

Abbé de Premonstré, Chef de l'Ordre, et Rd. Peres Abbés du Chapitre General, par frere François Brisson, Prieur Claustral de l'Abbaye nostre Dame de la Capelle dudit Ordre, Circarie de Gascogne, en qualité de député prins d'office pour ladite Circarie, procureur substitué du Rd. Abbé de Saint Jean, Vicaire de mondit Seigneur de Chapitre General en ladite Circarie⁹²).

Qu'il plaise a mondit Seigneur Revme et Chapitre General ordonner qu'aux frais communs dudit Ordre les anciens privileges diceluy soient renouvelés, et que le Syndic General en fasse la poursuite, envers sa Majesté le plustost que faire se pourra.

Ordonne.

Que ledit Syndic change la clause par laquelle est porté que les Religieux soient reduits au nombre qui se trouvera avoir este depuis trente ans en ca ez Abbayes de l'Ordre, d'autant que lesdits trente ans ne se content que du jour de l'obtention des precedens privileges, il se trouveroit que lesdites Abbayes estoient au plus deplorable estat, occasion des guerres.

Ordonne.

Qu'au lieu d'icelle soit apposé estre permis d'y remettre tout au moins le nombre plus petit qu'on peut envoyer aux Abbayes, qu'on bastit de nouveau et qu'il n'est permis estre moins que de douze religieux, en ce suivant les Statuts de nostre Ordre, au Chapitre de Abbatiis non construendis.

Ordonne, a la charge que le tiers puisse estre suffisant pour l'entretienement desdits douze religieux.

Que la clause par laquelle messieurs les Abbés sont tenus payer les charges ordinaires et extraordinaires pour fournir aux frais du Chapitre General, soit estendue davantage pour y comprendre les frais des deputations et voyages de ceux qui seront envoyés des Circaries loingtaines comme est la Gascogne, dans laquelle il n'y a point d'Abbés reguliers excepté monsieur de St. Jean⁹³).

Ordonne.

Que lesdits privileges portent attribution de Juridiction a (633) Messeigneurs de Grand Conseil pour toutes les causes qui concerneront l'Ordre, affin d'attirer les Instances des autres parlements ou lesdites Abbayes auroient procez, et qu'ils doubtassent de la faveur de leurs

⁹²) I. de Lompagieu tunc erat abbas S. Ioannis de Castella. Cfr. supra, p. 88, n. 26.

⁹³) I. de Lompagieu.

parties; a la charge que ledit Syndic n'envoquera que les causes dont il sera requis par les maisons a qui les affaires appartiendront, pour ne les plonger a des frais extraordinaires et les distraire du lien qu'ils pourroient avoir faveur.

Ordonne, et que le Syndic de l'Ordre sera chargé d'en poursuivre les lettres.

Demande et supplication que fait tres humblement au Rme Abbé de Premonstré General de l'Ordre et RR. peres Abbés tenants Chapitre General. Le député de la Circarie de Gascogne.

Disant que par ordonnance dudit Seigneur Revme General du 9 may 1625 frere Guy Come demeure relaxé et dispensé de six années d'émission restantes de dix ans auxquels il estoit condamné en vertu dudit Rd. de St. Jean⁹⁴), lors Visiteur en ladite Circarie, en vertu de laquelle ordonnance ledit Come s'estant présenté en l'abbaye Nostre Dame de la Case-Dieu, de laquelle il avoit esté emis, certains Religieux d'icelle l'auroient empeché de jouyr d'un benefice de son absolution par la voye d'opposition et appell qu'ils qualifient a male informato ad melius informandum; et pendant lesquels ledit Come a souffert la peine d'émission non-obstant son absolution dessusdite, et que ladite ordonnance et suspense a esté donnée a l'intercession et soubz le tesmignage dudit Rd. Abbé de St. Jean⁹⁵), touchant la bonne vie et comportements dudit Come, plaise au Chapitre General ordonner que nonobstant ladite opposition la dispense et relaxe accordée au susdit Come, sortit son plein effect, et en cas de besoin, commis et mandé au Visiteur de la Circarie son plein effect, et en cas de besoin, commis et mandé au Visiteur de la Circarie luy prester tout aide et confort. f.f. Brisson, Prieur de la Capelle, député de la Gascogne.

Veuë la demande faite par le député de la Circarie de Gascogne, Sentence donnée par nostre Revme General du 9 may 1625, l'opposition faite par le Prieur et Religieux de l'abbaye de la Case-Dieu⁹⁶) a l'exécution de ladite sentence du 23 Août dudit an 1625. Tout considéré, le Chapitre General a desbouté lesdits Prieur et Religieux de leur opposition; a ordonné et ordonne que ladite sentence de relaxe tiendra et sortira son plein et entier effect: a quoy faire le Visiteur de ladite Circarie tiendra la main, en contraignant ceux qu'il appartiendra par toute voye

⁹⁴) I. de Lompagieu.

⁹⁵) I. de Lompagieu.

⁹⁶) Abbatia Casae Dei-La Casedieu tunc erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 174.

deuë et raisonnable. Fait en Chapitre General tenu a Premonstré le cinquieme may 1627. — Signé: le Saige, abbé de St. Martin; f. Claude Gilbin, abbé de Justemont; f. N. Lhoste, abbé de la Chapelle; f. Matthias, abbé de Vicoigne; f. Philippe, abbé de Blanchelande; f. David, abbé de Bellelay.

Advis et remonstrance faite au Revme Abbé de Premonstré⁹⁷), General de l'Ordre et aux Prelats tenant le Chapitre General.

Le Rd. Abbé de Justemont⁹⁸), suivant ce qu'il a esté informé au cours de la visite par luy faite en qualité de Visiteur institué de l'Ordre. Primo donne advis qu'estant en l'abbaye de Bellelay, il fut adverty que les peres Jesuites se sont emparés d'un monastere de nostre Ordre aupres de Fribourg en Suisse, appelé Mons Humilis⁹⁹), pour le recouvrement duquel seroit necessaire que le Chapitre General adressast commission speciale au Visiteur qui sera institué pour ce pays portant pouvoir de poursuivre au nom de l'Ordre la restitution dudit monastere par devant le magistrat de la Republique.

Pour faciliter l'exécution de cette Commission et faire avec toute autorité necessaire la charge de Visiteur, qu'il plaise au Chapitre ordonner que seront faictes des lettres adressantes aux Seigneurs et magistrats de la Republique de Fribourg et l'Evesché de Basle; et si besoin est, obtenir une lettre de cachet de sa maison contenant son interest pour la reunion dudit monastere a son Chef qui est en France.

Il y a un autre monasterre tout a fait perdu nommé Fons Andreae¹⁰⁰), appartenant à l'Ordre, maintenant possédé par Serenissime Duc de Longueville, au territoire duquel ledit monastere est situé, qui est auprès de la ville dicte Neocastrum, est en la pleine puissance des heretiques. C'est pourquoy seroit expedient qu'il pleust au Chapitre donner aussy Commission au Visiteur institué pour faire au nom de l'Ordre ce qui sera a propos pour le recouvrement dudit monastere et accorder audit Seigneur dudit nommé Longueville pour la restauration d'iceluy en autre part et dans le bourg nommé Griffier distant de deux lieuës dudit Fons

⁹⁷) P. Gosset.

⁹⁸) Cl. Gilbin.

⁹⁹) Abbatia Humilis Montis-Humilimont sita erat in dioecesi Lausanne, in Helvetia. Quod in hoc Capitulo proponitur relate ad conatus PP. Societatis Iesu ad hoc ut abbatia illa, vita vere religiosa destituta, uniretur cum collegio Soc. Iesu Friburgensi, ad effectum deducti sunt cum anno 1580 S. Petrus Canisius a Sancta Sede suppressionem monasterii impetrare potuerit et simul eius unionem cum domo Societatis Iesu. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 366.

¹⁰⁰) Abbatia Fontis Andreae-Fontaine-André (in dioecesi Lausanne) anno 1530 a gubernio suppressa est. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 363.

Andreae. Et d'autant qu'il est besoin d'exciter la piété dudit Seigneur qui a desja bonne intention de restituer le bien dudit monastere a l'Eglise, qu'il plaise aussy audit Chapitre luy vouloir escrire des supplications tout a cette fin que pour implorer sa faveur comme prince souverain dudit pays pour la pleniere execution des commissions de l'Ordre. La susdite translation du monastere dans le bourg de Griffier servira a la bonne edification et instruction des Catholiques, le bourg estant catholique, par les bons exemples et enseignements des Religieux qui y pourront estre mis.

Qu'il plaise au Chapitre obtenir lettres de sa Majesté pour le Comte de Nassau tendant aux fins de ne point d'empescher l'execution des commissions de l'Ordre concernant les visites et reunion des monasteres qui se trouveront au pays de sa souveraineté du Chef de l'Ordre qui est en France, et particulierement de Wadgassen¹⁰¹).

Plaira aussy au Chapitre escrire un mot au Sr. Evesque de Basle en Suisse¹⁰²), a ce qu'il permette la libre visite du monastere de Bellelay situé en son Diocèse, et mesme en demander lettre de sa Majesté.

Le Chapitre General trouve tres avantageuses les remonstrances (635) faites par Rd. Abbé de Justemont¹⁰³), suivant lesquelles il est expedient de se gouverner et se comporter.

Signé: f. P. Gosset, Abbé de Premonstré; f. Martin, abbé de Vermand¹⁰³); f. P. le Brun, abbé de Beaulieu; f. N. Lhoste, abbé de la Chapelle; f. Matthias, abbé de Vicoigne.

Ad articulos propositos ex parte Reverendorum Praelatorum Circariae Westphaliae respondens, et super eorumdem consultationibus ius reddens, Capitulum Generale, audito Rev. Domino Florefffiensi, illius Circariae Visitatore¹⁰⁵), visisque ac consideratis omnibus quae in quaestionem et iudicium utrinque suorum interesse poterat allata sunt, est indictum. Primo laudat et approbat curam, studium, diligentiam et industriam quibus praefatus Rev. Dominus Florefffiensis¹⁰⁶) usus in

¹⁰¹) Abbatia Vadegotiensis-Wadgassen sita erat extra fines Galliae illius temporis; nempe in regiona Saar dicta.

¹⁰²) Episcopus Basileensis, annis 1608-1628 erat G. Rink von Baldenstein. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 261.

¹⁰³) Cl. Gilbin.

¹⁰⁴) In abbatia Viromandensi-Vermand, tunc erat abbas commendatarius. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 427. Cum abbas hic citatus nomine *Martin* indicetur, forte agitur de abbate S. Mariani Altissiodorensi, qui tunc erat de facto E. Martin. Cfr. supra, p. 9, nr. 13.

¹⁰⁵) I. Roberti.

¹⁰⁶) I. Roberti.

curanda dicta Circaria, qua illi Visitator praefuit. Ceterum in visitandarum Circariarum distributione de idoneo Visitatore ut ex officio incumbat, debite providere satagat, ad totius Circariae commodum et utilitatem.

2° decernit ut frater Fraisinne, quandoquidem in officio Prioris Wesaliensis¹⁰⁷⁾ noviter recuperati a Domino Praeposito Cappenbergensi¹⁰⁸⁾, ibidem Patris Abbatis auctoritatem habente admissus sit, et laudabiliter illud officium exercuerit, idcirco in eodem permaneat.

3° de Conventu per dictos Praelatos anno 1627 Coloniae celebrato, Capitulum pensitatis eorum excusationibus et praestationibus de sinceritate obedientiae, et debita subiectione pacem illis ac veniam ex gratia illis impartitur; sed omnino illius acta reprobatur, et nulla esse ex auctoritatis defectu declarat sub poenis et censuris per Ordinis Statuta latis et expressis, aliisque gravioribus, si casus exposcat, inferendis districte praefatis Praelatis inhiibendo ne deinceps huiusmodi Conventus instituant. Quod autem pro Circariae bono utile fuerit ac necessarium, illud in Capitulis suis Provincialibus legitima Visitatoris auctoritate instituentis decernent, et posteaquam confirmatum a Revmo Domino Praemonstratensi exequentur.

4° dicit Rev. Dom. Knechtstedensem¹⁰⁹⁾ involucrum quarundam litterarum a Rev. Domino Floreffensi¹¹⁰⁾ ad Priorem Wesaliensem¹¹¹⁾ supra nominatum transmissarum temere resolvisse atque aperuisse, cui tamen Rev. Domino Floreffensi petente, in conciliationis gratiam, culpam omnem remittit atque condonat.

Sic signatum: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis, Generalis¹¹²⁾; f. Claudius Gilbin, Abbas Iustimontis; f. Ioannes, Abbas Ninivensis; f. David, Abbas Bellelagiensis; f. Martin, Abbas Sanctae Mariani; fr. N. Lhoste, Abbé de la Chapelle; f. Ioannes Snaep, Abbas Belli Reditus.

Actum 10 Maii 1627.

Ex Circaria Hispaniae, quandoquidem nemo comparuerit, nec ab

¹⁰⁷⁾ De hoc praeposito sermo fuit in ipso Capitulo Generali anni 1627. Cfr. supra, p. 120, n. 44.

¹⁰⁸⁾ Annis 1624-1664, I. Reinhard von Schade fuit praepositus Cappenbergensis-Cappenberg (in dioecesi Monasteriensi-Münster). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 100.

¹⁰⁹⁾ Leonardus von Teveren. Cfr. supra, p. 88, n. 14.

¹¹⁰⁾ I. Roberti.

¹¹¹⁾ N. Fraisinne. Cfr. supra. p. 120.

¹¹²⁾ P. Gosset.

eadem excusationis litterae ad Capitulum fuit (sic!) transmissae, decretum est ad eosdem denuo scribendum ex parte Capituli idque valde serio, ut infra octo menses causas dicant suae (636) non comparitionis; ac ut sub poena suspensionis a divinis transmittant si quae habeant privilegia derogantia primae Reformationi ipsius Bullae, iuxta quam subiecti manebunt Revmo Domino Praemonstratensi, tamquam totius Ordinis Generali cum aliis clausulis in eadem contentis.

Boëmia, etc.

Ex Circaria Boëmiae, Moraviae, Tusciae, Poloniae, Hungariae, scripsit ad Capitulum Rev. Dom. Abbas Strahoviensis¹¹³), eosdem excusans ob celebratam eodem die quo praesens celebratum est Capitulum Translationem sanctissimi Norberti cum solempni pompa. Decretum est eandem excusationem acceptandam; et ob eandem causam etiam pro excusatis habiti sunt ex superiori Germania Praelati.

Actum 9 Maii 1627.

Lecta et Capitulo proposita Bulla Clementis. Super praesentationem Pastorum, qua continebatur posse beneficia curata Ordinis nostro subiecta, etiam saecularibus conferri post ipsorum obitum. Capitulum consultum an a solo Abbate sine consensu sui Conventus possit similia beneficia conferri saecularibus? Respondit prout alias saepius quod utcumque vi terminorum dictae Bullae videat hoc Abbatibus solis licere, nullo tamen modo, attenta praesentium temporum iniquitate id fieri expedire; ideoque praesens Capitulum, iuxta varia decreta praecedentibus Capitulis desuper edita, omnino id fieri prohibet ob periculum alienationis aliaque incommoda, nisi forte in casu necessitatis ex defectu idoneorum Religiosorum vel eorum paucitate. Actum in Capitulo Praemonstrati celebrato diebus praenominatis. Sic signatum: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis et Generalis; f. Nicolaus, humilis Sancti Martini Abbas; f. Ioannes, Abbas Floreffiensis; f. Ioannes, Abbas Parcensis; f. Claudius, Abbas Iustimontis; f. Ioannes, Abbas Ninivensis.

Chateau l'Abbaye.

Sur le fait de la deposition du Rd. Pere Hermes du Pont de la prelatu

¹¹³) C. de Questenberg.

et dignité Abbatale de l'abbaye et monastère de Chateau l'Abbaye lez Mortagne¹¹⁴), faite par le Revme General de l'Ordre et mise en execution par mons. de Floreffe¹¹⁵), avec la permission de la Serenissime Infante d'Espagne estant aux Pays-Bas, de laquelle deposition et sentence ledit frere Hermes du Pont avoit appellé au Saint Siège, auquel appel le proces demeuroit et estoit encore indecis; estant requis et sollicité de rester pour éviter plus grand scandale; le Chapitre General ayant commis la matiere avec toutes les procedures et pieces produites de part et d'autre des Prelats dudit Chapitre, pour le tout examiner et en faire rapport; declare que apres avoir ouy leur rapport fait deument au plein Chapitre, presupposants les charges et informations exhibées, estre veritables, comme il leur semble, ledit frere Hermes sans toucher aux formalités desquelles il se plaint avoir esté absous, avoir commis (637) des cas pour lesquels il meritoit deposition; trouve bon neantmoins ledit Chapitre de luy donner pension honneste et raisonnable, et luy faire dire que se conformant a cet advis, ledit Chapitre promet de faire cesser toutes les poursuites, et le remettre en son convent. Fait en Chapitre General tenu a Premonstré, le septième May. 1627.

Ainsy signé. N. le Saige, humble abbé de St. Martin; f. Claude Gilbin, abbé de Justement; f. R. de Biez, abbé de St. Paul; f. Lhoste, abbé de la Chapelle. f. P. le Brun, abbé de Beaulieu; f. Ioannes Snaep, abbé Belli Reditus; f. Philippe, abbé de Blanchelande; f. David, abbé de Bellelay; f. Ioannes, abbas Ninivensis; f. Christianus, abbas Furnensis; f. A. Gossetius, Prior Praemonstratensis.

Ardenne.

Sur la requeste verbalement faite au Chapitre General parle Rd. Pere en Dieu, Guillaume de Gallode, abbé de Nostre Dame en monastere d'Ardenne¹¹⁶), tendant a estre receu a prester obeissance et estre admis comme Abbé regulier audit Chapitre. Veu l'arrest de la Cour du Parlement de Rouen en datte du quatorze Aout 1625 par lequel sur l'appel de la profession dudit f. de Gallode, interiection per les Religieux

¹¹⁴) Abbas iste Castelli Mauritaniae-Châteaudieu-en-Mortagne, sita in hodierna dioecesi Cameracensi, Hermes du Pont depositus erat a munere suo abbatiali. Cfr. V. VAN GENECHTEN, *Rond de afzetting van den abt van Château-l'Abbaye, Hermes du Pont, 1625-1629* in *Anal. Praem.*, 1928, IV, pp. 154-172.

¹¹⁵) I. Roberti.

¹¹⁶) Annis 1614-1637, Gul. Gallodé de Champbrûlé erat abbas in Ardena-Ardenne (in dioecesi Baiocensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 35.

Prieur et Couvent d'Ardenne, il est ordonné que les parties se pourvoient par devant nostre St. Pere le Pape, pour leur deleguer jugement et faire droit sur ledit appel copie du Rescript de sa Sainteté obtenu par ledit Prieur de Gallode, par lesquels les Seigneurs evesques de Lisieux¹¹⁷), Séez¹¹⁸) et Bayeux¹¹⁹) ou leurs Officiaux sont delegues pour juger ledit appel avec la classe tres vel duo aut unus vestrum, etc. Datum Romae, etc. sexta Aprilis 1626. Copie signée, G. Nicolet avec parafe. Commission en parchemin dudit Seigneur, Evesque de Lisieux, Episcopus Lixoviensis¹²⁰), et plus bas : Desbordes avec parafe et scellée. Assignation donnée en vertu d'icelle; f. Jean de la Croix, Prieur et aux autres religieux donnée en parlant a frere Bernard la Conte, religieux prêtre de laditte abbaye trouvé à la porte d'icelle signée en fin : G. Nicolet avec parafe. Et ouy sur ce le Syndic et Promoteur dudit Chapitre apres qu'il aura fait apparoir de la validité de sa profession pour laquelle il est renvoyé de nostre St. Pere. Fait en Chapitre General tenu a Premonstré, le quatrieme May 1617. Ainsy signé: N. le Saige, abbé de St. Martin; f. Jean, abbé de Floreffe; f. Philippe, abbé de Blanchelande; f. P. le Brun, abbé de Beaulieu.

La Capelle en Gascogne.

A Vous, les reverends Prelats tenants le Chapitre General de Premonstré, Supplie humblement frere François Brisson, Prieur de l'abbaye de nostre Dame de -la Capelle dudit Ordre, Circarie de Gascogne¹²¹) disant qu'attendu la confirmation donnée par Monseigneur le Revme General de l'Ordre sur la Transaction passée le vingtieme may 1624 entre Messire Jean Louys de Bertier, Evesque de Rieux¹²²), et abbé commendataire de ladite Abbaye et les Religieux Prieur et le Couvent d'icelle, plaise a Vos Reverences paternelles ordonner que ladite Transaction aussy confirmée de l'autorité du Chapitre General tenu a Premonstré le 7 1662 (sic!). Signé: f. Jean, abbe

¹¹⁷) Episcopus Lexoviensis-Lisieux, annis 1622-1634 erat G. Alleaume. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 567.

¹¹⁸) Episcopus Sagiensis-Séez, annis 1614-1650, erat Iac. Camus de Pontcarré. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 626.

¹¹⁹) Episcopus Baiocensis-Bayeux, annis 1606-1747, erat I. d'Argennes. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 568.

¹²⁰) G. Aleaume.

¹²¹) Abbatia ista tunc erat sub dominio abbatis commendatarii.

¹²²) I. Lud. de Bertier erat episcopus in Rieux-Rivenna, annis 1620-1657. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 610.

de Floreffe; f. de Biez, abbé de St. Paul; f. N. l'Hoste, abbé de la Chapelle; f. Claude Gilbin, abbé de Justemont; f. Mathias, abbé de Vicoigne; f. Jean Snaep, abbé de Beaurepart; f. Philippe, abbé de Blanchelande; f. David, abbé de Bellelay.

St. Jean de Falaise.

(638) A Monseigneur le Revme Abbé de Premonstré, Chef et General de l'Ordre dudit Premonstré et aux RR. Peres Abbés assemblés au Chapitre General de present séant.

Le Syndic par vous etabli en l'Ordre remonstre tres humblement qu'il auroit esté adverty qu'il y a certains Religieux en l'abbaye de Saint Jean pres Falaise, qui commentent (sic!) plusieurs actions scandaleuses a la Religion, sortans sans congé de nuict et de iour, beuvants et mangeants aux tavernes, et y seiournants plusieurs iours avec personnes scandaleuses, faisans des querelles et batteries, introduisants des seculiers a manger au Dortoir contre la defense expresse du Prieur de ladite Abbaye, s'opposent au restablissement de l'observance reguliere, et mesme s'est commis plusieurs larcins dans ladite Abbaye entre autres choses de cinq chappes de laine, deux pots de beurre et autres denrées au scandale des voisins; davantage lesd. Religieux ont fait des voleurs a la profession d'un novice dans la Sacristie, lorsque le pere Prieur estoit a l'autel celebrant la grand-Messe, au grand scandale du peuple y assistant. A ces causes Monseigneur et RR. Peres, il vous plaise adresser Commission tels Abbés et Prieurs de la Normandie qu'il vous plaira pour informer de ce que dessus et de tout ce qui sera besoin et quantes en icelle pour corriger lesdits Religieux et assister le Pere Prieur de ladite Abbaye au retablissement de la discipline reguliere implorant si besoin est l'aide du bras seculier pour tenir main forte a l'exécution de leurs ordonnances et le suppliant priera pour vostre prosperité. Signé: f. Adrien d'Aumale¹²³).

Le Chapitre General a depute et commis, depute et commet le sieur Abbé de l'abbaye et monastere de Montdaye¹²⁴), pour avec tel adioinct de l'Ordre qu'il advisera, se transportera en ladite Abbaye de St. Jean de Falaise et là informer des cas et faits exposes en la Requeste du Syndic de l'Ordre d'autre part escrite, et proceder en outre contre execution d'icelle sans volutif, suyvnt l'ordonnance de ce faire ledit Chapitre donne

¹²³) D'Aumale erat prior Collegii S. Norberti Parisiensis. Cfr. supra, p. 95, n. 67.

¹²⁴) Annis 1587-1631, Franciscus du Bouillanay erat abbas Montis Dei-Montdaye (in dioecesi, olim Lixoviensi, nunc Baiocensi-Bayeux).

pouvoir et mandement special. Fait en Chapitre General de Premonstré le cinquième may 1627. Signé: f. P. Gosset, Abbé de Premonstré et General; f. N. Lhoste, abbé de la Chapelle; f. P. le Brun, abbé de Bonlieu; f. Philippe, abbé de Blanchelande (195). Pour le Chapitre General: f. D. Gerard¹²⁹).

Braine.

A Messieurs les tres reverends Abbés, Prelats et Superieurs convoqués exprès en l'Abbaye de Premonstré pour tenir le Chapitre General.

Supplient tres humblement les Religieux, Prieur du Couvent de l'Abbaye St. Ived de Braine, qu'à eux seuls competent et appartiennent plusieurs rentes, surcens et heritages donnés en partie pour l'augmentation des pitances de leur Couvent et pour survenir aux Religieux infirmes et malades, en partie par eux acceptés et retirés par leur bon mesnage; aux heritages le sieur Abbé (639) de ladite Abbaye¹³⁰) n'a aucun droit ny communauté; ains à eux seuls leur appartiennent depuis l'an 1540 que ladite Abbaye fut mis en commende en ont tousiours iouy sans que les Abbes commendataires ou leurs receveurs qui fournissoient auxdits suppliants leur vivre et vestir, ayant iamais en ont prétendu aucune part ou communauté; desquelles rentes, surcens et heritages en suit une sommaire declaration. Premièrement en la ville dudit Braine quarante cinq livres tournois, ou environ de rente et surcens perpetuels sur plusieurs maisons situées audit Braine sur vignes et autres heritages audit lieu. Le labour d'une charue et douze arpents; un pichet de pré derrière ladite abbaye, lesdits prés tenans d'un bout aux ventaulx, lesdites terres et prés a eux donnés depuis cinquante ans par feu haute et puissante Dame Madame Françoisse de Bresse, Duchesse de Bouillon et Dame dudit Braine, a la charge de dire tous les jours une Messe du Saint Esprit. Le grand jardin devant la porte de l'abbaye qu'ils ont fait fermer de murs et en ont envoyé une grande partie depuis de huict ans, la place de devant les moulins de Braine estant dudit jardin tenant aux mors et corps de garde de la poste dudit Braine. Le bois et prés appellés vulgairement Molinet. L'eau et fosse, duquel molinet ils en ont achepté deux pichets, ou environ depuis quatre ans. La Riviere, ou droit de pesche depuis l'embouchure dudit Molinet et tout à val iusques à l'arche

¹²⁹) Gerard erat secretarius huius Capituli Generalis.

¹³⁰) Al. de la Marck.

de la bassecourt de ladite abbaye, laquelle arche est proche le pont-levis du Chateau de Braine. Et encore l'eau et droit de pesche depuis la ventillerie desdits moulins, et bassecourt de ladite Abbaye. La fosse a poissons ou vinier qui est a present remply au grand pré de ladite abbaye. Quelques pieces de bois et vignes que lesdits supplians tiennent par leurs mains assises audit Braine, qui leur ont esté données en partie, en partie par eux acceptés. Au village d'Augy quarante sept sols six deniers de surcens perpetuel. A Courcelles ving livres tournois sur la Seigneurie. A Cerfueil quarante quatre solz tournois de surcens, une maison trois pichets d'heritage. A Liege, quinze septiers de froment et sept septiers et demy avoine mesure dudit Liege de rente et surcens perpetuel, donnés à l'Infirmierie des Religieux depuis soixante ans par un nommé Herbelin. Trois maisons audit Braine avec les courts et jardins comme le tout se comporte, qu'ils ont acquises depuis huict ans la Seigneurie de Vasseny. Trois muids de froment de surcens mesure d'Auchée sur la Roche le Conte, et ving quatre livres tournois de taille seigneuriale par chacun audit Cerfueil, qui avoient esté vendus pour fournir deniers accordés au Roy, que lesdits Supplians ont retiré depuis quinze ans avec procuration du Monsieur leur Abbé. Toutes lesquelles supplians seuls comme dit est, outre de par dessus la mense separée qu'ils ont obtenue pour leur vivre, vestir, et autres necessités, et non audit Abbé; (640) craignant neantmoins d'estre troublés à l'advenir et en la iouissance d'icelles, et qu'elles ne soient confuses et meslées avec le revenu de ladite Abbaye, et que par succession et laps de temps, le sr. Abbé de ladite Abbaye, ne veuille pretendre droit et communauté, a faute de les avoir esclaircies et declarées et spécifiées, et d'avoir en sur ce l'approbation, autorité et ratification du Chapitre General et les Supérieurs de l'Ordre.

Ce consideré, Messieurs, il vous plaira ratifier, approuver, autoriser lesdits achapts faicts par lesdits Supplians, et ordonner qu'il iouyront seuls perpetuellement desdits surcens, rentes et heritages affectés à leur ditte pitance conventuelle et infirmerie, et mesme desdits achapts sans que ledit sieur Abbé qui est et sera, y puisse à l'advenir aucune part ny communauté. Et vous plaise les autoriser et permettre d'en acquerir et achepter d'autres pour leur commodité, si le cas y eschoit. Ce faisant ferez bien et justice. Sign.: f. le Queustre, huissier.

Veu par le Chapitre de St. Yved de Braine cy dessus, présentée par les Religieux Prieur et Couvent de St. Yved de Braine; a approuvé, confirmé et ratifié par ces présentes les acquets et les rachapts des biens aliénés de ladite Abbaye, faits par lesdits Religieux pour en jouir par eux a

toujours; ensemble des rentes, surcens et heritages affectés a leur dite mense conventuelle et infirmerie, déclarées et spécifiées en ladite Requête close a l'advenir, sinon qu'à esgard des biens estants de l'ancienne fondation et dotation de ladite Abbaye, et qui auroient esté vendus par alienation des biens ecclésiastiques retirés par les Religieux Prieur et Couvent en cas que les sieurs Abbés de Braine y voulussent rentrer, seront tenus rendre et restituer auxdits Religieux la somme principale par eux desboursée, frais, impenses et amelioration, et ce a un seul et en entier payement, auquel cas, attendu la separation de mense, leur en appartiendra un tiers. Et a ledit Chapitre autorisé et permis auxdits Supplians de retirer a l'advenir tant les biens alienés de ladite Abbaye, qu'en achepter d'autres pour le bien de leur communauté. Fait en Chapitre General a Premonstré le 8 jour de May 1627. Signé: f. P. Gosset; N. le Saige, abbé de St. Martin; f. Jean, abbé de Floreffe; f. Philippe, abbé de Blanchelande; f. N. Lhoste, abbé de la Chapelle; f. R. de Biez, abbé de St. Paul.

Braine

A messieurs les tres reverends Abbés, Prélats et Superieurs convoqués en l'abbaye de Premonstré pour tenir le Chapitre de l'Ordre dudit lieu.

Supplient treshumblement les Religieux, Prieur et Couvent de l'Abbaye, monsieur St. Yved de Braine¹³¹), de que des l'an 1540, Rd. Pere en Dieu, Aimé de la Fontaine, docteur en Theologie, lors Abbé de St. Martin de Laon et Vicaire General¹³²) du Revme Cardinal de Givry, alors Abbé commendataire de ladite Abbaye de Braine, se seroit exprès transporté audit Braine, accompagné de Mons. le Rd. Abbé de Clairfontaine¹²⁵), qui estoit alors, sur les plaintes, que les Religieux de ladite Abbaye luy auroient fait de leur vivre et vestir pour lesquelles plaintes accoisier, le dit sieur de St. Martin¹²⁶) leur auroit lors fait un concordat cy attaché, de l'effect duquel lesdicts Supplians auroient tousiours sans aucun trouble depuis ladite année 1540 iusques a l'an

¹²⁵) Annis 1623-1629, Ioannes d'Origny abbas erat Clarifontis-Clairefontaine (in dioecesi, olim Laudunensi, nunc Suessionensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 370.

¹²⁶) N. Le Sage (le Saige).

¹³¹) Abbatia Branensis tunc erat sub dominio abbatibus commendatarii.

¹³²) Am. de Fonte seu de la Fontaine abbas erat S. Martini Laudunensis annis 1530-1545, eo tempore card. Pisani qua abbatibus commendatarii Praemonstrati, vicarius generalis Ordinis.

1596, que messire Alexandre de la Marck, lors abbé commendataire de ladite abbaye¹²⁷⁾ auroit fait refus d'accordance avec luy lesquelles l'année 1617, qu'ils auroient obtenu commission de la Cour le 9 mars, et en vertu d'icelle fait appeller ledit Sr. Abbé par devant nosseigneurs du Parlement de Paris pour voir ordonner que ledit Concordat de l'an 1540 omologué par le Chapitre General le 27 avril 1567 seroit entretenu et qu'ils iouyront de l'effect d'iceluy en ce qui concerne le grain, vin et bois, que ledit Sr. Abbé seroit tenu leur fournir pour chacun an au iour St. Jean Baptiste. Et pour le regard du surplus, affin de faire cesser que pour ses successeurs Abbés, le document dixième iour de febvrier 1618, duquel copie est icy attachée (nota scribae ms., du Crocq: non inveni, nec alium supra memoratum contractum) lequel contract et mense separée tant pour luy lesdits supplians du consentement dudit sr. Abbé auroient fait omologuer par monseigneur de Premonstré, Chef et General de l'Ordre le 25 juin 1615, et la Cour de Parlement de Paris le 3 decembre 1619, de l'effect duquel ils ont iouy iusques a present sans aucun trouble, neantmoins pour plus grande securité desideroient avoir aussy sur ce l'omologation du Chapitre General.

Ce consideré, Messieurs, il Vous plaise avoir agreable omologuer et ratifier et confirmer ledit contract de mense separée et ordonner que lesdits Supplians iouyront a perpetuité de l'effect d'iceluy; Et d'autant que depuis a present le nombre de dix huict Religieux, y compris les novices, a continuellement esté entretenu en ladite Abbaye, et que leur contract de mense separée n'en faict aucune mention; Vous plaise aussy ordonner que ledit nombre de dix huict Religieux cy dessus, y sera perpetuellement entretenu, conformément aux privileges de l'Ordre concédés par les Très-chretiens Roys de France; et que les susdits Supplians et leurs sucesseurs pourront s'accroitre a proportion de l'augmentation de revenu de leur dite mense, affin que Dieu en soit mieux servy et honoré en une si belle et dévoute Eglise. Ce faisant ferez iustice. Signé: f. le Questre, Prieur.

Vue par le Chapitre General la Requeste cy dessus, le contract et transactum de mense separée entre Messire Alexandre de la Mark, Abbé commendataire de l'abbaye St. Yved de Braine¹²⁸⁾ d'une part, et les

¹²⁷⁾ Annis 1593-1625 Alexander de la Marck erat abbas commendatarius S. Evodii de Brana-Braine (in dioecesi Suessionensi). Cfr. N. BACKMUND, t. II, p. 487.

¹²⁸⁾ Idem.

Religieux, Prieurs et Couvent de ladite Abbaye d'autre part, dattés du X febvrier 1618. La confirmation et ratification d'iceluy par Monseigneur le Revme (642) General de Premonstré ayant l'entier pouvoir dudit Chapitre General en datte 25 juin 1618, donné qu'il sortira son effect en datte du 31 decembre 1619. Ledit Chapitre a approuvé, confirmé et ratifié, et par ces presentes approuve, ratifie et confirme ledit contract et transaction selon la forme et teneur pour iouyr perpetuellement par lesdits Religieux, Prieur et Couvent de l'effect d'iceluy. Et faisant droit sur le nombre de Religieux, mentionnés en ladite Requete, a ordonné que le nombre de Religieux, y compris les novices, sera touiours entretenu a l'advenir a esté permis d'augmenter ledit nombre de Religieux a proportion de leur revenu affin que l'office divin y puisse estre plus solennement dit et celebré. Fait en Chapitre General, tenu a Premonstré, le 8 jour de may 1627. Signé: f. P. Gosset, Abbé de Premonstré; N. le Saige, abbé de St. Martin; f. Jean, abbé de Florefte; f. Philippe, abbé de Blanchelande; f. N. Lhoste, abbé de la Chapelle.

Il y a encore dans les papiers originaux quelques decrets, que je n'ay pas estimé mériter la peine d'estre icy escrit, sinon un qui met a couvert le Prieur de Mont St. Martin¹³³) de la juridiction de l'Abbé commendataire, en cas qu'il se fasse Regulier, et ce dans le seul point de proposition de Prieur. Mais la requete est trop longue, en tres bon latin toutesfois.

¹³³) Eo tempore Iacobus Lenormand erat abbas commendatarius abbatae Montis S. Martini-Mont St. Martin (in dioecesi, olim Camerancesi, nunc Suessionensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 420.

(Ms. Laon 538, pp. 642-682).

Acta et Diffinitiones Capituli Generalis Canonici Praemonstratensis Ordinis in inclito Praemonstratensi totius eiusdem Ordinis archicoenobii et capite, die vigesima octava mensis Aprilis et aliis subsequentibus inde diebus anno millesimo trigesimo canonice convocati et celebrati.

Cum introductoriae litterae Capituli Generalis Canonici Ordinis praedicti typis exaratae sub data diei 18ae mensis Iunii anno 1629 in omnes eiusdem Ordinis Circarias transmissae fuissent; iis obtemperantes convenire seque praesentes exhibuere Praemonstrati anno insequenti 1630 ad diem 28 mensis Aprilis, in quam incidebat Dominica Cantate appellata, Capitulis Generalibus habendis legitimis Reverendi Domini Abbates et Praelati qui sequuntur:

Reverendissimus Dominus Praemonstratensis¹⁾.

Reverendus Dominus Sancti Martini Laudunensis²⁾.

Reverendus Dominus Floreffiensis³⁾.

Reverendus Dominus Cuissiacensis⁴⁾.

Rev. D. Parcensis⁵⁾. R.D. Augiae Minoris⁶⁾. R. Dominus Sancti Pauli Senonensis⁷⁾. R.D. Corneolensis⁸⁾. R.D. Sancti Foillani⁹⁾. R.D.

¹⁾ P. Gosset. Cfr. supra, p. 28, n. 1.

²⁾ N. Le Saige. Cfr. supra, p. 32, n. 2.

³⁾ I. Roberti. Cfr. supra, p. 32, n. 3.

⁴⁾ M. de Castelnau. Cfr. supra, p. 32, n. 4.

⁵⁾ I. Drusius. Cfr. supra, p. 32, n. 10.

⁶⁾ I. Chr. Härtlin. Cfr. supra, p. 33, n. 15.

⁷⁾ R. de Biez.

⁸⁾ Annis 1628-1639, Hieronimus Leblanc abbas erat Corneolensis-Corneux (in dioecesi Bisuntina-Besançon). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 362.

⁹⁾ Annis 1628-1636, Nicolaus Soriot abbas erat S. Foillani Rodiensis-Roeulx, (in dioecesi, olim Cameracensi, nunc Tornacensi-Tournai). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 397.

Staingadensis¹⁰⁾. R.D. Wilthinensis¹¹⁾. R.D. Wesaliensis¹²⁾. R.D. de Marchasio Radulphi¹³⁾. R.D. Praepositus Omnium Sanctorum¹⁴⁾.

(643) Quibus omnibus processionaliter receptis in Ecclesia Praemonstratensi, ordinatim ac de more deducti, solemni pontificio ritu Sacrum a Revmo Domino Praemonstratensi¹⁵⁾ peractum fuit; quod exceptit publicum pro Rege Christianissimo votum; ac deinde in aulam Capitularem ingressis omnibus, post Sancti Spiritus solemnem invocationem, sequuta est oratio a Rev Domino Dionisio David, abbate monasterii de Marchasio Radulphi¹⁶⁾, habita ex mandato Revmi Domini Praemonstratensis.

Ad obedientiam deinde solemnem singulis Dominis Abbatibus et Praelatis ipsi Revmo Domino Praemonstratensi et Capitulo Generali semel praestari solitam excepti et admissi fuere, eamque genibus flexis praestitere: Rdus Norbertus Marstaller, Abbas Staingadensis¹⁷⁾; Rdus D. Ieronimus le Blanc, Abbas Corneolensis¹⁸⁾; Rdus Nicolaus Soriot, Abbas Sancti Foillani¹⁹⁾; Rdus Andreas Mayer, Abbas Wilthinensis²⁰⁾; Rdus D. Ioannes Fraissinne, Abbas Wesaliensis²¹⁾; Rev. Dominus Dionisius David, Abbas Marchasii Radulphi²²⁾; Rdus D. Schoster, Praepositus Omnium Sanctorum²³⁾.

Diffinitores.

Deinde a Revmo Domino Praemonstratensi cum consilio Patrum Abbatum²⁴⁾ assumpti fuere in Diffinitores Rdus Dom. Parcensis²⁵⁾,

¹⁰⁾ Annis 1623-1645, Norbertus Marstaller abbas erat Steingadensis (in diocesi Augstana-Augsburg). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 54.

¹¹⁾ Andreas Mayr, abbas fuit Wiltinensis (in civitate Oenipontana = Innsbruck annis 1621-1650. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, I, p. 55.

¹²⁾ I. Fraissinne, abbas inde ab anno 1627. Cfr. C.L. HUGO *Annales*, t. II, p. 1070.

¹³⁾ Annis 1630-1649, Dionysius David abbas erat Marchasii Radulphi = Marcheroux in dioecesi, olim Rothomagensi = Rouen, nunc Belvacensi = Beauvais). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 559.

¹⁴⁾ Annis 1613-1639 Laurentius Scheffler abbas fuit Omnium Sanctorum = Allerheiligen (in dioecesis Friburgensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. 65.

¹⁵⁾ P. Gosset.

¹⁶⁾ Cfr. n. 13.

¹⁷⁾ Cfr. n. 10.

¹⁸⁾ Cfr. n. 8.

¹⁹⁾ Cfr. n. 9.

²⁰⁾ Cfr. n. 11.

²¹⁾ Cfr. n. 13.

²²⁾ Cfr. n. 14.

²³⁾ L. Scheffler. Cfr. n. 14.

²⁴⁾ Hoc nomine designantur abbates Praemonstrati; S. Martini Laudunensis; Floreffiensis; Cuissiacensis.

²⁵⁾ I. Drusius.

Rdus D. Ninoviensis²⁶), Revd. Dom. Augiae Minoris²⁷), Rdus D. Abbas Sancti Foillani²⁸); R.D. Staingadensis²⁹); R.D. Wilthinensis³⁰); R.D. Sancti Pauli Senonensis³¹); cum Priore Praemonstratensi, qui, ut iuris est, Diffinitoribus poterit interesse.

Designati continuo post, talliarum receptores: Prior Montis Sancti Martini; Prior Branensis.

Ad Abbatum absentium excusationes recipiendas examinandas, itemque ad orationum litteras concedendas, necnon ad ipsius Capituli Generalis, eo durante, acta sigillanda designati et nominati fuerunt Rdus Dominus Abbas Sancti Martini Laudunensis³²), Rdus Dom. Abbas Floreffiensis³³).

Capituli quoque Generalis secretarius continuatus et electus fuit frater Dominicus Gerardus³⁴); presbyter Ordinis, qui fidelitatis et secreti tenendi legitimum praestitit iuramentum.

Denique ad Missas celebrandas quae ibidem biduo insequenti solemniter cantari consueverunt, designati: R.D. Floreffiensis; R.D. Parcensis³⁵).

His paractis, singuli Visitatores et omnes quotquot aderant, qui vel a Revmo Domino Praemonstratensi vel Capitulo Generali coniunctim aut divisim aliquod officium vel aliquam habebant commissionem, huiusmodi litteras et instrumenta resignarunt; quibus acceptatis, declaravit Capitulum omnes et singulos tam praesentes quam absentes cuiuscumque nominis Officiales quavis et quantalibet autoritate Ordinis antea constitutos a suis respective officiis et commissionibus absolutos esse, prout eosdem de facto absolvit et revocavit.

Huiusmodi porro rerum gerendarum initiis successit omnium Capitulantium votum et edictum de Ordinis reformatione et uniformi disciplina tam sacrorum quam morum statuenda impensius agendi, quod exequens Capitulum, Rdus Dominus Sancti Martini Laudunensis³⁶),

²⁶) I. David. Cfr. supra, n. 13. Nomen huius Abbatis non habetur in serie Abbatum, qui praesentes in hoc Capitulo indicantur.

²⁷) I. Chr. Härtlin.

²⁸) N. Soriot.

²⁹) N. Marstaller.

³⁰) A. Mayr.

³¹) R. de Biez. Cfr. supra, p. 102, n. 9.

³²) N. Le Saige.

³³) I. Roberti.

³⁴) Secretarius Capituli, sicuti in Capitulis immediate praecedentibus.

³⁵) I. Drusius.

³⁶) N. le Saige.

Floreffiensi³⁷⁾, Parcensi³⁸⁾, Augiae Minoris³⁹⁾, et Sancti Foillani⁴⁰⁾ Abbatibus necnon Priori Praemonstratensi difficultates omnes quae super Ordinis Statutis propositae forent, commisit audiendas, in ordinem redigendas et postmodum ad ipsius Capituli iudicium referendas.

(644). Similiter Rev. Domino Ninoviensi⁴¹⁾, necnon Gaudii Vallis et Rothensi Prioribus, itemque Selincurtensi et Parcensi Supprioribus una cum Praeside Collegii Floreffiensis apud Lovanium⁴²⁾; omnes quae super Ordinario Coeremoniarum officii divini propositae fuerunt dubitationes et controversiae, demandavit excipiendas et Capitulo distincte et in certa capitula digestas fida relatione repraesentandas.

Ita distributio communium totius Ordinis institutionum ad desuper rerum auditores, penes caeteros Rdos Patres Capitulantes ius autoritatis sit de appellationibus, si quae a quoquam interiectae fuissent, itemque de visitationibus et quarumcumque Circariarum ac vero etiam singularem Ecclesiarum statu, adeoque personarum propriis negotiis, ac supplicibus libellis et causis cognoscendi et ordinandi.

Die Lunae 29 mensis currentis anni 1630, coram Capitulo Generali comparens Rev. Pater Guilielmus de Gallodé, monasterii Beatae Mariae de Ardena praedicti Ordinis, in Baiocensi dioecesi Abbas⁴²⁾, in habitu regulari et decenti, ad obedientiam per Abbates et Praelatos in Ordinis Capitulis Generalibus praestari solitam et iurium inde consequentium professionem admitti postulaverit; ad quam utramque, deliberatione desuper praehabita, unanimi Patrum voto et consensu admissus et receptus fuit, obedientiamque solemnibus conceptis verbis et genibus flexis, in manibus Revmi Domini Praemonstratensis tam ipsi quam Capitulo Generali, de facto praestitit et promisit, indeque in numerum Capitulantium Abbatum conceptus, locum inter eosdem et votum deinceps obtinuit.

Viso contractu permutationis quorundam bonorum ad monasterium Beatae Mariae Salinae Vallis pertinentium inter Rev. D. Ioannem Antonium de Gourbervaulx Abbatem⁴³⁾ ex una, et fratres Petrum Thienville, Antonium Lapostelle et Martinum Begin sese pro eo, canoni-

³⁷⁾ I. Roberti.

³⁸⁾ I. Drusius.

³⁹⁾ I. Chr. Härtlin.

⁴⁰⁾ N. Soriot.

⁴¹⁾ I. David.

⁴²⁾ Cfr. supra, p. 135, n. 116.

⁴³⁾ I. de Gombervaux abbas fuit Salinae Vallis = Salival (in dioecesi Metensi), annis 1608-1666. Cfr. N. BACKMUND, o.c., t. III, p. 107.

cis Priore, Suppriori, Provisore dicti monasterii respective gerentes, parte ex altera, die 19 mensis Martii anni 1630 inito et Capitulo Generali ad confirmandum pro eorumdem parte exhibita, Capitulum contractum huiusmodi reiciendum censuit et reiecit, exinde quod personae contra-hentes non agnoscerentur dicto monasterio affiliatae, nec habere facultatem de illius bonis contrahendi (nota scribae ms.: du Crocq: Les paroles virgulées se lisent encore bien dans l'original, bien que depuis par un autre encore on y ait passé dessus. Une trace, laquelle n'est pas approuvée du secrétaire).

Item, in Commissione expedienda Visitatori Circariae Westphaliae inseratur clausula specialis qua cum Illustrissimo et Reverendissimo Nuntio Apostolico Coloniensi de moderandis decretis in monasterio Heinsbergensi⁴⁴⁾ et alias ubilibet ab ipso Domino Nuntio agendi, atque ut decreta huiusmodi conformentur Statutis Ordinis instandi, expressum habeat mandatum.

Item, detur speciale mandatum Procuratori Ordinis in Urbe, de recuperandis monasteriis nostris in Regno Poloniae constitutis; iisque in potestatem ipsius Ordinis, eorumdem quoad fieri poterit expensis redintegrandis.

Item, Visitatoribus monasteriorum nostrorum in Saxonia, Palatinatu, Rhetia, Boëmia, Hungaria, Moravia, Silesia, totaque Ger-(645)mania constitutorum a Capitulo praesenti deputandis detur in mandatis ut praeclara quaeque exempla navatae a nostris operae in orthodoxa fide et sanctae Sedis Apostolicae autoritate asserenda diligenter annotent, opportuno tempore sacrae Congregationi de propaganda Fide in Urbe communicanda; nimirum ut Sanctissimus Dominus noster iis nostrorum in Ecclesiam Matrem pietatis et fructus Apostolici provocatus officiis, Ordini restituat antehac alienata monasteria (nota scribae ms.: du Crocq: si dirà, fate voi quel che la vostre antenati hanno fatto, et si farà per voi, quel che è stato fatto per loro. Si può rispondere: il Papa non tratenga le liti tra noi et ci dia la pace che obedisca da tutti a un Superiore Generale e al Capitolo Generale come si faceva anticamente, e noi faremo tanto quanto nostri predecessori) nec patiantur in manibus Ordinariorum sequestrari.

Audito Rev Domino Abbate Ninoviensi⁴⁵⁾, Procuratore Ordinis in Urbe, referatur de iis rebus quae toto triennio elapso ibidem nomine et

⁴⁴⁾ Heinsberg erat monasterium Monialium. Situm in diocesi (nunc) Aquisgranensi = Aachen. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 180.

⁴⁵⁾ I. David.

mandato Capituli Generalis tam per se quam per Substitutos gessit; Capitulum, laudata eius diligentia, computus sumptuum quos fecit exequendo sibi commissa, decrevit coram Rev. D. Sancti Martini, Floreffiensis, Viconiensis, Staingadensis monasteriorum Abbatibus exhibendos, quibus auctoritatem concessit examinandi, probandi et debito fine concludendi.

Visis et coram Capitulo relatis inquisitionibus et processibus per fratrem Adrianum d'Aumale, Priorem Collegii Parisiensis et Ordinis Syndicum⁴⁶⁾ adiuncto sibi fratre Marco Serafin, canonico presbytero monasterii Beatae Mariae de Ardena in Priorem curatum loci de Mesnillo, in monasterio Silliensi⁴⁷⁾ et Commissione Reverendissimi Domini Praemonstratensis confectis, Capitulum decrevit inde certos extrahendi articulos, quibus de nonnullis per Venerabilem fratrem Petrum Desbans, canonicum presbyterum et coadiutorem monasterii Beatae Mariae Mussipontane, ac se pro Vicario praetensae Communitatis antiqui rigoris gerentem⁴⁸⁾, itemque per fratrem Simonem Raguetium⁴⁹⁾, eiusdem monasterii etiam canonicum presbyterum in praeiudicium iurium Ordinis attentatis deponitur, ac super articulo praefatum Raguetium coram Patribus interrogandum et audiendum.

Item, perlectis litteris Visitatoris Circariae Westphaliae, quibus Capitulum interpellat pro difficultatibus exortis in monasterio Sanctimonialium Heinsbergensium⁵⁰⁾, in qua Priorissa a communibus Statutis deflectens, nova sibi condi Statuta et confirmari per Illustrissimum et Reverendissimum Nuntium Apotolicum impetravit. Viso etiam libello, cui viginti quattuor partim Moniales, partim Sorores subscripserunt, Capitulo oblato, Capitulum decrevit ut primo quoque tempore ad dictam Circariam visitandum, extraordinarius Visitator denominetur. Qui cum dicto Illustrissimo et Reverendissimo Nuntio

⁴⁶⁾ Cfr. supra, p. 126.

⁴⁷⁾ Siliacum = Silly (in dioecesi Sagiensi = Séez) erat tunc sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 50.

⁴⁸⁾ Petrus Desbans erat, annis 1631-1643, abbas Stivagiensis = Etival, seu potius Pont-à-Mousson; inde ab anno 1606 coadiutor S. de Lairuelz. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 96. Cfr. de Desbans L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. I, p. 178 s., t. IV, p. 42.

⁴⁹⁾ S. Raguet: Cfr. L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. II, p. 75. Pertinebat ad Communitatem antiqui rigoris. S. Raguet, mortuo abbate generali P. Gosset, anno 1635, eligitur in abbatem Praemonstrati; haec electio numquam tamen fuit confirmata. Cfr. L. VAN DIJCK, *L'affaire Raguet et le problème du gouvernement central de l'ordre de Prémontré au XVIIe siècle* in *Anal.Praem.*, 1974, L, pp. 171-215; 1975, LI, pp. 37-71.

⁵⁰⁾ Cfr. n. 44.

Apostolico tractus Rhenani agat, et dictae difficultates, si fieri potest, componat. Quod si fieri nequit, Procurator in Curia Romana ius Ordinis pro viribus tueatur.

Ad propositas difficultates circa monasterium Wesaliense, quod olim extra muros eius Civitatis⁵¹⁾ fuerat Sanctimonialium, Rev. Pater Dominus Ioannes Fraisinne et de oppositionibus contra se factis sese purgandi tempus petiit, et impetravit, ac sequenti die in pleno (646) Patrum consessu rationes purgationis suae deduxit, quas Capitulum transmissae, commisit examinandas Rev. Dominis Abbatibus Ninoviensi, Sancti Pauli et Staingadensi⁵²⁾, qui omnibus examinatis ad Capitulum retulerunt sibi non videri huius causae acta ita disposita, ut diffinitiva sententia potuerit concipi ac ferri qua partium controversiae possint finiri. Inde iudicavit Capitulum totam eam causam esse commitendam Visitatori in eas partes primo quoque tempore dimittendo, qui dictas partes primo omnibus modis conciliare nitatur, et si id non successerit, informet se de omnibus singulis meritis causae, quae referat aut rescribat ad Reverendissimum D. Praemonstratensem, qui sententiam proferat, saltem usque ad sequens Capitulum.

Item, decrevit Capitulum scribendum ad Visitatorem Bohemiae et Moraviae negotium confirmandum alumnatus ab ipso et Praelatis dictarum Circariarum erecti esse commissum Visitatori a Reverendissimo Domino, si ita visum fuerit, quibus contra dictam erectionem excipitur, qui partibus iustitiam reddat, et indicet quid bono Circariae expetierit, caetera quae pro parte dictarum Circariarum ad Capitulum fuit relatam et a Revmo Domino Abbate Ninoviensi⁵²⁾, procuratorio nomine Praelatorum earumdem Circariarum ad Capitulum sunt relata, proposita, discussa fuisse a Patribus Statutorum ordinationi et Ordinarii relectioni praepositis, et facta relatione ad totum Capitulum fuisse resoluta et visa per Capitulum Generale respective inserta.

Visa per Capitulum Generale Canonicorum Praemonstratensium certa decisione Rotae Romanae, ponente Reverendissimo Domino Donozet et lata 21a Iunii 1628, in qua continebatur motivum sub his verbis: Quo vero ad Capitulum cessat obiectum, quia per plures actus positivos qui dantur in Summario Communitatis n° 5° et 6° constat et anno 1622 a se gesta sunt, aliter accipi quam iuxta id quod rei veritas habet, totam facti seriem sibi deducendam esse existimavit ex assertione Patrum qui dictis

⁵¹⁾ Cfr. supra, p. 144, n. 12.

⁵²⁾ I. David, R. de Biez, N. Marstaller.

Capitulis interfuerunt et huic praesenti Capitulo praefato plures assident. Verum est igitur quod data Benedictione et finito Capitulo anno 1618 remanserint in domo Praemonstratensi concredita autorizati, apud quos Rev. Dom Servatius de Lairuelz⁴³⁾, Abbas Sanctae Mariae Mussipontanae, obeunda, sedente Capitulo, declaratus inhabilis ad officia Visitoris in Ordine obeunda, eo quod contra eiusdem instituta certam Bullam a Paulo quinto impetraverat, quod ipsis Sedis Apostolicae decretis prohibitum erat, ea conditione ut rigorem antiquorum Statutorum liceret ipsis observari, et integra monasteria eum suscipere possent, et particulares ad eos transferri. In quo non fuit alia mens et intentio dictorum Praelatorum quam ut ipsi liceret persistere in perpetua abstinentia a carnibus et ieunio a festo Sanctae Crucis usque Pascha, in quibus tantummodo rigorem recentiorum Statutorum a Sede Apostolica propter bonum uniformitatis Ordini in hac parte impositorum excedebat; nullo autem modo ut Statuta pro praetensa Communitate ab ipso facta quae dictis Praelatis non fuere exhibita nec communicata approbarent. Subsequuto anno 1619 in Capitulo Generali quidquam de hac materia fuit relatum triennio post, anno 1620, cum instarent Lotharingiae Circariae deputati ut quandoquidem in dicta Circaria esset diversitas observationum, declararunt etiam diversi respective Visitatores: Domini Praelati capitulantes eorum postulatis pro hac vice assentiendum iudicantes, ordinaverunt ut dictus D. Servatius⁵⁴⁾ auctoritate Capituli esset visitor eorum qui dictum antiquorum Statutorum rigorem observarent, nihil sciens de Congregatione seu Communitate aut servanda Bulla a Gregorio decimo quinto impetrata, de qua nihil unquam in Capitulo generali, seu etiam particulari, a pluribus Praelatis auditum est, nisi postquam anno 1625 sunt eorum examini subiecta⁵⁵⁾.

Visa per Capitulum Generale Canonicorum Praemonstratensium certa decisione Rotae, ponente Reverendissimo Donizet, lata 21a Iunii 1625, in qua continetur huiusmodi motivum sub his verbis: Quo vero in Summario Communitatis n° 5 et 6°, constat ipsum approbasse Reformationem et litteras Apostolicas acceptasse. Capitulum mentem et intentionem suam, in qua hucusque constanter perstitit aperire volens declarat. Ex quo a Rev. Domino de Lairuelz, Abbate Sanctae Mariae Mussipontanae, impetratae sunt a Sede Apostolica duae Bullae, una

⁵³⁾ S. de Lairuelz. Cfr. supra, p. 8, n. 2.

⁵⁴⁾ S. de Lairuelz.

⁵⁵⁾ De hac communicatione facta in Capitulo Generali anni 1625, nihil explicitè dicunt Acta Capituli uti referuntur in Ms. Laon 538.

foelicis recordationis Pauli V, altera eiusdem recordationis Gregorii XV, quae postmodum inventae sunt iurisdictioni et authoritati Capituli eiusque privilegiis a Sede Apostolica concessis repugnare, se numquam usque ad praesens ullam dictarum Bullarum acceptasse, aut pro acceptatis habuisse, nec Reformationem prout per dictum Servatium introducta est, vel ipsius Congregationem, approbasse, immo vero in Capitulo proxime celebrato⁵⁶⁾ post impetrationem Bullae Pauli V anno 1618, cum dictus Servatius⁵⁷⁾ compulsus esset eamdem Capitulo exhibere, ubi in ea contenta audivit, unanimi consensu reclamavit, et pro facultate sibi facta, etiam eos corrigendi qui contra communia Ordinis instituta aliquod ab ipsa Sede Apostolica impetrarent, eundem Servatium praeeminentiis Ordinis privant. Capitulum autem celebratum anno 1625, in quo demum relatum fuit de Bulla Gregorii XV⁵⁸⁾ hactenus inaudita et incognita; quod propter bellorum apprehensionem pleno et requisito Praelatorum numero et e longioribus nationibus congregatorum non constaret, cum eamden examinare coepissent et etiam reclament, potius tamen iudicavit eius examen ad proximum Capitulum differendum, quod convocatum anno 1627 per unius anni anticipationem eamdem Bullam nullatenus accepta, iudicans ad Sedem Apostolicam (648) ex suo gremio Abbates deputavit qui contra eas sese opponerent et fidem faciant plures Praelati, qui omnibus eis Capitulis interfuere a principio usque ad finem, plures etiam qui assidere omnibus Capitulis, excepto eo quod celebratum fuit anno 1625 pro vero et indubitato affirmavit scientes nihil in praedictis Capitulis usque ad praesens acceptari potuisse, quin ad eorum notitiam perveniret, cum huiusmodi negotium in plena totius Ordinis Congregatione semper tractatum fuerit.

Item, cum occurrentibus (quod absit) aliquibus incorrigibilitatis seu obstinationibus casibus ad Rev. Dominum Praemonstratensem spectat de iis cognoscere et iudicium ferre cum consilio sex Abbatum in singulis Capitulis Generalibus eligendorum; Idem Reverendissimus Dominus in Capitulo elegit Rev. Dominos Sancti Martini Laudunensis, Floreffiensis, Parcensem, Ninivensem, Sancti Foillani et Viconiensem⁵⁹⁾ Abbates, coram quibus eiusmodi causae instituti et iudicio Diffinitorii secundum Ordinis formam terminari debeant.

⁵⁶⁾ Cfr. supra, p. 122.

⁵⁷⁾ S. de Lairuelz.

⁵⁸⁾ Cfr. supra, p. 122.

⁵⁹⁾ P. Gosset; N. le Saige; I. Roberti; I. Drusius; I. David; P. Charon; M. Bar, abbas annis 1624-1642.

Item, inviolabili perpetuae firmitatis amodo futuris temporibus edicto decrevit et decernit Capitulum ut in Capitulis Generalibus post Patres Abbates⁶⁰⁾ primum obtineant locum Vicarii, seu Visitoris iuxta Circariarum, quarum fuerint Visitatores, ordinem, quos sequantur primo reliqui Domini Abbates et Praepositi qui sint Praelati, deinde Circatorum deputati, tum autem monasteriorum Commendatorum Priores; inde caeteri item Priores atque hi omnes secundum suorum monasteriorum antiquitatem; postremum denique ducant ordinem alii Canonici qualescumque sint pro suae professsionis tempore; idque in Capitulo et templo quam in mensa.

Item, detur speciale mandatum omnibus Visitoribus ut de monasteriorum quae visitaverint facultatibus diligenter inquirant, quatenus iuxta easdem talliae ordinariae vel augeantur vel minuantur; quod inde compererunt in secreto habituri et non nisi Capitulo Generali declaraturi.

Item, audita controversia mota inter Rev. Dominum de Lucerna⁶¹⁾ ex una, et Canonicum Priorem et Conventum monasterii de Bello Portu⁶²⁾ ex altera, super iure paternitatis quod dictus D. Abbas Lucernensis⁶³⁾ praetendit in dictum monasterium Belli Portus; Capitulum negotium remittit proximo Visitori, cui dat facultatem et auctoritatem ut illud partibus citatis et auditis componat vel iuridico fine terminet.

Ad quaestionem pro parte R.P. Ioannis Fraisinne, Abbatis Wesaliensis⁶⁴⁾ Capitulo propositam, in hunc qui sequitur modum: Fuit monasterium Ordinis Praemonstratensis Wesaliae per Reverendissimum Generalem erectum in Abbatiam, auctoritate a Sancta Sede sibi facta, eiusque Abbas constitutus est frater Ioannes Fraisinne, ibidem antea auctoritate Capituli Prior confirmatus auctoritate Sanctae Sedis per Illustrissimum Nuntium Apostolicum ad partes Rheni, et per Serenissimum Ducem Neoburgicum Principem ipsius patriae et protectorem monasterii sub speciali protectionis ala susceptum. Reclamat

⁶⁰⁾ Abbates Praemonstrati; S. Martini Laudunensis; Foreffiensis; Cuissiacensis.

⁶¹⁾ Annis 1621-1656, Franciscus de la Bellière erat abbas Lucernae = La Luzerne (in dioecesi Constantiensi = Coutances). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 26.

⁶²⁾ Abbatia Belli Portus = Beauport (in dioecesi Constantiensi), erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 20.

⁶³⁾ Fr. de la Bellière.

⁶⁴⁾ Cfr. supra, p. 149.

Praepositus Cappenbergensis⁶⁵⁾ ut scribit Steinfeldensis⁶⁶⁾, at ille est Ordini rebellis, ut idem scribit (649), unde et non obtenta ipsius reclamazione ante triennium, monasterium Scheidense aequaliter ipsi subiectum in Abbatiam erectum est. Moverunt Abbates Westphalici contra erectionem Wesaliensem; remissi sunt per Reverendissimum Generalem ad Capitulum Generale quod (nota scribae ms.: du Crocq: mettons le, puisqu'il y est) interim erectionem antea factam confirmavit. Haec omnia ex scriptis Capitulo traditis constant. Similiter ergo petit ut declaretur praedictus Ioannes hic constitutus Abbas an legitima autoritate hoc sit factum. Secundo an sine sua culpa iam monasterio et titulo Abbatis, pro quo vitam suam exposuit, et tetrum carcerem diu sustinuit privari possit: quandoquidem remissi sunt praedicti ad Capitulum Generale, ad quod, magnis sumptibus venire coactus est praedictus supplicans⁶⁷⁾, quamvis negotia monasterii praesentiam ipsius in alio loco requisissent. Petit qua par est humilitate quatenus quae sic clara sunt, Capitulum definire dignetur et sibi iustitiam administret. Capitulum declaravit et declarat erectionem legitima autoritate fuisse factam, et proinde ipsum Abbatem non posse sine sua culpa destitui.

Quarta et quinta die mensis Maii retulerunt Reverendi Domini Statutorum Ordinis relectioni praepositi⁶⁸⁾ ad Capitulum Generale plene congregatum, quae nuper difficultatibus et controversiis sibi propositis notatu et relatu digna reppererunt; eaque omnia omnium Capitulantium Patrum rogatis et expositis sententiis, diffinita fuere et sic mandatum ut Statutis ipso suo loco insererentur a Rev. Domino Parcensi⁶⁹⁾, qui deinde Statuta ipsa imprimi curet.

Item, Capitulum super propositionibus de domo Abbatiali Praemonstratensi iuxta Collegium Ordinis in Universitate Parisiensi fundatum sita, et ante aliquot annos contractu emphiteutico elocata, suas vices commissit et committit Reverendissimo Domino Praemonstratensi et Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis⁷⁰⁾, ut

⁶⁵⁾ J. Reingard v. Schade. Cfr. supra, p. 133, n. 108.

⁶⁶⁾ Annis Car. Pilckmann abbas erat Steinfeldensis (in dioecesi, olim Coloniensi, nunc Aquisgranensi = Aachen).

⁶⁷⁾ Annis 1616-1630, Cfr. Pilckmann abbas erat Steinfeldensis (in dioecesi, olim Coloniensi, nunc Aquisgranensi = Aachen). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 195.

⁶⁸⁾ I. Fraisinne.

⁶⁹⁾ Potissimum I. Drusius.

⁷⁰⁾ I. Drusius.

⁷¹⁾ P. Gosset; N. le Saige.

coniunctim nomine et autoritate ipsius Capituli eandem domum cum suis pertinentiis et appenditiis, vel simpliciter alienent vel redimant aut alias de illa quovis modo disponant et contrahant, prout viderunt utilitati Ordinis evidentius expedire, conscientia eorum desuper onerata.

Item, in locum magistri Claudii de Lamet, antea procuratoris Ordinis in Curia Parlamenti Parisiensis, Capitulum admittit et recipit in ipsius Ordinis apud eandem Curiam Procuratorem Magistrum Ludovicum Corcessin cum stipendiis consuetis, mandans ut suo nomine procuratorium mandatum in debita forma fiat et expediatur eidem.

Audito Rev. Domino Parcensi⁷¹⁾, Visitatore capitulari Circariae Hispaniae, referente quod indictionem praesentis Capituli Provincialis ad illius Circariae Provincialem⁷²⁾ ... (sic!) et ostendente per litteras quod eandem indictionem receperit, nec eas suas litteras legere dignatus sit et multo minus respondere nec se excusare: (650) Capitulum ordinavit ut praedictae Circariae Visitor a praesenti Capitulo deputatus sub poenis ecclesiasticis Provincialem pro tempore existentem⁷³⁾ compellat ut privilegium exhibeat quo Circariam ostendat exemplum ut in Capitulis Provincialibus nullus Praelatorum eiusdem comparere debeat, et dictum Provincialem venire aut mittere recusantes puniat et castiget.

Die sexta mensis Maii retulerunt ad Capitulum Generale per Rev. Dominum Ninivensem monasterii⁷⁴⁾, Ordinarii Caeremoniarum officii divini discussioni praepositi ante nominati (81) difficultates sibi propositas quas relatu dignas et alicuius notae compererint, quibus Capituli iudicio diffinitorum mandatum fuit ut resolutiones Ordinario suis locis insererentur.

Item, relatis ad Capitulum computibus tam expositorum quam receptorum per Reverendissimum Dominum Ninivensem⁷⁵⁾, Procuratorem Ordinis in Curia Romana, RR. Dominis deputatis ad eos videndos et concludendos, Capitulum agnoscens debitum quod inde resultat ascendere ad summam duorum millium septingentorum sex scutorum quadraginta bayocorum et dimidii, scutos sexaginta solidos Turonenses valentes, ad illius extinctionem et solutionem ordinavit et ordinat ut praeter

⁷¹⁾ I. Drusius.

⁷²⁾ I. Drusius constitutus erat Visitor Circariae Hispaniae in Capitulo Generali anni 1627. Cfr. supra, p. 127.

⁷³⁾ Annis 1627-1630, Philippus Bernal provincialis, seu «reformatior» erat Circariae Hispaniae; annis 1630-1633, I. Azevedo. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 254.

⁷⁴⁾ I. David.

⁷⁵⁾ I. David.

talliam extraordinariam praecedenti Capitulo impositam⁷⁶⁾, singula monasteria totius Ordinis solvant adhuc quattuor tallias extraordinarias intra hodiernum diem et festum Sancti Remigii, in capite Octobris.

Die Martis septima mensis Maii retulerunt et coram Capitulo Generali plene congregato exposuerunt Patres Capitulantes deputati appellationem, Visitationum et negotiorum quarumcumque Circariarum Monasteriorum et personarum negotiis examinandis et terminandis, ea quae in commissis ordinaverunt et diffiniverunt, quae omnia Capitulum prout in certis separatis et sub libellis supplicibus descripta et signata fuerunt, approbavit et confirmavit.

Item, Capitulum delatis ad se querimoniis de libellorum penuria qui horarias preces et officium Beatae Virginis Deiparae ad usum Praemonstratensis Ordinis continent, aequum praebens auditum et assensum, mandando decrevit et decernit ut libelli huiusmodi prius auctiores facti officio eiusdem Virginis dictum Adventui Domini proprio, et ex Romanis Breviariis, servata Praemonstratensi forma, desumendo, quamprimum a magistro Sebastiano Cramoisy, Bibliopola Parisiensi typographo, librorum usualium Ordinis ex privilegio procurante, iuxta exemplaria editionis novissimae, praetermissis dumtaxat iis quae de illarum precum obligatione haud consona iuri novo addita sunt. Capituli Generalis autoritate ad tantum numerum imprimantur ut omnibus Ordinis professoribus et cuiuscumque status personis satis superque esse queant; quibus quippe subditis idem Capitulum districte praecipit sub poenis a iure latis ut ex eorum libellorum praescripta, postquam in (651) lucem prodierint, dictum officium publice privatoque persolvant.

Item, audito quod nonnulli parvipendant Patrum Abbatum auctoritatem in praesidendis electionibus et confirmationibus horum Abbatum petendis, Decernit Capitulum exacte servanda ea quae de Patribus Abbatibus habentur in Statutis. Ita ut quae in posterum fient electiones et confirmationes sine consensu et approbatione Patrum Abbatum, pro nullis habeantur.

Item, cum Statuta Ordinis fuerint iam in quattuor generalibus Capitulis examinata et discussa, in praesenti autem praevia rursus examinatione et correctione soluta et confirmata, prout illa praesentis auctoritate decreti acceptat, approbat: idem Capitulum districte idcirco mandat omnibus et singulis totius Ordinis professoribus ut eadem

⁷⁶⁾ Cfr. supra, p. 125.

acceptent, observent et exequantur. Omnibus autem Visitoribus, Vicariis et Abbatibus, Praepositis, et caeteris cuiuscumque nominis Superioribus utriusque sexus praecipiens ut eadem Statuta et observent ipsi, et omni iuris via etiam sub censuris ecclesiasticis et poenis per eadem Statuta latis, adhibitis, etiam si opus fuerit brachii saecularis auxilio, secundum formam et tenorem observari et sibi subditis faciant et procurent.

Quod ad Ordinarium spectat, mandavit et mandat Capitulum ut in praxim reducatur; et quia propter diversas difficultates sese offerentes, nondum apud Capitulum plene sunt acceptata, hinc ordinat idem Capitulum ut publicato Ordinario, omnes qui contra eum aliquod movere volunt difficultates has intra annum Visitoribus suis deferant, qui teneantur statim quae repperint, mittere omnia ad Reverendissimum Generalem, qui examinatis omnibus cum consilio aliquorum Abbatum et Priorum, definiat et statuatur quod Ordinis decori et uniformitati maxime consentaneum iudicabit; eoque facto, curet eundem imprimi, et iubeat ab omnibus exactissime observari.

Visitatores:

Circariorum Franciae, Floreffiae et Pontivi, quatenus comprehendant monasteria in regno Franciae constituta, deputavit Visitatorem Rev. Dominum Sancti Martini Laudunensis⁷⁷⁾, cum potestate substituendi.

Monasteriorum Circariae Floreffiensis et Pontivi extra regnum Franciae sitorum, Visitatorem deputat: Rev. D. Floreffiensem⁷⁸⁾, cum potestate substituendi.

Circariae Brabantiae Visitatorem deputavit Rev. Dominum Parcensem⁷⁹⁾, cum potestate substituendi.

Circariae Lotharingiae deputavit Visitatorem Rev. Dominum Abbatem Sancti Martini Laudunensis⁸⁰⁾, cum potestate substituendi, etiam monasteriorum illorum quae capitulariae visitationis exemp(652)-tionem praetenderunt, addito monasterio Praemonstratensi.

Monasteriorum Grandis Campi, Stellae et Perrodii Novi Visitatores deputavit Rev. Dominum Cuissiacensem⁸¹⁾, cum potestate substituendi.

⁷⁷⁾ N. le Saige.

⁷⁸⁾ I. Roberti.

⁷⁹⁾ I. Drusius.

⁸⁰⁾ N. le Saige.

⁸¹⁾ M. de Castelnau.

Monasterii Bellelagias Visitatorem deputavit Rev. Dominum Corneolensem⁸²⁾, Circariae Alverniae Visitatorem deputavit Rev. Dominum Sancti Pauli Senonensis⁸³⁾.

Circariae Normanniae Visitatorem deputavit Rev. D. de Lucerna⁸³⁾, cum fratre Marco Sarrazin, Priore Sancti Ioannis Falesiensis, cum potestate substituendi.

Circariam Vasconiae, Reverendissimus Dominus Praemonstratensis⁸⁵⁾ visitabit.

Circariae Hispaniae, Rev. D. Parcensem⁸⁶⁾.

Circariae Frisiae, R.D. Parcensem⁸⁷⁾.

Circariae Westphaliae, Rev. D. Ninivensem⁸⁸⁾.

Circariae Wadegotiae, Rev. Dom. Cellae Superioris prope Herbipolim⁸⁹⁾, cum potestate substituendi.

Circariae Iveldensis, Rev. Dominum Strahoviensem⁹⁰⁾, cum potestate substituendi.

Circariae Sueviae, Rev. Dominum Rothensem⁹¹⁾, cum potestate substituendi.

Circiarum Bavariae, Poloniae, Moraviae, Hungariae et Saxoniae deputavit Visitatorem, Rev. Dominum Strahoviensem⁹²⁾.

Item, Capitulum deputavit Procuratorem Ordinis in Urbe Rev. Dominum Ninivensem⁹³⁾, cum mandato ut ei expediantur litterae nomine Capituli sub ea forma et tenore quibus conceptae et expeditae fuerunt praecedentis Capituli, quas praesens Capitulum visas probavit. Mandans ut omnes Ordinis professores per eum solum aut eius substitutos, si quae Romae praetendant, ea prosequantur et non per alios. Continuavit autem eidem Reverendo Domino stipendium annuum mille ducentarum librarum Turonensium.

⁸²⁾ H. Leblanc.

⁸³⁾ R. de Biez.

⁸⁴⁾ Fr. de la Bellière.

⁸⁵⁾ P. Gosset.

⁸⁶⁾ I. Drusius.

⁸⁷⁾ I. Drusius.

⁸⁸⁾ I. David.

⁸⁹⁾ Annis 1614-1648, Leonardus Frank praepositus erat Cellae Dei Superioris = Oberzell (in dioecesi Wircebrugensi = Würzburg). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 131.

⁹⁰⁾ C. de Questenberg.

⁹¹⁾ I. Gieteler. Cfr. supra, p. 33, n. 14.

⁹²⁾ C. de Questenberg.

⁹³⁾ I. David.

Audito per Capitulum quod abbas Iustimontis⁹³⁾ in Curia Romana instet pro Coadiutore nepote suo clerico saeculari, et quod supra eo per substitutum Procuratoris sit facta oppositio; Capitulum decrevit ut pro eo potius instetur apud Sanctissimum venerabilis frater Dominicus Gerardus, Ordinis nostri canonicus presbyter et secretarius⁹⁴⁾, tamquam de Ordine bene meritus et habilis, ipsi Abbati coadiutor denominetur et constituatur; quam etiam Sanctissimo Domino Papae nominat et praesentat.

Item, Capitulum reverenter commisit et committit Reverendissimo Domino Praemonstratensi, ut cum consilio Patrum Abbatum seu saltem duorum et cum illis nominet et deputet, autoritate ipsius Capituli Procuratorem Syndicum Ordinis in Regno Franciae quem iudicaverit idoneum, cui nomine Capituli a Seceratio expediantur litterae ea forma sub qua antea fratri Adriano d'Aumale⁹⁵⁾ expeditae quas Capitulum examinatas probavit.

Acta, lecta et publicata in aula capitulari Praemonstrati sedente in ea Capitulo Generali die septima mensis Maii anni millesimi sexcentissimi trigesimi per me eiusdem Capituli (653) Secretarium. In quorum omnium et singulorum fidem, testimonium et robur, Domini Capitulantes subscripserunt. Sic signatum: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis; f. Ioannes, abbas Floreffiensis; f. Annas M. de Castelnau, humilis abbas Cuissiaci; f. Ioannes, abbas Parcensis; f. Ioannes, abbas Ninivensis; f. Ioannes Chrysostomus, abbas Minoraugiensis; f. Nicolaus, abbas Sancti Foillani; f. Ieronimus, candidus abbas Corneoli; f. Fidelis, abbas Sancti Pauli; f. Andreas, S. Th. Dr., abbas Wilthinensis; f. Norbertus, abbas Staingadensis; f. Ioannes, abbas Wesaliensis; f. Laurentius, praepositus Omnium Sanctorum; fr. Adrianus Gossetius, S. Th. Dr., Prior Praemonstratensis.

Concordat et haec copia cum suo originali (exceptis aut italicis aut gallicis parenthesis), quod hodie tertia mensis Iunii 1662 Praemonstrati in Secretaria erat, et in fidem subscribo.

fr. Gregorius du Crocq, secretarius⁹⁶⁾.

⁹³⁾ Cl. Gilbin, inde ab anno 1609 abbas erat Iustimontis. Et abbas remanet usque annum 1636. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 84.

⁹⁴⁾ D. Gerardus secretarius erat huius Capituli Generalis et Capitulorum Generalium immediate praecedentium. Intentum huius Capituli de promotione ipsius ad coadiutorem abbatis Iustimontis, non videtur ad effectum realem potuisse perducere.

⁹⁵⁾ Cfr. supra, p. 126.

⁹⁶⁾ Cfr. supra, p. 37, n. 79.

Entre les actes dudit Chapitre Général de l'an 1630 qui regarde les particuliers et sont en papiers volants suivent ceux cy.

Die vigesima octava mensis Aprilis 1630 fratres Petrus Thienville⁹⁷⁾ et Simon Raguetius⁹⁸⁾ Capitulo Generali Ordinis Praemonstratensis sedenti in aula Capitulari sese praesentarunt tamquam procuratores ut asserebant Communitatis antiqui rigoris⁹⁹⁾, et rogati, certum procuratorium Capitulo exhibuerunt; cuius tenorem, ubi Capitulum examinavit, dissimulare non potuit quin declararet sicut per praesentes declarat sibi displicere illas novitates et singularem titulum quo se dicto Procuratorio Petrus Desbans nuncupat Vicarium Congregationis strictioris observantiae Ordinis Praemonstratensis inconstanti nominatione, cum alias diceretur Congregatio Sanctae Mariae Maioris¹⁰⁰⁾, postmodum communitas antiqui rigoris, a quibusdam Congregatio Sancti Norberti, et novissime appelletur Congregatio strictioris observantiae Ordinis Praemonstratensis, emendicato ab aliis vocabulo. Contenta vero in praesenti Procuratorio silentio praeteriens tamquam Romae controvertenda ubi pendens indecisa nec ulla ratione ea approbans Capitulum, visis subscriptionibus personarum ex diversis Circariis eidem subscriptarum, dicit repugnare id antiquis et recentioribus Ordinis Constitutionibus; adeoque semper prohibitum fuisse convocare coetus seu Capitula Provincialia ex personis residentibus in monasteriis diversarum Circiarum. Declarat insuper fratrem Adrianum le Roy, qui dignoscitur professus canonicus monasterii de Ardena, non (654) potuisse subscribere se pro procuratorio monasterii Siliacensis¹⁰¹⁾, nec ad id legitime translatus. Quapropter mandavit et mandat Capitulum omnibus Visitoribus suis ut autores huiusmodi novitatum ac complices, iuxta Ordinis Statuta debite corrigant, et procuratoribus suis ut contra eas omni iuris via sese, ubi opus fuerit, opponant. Actum die, anno et loco supradictis.

Sic signatum; f. P. Gossetius, abbas Praemonstratensis; f. Ioannes, humilis abbas Sancti Martini Laudunensis; f. Ioannes, abbas Parcensis; f. Ioannes, abbas Ninivensis; f. I. Chrisostomus, abbas Minoraugiensis;

⁹⁷⁾ Petrus Thienville (†1663) fuit per plures annos unus de praecipuis religiosus Praemonstratensibus, pertinentibus ad sic dictam Congregationem antiqui rigoris. Cfr. supra in Actis huius Capituli, p. 150.

⁹⁸⁾ Cfr. supra p. 148.

⁹⁹⁾ Pro historia huius «Reformationis»: cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III. pp. 118-129.

¹⁰⁰⁾ Hoc nomine designatur abbatia Mussipontana (Pont-à-Mousson).

¹⁰¹⁾ Abbatia Siliacensis sita erat in dioecesi Sagiensi = Séez.

f. Nicolaus, abbas Sancti Foillani; f. Fidelis, abbas Sancti Pauli; f. Andreas, S. Th. Dr., abbas Wilthinensis; f. Norbertus, abbas Staingadensis; f. Ioannes, abbas Wesaliensis; f. Laurentius, praepositus Omnium Sanctorum; f. Adrianus Gossetius, S. Th. Dr., prior Praemonstratensis.

Mandatum procuratorium Communitatis antiqui rigoris de quo paulo supra. In nomine Domini. Per hoc praesens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno Domini 1630, Indictione 13a, die vero 18 mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris Domini D. Urbani, divina providentia, Papae VIII, anno septimo, coram publico apostolica autoritate Notario testibusque infrascriptis, strictioris observantiae Ordinis Praemonstratensis et monasterii Sancti Pauli Viridunensis Prior, ac Venerabiles Domini Abbates, Superiores et Procuratores eiusdem Congregationis pro se et eisdem suis Conventibus dixerunt et declararunt et solemniter protestati sunt, se in praedicto monasterio Sancti Pauli Viridunensis coetum ob duplicem causam instituisse et cum litteris seu mandatis procuratoriis convenisse. In primis ut ad Capitulum proxime futurum duos ex suis designandos deligerent seque illi subditos esse, et in subiectione illa velle perseverare patefacerent, prout in postremo Generali Capitulo sese subiecerunt¹⁰²⁾ et per praesens instrumentum praefatis Rev. DD. Vicario et Abbati nec non Superioribus et Procuratoribus una cum dicto publico Notario subsignante sese iterum subiciunt. Deinde ut exprobrationem coram Magnatibus sibi factam, quod ab Abbate Praemonstratensi caput assumere, praetextu verborum Bullae erectionis dictae Congregationis, cuius Caput primodictum monasterium esse deberet¹⁰³⁾, intendant, notamque sibi inde iniustam protestationem publicis diluerent et delerent. Atque in hunc effectum, supradicti Rev. DD. Vicarius et Abbas¹⁰⁴⁾ aliique Superiores et Procuratores... (sic!). (Nota editoris: textus huius documenti ita est exscriptus ut legi practice non amplius possibile nobis videatur). Sufficiat paucis indicare contentum huius declarationis. Exponunt sodales communitatis antiqui rigoris se nullatenus laedere velle auctoritatem Domini Praemonstratensis in Ordinem universum;

¹⁰²⁾ Cfr. supra, p. 75.

¹⁰³⁾ Abbatia S. Pauli Viridunensis.

¹⁰⁴⁾ Annis 1594-1633, Ioannes de Pellevé abbas erat S. Pauli Viridunensis. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 114.

seque in omnibus et singulis agere et procedere velle iuxta Bullas suae Communitati a Summis Pontificibus sibi concessas. Redactioni huius Declarationis adstiterunt Desiderius Baugnon, canonicus ecclesiae cathedralis Virdunensis et Claudius Chanot, canonicus cantor ecclesiae collegialis B. Mariae Magdalenae Virdunensis. Qui etiam subsignarunt).

Sic signatum: f. P. Desbans, Vicarius supradictus¹⁰⁵), f. Servatius de Lairuelz¹⁰⁶); f. Hugo Bolen, prior Sanctae Mariae maioris et procurator; f. Petrus Thienville, Salinae Vallis prior, et procurator¹⁰⁶); f. S. Morel, prior Stagnensis et Conventus procurator; f. S. Collignon, prior ... et Conventus procurator; f. S. Raguetius, supprior Bellae Vallis et Conventuum Bellae Vallis et Longovadi procurator¹⁰⁷); f. Guilielmus Denys, de Ardena supprior et Conventus procurator; f. A. le Roy, Conventus de Silliaco procurator; D. Baugnon, testis qui supra. Et ego, Claudius Chanot (?), iur. Licentiatus, publicus apostolica autoritate notarius. De praemissis rogatus publicum instrumentum manu aliena scriptum subscripsi, rogatus et requisitus.

Marginal. Moulin. Premonstré.

(Sequitur in ms. Laon 538, pp. 656-658), expositio proluxa de quaestione mota relate ad monasterium Praemonstratense. Molendinum istud, de quo in praesenti, situm erat in Marginal «appelé le moulin du Bas». Expositio haec, Capitulo Generali submissa, hac ratione finem habet: «Sur la presente requeste Icelle veüë, ensemble le contract et pieces y mentionnées, ouys le Reverendissime Abbé, les Religieux et le Convent de Premonstré apres en avoir eu communication, qui sont demeurés d'accord des faits enoncés en ladite Requeste, ont déclaré ne vouloir accepter l'offre faite par ledit Baron de Susanne, ains que pour le bien et utilité de ladite Abbaye, ils consideroient et requeroient ledit Contract est ratifié, omologué et confirmé. Tout considéré, le Chapitre General a omologué ledit contract selon la forme et teneur comme util et avantageux, ladite Abbaye de Prémonstré pour iceluy estre inviolablement gardé et entretenu, se faisant ledit moulin du Bas incommutablement possédé par ledit Baron, ses héritiers ou ayans cause, sans que ores ny a l'advenir il en puisse estre depossédé par lesdits de Premonstré; a laquelle fin il y a interposé et interpose son decret et autorité. Faict au Chapitre General. Ainsy signé: f. P. Gosset, abbé de Premonstré ... etc.

¹⁰⁵) Cfr. supra, p. 34, n. 32.

¹⁰⁶) Cfr. n. 97.

¹⁰⁷) Cfr. supra, p. 35.

Communicatio Precum.

Communicationis precum pro Invictissimo Imperatore Ferdinando concessae fiant litterae in debita forma. Signatum : Nicolaus, humilis Sancti Martini abbas¹⁰⁸⁾. Et infra : Invictissimo Ferdinando semper Augusto Hungariae ac *Bohemiae Regi* serenissimo, domus Austriacae duci, etc. (659). Universis ad quos praesentes pervenerunt Abbates et Difinitores Capituli Generalis canonici Praemonstratensis Ordinis Salutem. Notum facimus sequentes articulos eodem contextu, forma et tenore verborum quibus infra referuntur a Nobis pro Capitulo huiusmodi celebrando in Praemonstratensi totius Ordinis Archicoenobio anno Domini 1630, mensis vero Aprilis 28 et aliis sequentibus inde diebus legitime congregatis sedentibus et illud ac totum praedictum repraesentantibus conditis fuisse et capitulariter subsignatos in minutis.

Hodierna die secunda mensis Maii anni Domini Incarnationis 1630 post meridiem coram Capitulo Generalis Ordinis Praemonstratensis in aula capitulari Praemonstrati sedente, evocatus fuit ac comparuit frater Simon Raguetius¹¹⁰⁾, Canonicus presbyter monasterii Sanctae Mariae Mussipontanae eiusdem Ordinis, qui iuramento de dicenda veritate super sequentibus articulis.

Interrogatus an non ipse et frater Petrus Desbans¹¹¹⁾, eiusdem monasterii canonicus et presbyter et coadiutor, tamquam se gerens pro Vicario in praetensa Communitate antiqui rigoris, cui Raguetius ipse pro adiuncto aderat, exercuerint plures actus iurisdictionis in monasteriis de Ardena et Bellae Stellae praedicti Ordinis in Circaria Normanniae.

Respondit se petere communicationem articulorum super quibus venit interrogandus, et tempus ad respondendum eisdem iussus respondere ex tempore et sine dilatione quandoquidem de factis propriis aut alienis quibus a consilio interfuit sit interrogandus. Dixit et respondit se visitasse cum praedicto Desbans praefatum monasterium de Ardena, cum illud fuisset unitum Communitati antiqui rigoris per Capitulum provinciale Communitatis et declarat ab Illustrissimis Cardinalibus de Rochefoucault et de Berulle rite fuisse unitum. Quoad Bullam autem Stellam et Silliacum ipsos eadem monasteria visitasse sicut et Ardenam postquam etiam fuissent inita.

¹⁰⁸⁾ N. le Saige.

¹⁰⁹⁾ I. Roberti.

¹¹⁰⁾ Cfr. supra, p. 35.

¹¹¹⁾ Cfr. supra, p. 37.

Interrogatus a quo, qua autoritate et quo tempore fuerunt unita duo scilicet ultima dicta monasteria de Bella Stella et de Silliacō?

Respondit unita per ipsum Vicarium autoritate Pontificia et Reverendissimi Domini Praemonstratensis; idque circa mensem Ianuarium novissime praeteritum et iuxta permissionem Regiam.

Interrogatus an dictam incorporationem fecerint ante insinuatū sibi mandatum de manutenendo, et inhibitorium de nihil innovando et attentando?

Respondit non fuisse sibi significatum nisi solum inhibitorium et antequam id factum fuisset, mandatum de manutenendo datum in favorem Communitatis, pro ipsius parte fuisse significatum fratri Marco Sarrazin et aliis duobus Ordinis Canonici curatis in Circaria Normanniae; imo etiam dictorum monasteriorum (660) uniones factas fuisse ante significationem praedictam inhibitorii pro parte Capituli Generalis a dicto Sarrazin executum.

Interrogatus an incorporaverint integros Conventus monasteriorum de Bella Stella et de Silliacō?

Respondit alios pro se suscepisse Communitatem, alios consensisse ut a suis Confratribus susciperentur; idque in Sillianensi monasterio. In Bella autem Stella omnes suscepisse pro se dictam Communitatem, uno solo excepto, qui tamen ipse consensit ut alii susciperent, et petiit sibi dari spatium temporis usque ad festum Sancti Ioannis Baptistae; quatenus ante probaret vires suas, an nimirum sufficerent ad suscipiendum pro se Communitatem saepedictam.

Interrogatus an qui susceperunt voluntarie susceperunt, et non allecti promissis et compulsi minis et persuasionibus?

Respondit omnes voluntarie suscepisse, neque sese promissa nec minas adhibuisse.

Interrogatus an non fuerint promissae pensiones quibusdam?

Respondit iis qui pro se non susceperunt fuisse provisum de victu et amictu necessariis.

Interrogatus an non fuerint aliqui incarcerati et durius tractati quod nollent aut differrent consentire in Communitatem praedictam?

Respondit nihil tale esse factum.

Interrogatus an in illis monasteriis omnes fuerint vocati?

Respondit parochos non fuisse vocatos nec esse habitam rationem nisi eorum qui in Conventu habitabant.

Interrogatus an proposita fuerit dicta Communitas omnibus capitulariter congregatis, an non autem singulis divisim et aliis post alios?

Respondit esse propositum omnibus et singulis simul in Capitulo congregatis.

Interrogatus an non inierint contractus cum quibusdam qui Communitatem suscipere nollent aut differrent?

Respondit esse initam conventionem inter Communitatem et praedicta monasteria.

Interrogatus an non pacti sint pensiones, beneficia, et laureas doctorales nonnullis Canonicis dictorum monasteriorum ad hoc ut ipsi consentirent introduci Communitatem et cederent locis suis in favorem eorum qui dictae Communitati subessent?

Respondit quod non.

Interrogatus an non permiserint quibusdam (cum quibus antea pactum erat de pensione, et nolebant cedere nisi obtenta facultate eundi quovellent) ut de facto irent quocumque ipsis videretur?

Respondit nulli permissum fuisse ut iret quocumque vellet.

Interrogatus an omnibus illis qui non consenserunt sit assignatus determinatus locus habitandi?

Respondit quod fuerit assignatus.

(661) Interrogatus an non admiserint ad professionem aliquos in monasteriis praedictis non probatos?

Respondit quod in monasterio Ardenensi quinque novitii admiserint ad professionem non ante per tres circiter annos ibidem probatos.

Interrogatus an non etiam alibi receperint aliquos tam ad habitum, quam ad professionem?

Respondit quod in monasterio Ardenensi aliquos admiserint, alibi autem nullum.

Interrogatus an non admiserint Conversum ad professionem in monasterio Silliacensi supradicto?

Respondit quod receperint ad renovationem professionis tantum, sicut et alios qui pro se Communitatem praedictam susceperunt, iuxta formam contentam in Bulla Gregorii XV.

Interrogatus an Conversus ante memoratus fecerit professionem gallicis verbis an latinis?

Respondit fecisse Gallicis verbis renovationem tantum suae professionis.

Interrogatus an non haberentur in illa formula professionis haec gallica verba: Reverendissime Pere General, et ipse respondens non deleverit, iussu dicti Desbans vocabulum: Pere?

Respondit se non recordari, et si quidem id factum sit, mala intentione factum non fuisse.

Interrogatus an non in Bella Stella transtulerunt Conversum a statu laicali ad clericalem, ea conditione ut admitteret Communitatem praedictam?

Respondit se non recordari.

Interrogatus an habuerint licentiam Reverendissimi Domini Praemonstratensis ad illam translationem faciendam?

Respondit se non scivisse licentiam huiusmodi esse requisitam, et si scivisset, se fuisse requisitum.

Perlectis praefati Raguetii interrogatorii suprascriptis, eiusque ad ea responsionibus, iisdem ipse manu propria subscripsit tamquam veritatem continentibus, idque factum coram Capitulo Generali die et anno et loco antedictis.

Lectio facta tam interrogationum quam responsionum, requisitus per Capituli Secretarium dictus Raguetius ut subscriberet, recusavit; a Reverendisimo et Patribus capitulantibus monitus semel, deinde iussus semel, iterum ac pluries ut vel in testimonium tantum veritatis suorum responsorium signaret, non paruit nec signavit longo spatio exspectatus ut ad se rediret ut tandem subscriberet si quae dixisset vera esse agnosceret, pertinaciter obstitit et monitis et praeceptis quibuscumque. Quod Capitulum patienter ferens ac volens ei tempus ad resipiscendum et sensus suos revocandos relinquere, ipsum ad sequentem diem remisit.

Die vero Veneris tertia mensis Maii anni currentis 1630 coram Capitulo Generali antemeridiana sessione; in capitulari aula iterum evocatus Simon Raguetius, qui supra, et comparens monitus fuit per Reverendissimum Dominum et Patres Capitulantes ut sublata pernicie (662) qua praecedenti die usus est, signaret sua responsa, si vera esse agnosceret, finaliter subscripsit manu sua propria prout sequitur: Ego infrascriptus subscripsi in fidem et testimonium veritatis mearum responsionum tantum, et sine praeiudicio eius quod Communitas antiqui rigoris dicitur praetensa. Item, quod fratres Petrus Desbans et Simon Raguetius dicuntur presbyteri canonici Sanctae Mariae Maioris Mussipontanae. In fidem etiam quod numquam absolute recusaveram subsignare supradicta mea responsa quinque paginis fere immediate hanc praecedentibus contenta, protestans de nullitate omnium si quae fiant repugnantibus iuribus dictae Communitatis antiqui rigoris in Bullis Pauli V et Gregorii XV, mandando de inhibitione in favorem dictae

Communitatis impetratis contentis. Acta et subscripta die, mense et anno quibus supra. Sic signatum: f. Simon Raguettius.

Oblata Capitulo per ipsius Secretarium forma signaturae sub qua praedictus Raguettius subscripsit. Idem Capitulum permisit ut ea permaneat quatenus inde fides habeatur responsorum eiusdem Raguettii nihilominus dissimulare non potest quod ipse declaret se non absolute recusasse subscribere, quandoquidem contrarium Patribus capitulantibus certo constet et verissima esse propria scientia recognoscant quae suprascripta sunt, quibus et proinde subscripserunt anno, die et loco praefatis. In cuius rei testimonium et robur praesentes per Secretarium nostrum subscribi, subsignari et sigilli nostri capitularis fecimus auctoritate communiri. Transcriptum istud concordat cum originali, quod testor. Sic signatum: f. Gerardus, cum parafo, secretarius capitularis Ordinis Praemonstratensis¹¹²). (nota scribae ms.: du Crocq: Je ne scay ou est l'original)

L'abbaye de Premonstré.

Supplie humblement Claude Le Febure, advocat au Parlement de Paris et au Conseil du Roy. Disant qu'il en contracté avec Religieuse personne frere Adrian d'Aumale¹¹³), bachelier en Théologie, Prieur du College de Premonstré, fondé en la ville de Paris, rue de Hautefeuille, le 18 avril 1626, le tout ensemble soubz le bon plaisir de l'Illustrissime et Reverendissime Pere Messire Pierre Gosset, Abbé general de l'ordre de Premonstré; et par ledit contrat le suppliant s'est chargé de faire edifier, bastir et construire a ses despens une maison du fond en comble de bons materiaux sur une place dependante dudit College, laquelle a cense dudit batiment sera a l'advenir de tres grand profit audit Prieur, au lieu que cydevant elle luy estoit inutile et vague, a cause que personne ne s'est rencontré qui eust voulu traiter a des conditions si onereuses pour les grands frais qu'il a convenu faire pour la petitesse du lieu qui n'est que de la (663) largeur de dix pieds du costé du jardin dudit College, et de quinze pieds du costé du tour d'icelle Église dans dixhuicts mois, apres que ledit d'Aumale luy auroit fourny ratification dudit sieur Abbé General, et en oultre de payer audit d'Aumale a fourny la somme de dix, par chacun an. Suivant le quel contract ledit sieur d'Aumale a fourny audit suppliant a fait faire ledit édifice en bastiments, le quel luy revient a plus de deux

¹¹²) D. Gerard.

¹¹³) Cfr. supra, p. 94.

milles livres et neantmoins il est dit par ledit contract qu'il louyra seulement de la dicte maison sa vie durant, sans en pouvoir disposer en aucune maniere que ce soit, ce qui luy est de grande consequence, mesme se ruine, ayant pour faire ledit bastiment non seulement employé le peu de moyens que Dieu luy avoit donné, mais celuy de ses amis, desquels il a esté contrainct d'emprunter douze a treize cents livres pour aider à faire ledit bastiment de sorte qu'il ne scauroit lui rembourser s'il n'a la faculté de pouvoir ceder la iouyssance de ladite maison pour vingt années apres on decez, lequel est autant infaillible comme son heure quelquefois prompte et incertaine au moyen de quoy ses creanciers demeuroient de leur due, ce qui tourneroit a son deshonneur et de sa conscience. Et ce qui importe encore de plus Suppliant ladite maison, en ce cas il seroit encore de plus audit Suppliant est que si ladite maison, en ce cas il seroit contrainct de faire une muraille neufve et forte pour l'appuyer, et rompre ses planchers en montées et telle sorte que la plus grande partie de ses solines ne luy seroient inutiles, ce qui luy reviendra encore a plus de mille livres auxquelles il ne pourroit subvenir sans le secours de ses amis, lesquels ne se rendroient si faciles s'il ne luy estoit pourvue par vous de remede necessaire. Ce consideré, Messieurs, Il vous plaise omologuer, ratifier et approuver ledit contract cy dessus mentionné entre ledit sieur d'Aumale et le Suppliant de pouvoir ceder et transporter la iouyssance de ladite maison pour trente années, icelles la somme de dix livres mortés par ledit contract; et en cas que ladite Église vint a estre demolie, ordonner qu'il sera delivré audit Suppliant quelques pieces de bois pour luy servir solines pour mettre au lieu de celles qui demeureront inutiles audit bastiment, a cause de ladite demolition. Et le suppliant continuera ses prieres pour vostre prosperité et santé. Signé: le Febure.

Sur la presente Requete icelle venue, ensemble le contract y mentionné (664) du huictième Avril six cents vint cinq. Tout consideré, le Chapitre General a omologué et autorisé, omolugue et autorise et confirme ledit contract; veult et entend qu'iceluy sorte son plein de entier effect, a laquelle il y a interposé son decret et autorité. Et de grace speciale voulant farorablement traiter le Suppliant, luy permet et octroye de ceder et transporter la iouyssance de ladite maison pour douze ans dix livres tournois au profit du College de L'Ordre par chacun an. Faict en Chapitre General Premonstré, le troisième may 1630. Signé : f. P. Gosset, abbé de Premonstré, General de L'Ordre. f. Nicolas, humble abbé de St. Martin; f. Jean, abbé de Floreffe; f. Matthias, abbé de Vicoigne; f. Jean, abbé de Ninove; f. A. de Biez, abbé de St. Paul; f.

Norbertus, abbas Staingadendis; f. le Brun, abbé de Corneux; f. Laurentius, praepositus Omnium Sanctorum; f. Andreas, S. Th. Dr., abbas Wilthinens; f. Adrien Gosset, Dr. en Théologie, prieur a Premonstré¹¹⁴).

Aux Reverendissimes peres Abbés de l'Ordre de Premonstré, faisans le Chapitre General a Premonstré.

Vous remontrant tres humblement les Religieux, Prieur et Convent de l'abbaye de Nostre Dame de Cuissy depuis quatre ans et demy ou environ Jacques Charpentier et Claude Bengaustre auroient esté recues en ladite abbaye, scavoir ledit Chapentier depuis quatre ans et demy, et ledit Claude Bengaustre depuis un an et demi, pour y faire leur année de probation, et ensuite faire leur profession; que neantmoins ledit Charpentier, auroit atteint l'age de dix huit ans pour estre admis a ladite profession suivant les Statuts, et aussy auroit donne aucun indice et bon temoignage de son zele a la Religion, au contraire auroit commis plusieurs ecces et mauvais desportement, comme aussy ledit Bengaustre et que le temps de recevoir la profession estant proche, ne peuvent y estre admis par les Suppliants qu'ou préalable ils ne soient rendus plus capables et donné temoinage plus suffisant de leur zele, piété, dévotion et religion, et qu'ils n'ayant esté plus particulièrement instruit en l'observance et pratique de la Reigle et Statuts de l'Ordre.

Ce considéré, Messieurs, il vous plaira ordonner que lesdits Jacque et Claude seront envoies par le Rev. Père Abbé dudit Cuissy¹¹⁵) en un autre monastere de l'Ordre bien reiglé pour y faire un an de probation ou plus, si besoin est, pour vivre en la pratique des Statuts de l'Ordre affin qu'ayant connu de quel esprit ils sont portés en la Religion, ils soient admis en ladite profession, ou renvoyés. Ainsy faisant, vous ferez justice et obligerez lesdits Religieux à prier Dieu pour vostre prosperité et santé. f. de La Chieze, comme ayant charge de tous les autres.

Vue la presente requeste, le Chapitre a ordonné que les novices y denommés (665) seront envoyés en l'abbaye de St. Yved de Braine, pour un an, et y vivre soubz la conduite et direction du pere maistre de ladite Abbaye, pour sur le rapport d'iceluy et un Superieur de la maison de leur bonne conversation estre admis a la profession, ou estre reiettés si leurs comportements ne sont convenables a la Religion, aux despens de qui il

¹¹⁴) A. Gosset erat filius fratris abbatis generalis, Gosset.

¹¹⁵) M. de Castelnau.

appartiendra. Faict ce dezième May 1630. f. P. Gosset, abbé de Premonstré. f. Nicolas, abbé de St. Martin; f. Jean, abbé de Florefte; f. Matthias, abbé de Vicoigne; f. R. de Biez, abbé de St. Paul; f. Jean, abbé de Ninove; f. Hier. le Brun, abbé de Corneux; f. Andreas, s. Th. D., abbas Wilthineneis; f. Norbertus, abbas Staingadensis; f. Laurentius, praepositus Omnium Sanctorum; f. Adrianus Gossetius, S. Th. D. et prior Praemonstratensis.

Aux Reverendissime Abbés de Premonstré faisant leur Chapitre General a Premonstré.

Vous remonstrent treshumblement les Religieux et Couvent du monastere de nostre Dame de Cuissy qu'ils auroient cinq hommées de vigne ou environ, sises au terroir d'Ecully, acquises et acceptées par deffunct frere Gratien Flament, Religieux profez de ladite maison, curé en son vivant dudit lieu, decedé depuis neuf mois environ, lesquelles vignes pour avoir esté peu soigneusement cultivées et labourées sont a present du tout steriles et de peu de rapport et demeurées en frische; et pour n'avoir que ce tout soit venu d'héritage audit lieu et terroir, sont plus onereuses qu'inutiles et profitables en ladite maison. Ce consideré, Messieurs, il vous plaira de permettre auxdits Religieux, Abbé et Couvent de vendre lesdites vignes pour le bien et utilité de la maison, et que l'argent qui proviendra de la vente, soit employé au profit et commodité ou ornements de l'Église de ladite maison, ainsy que la mesure de vos prudences, advisements trouvera a propos. Ainsy faisant vous les obligerez a prier Dieu pour votre prosperité et santé. Signé: Ann., Michel et Jehan, abbé de Cuissy¹¹⁵). f. R. de La cheze.

Sur la presente requeste, le Chapitre General a commis et commet venerable frere Marc de Queustre, prieur claustral de St. Yved de Braine pour informer de l'utilité et commodité de la vente requise par ladite requeste, et icelle permettre et informer au nom dudit Cuissy s'il la trouve utile a ladite Requeste, et donner par luy du remploy des deniers provenants de ladite vente pour un autre fond plus utile, ou pour des ornements de l'Église de ladite Abbaye. Fait en Chapitre General a Premontré, ce presens iour de du mois de May l'an de grace 1630. Signé: f. P. Gosset, abbe de Premonstré, General de l'Ordre; f. Nicolas, humble abbé de St. Martin. (Sequuntur subscriptiones consuetae Diffinitorum huius Capituli Generalis)¹¹⁶).

¹¹⁶) Cfr. supra, p. 167.

(666) A Messieurs les Reverends Peres Abbez, Prélats, de l'Ordre de Premonstré, tenant le Chapitre General dudit Ordre au monastere de Premonstré.

Supplie et remonstre humblement frere Philippe Morel, prestre et chanoyne regulier de l'Ordre de Premonstré, et abbé designé de St. Nicolas de Clairefontaine (141), tant en son nom que comme soy faisant et portant fort de Rev. Pere en Dieu frere Jean d'Origny, abbé dudit monastere¹¹⁷) et des Religieux Prieur et Couvent dudit lieu. Que pour acquitter de descharger ladite Abbaye de plusieurs grandes debtes, auxquelles elle estoient estrangeres, mesme pour estiendre et rembourser cent cinquante livres de rente du sort principal de dix huict cents livres qui estoient deviés a maistre Charles le Carlier, advocat au siège presidial de Laon, ils auroient esté contractés d'aliener un certain profit a leur maison, tant pour les droits, usages et pasturages que lesdits habitants usurpoient dans iceluy bois, que pour estre assis en lieu donné agreables et sur la liziere du pays Haynault confinant a la France; de laquelle vente lesdits supplians se seroient depuis despartis pour avoir esté icelle resoluë a faulte de l'accomplir par lesdits habitants, et pour faire la condition meilleure de leur Abbaye, selon le conseil et decret du Reverendissime General dudit Ordre, porté par les lettres du 8e iour de Juillet 1622, et suivant la teneur d'icelle auroient les supplians fait autre vendition, dudit bois au profit de Jean le Musnier de la Lobbe maistre des forges demeurant à La Lobette, a la charge entre autres de rembourser la ditte rente de cent cinquante livres audit le Carlier, ce qui auroit esté effectué par le contract passé par devant Noé, notaire Royal a Hirson et tesmoins, le 8 aoust 1622, et le prix d'icelle converty en l'extinction de la rente deuë audit le Carlier par contract du 20 decembre 1628. Signé: Marteau et Monsignat, notaires royaux a Laon, ledit contract homologué et verifié par lettres dudit Reverendissime General dudit 22 decembre 1628. Et par ce qu'il appert de tous les titres de decrets susdits expédiés en forme probante et authentique et qu'il importe tant aux Supplians qu'audit Musnier de faire recognoistre a l'advenir en tous lieux qu'il ne s'est rien passé en ce que dessus qui n'ayt tourné a l'utilité evidente de ladite Abbaye et dudit Ordre. Ce considéré, Messieurs, plaira faire lire en votre Chapitre les tiltres, contracts, et decrets susdits, ce fait, proceder a l'omologation et confirmation de ladite

¹¹⁷) I. de quo hic fit sermo erat abbas Ioannes d'Origny, abbas Clari Fontis = Clairefontaine (in dioecesi, olim Laudunensi, nunc Suessionensi), annis 1623-1629. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 372.

vente, de l'employ des deniers convertis a l'extinction de la rente dudit Carlier et des decrets dudit Seigneur Reverendissime selon leur forme et teneur et en faire expedier lettres necessaires auxdits Suppliants pour leur servir a ce que de raison. Signé: f. Morel.

Sur la presente Requeste icelle veuë, ensemble les lettres portant rescission (667) du bail fait du bois de St. Hubert aux habitants d'Anor par les Religieux Abbé et Couvent de Clairefontaine permission à eux d'en faire vente pour le prix de somme de dix sept cents livres et en dessus, emmenées du Reverendissime Abbé de Premonstré, Chef et General de l'Ordre le 8 juillet 1622, contract de vente dudit bois passé ensuite et par vertu desdites lettres par devant Jacques Jean Noël, notaire Royal resident à Hirson le 9 Aout 1622 et honorable Jean le Musnier dit de la Lobbe, maistre des forges demeurant à la Lobette, passé par devant Marteau et Monsignat, notaires royaux audit acquereur de ladite somme et 1800 ff comte deuement payées par ledit Musnier à l'extinction de la rente dudit sr. Carlier, lesdites lettres en datte du 22 decembre 1628. Et ouy le rapport du Commissaire sur ce deputé, tout consideré, le Chapitre General a omologué, confirmé et ratifié, omologue, confirme et ratifie par ces présentes lesdites lettres de rescission et permission de vente dudit bois, et employ des deniers en provenants, decret que de toute sorte sorte son effect, et soit inviolablement tenu, gardé et executé selon la forme et teneur ; a laquelle fin il a interposé et interpose son décret et autorité. Faict en Chapitre General tenu a Premonstré, le deuzième iour du mois de May de l'an de grace mil six cents trente. En foy de quoy sont les presentes signées, et a esté ordonné qu'à l'extract d'icelles soit mis et apposé le scel dudit Chapitre General. Extraict signé par le secrétaire dudit Chapitre. Ainsy signé : f. P. Gosset, abbé de Premonstré, General de l'Ordre. Nicolaus, humble abbé de St. Martin... (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum Capituli huius Generalis).

A Monsieur le Reverendissime Pere General et aux RR. Abbés tenants le Chapitre General a Premonstré.

Supplient humblement les Religieux Prieur et Couvent de Sainst Berthuald de Chaumont¹¹⁸), disants qu'au Chapitre General de l'an 1627 ils auroient présenté présente Requeste aux Rev. Peres dudit Chapitre affin d'ordonner le tiers de tous les biens et revenus de ladite

¹¹⁸) *Abbatia Calvimontis* = Chaumont sita erat in dioecesi Remensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, pp. 367-370.

Abbaye frais et quitte de toutes charges. Ce qui leur seroit aussy ordonné (668) par les peres visiteurs dudit Chaumont en dernieres visites de laditte Abbaye, de quoy neantmoins lesdits Suppliants desireroient avoir un iteratif decret de Vous, pour en servir ainsy que de raison attendu qu'il y a procez indecis en la Cour sur ce entre eux et ledit Sieur Abbé commendataire¹¹⁹). Ce considéré, Messieurs, il vous plaise ordonner que tous les biens et revenus estans et dependans de ladite Abbaye de Chaumont seront partagés en trois parts, et portions egalles par ledit Abbé et Religieux, et que lesdits Suppliants en auront un tiers en fond et effect pour leur vivre et vestemens. Et ce faisants, ferez justice, et seront obligés de prier Dieu pour vous. Signé: f. Buquet. f. Jean Balliet, f. R. Bosseral; f. Ponce Baudillat.

Le Chapitre General a approuvé et approuve les poursuites qui ont cy devant esté faictes et se fairont cy apres par les Suppliants par devant Messeigneurs de la Cour du Parlement de Paris; Entre le sieur Abbé commendataire dudit Chaumont pour raison du tiers du revenu de ladite Abbaye exempt de toutes charges, le tout suivant et conformément a la permission donné auxdits Suppliants au dernier Chapitre General sans l'expresse permission et adveu dudit Reverendissime General fait audit Chapitre General tenant audit Premonstré et le trentième et dernier iour d'Avril 1630. Signé: f. P. Gosset, abbas Praemonstratensis et Generalis Ordinis. f. Nicolas, humble abbé de St. Martin (sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis).

Supplie humblement f. Paul Lermite cy devant Prieur de St. Jean de Falaise¹²⁰), disant que par les decrets et ordonnances du Chapitre Provincial tenu en Normandie, il est defendu a tous Religieux de l'Ordre de traiter leurs differends devant les Juges seculiers que preablement ils n'ayent fait election de deux arbitres pour terminer leurdits differends pour eviter un scandal qui naist de voir plaider les Religieux les uns contre les autres. Neantmoins depuis peu frere Thomas du Pont n'auroit delaisse¹²¹), sans avoir esgard auxdites ordonnances ou au mespris

¹¹⁹) *Abbatia Calvi Montis erat tunc sub dominio abbatis commendatarii*, qui, annis 1615-1638 écrit Stephanus de Galinet. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 370.

¹²⁰) *Abbatia Falesiae = Falaise*, sita erat in dioecesi Baiocensi = Bayeux. Erat sub dominio abbatis commendatarii, qui, annis 1624-1649, erat Renatus Marescot. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 43.

¹²¹) *Abbatia Bellae Stellae = Belle-Etoile*, sita erat in dioecesi, olim Baiocensi nunc Sagiensi = Séez. Erat tunc sub dominio abbatis commendatarii; qui, annis 1629-1647, erat Iacobus Gaubard, Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 38.

d'icelles de donner assignation audit Suppliant par devant les Juges seculiers.

A ces causes les defenses faites au Chapitre General le dixième may 1630. Signé: f. N. Le Saige, abbé de St. Martin, f. de Biez, abbé de St. Paul.

Au Reverendissime General et RR. PP. Abbés tenants le Chapitre General a Prémonstré.

Supplient humblement frere Bazyre, Religieux profez de (669) Belleestaille¹²²), et Prieur Curé de la Chapelle Bayvel et frere Marc Sarrazin, Religieux profez d'Ardaïne¹²³) et Prieur Curé de Mesnil prez Briouze, et frere David Thorel, Religieux profez de Bellozanne¹²⁴), Prieur Curé en Bremontrier en leurs noms et comme deputés par le Chapitre Provincial de Normandie pour tous les prieurs Curés de l'Ordre dudit Premonstré en la France, de leur octroyer un acte particulier auxdits noms, que le Chapitre XXXIJ des Statuts en tant qu'il s'agit de la revocation des Beneficiers ob culpam vel sine culpa ne pourra nuire auxdits Cures perpetuels de la France. Signé: Basyre; f. Sarrazin; f. Thorel.

Ad petitionem suprascriptam Capitulum Generale remisit et remittit Reverendissimo Domino Praemonstratensi totum huiusmodi negotium, sic de inquisitione habita de iuribus Priorum Curatorum Franciae, plenaria Capituli Generalis autoritate, ordinet desuper quod secundum Deum et Ordinis bonum iudicaverit ordinandum, et interim oratoribus petitionis suae actum concessit totum sedente Capitulo Praemonstrati die tertia mensis Maii anno 1630. Signatum: f. P. Gosset, abbé de Premonstré, General de l'Ordre; f. Nicolas, humilis St. Martini Abbas (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum Capituli Generalis).

(670) A Nosseigneurs et RR. Peres assemblés au Chapitre General.

Supplie humblement frere Jacques Bensel, Religieux prestre en l'Ordre

¹²²) Abbatia Ardenae = Ardenne, sita erat in dioecesi Baiocensi. Annis 1614-1637, habebat abbatem regularem, cui nomen: Gul. Gallodé de Champbrûlé. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 35.

¹²³) Abbatia Bellosannae = Belosanne, sita erat in dioecesi Rothomagensi = Rouen. Erat sub dominio abbatis commendatarii, qui, annis 16626-1667, erat Ioannes Coignard. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 40.

¹²⁴) Abbatia Loci Dei = Lieu-Dieu-en-Jard sita erat in dioecesi, olim Pictaviensi = Poitiers, nunc Lucionensi = Luçon. Erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 25.

de Premonstré, Vous remontrant que depuis deux ans on auroit esté envoyé sous l'autorité de Monseigneur de Premonstré en l'abbaye de Lieu-Dieu, province du Poitou¹²⁵), pour y exercer la charge de Prieur affin d'y remettre et restablir la discipline reguliere. Auquel lieu le suppliant et ceux qui sont allés avec luy auroient receu de grandes violences par les Religieux qui occupoient au precedent ladite maison iusques a avoir attenté a leur personne par empoisonnement et voyes de fait, le tout au preiudice de la gloire de Dieu, bien de la religion, et au scandal de tout le pays. Ce considere, il vous plaise deputer une commission pour visiter la maison et ordonner ce qui sera de raison, et vous ferez iustice. Demande aussy ledit Suppliant qu'il luy soit permis admettre a profession novices qu'il a receu, par ce qu'il n'y a autres Religieux pour exercer les offices appartenants aux seuls profez, le tout apres l'an premier du Novitiat parachevé. Ce faisant, Vous obligerez a continuer ses prieres pour vos prosperités. Signe: f. Bensel.

Le Chapitre a commis et commet frere d'Aumale¹²⁶) aux fins des presentes: et ce pendant a permis au Suppliant de recevoir a profession les susdits novices, non obstant qu'il n'ayent achevé le temps prescrit par les Statuts, pourveu qu'ils ayent les conditions requises par les constitutions de l'Ordre. Faict en ce premier May 1630. Signé: f. P. Gosset, abbé de Premonstré et General de l'Ordre. f. Nicolas, humble abbé de St. Martin; f. Jean, abbé de Floreffe; f. N. de Biez, abbé de St. Paul; f. Jean, abbé de Ninove.

Nosseigneurs et Reverends Peres tenants le Chapitre General a Premonstré. Remonstre humblement a vos Grandeurs frere Roullant, Religieux profez de Nostre Dame de l'Isle Dieu¹²⁷), que depuis trois ans en ca il a esté iniustement demis d'un benefice a luy appartenant par frere Thomas Maresse, Religieux de Premonstré a esté touiours vagabond, attendu que les Religieux de l'Isle Dieu l'ont touiours refusé neantmoins les commandements du Reverendissime General et autres Visiteurs en son absence, ce qui l'a reduit a une grande misere, laquelle l'a contrainct de se presenter au Chapitre pour supplier de le renvoyer en sondit

¹²⁵) Abbatia S. Mariani Altissiodorensis = Auxerre sita erat in dioecesi Senonensi = Sens. Inde ab anno 1540 erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 477.

¹²⁶) Cfr. supra, p. 94.

¹²⁷) Abbatia Insulae Dei = l'Isle-Dieu, sita erat in dioecesi, olim, Rothomagensi, nunc Ebroicensi = Evreux. Erat, inde ab anno 1625 sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 45.

benefice vivre avec ledit Maresse, vue que suivant le Chapitre provincial tenu sous l'autorité de Monseigneur de Premonstré par mons. de St. Martin, Visiteur (671) de la province de Normandie, il a esté dit que les benefices vallants de deux cents sous soient tenus par deux religieux. Et de plus est que ledit benefice est donné pour deux comme il se voit par les chartes, et aussy a cause que ledit Maresse ne reside nullement dans ledit lieu au grand regret et mescontentement des habitants et ensemble de tout le voisinage. Ce sont les causes Nosseigneurs pour lesquelles ledit Suppliant s'est humblement présenté pour estre admis audit benefice suivant les Statuts de l'Ordre et fondation dudit benefice ou bien de luy donner quelque maison en laquelle il puisse vivre suivant sa profession. Ce qui l'obligera continuer ses prieres envers Dieu pour vos prosperités et santés.

Signé: f. Allyne.

Sur la presente Requeste icelle et le Suppliant duement ouy, le Chapitre General a ordonné et ordonne aux Religieux du Couvent de l'Abbaye Nostre Dame de l'Isle Dieu de recevoir en leur Couvent et raisonnablement entretenir des fruits et revenus d'icelle ledit Suppliant, et, en cas de refus, qu'ils seront contraincts par saisie de leur temporel et imploration pour cet effect de la justice Royale pour y servir de Chapellain qu'ils iugeront a propos et de raison, moyennant qu'en ce faisant ils lui fassent competemment pourvoir d'aliments et de vestements sur les fruicts dudit benefice, ou d'ailleurs ainsy qu'ils adviseront bon estre. Fait en Chapitre General tenu a Premonstré le 30 avril 1630. Signé: f. P. Gosset, Abbé de Premonstré; Nicolas, humble abbé de St. Martin. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis).

Pour la cure d'Auxerre.

Pierre Gosset, par la permission divine abbé de Premonstré, Chef et General Reformateur de l'Ordre en dependant, ensemble les Abbés et Definiteurs y faisant et representants le Chapitre General dudit Ordre, a tous qu'il appartiendra, Salut. Veu l'acte de declaration du 18 avril dernier, signé par frere Claude Gaultier, religieux profez prestre de l'église Saint Marien d'Auxerre, par lequel ledit iour et suivants; ledit Gaultier promet soy mettre en la Communauté reguliere et vivre en icelle avec les Religieux, Prieur et Couvent de ladite Abbaye, et apporter tous et vu les revenus de sondit benefice cure au profit de ladite Communauté

pourveu qu'icelle soit bien administrée, et que toutes ses debtes soient acquittées aux despens de ladite Communauté. Item, l'acte du 20 dudit mois signé en bas de frere Philibert Thenemont, Prieur claustral de ladite Abbaye¹²⁸), Sebastien Quattremont le Soupprieur, Nicolas Mandé, tous profez prestres d'icelle et de frere Robert (672) le Madre, religieux profez prestre de l'abbaye de Valsery¹²⁹), receu par lesdits Prieur et Religieux ez droits actifs et passifs pour ladvenir demeurants actuellement en icelle doresnavant en ladite Communauté reguliere conformement a la Reigle de St. Augustin, Statuts et Constitutions de l'Ordre. Acte de refus dudit iour que dessus fait par ledit Gaultier contenant les raisons alleguées par ledit Gaultier faites aux fins de quoy retracter de la susdite premiere declaration. Sommation faite audit Gaultier par ledit Abbé de St. Paul a ce que ledit Gaultier eust a signer ledit Acte ensemble avec les autres Prieur et Religieux touchants l'establissement de ladite Communauté. Response dudit Gaultier audit Rd. Abbé de St. Paul¹³⁰), par ledit Gautier declare qu'il ne peut entrer en ladite Communauté que soubz le bon plaisir de mons. L'Evesque d'Auxerre, et avec le consentement de ses habitants et paroissiens à remonstrances faites par ledit Sr. Abbé de St. Paul audit Gaultier devoit toute soumission et respect audit sr. Evesque, et non pas pour ce qui regarde les vœux de religion et l'accomplissement d'iceux. Procez verbaux et ordonnances faites par ledit Rd. Abbé de St. Paul durant le cours, tant pour l'establissement de ladite Communauté regulière, logement dudit Curé et autres chefs necessaires pour la manutention de la discipline regulière. Ouy sur ce ledit Rd. Abbé de St. Paul¹³¹), et le tout considéré, ledit Gaultier sera admonesté par celuy de nous a ce faire commis, de quoy mettre et vivre dans l'ordonnance de la vie commune et reguliere selon la Reigle de St. Augustin, Statuts, Constitutions et ordonnances de l'Ordre; sinon et a faute d'ouyr par luy un mois apres ladite monition, a luy deument faite, et signifiée, avons declare dez lors, comme a present declarons faites par ledit Rd. Abbé de St. Paul durant le cours de sa visite en ladite Abbaye de St. Marien, avons icelles d'elles qu'elles seront executées de point selon leur forme et teneur, non obstant opposition ou appellation quelconque. Falt et prononcé de

¹²⁸) Cfr. n. 125.

¹²⁹) Abbatia Vallis Serena = Valséry sita erst in dioecesi Suessionensi. Annis 1585-1643, Ludovicus de Lametz erat abbas ibidem. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 539.

¹³⁰) R. de Biez. Cfr. supra, p. 102, n. 9.

¹³¹) R. de Biez.

nostre Chapitre General. N. le Saige, abbé de St. Martin. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum praesentis Capituli Generalis).

(673) A Monseigneur le Reverendissime General de l'Ordre de Premonstré et aux Prelats et Peres assembles au Chapitre General dudit Premonstré.

Expose humblement frere Jerome le Blanc, abbé de l'abbaye Nôtre Dame de Corneux¹³²), que depuis environ quatre ans le Duc de Wittenberg, comte de Montbeliard a mis hors du monastere nostre Dame de Belchamp les Abbés et Religieux dudit Belchamp¹³³) et fait cesser le divin service, a cause de quoy lesdits Abbé et Religieux furent contraints se retirer en l'abbaye de Corneux, comme à leur mère-maison, où ils furent receus et permis finir leur iours, et comme depuis lors non obstant tous frais et despens qu'ils ont fait pour le recouvrement dudit Belchamp, il n'a esté possible audit Abbé de Corneux entrer audit Belchamp pour y faire le divin service, a raison de la diverse Religion qui s'y continue. Et maintenant se représente occasion de traiter avec ledit Prince et Comte de Montbelliard ou avec ses commis, ledit Exposant supplie vos reverendes Paternités l'autorize et donne permission pour faire un accord avec ledit Prince pour le recouvrement dudit Belchamp, ou à defaut de ne pouvoir retirer par le lieu et bien en dependants qu'il soit loisible audit Abbé de Corneux de prendre des biens à l'equivalent ou environ; pour les remplir et remettre au fond de terre comté de Bourgogne ou la foy Catholique est inviolablement observée, et iceux appliquer au profit de ladite Abbaye de Corneux, s'offrant ledit Abbé exposant de faire faire le divin office audit monastere de Corneux selon la portée du revenu qui en proviendra, a l'acquit des fondateurs, et bienfacteurs, et augmenter a ses fins le nombre des Religieux, iusque a ce que ledit Abbé de Corneux¹³⁴) ayant trouvé place et commodité propre pour planter une autre maison et y faire une église de nostre Ordre avec les biens et revenus de ladite Abbaye de Belchamp, et apres y mettre tel nombre de Religieux qu'il conviendra. Signé: f. Hier. le Blanc, abbé de Corneux¹³⁵).

¹³²) H. le Blanc abbas fuit Corneoli = Corneux (in dioecesi Bisontina = Besançon) annis 1628-1639. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 362.

¹³³) Anno 1536 comes de Montbéliard post eius adhaesionem Protestantismo, suppresserat abbatiam Belli Campi = Belchamps (in dioecesi Bisontina = Besançon). Religiosi abbatiae suppressae tunc refugium invenerunt in abbazia Corneoli. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 357.

¹³⁴) H. le Blanc.

¹³⁵) De hac praepositura iam actum est in Capitulo Generali anni 1625. Cfr. supra, p. 102.

2
7 A 246

Soit fait ainsy qu'il est requis, et a cet effect delivré mandement de Procuration speciale au Suppliant avec plein pouvoir et traiter au nom du Chapitre General affin qu'iceluy pourroit faire s'il estoit present. Chargeant la conscience du Suppliant de ce qui sera par luy fait, traité et transigé. Et soit apposé audit mandement de procuration le scel dudit Chapitre. Fait en Chapitre General tenu a Premonstré le cinquième iour de mois de May, l'an de grace mil six cents trente. Signé: f. f. P. Gosset, abbé de Premonstré, General de l'ordre. Nicolas, humble abbé de St. Martin. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli).

(674) Grange de Vic en Gascogne¹³⁶).

Exposito per Circariae Gasconiae deputatum quod matura Patrum Generalis Capituli anno 1625 habita deliberatione, decretum est erectionem grangiae de Vico Fesensaro in praeposituram nullam et irritam fore, nisi illius Grangiarius, Abbatis Casae Dei, totius Circariae Patris¹³⁷), illiusque beneficiarii pleno iure collatoris, consensum obtineret; simulque provisiones a Christianissimo Francorum Rege, quibus declaratum sit erectam Praeposituram ad illius nominationem ratione Concordatorum Summorum Pontificum nullatenus pertinere posse. Quibus conditionibus quandoquidem non est satisfactum, praedictum Abbatem non consentire, imo formaliter, rationibus apposis prosecutioni huiusmodi erectionis sese opponere, iure sibi per Capitulum reservato. Cui etiam additum est aliud instrumentum Procuraе, rationibus iterum apposis, ad effectum similis oppositionis factae per Priorem claustralem et Canonicos Casae Dei conventualiter aggregatos; qui quidem Prior, dicti grangerii Superior immediatus existit. Quorum Acta Capitulo Generali per dictum deputatum porrecta sunt, eorumque nomine supplicatum humiliter, quatenus visis huiusmodi instrumentis, quibus constat de non consensu dicti Abbatis, qui tamen iuxta decretum Capituli praerequiritur, insuper et de oppositionibus ad eiusmodi erectionem tam per dictum Abbatem, quam etiam de novo per dictos Priores et Canonicos Casae Dei, quorum maxime interest, factis, conformiter ad decretum Capituli declaretur gratiam erectionis praedictae nullam esse ac fore debere, quodque nullam sortiatur effectum.

¹³⁶) Casa Dei = La Casedieu sita erat in dioecesi Auxitana = Auch. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 171-174.

¹³⁷) Abbatia Bellelagentis = Bellelay sita erat in dioecesi Basileensi.

In causa mota super erectione grangiae praedictae Vici de Fesensaro in Praeposituram: Capitulum antequam diffinitam proferat sententiam, ordinavit et ordinat ut grangarius, de litteris Capituli Generalis sub data diei sextae mensis Maii anni 1625 doceatur effectuat. Interim autem solito grangarii titulo contentus, omnimodam nihilominus habeat auctoritatem in Religiosos et Canonicos ibidem existentes regendi et corrigendi tam in spiritualibus quam in temporalibus, mandavit Capitulum ut ei tamquam quo Superiori reverentiam et obedientiam debitas exhibeant. Actum capitulariter Capitulo Generali sedente in monasterio Praemonstratensi, die 4a Maii 1630. Sic signatum: f. P. Gosset, abbas Praemonstratensis et Generalis. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis).

(675)

Bellelagia.

Monasterium Bellelagiense¹³⁸⁾ humiliter repraesentat Reverendissimo Capitulo Generali quod habeat quoddam Sacellum Sancto Leodegario dicatum una cum redditibus frumenti, foeni, pecuniarum et gallinarum in pago Peeterhausen situm et sub domo Austriaca; quod quidem Sacellum cum Bellelagia illud solum possideat sub domo Austriaca; eius mentis foret, de consensu Reverendissimi Generalis, conventionem quamdam facere, ratione illorum reddituum, cum quodam Abbate et Conventu monasterii Lucellensis Ordinis Cisterciensis, cum idem Abbas plurimos iam in praedicto pago habeat redditus, et nobis assignare velit aequales omnino redditus in dioecesi Basiliensi, extra quam nihil possidemus praeter illud sacellum de quo mentio facta est. Quare considerantes ego Abbas¹³⁹⁾ et Conventus Bellelagiensis, et ad vexam redimendam, obnixe rogamus Reverendissimam Paternitatem vestram ut hanc conventionem confirmet et roboret. Sic signatum: f. David, humilis Abbas; f. Augustinus Guenin, Prior. f. Ioannes Iacobus Mayer, subprior.

Capitulum commisit et committit Visitatori a se deputando dictae Abbatiae de Bellelagia ut de petita conventionis utilitate et comodo inquirat. Et si quidem utilem et commodam monasterio compererit, eam confirmet auctoritate Capituli Generalis plenaria auctoritate. Datum Praemonstrati sedente inibi Capitulo Generali, die 30 mensis Aprilis anno Dominicae Incarnationis 1630. Signatum: f. P. Gossetius,

¹³⁸⁾ D. Juillerat. Cfr. supra, p. 112, n. 32.

¹³⁹⁾ I. Roberti. Cfr. supra, p. 32, n. 3.

Abbas Praemonstrati et Generalis. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis).

Floreffia

Reverendissimo in Christo Patri Domino Generali caeterisque omnibus Rev. admodum in Christo Patribus pro Capitulo Generali congregatis. Exponit qua par est humilitate Rev. Dominus Ioannes Roberti, B. Mariae Virginis Floreffiensis Ordinis Praemonstratensis in comitatu Namurcensi Abbas¹⁴⁰⁾ cum Conventu suo, sese bona quaedam in terris, pratis et sylvis habere satis remota a monasterio, in districtu videlicet Sylvaeducensi, ex quibus iniuria temporum ac continuis bellorum tumultibus Abbates defuncti seu Conventus, parum vel nihil emolumenti recipere potuerunt; et quotannis aliqua spes affulgeret ante captam sylvam aliquem fructum inde faciendi, tamen eo miseriarum modo devenit tota illa patria propter quotidianas contributiones, tallias, accisias, militum discursum (praeter periculum imminens omnia bona illa et patriam, quod Deus avertat, perdendi) ut vix tertiam vel quartam partem valoris bonorum dictorum monasterium (766) Floreffienne percipere queat. Quod serio perpenderent Rev. D. Abbas¹⁴¹⁾ et Conventus supradicti, praevia Reverendissimi Domini Generalis Reverendimarumque Paternitatum vestrarum facultate, quam praesentium tenore humiliter et obnixe postulant, decreverunt dicta bona a suo monasterio remota, unde parum vel nihil emolumenti de caetero sperare debent, permutare, vendere, seu alienare, pecuniasque inde provenientes ad alios redditus in promptum acquirendum consumere, vel donec talis applicandi sese offerat opportunitas, ut in maiorem monasterii utilitatem convertendi sub triplici clave in arca aliqua custodire. Qua propter praefatus Dominus Abbas¹⁴²⁾ cum Conventu iterum rogat et supplicat quatenus dicta bona illa permutandi, vendendi seu alienandi eo modo quo dictum est, facultatem, Reverendissimum Dominum una cum Rev. Admodum Patribus congregatis concedere non gravetur. Quo facto, etc. Concessit et concedit Capitulum fieri quod petitur, et committit vices

¹⁴⁰⁾ I. Roberti.

¹⁴¹⁾ I. Roberti.

¹⁴²⁾ Annis 1629-1644, Theodorus Verbraken abbas erat Tongerloensis (in dicoecesi Antverpiensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 335.

suas Rev. Domino Thongerloensi¹⁴³), Bernensi¹⁴⁴), et Postulensi¹⁴⁵), monasteriorum Abbatibus, cum mandato ut coniunctim, seu duo saltem illorum de utilitate et commodo praetensarum utilitatum diligenter inquirant, et si quidem eas utiles et cedere in commodum Ecclesiae Floreffiensis repperint, eam tunc, et non alias, autoritate Capituli plenaria confirmet; proviso ut pretia inde provenientia commodis fundis in proprietatem et omnimodum usum dictae Ecclesiae habeantur, desuper eorum onerata conscientia. Datum sedente Capitulo Generali Praemonstrati, die prima mensis Maii anno Domini 1630. Sic signatum: f. P. Gossetius, abbas Praemonstratensis, Generalis. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis).

Reverendissimo, admodum Reverendis, Venerandis Dominis, Generali, Patribus Abbatibus, pro Capitulo Generali Praemonstrati congregatis.

Exponit qua par est humilitate fr. Ioannis Snaep, monasterii Belli Reditus Leodii humilis abbas¹⁴⁶), qualiter nobilis Comes in Reschen praetendere nititur pro se suisque successoribus constituere de iure Sanctimonialium in dictum monasterium¹⁴⁷). Cum autem hoc sit contra privilegia dicti monasterii, imo et Ordinis, humiliter supplicat Reverendissimo, admodum Rev. Dominationibus vestris, quatenus sibi et dicto monasterio de remedio opportuno providere dignetur, et uno verbo indicare qualiter tam ipse quam Priorissa dicti loci se in hoc gerere debebant. Quo facto, etc.

Capitulum resolvit scribendum ad religiosum quemdam Rothensem, nomine fratrem Schönsaint in aula Imperatoris degentem, ut impetret gratiosas litteras Caesaris ad (677) dictum Comitem in favorem dicti monasterii, ne ipse illud tali onere molestet. Sed et supplicanti Abbati et Priorissae mandandum ut caveant tale onus admittere, ex eo quod sit non tantum in dictum monasterium, sed in totum Ordinem perniciosum.

Reverendissimo Domino Praemonstratensi, ac Rev. Dominis Praelatis eiusdem Ordinis Capitulum Generale celebrantibus et constituentibus.

Exponit qua par est submissione fr. Ioannes de Fraiture, monasterii

¹⁴³) Annis 1621-1641, Ioannes Moors erat abbas Bernensis (nunc in Heeswijk, in dioecesi Buscoducensi = 's Hertogenbosch). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 278.

¹⁴⁴) Annis 1626-1636, Ioannes du Chesne abbas fuit Postulensis = Postel (in dioecesi Antverpiensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 325.

¹⁴⁵) I. du Chesne.

Heilissemensis¹⁴⁶⁾ dicti Ordinis, Circariae Floreffiensis, in dioecesi Mechliniensi, humilis abbas, quod a monasterio suo dependeat a quadraginta annis et supra, monasterium Sororum de Langwaden¹⁴⁷⁾, situm in dioecesi et patria Coloniensi, in quo quoties opus fuit, Priorem seu Praepositum Praelatum dicti monasterii Heilissemensis conformiter ad indulta Capitulorum Generalium Ordinis, absolute et absque ulla forma, semper a me dependentem et amovibilem, constituimus. Quibus non obstantibus, nuper fr. Andreas de Meldert a dicto oratore in isto monasterio, ut dictum est modo, sese absolutum, eligibilem et irrevocabilem Praepositum ostendere, adeoque sic in monasterio suo Heilissemensi nova quadam et invisita forma discinctus cum satis dissoluta ostentatione, oratore etiam satis reclamante, comparuit. Quocirca ne dicto Religioso et eius successoribus suis illudendi detur occasio, supplicat saepedictus Abbas Heilissemensis¹⁴⁸⁾, ut Reverendae vestrae Dominationi videre dignetur litterarum suis praedecessoribus a Capitulis Generalibus indultarum transsumptum authenticum hic exhibitum et dictas litteras confirmare, et interim statuere ut dictus Religiosus retineat habitum aliorum Religiosorum Ordinis et suis praedecessoribus usitatum. Quo facto, etc.

Fiat ut petitur. Datum 20 Aprilis 1630, sedente Capitulo Generali. Sic signatum: f. P. Gossetius, abbas Praemonstratensis, Generalis; f. Ioannes, abbas Floreffiensis; f. Ioannes, abbas Ninivensis; f. R. de Biez, abbas Sancti Pauli; f. Hieronymus Candidus, abbas Corneoli¹⁴⁹⁾.

Cure de Mesnil pres de Briouse.

Pierre Gosset, par permission divine abbé Chef General de l'Ordre de Premonstré, ensemble les autres Prelats et diffiniteurs faisants et representants le Chapitre General dudit Ordre, à tous qu'il appartiendra salut. Sur la Requête a nous présentée par frere Marc Sarrazin¹⁵⁰⁾, prestre chanoine regulier de l'abbaye d'Ardaine, du mesme Ordre et Prieur du Mesnil prez Briouse, dependant d'icelle abbaye, tendant a ce que pour les causes y contenuës, il nous plaise agreer, autoriser, confirmer et ratifier

¹⁴⁶⁾ Asceterium Reekhem (in dioecesi Leodiensi), currente historia, variis Circariis Ordinis attributum est. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 392.

¹⁴⁷⁾ Ioannes de Fraiteur abbas fuit Heilissemensis (in dioecesi, olim Leodiensi, nunc Mechliniensi), annis 1612-1645. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 383.

¹⁴⁸⁾ Asceterium Langwaden (in dioecesi Coloniensi) hac aetate praepositos habebat provenientes ab abbazia Heilissemensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 179.

¹⁴⁹⁾ I. de Fraiteur.

¹⁵⁰⁾ H. Leblanc.

les transactions et concordats d'entre luy et le sieur Abbé d'Ardaine¹⁵¹), par et au nom (678) de son Couvent sur le fruit de sa pension faite devant Jean, evesque de Saiz¹⁵²), entre Robert, Abbé d'Ardaine¹⁵³), le Couvent dudit lieu d'une part, et frere Jean le Marchelet, Prieur Curé dudit lieu du Mesnil pres Briouse d'autre, et Guillaume du Chesne et Raoulin Hilaire, paroissiens et thresoriers de l'église paroissiale dudit lieu du Mesnil le 31 juillet 1614, contenant le reiglement du service, reparations, biens et revenus dudit Prieuré de Mesnil. Signé: Gabriel Bellenger, Baudouin et Caret, et plusieurs baulx et autres titres en execution de ladite action. Arrest du Parlement de Normandie du 27 Aoust 1621: par lequel entre autres choses les fruits et revenus de ladite Abbaye doivent estre divisés en trois parts ou lots, pour en estre choisy par le sieur Abbé et un autre par le Prieur et Religieux de la mesme Abbaye en exemption toutes charges de ladite Abbaye. Autre Arrest dudit Parlement du 19 fevrier 1622, contenant les lots partagés desdits fruicts portée par lesdits Arrest tiendra. Sentence du Juge de Fally du 2 novembre 1622, par laquelle ledit Sarrazin est maintenu en possession des dismes nouvelles de ladite paroisse de Mesnil, et des dismes en bled en grains croissants sur le fief et sieurie dudit Prieuré, ensemble des autres revenus mentionnés auxdits anciens pactes. Acquistement pour lesdites novailles et faveur dudit Sarrazin du 13 janvier 1625, recogneu devant les Tabellions induits par Instruments. Acte contenant l'eschange ou permutation de la moitié des grosses dismes du 13 janvier 1625, recogneu devant les Tabellions Royaulx desdits 24 septembre 1626: le tout au moyen des titres et possessions induits par Instruments. Acte contenant l'eschange ou permutation de la moitié des grosses dismes de Loulay le Tesson avec un tiers des grosses dismes et moulin de Mesnil a perpetuité faites avec un plaisir des Superieurs et de Nosseigneurs de la Cour, en faveur neantmoins dudit Sarrazin seulement, et exemption des reparations du Chauceau; avec la ratification et recognoissance devant Tabellions Roayaulx en le vicomté d'Argenton, contenant transaction finale et irrevocable de plusieurs dismes et autres revenus dudit Prieuré, avec une declaration des terres novalles de ladite Paroisse, le tout en consequence

¹⁵¹) Abbatia Ardenae (in dioecesi Baiocensi = Bayeux) tunc erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 36.

¹⁵²) Episcopus Sagiensis = Séez, annis 1614-1650 erat Iac. Camus de Pontoire. Annis 1607-1611 vero Ioannes Bertaut. Cfr. B. GAMS, *o.c.*, p. 626. — Cum hic sermo fiat de episcopo «Jean» agi videtur de episcopo Bertaut.

¹⁵³) Cfr. supra, n. 151.

desdits anciens pactes. Tout considéré, Nous avons ratifié, autorisé, et confirmé, ratifions, autorisons et confirmons lesdits Concordats et l'eschange du dernier Juillet 1625, (669) voulons et entendons qu'ils soient entretenus, gardés et executés et sortent leur plein et entier effect selon leur forme et teneur, a laquelle nous avons interposé et interposons auxdits Concordats nostre decret en autorité. Fait au Chapitre General tenu a Premonstré le cinquième jour du mois de May l'an de grace 1630. En foy de quoy nous avons signé en la minute des presentes, et icelle fait signer par nostre Secrétaire et sceller de nostre scel capitulaire. Signé: f. P. Gosset, abbé de Premonstré, General de l'Ordre. Nicolas le Saige, humble abbé de St. Martin. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli)

A Monseigneur de Premontré, abbé et chef general de tout l'Ordre et aux RR. Peres faisant le Chapitre General dudit Ordre. Supplie humblement Raymond de la Salle, abbé commendataire de l'abbaye de la Honce, Ordre de Premonstré, diocese de Bayonne, province de Gascogne¹⁵⁴). Disant qu'il y a douze ans et plus qu'il a esté pourveu de nostre St. Pere le Pape sur la nomination de sa Maiesté et crée en Cour de Rome, etc. Le Suppliant a employé de huict mil livres de son patrimoine pour remettre ladite Abbaye en l'estat qu'elle est a present. Et que pour le spirituel il y a fait ce qu'il a pu faire, etc. Et combien que de temps immemorial en ladite Abbaye il n'y ait que trois Religieux, et depuis 40 ans deux. Neantmoins le Suppliant pour satisfaire au Reiglement fait par le pere Pierre Langevin, prieur de St. Pierre de Selincourt¹⁵⁵), faisant la visite l'an 1623, il auroit touiours entretenu quatre Religieux et un jeune enfant qui les sert a l'Église en intention de prendre l'habit. En oultre, un prestre seculier; et pour avoir un 4e Religieux auroit escrit a messire Jean de Lompagieu, abbé de St. Jean de la Castelle, Vicaire general; et l'auroit prié de faire visite pour recevoir a profession ceux qui sont en l'Abbaye, il y a 13 ou 14 ans et y portent l'habit, et sont Basques de nation, et necessaires pour les cures; neantmoins ledit sieur de Lompagieu en seroit touiours excusé. De sorte que ledit Suppliant auroit eu recours au sieur Abbé d'Ardaix, qui est dans le Navarrois de la dition du Roy d'Espagne, qui auroit envoyé frere Joseph Salceda, qui faisoit la charge de prier en

¹⁵⁴) Robertus non annumeratur inter abbates Ardenae apud BACKMUND, l.c.

¹⁵⁵) Abbatia Honciae = Lahonce erat sub dominio abbatis commendatarii. Qui, annis 1616-1632, erat Raymundus de la Salle. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 189.

l'abbaye du Suppliant, en laquelle le service divin se faisoit et vivoit ledit Suppliant en paix avec ses Religieux, laquelle a esté troublée par la venue dudit Lompagieu; lequel arriva en ladite Abbaye le 10 decembre 1629, et soubz pretexte de visite (680) chassa ledit frere Joseph Salceda avec termes qui blessent le Suppliant et ledit Salceda, et outre ce ledit de Lompagieu a voulu oster l'habit a deux autres Religieux qui sont natifs Basques et qui le portent depuis 14 ans en ca, si mieux ils n'aimoient souffrir estre transferés a une autre Abbaye. Ce qui a encore donné cause aux habitants des paroisses de la Honce, de St. Jean de Vieux et Urduyt, dependantes de ladite Abbaye de la Honce, de faire plainte contre ledit Lompagieu. Et ledit Lompagieu a tellement surchargé ladite Abbaye de Religieux et serviteurs, qu'il est impossible au Suppliant d'executer le Reiglement qui emporte presque tout le revenu de ladite Abbaye. Ce considéré, il Vous plaise de vos graces casser et revoquer comme nul tout ce qui a esté fait par ledit Lompagieu, ordonner que frere Jean Sallez et f. Jean Leppen, religieux non prestres et frere Raymond la Here, qui ont esté introduits par ledit Lompagieu, seront tenus se retirer au lieu de leur profession, que frere Joseph Salceda sera retably en ladite Abbaye affin que la discipline reguliere y soit avec plus d'autorité gardée et observée, qu'il puisse legitiment recevoir la profession de frere Martin de la Vielle, et de frere Marissart de Sirigouyenx, Basques de nation, s'il les trouve capables, pour apres estre admis aux ordres et servir aux susdites paroisses. Et outre autoriser et omologuer la visite desdits freres Pierre Langevin et Guillaume Denys, laquelle le Suppliant offre suivre et executer de point en point, sinon commettre tel Vicaire qu'il vous plaira pour se transporter en ladite Abbaye et icelle visiter, et sur l'estat au vray du revenu qui luy sera representé, y mettre et establir le nombre de Religieux que le tiers du revenu pourra porter, considerées les charges ordinaires et extraordinaires de ladite Abbaye, l'estat d'icelle et la commodité de la Province. Signé: f. Guillaume, faisant pour l'abbé de la Honce¹⁵⁶).

Sur la première requeste. Icelle veuë, ensemble les pieces enoncées et ouy le rapport du Commissaire a ce député. Tout considéré, le Chapitre General ayant aucunement esgard a ladite Requeste, a ordonné et ordonne que l'offre d'un tiers du revenu total de l'Abbaye de la Honce, par le sieur Guillaume, faisant pour le frere Abbé d'icelle, demeure

¹⁵⁶) Abbatia Selincurtensis = Sélincourt, in dioecesi Ambianensi = Amiens, tunc erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 568 s.

acceptée pour l'entretènement des Religieux en exemption, de toutes autres quelconques. Et quant au surplus des conclusions prises par ladite Requeste, comme aussi pour ce qui concerne la Regularité, nombre de Religieux et reparation des bastiments qu'il convient y ordonner, ledit Chapitre a renvoyé et renvois le tout au Visiteur qui sera député de la Province de Gascogne, pour en la première visite qu'il fera en ladite Abbaye dans six mois (681) a la diligence dudit sieur Abbé, en ordonnance aussy qu'il verra mieux estre par raison et parties ouyes. Et ce pendant ordonne par provision seulement que frere Raymond de la Here, frere Jean Salles et frere Jean Leppen continueront leur demeure en ladite Abbaye et y feront duement le service divin, en laquelle aussy rentreront sans delay frere Martin de la Vielle et frère Martissant Sirigouyeux novices non profez d'icelle Abbaye et comme suffisamment sages et ayant accomply leur temps de probation, et plus, trois ans mais aprez qu'ils seront rentrés, feront la profession de l'Ordre et y seront recues s'ils le requièrent par ledit de la Liere, auquel de ce faite ledit Chapitre a donné et donne pouvoir et mandement special. Fait au Chapitre General a Premonstré le 30e iour du mois d'Avril 1630. Signé: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis et Generalis: f. Nicolaus, humilis abbas St. Martini; f. Jean, abbé de Floreffe; f. Matthias, abbé de Vicoigne; f. Jean, abbé de Ninove; f. Robert de Biez, abbé de St. Paul; f. Jerome le Blanc, abbé de Corneul; f. Andreas Mayr, SS. Th. Dr., abbas Wilthinensis; f. Norbertus Marchtaller, abbas Staingadensis; f. Laurentius Paester, praepositus Omnium Sanctorum; f. Adrianus, doct. en Theol., prieur de Premonstré.

Normandie; Saint Jean de Falaise.

Supplie humblement frere Paul Lhermitte, prieur claustral de l'abbaye de Saint Jean de Falaize¹⁵⁷), Disant que par deux diverses fois il a presenté Requeste a mondit Seigneur aux fins de sa deposition, a quoy il persiste encore de present, vous remonstrant aussy que par sa diligence et son bon message il auroit augmenté le revenu de ladite Abbaye par les retraits qu'il a fait des biens alienés en dépendants, outre plus de quinze cents livres qu'il a employé pour la decoration de l'Eglise et lieux reguliers, et avec cela augmenté le nombre des Religieux, plus qu'à l'ordinaire, si bien que se voyant incommodé en sa santé et ne pouvant

¹⁵⁷) Abbatia Falesiae = Falaise (in dioecesi, olim Sagiensi, nunc Baiocensi = Bayeux) erat tunc sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 45.

plus vaquer aux fonctions de sa charge, il vous plaise l'en absoudre, et avoir esgard qu'il est contrainct se retirer pour quelque temps sur un petit benefice qu'il a pour remedier à son infirmité, a quoy il ne pourra parvenir, si par charité, et en considération de ce que dessus, il n'avoit quelque assistance de ladite Abbaye de Saint Jean, vuë mesme qu'il a aydé la Communauté d'icelle de quelque chose du revenu de son dit benefice, et employé le residu en reparations d'iceluy, quoy qu'il en reste encore beaucoup a faire, oultre qu'il n'y a aucun meuble aux maison dudit benefice.

A ces causes vous requiert humblement ledit Suppliant luy adjuger sur ladite Communauté quelque somme d'argent a vostre discretion pour subvenir a ses necessitez lors qu'il sortira de ladite Abbaye avec tous ses habits d'hyver, et esté, son manteau, deux couples de chemises de laine et quelques autres petits meubles a la discretion de celuy qu'il vous plaira establir Superieur, quoy faisans vous l'obligerez a continuer la bonne affection qu'il a de servir a ladite Abbaye s'il recouvre la santé, et a prier Dieu pour vostre conservation. Signé: f. P. L'hermite, avec parafe.

(682) Le Chapitre General ayant esgard a la presente Requête, et voulant favorablement traiter le Suppliant, a accepté et accepte la demission par luy faite en ses mains de la charge et office de Prieur claustral, en l'abbaye de Saint Jean de Falaize, et en tant que besoin seroit, l'a deschargé et le descharge de sa pleine puissance et autorité absolue dudit benefice. Ordonne qu'il se retirera en son benefice pour y faire ses fonctions curiales, sinon que pour aucune bonnes considerations il luy soit permis par nostre Revme il est obligé en son dit benefice. Et pour son ameublement en iceluy, attendu le bon mesnage dudit Suppliant et ladite Abbaye de St. Jean, et mesme l'infirmité en laquelle il est tombé, ordonne ledit Chapitre qu'il luy sera actuellement payé la somme de cents livres tournois sur les fruicts et revenus de la mense Conventuelle de ladite Abbaye; scavoir 50 11. le iour de sa sortie, et les 50 autres six mois aprez, et qu'il pourra emporter des habits tant d'esté que d'hyver avec son manteau des champs ordinaires, et autres commodités dont il iouyssoit et usoit pendant l'exercice de ladite charge. Fait en Chapitre General a Premontré, le 3e iour de May 1630. Signé: f. P. Gosset, abbé de Prémonstré General. Nicolas le Saige, abbé de St. Martin (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis).

1633

(Acta et Diffinitiones huius Capituli Generalis referuntur in ms. Laon 538, exscripta a secretario Capituli Generalis, du Crocq, currente saeculo decime septimo; fragmentum ex iis quae in hoc Capitulo acta fuerunt invenitur in ms. Nancy 1764 (994), fol. 135 v°-136 r°. Quae in isto fragmento dicuntur non referuntur a du Crocq, l.c.).

Decretum Confraternitatis pro episcopo Osnabrugensi a Capitulo Generali concessae anno 1633¹⁾.

(Ms. Nancy, 1764 (994), fol. 135 v°-136 r°).

Universis praesentibus et futuris, Petrus permissione divina Praemonstrati Abbas²⁾, totiusque Canonici Praemonstratensis Ordinis Abbatum et Definitorum Capitulum Generale salutem in Domino sempiternam. Etsi beneficio communionis Sanctorum particeps sit fidelis unusquisque omnium timentium Dominum: tamen quoniam id in eos singulari modo convenire pietas orthodoxa profitetur, qui de quibus aliquando bene meruerunt ab iisdem sint omnium bonorum suorum plena perfectaue communicatione nominatis donati.

Nos idcirco qui Rev. P. Domino Ioannes David, Abbate Ninivensi³⁾, Confratre nostro charissimo et Procuratore in Urbe et Curia Romana generali referente didicimus, ac relatione Reverendissimi item Domini Norberti Horrichem, Abbatis Steinfeldensis⁴⁾, nostri per Circariam Westphaliae Vicarii, cognovimus Reverendissimum ac Illustrissimum Osnabrugensem Episcopum⁵⁾ et Principem Osnabrugensem Dominum nostrum Clementissimum, singulari Ordinem nostrum prosequi charitatis ac devotionis affectu, eiusque ornandi, tuendi, augendique nullum quae ipsius est benignitas, praetermittere occasionem, nec modum

¹⁾ Annis 1626-1661, F. Wilhelmus von Wartenberg episcopus erat Osnabrugensis = Osnabruck. Cfr. G. GAMS, *o.c.*, p. 299.

²⁾ P. Gosset. Cfr. supra, p. 28, n. 1.

³⁾ I. David. Cfr. supra, p. 30, n. 1.

⁴⁾ Norbertus Horrichem abbas fuit Steinfeldensis (in dioecesi, olim Coloniensi, nunc Aquisgranensi) annis 1630-1661. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 195; L. GOOVAERTS, *o.c.*, t. III, p. 107 s.

⁵⁾ W. von Wartenberg.

agnoscere volentes erga tam bene meritum de nobis Principem, grati animi vicem spiritualibus obsequiis rependere, de omnipotentis Dei et beatissimae Virginis matris qua primum Auspice et candidam vestem praemonstrante noster Ordo esse coepit, sanctorumque illius institutorum Augustini et Norberti coelitumque omnium qui sub eius signis et regularibusque institutis Deo in terris gloriose militarunt, meritis et intercessionibus confisi eundem Illustrissimum Dominum in spiritualium beneficiorum, orationum, et reliquorum bonorum cuiusmodicumque genere operum, quae per Dei gratiam in toto nostro Ordine fiunt et consequentium inde iurium et gratiarum plena perfectaue communicatione donamus, et participem in vita praeter et in morte tam quoad valorem meritorium quam satisfactorium aliisque omnibus via, modove et forma, quibus melius et efficacius possumus, tenore praesentium in perpetuum facimus, ipsum obnixè rogantes, ut quoniam tanto a nobis potiores bonorum operum fructus percepturus sit, quanto fuerimus divina gratia uberius foecundati, eam nobis suis precibus impetrare ac caetera solitae suae benevolentiae affectu et effectum intentum nostrum fovere dignanter perseveret. Datum in Praemonstratensi totius Ordinis nostri praedicti Archicoenobio, die septima mensis Maii, anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. In quorum testimonium et robur praesentes per Secretarium nostrum subsignare sigilli nostri Capitularis ad concessionem huiusmodi mandavimus et fecimus autoritate communiri.

De mandato Capituli Generalis. Gerardus Dominicus⁶⁾, secretarius.

Concordat praesens copia cum suo originali in cuius fidem scripsi et solito Notarii signo communivi: f. Ioan. Odendorff, autoritate Apostolica Caesarea et Imperiali immatriculatus Notarius.

(Ms. Laon 538, pp. 683-702).

(683) Acta et Diffinitiones Capituli Generalis canonici Praemonstratensis Ordinis, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio, die mensis Aprilis vigesima quarta et aliis sequentibus in Praemonstratensi Archicoenobio canonice convocati et celebrati.

Nomina Praelatorum in dicto Capitulo comparentium:

Dominus Praemonstratensis¹⁾).

⁶⁾ Fuit secretarius huius Capituli Generalis et Capitulorum Generalium immediate praecedentium.

¹⁾ P. Gosset.

Sancti Martini Laudunensis²⁾.

Cuissiacensis³⁾.

Vallis Secretae⁴⁾. Iustimontis⁵⁾. Ninivensis⁶⁾. Buciliensis⁷⁾. Ardenensis⁸⁾. Belli Loci⁹⁾. Wesaliensis¹⁰⁾. Albae Curiae¹¹⁾. Lefflensis¹²⁾. Sancti Ioannis de Castello¹³⁾. Stagnensis¹⁴⁾. Gratiae Dei¹⁵⁾.

Infrascripti praestiterunt obedientiam: Dominus Buciliensis¹⁶⁾. Albae Curiae¹⁷⁾. Stagni¹⁸⁾, et praepositus Gratiae Dei¹⁹⁾.

Imprimis ordinatum est quod omnes Praelati hac vice propter eorum paucitatem erunt diffinitores, quodque Prior Praemonstratensis intererit Diffinitoribus eo modo quo consuevit antiquitus interesse.

Item, in Secretarium Capituli et Ordinis constitutus est Venerabilis fr. Dominicus Gerardus²⁰⁾, qui statim praestirit fidelitatis iuramentum.

Item, Missas celebrari consuetas celebrabunt D. Ninivensis et Belli Loci²¹⁾.

²⁾ N. le Saige. Cfr. supra, p. 32, n. 2.

³⁾ M. de Castelnaud. Cfr. supra, p. 32, n. 4.

⁴⁾ Annis 1611-1638, Iacobus Chatellain abbas erat Vallis Secretae = Valsecret (in dioecesi Suessionensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 536.

⁵⁾ Cl. Gilbin. Cfr. supra, p. 88, n. 13.

⁶⁾ I. David. Cfr. supra, p. 30, n. 1.

⁷⁾ Tristanus de Villelongue. Cfr. supra, p. 9, n. 3.

⁸⁾ G. Gallodé de Champbrûlé. Cfr. supra, p. 135, n. 16.

⁹⁾ Annis 1622-1650, Petrus Lebrun abbas erat Belli Loci = Beaulieu (in dioecesi Trecensi = Troyes). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 483.

¹⁰⁾ I. Fraissinne. Cfr. supra, p. 144, n. 12.

¹¹⁾ Annis 1617-1661, Ludovicus Sopotte abbas erat Albae Curiae = Abbecourt (in dioecesi, olim Carnutensi = Chartres, nunc Versaliensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 543.

¹²⁾ Annis 1610-1636, Ioannes Noizet abbas erat Lefflensis = Leffe (in dioecesi, olim Leodiensi, nunc Namurcensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 388.

¹³⁾ I. de Lompagieu. Cfr. supra, p. 88, n. 26.

¹⁴⁾ Annis 1626-1670, Ioannes la Trompette abbas erat Stagni = l'Étanche (in dioecesi Viridunensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 67.

¹⁵⁾ Annis 1629-1631, Deodatus Mans praepositus erat Gratiae Dei = Gottesgnaden (in dioecesi, olim Magdeburgensi, nunc Paderbornensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 220.

¹⁶⁾ Tr. de Lillelongue.

¹⁷⁾ L. Sopotte.

¹⁸⁾ I. la Trompette.

¹⁹⁾ D. Mans.

²⁰⁾ Fuit etiam secretarius Capitulorum Generalium immediate praecedentium.

²¹⁾ I. David; P. Lebrun.

Item, Collectores talliarum erunt Dominus Belli Loci²²⁾, et Coadiutor Clari Fonris²³⁾.

Item, orationum litteras concedent Patres Abbates²⁴⁾.

Litteras Capituli sigillabunt iidem Patres Abbates cum Priore Praemonstratensi.

Praelatorum absentium excusationes recipient D. Ninivensis²⁵⁾, et Dominus Iustimontis²⁶⁾.

Item, Capitulum deputavit et deputat Rev. Dominos Abbates Ninivensem²⁷⁾, Belli-Loci²⁸⁾, Albae Curiae²⁹⁾, et Wesaliensem³⁰⁾, ad Regi Christianissimo Ludovico XIII, iusto et prio, eiusque sanctiori consilio, imprimis vero Eminentissimo Cardinali, Duci de Richelieu, quam humillimas gratias agendum pro restituta Reverendissimo Domino Praemonstratensi et Capitulo Generali sua Iurisdictione in monasteria quae obtentu antiquae strictae reformationis eam excusserant, simulque supplicandum ut acceptam Arresto Wesaliendi diei 26ae Aprilis anno 1632 redintegrationem ratam et inviolatam esse velint, abrogatis quibuscumque aliis seu diplomatibus seu arrestis in contrarium exinde impetratis et fiant litterae in debita forma cum clausulis idoneis et opportunis tam publicae quam privatae ad singulos destinandae, quibus in communionem orationum Ordinis se receptos intelligant, et nominatim praefatus Cardinalis³¹⁾, (684) quem Capitulum Protectorem suum et Ordinis optat et declarat, demisissime rogans ut protectionem huiusmodi suscipere et gerere non dedignetur, expedianturque desuper ab Ordinis Secretario (nota scribae ms., du Crocq: de la canonisation de ce nouveau saint, il ne falloit plus qu'ordonner qu'on en fist fete double) sub sigillo maiori Capituli Generalis, quibus ei protectio huiusmodi quam amplissimis verbis deferatur cum plenissima potestate Ordinem regendi (nota scribae ms., du Crocq: il y a-t-il extravagance semblable?) tuendi et in

²²⁾ P. Lebrun.

²³⁾ Philippus Morel, inde ab anno 1629, fuit coadiutor in Clarofonte = Clairefontaine, deinde abbas, usque ad annum 1649. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 372.

²⁴⁾ Abbas Praemonstrati; S. Martini Laudunensis; Cuissiacensis.

²⁵⁾ I. David.

²⁶⁾ Cl. Gilbin.

²⁷⁾ I. David.

²⁸⁾ P. Lebrun.

²⁹⁾ L. Sopitte.

³⁰⁾ I. Fraisinne.

³¹⁾ Richelieu (1585-1642) fuit, ultimis annis suae vitae, potentissimus apud gubernium Galliae.

salutaribus suis terminis continendi (nota scribae ms., du Crocq: l'arrest de Versaille dont est parlé cy dessus est: Entre frere Pierre Desbans³²), docteur en Théologie et Religieux profez de Belval prez la ville de Reims, pourveu en coadjutorerie avec future succession de l'abbaye de Ste Marie du Pont à Mousson et Vicaire General de la Congrégation de St. Norbert, Ordre de Premonstré, les Religieux Prieur et Couvent des Abbayes d'Ardene, Belle-estoile et Silly, freres Guillaume Denys, Andre le Roy, Pacifique Allais, soupprieur et proviseur de l'abbaye d'Ardene et Silly, et Mainsant, religieux de ladite abbaye d'Ardene, demandeurs en execution de l'arrest du Conseil du 26 juillet 1630, et en condamnation de despenses pour les violences faites a l'execution dudit Arrets et defen-seurs d'une part; et frere Paul l'Hermite, prieur claustral de ladite Abbaye de Silly, defendeur et demandeur en requeste du 28 aoust 1631. Les Religieux tant cloistriers que ruraux de ladite Abbaye de Silly, le Chapitre General de l'Ordre de Prémonstré, et Messire Pierre Gosset, abbé dudit Premonstré, chef et General dudit Ordre, conseiller et aumosnier ordinaire de sa Maiesté recens parties intertenantes audit procez suivant les requestes par eux presentées au Conseil le 2 et 19 mars et 21 avril dernier d'autre part; veu par le Roy estant en son Conseil, faisant droit sur ladite Instance, ayant esgard a l'intervention de l'Abbé General et le Chapitre General, faisant droit dudit Ordre de Premonstré. Et sans avoir esgard aux Arrest du Conseil du 26 juillet 1630 et 24 avril 1631. A ordonné et ordonne que les Abbayes d'Ardene, Belle Estoile et Silly et toutes autres du Roayaulme demeureront entierement sujettes a la Iuridiction et visitation de l'Abbé General et du Chapitre General dudit Ordre de Premonstré sans qu'elles en puissent estre districtes et separées soubz pretexte de la nouvelle Congregation dudit Ordre de l'antique rigueur de Saint Norbert, et ce suivant et conformement aux anciens Statuts dudit Ordre de Premonstré, sans excuses. Fait au Conseil 'Etat, le Roy y seant, tenu a Versailles, le 26 iour avril 1632. Signé: Phelipeaux).

Item, praefatis Dominis Praelatis expedian tur litterae nomine Capituli quibus potestatem et mandatum habeant speciale adeundi Illustrissimum et Reverendissimum Nuntium Apostolicum in Francia residentem, eique Patrum Capitulantium obsequia et totius Ordinis orationes offerendi, ac ipsius negotia tam in Curia Romana quam alibi pendentia impensius commendandi.

Item, animadvertens Capitulum pleraque ab adversariis suis iactari

³²) Cfr. supra, p. 148, n. 48.

quae sibi famam iniquam concilient, declarat intentionem suam ab anno 1618 huc usque fuisse ut monasteria antiquum rigorem Statutorum servare volentia tam in ieiunio (685) quam abstinentia quam in cubili asperiore, in isto suo proposito conservarentur et protegerentur si Ordinis hierarchiam et iurisdictionem servarent eique subicerentur; quod suum propositum revocans, protestatur nullatenus huiusmodi austeritatem velle impedire aut relaxare ubicumque illae invenirentur ab integris monasteriis et communitatibus acceptatae et observatae. Imo affert ad earum continuationem et confirmationem suppeditare omnia media cum Ordinis instituto non repugnantia, dummodo observatores Capituli Generalis ac Reverendissimi Domini Praemonstratensis auctoritatem et superioritatem in omnibus agnoscant et revereantur.

Item, quia Capitulo innotuit aliquos fuisse libellos sub proprio aliquorum Ordinis professorum nomine, atque etiam alieno vero seu suppositio nomine editos, qui famam et iura ipsius Ordinis laedunt publicantque falsas de illius institutis opiniones. Ut provenientes inde incommodis occurratur, Capitulum renovat inhibitionem ante promulgatam ne quis Ordinis professor, quacumque dignitate etiam Abbatiali fulgeat, libros ullos aut scripta quaecumque in lucem emittere vel impressos retinere et distribuere praesumat, nisi a Capitulo ipso Generali aut Reverendissimo Domino Praemonstratensi, servatis servandis, facultatem obtinuerit; alioqui poenam privationis vocis tam activae quam passivae, et inhabilitatis ad quaelibet Ordinis officia ipso facto incurrat.

Item, Capitulum providere volens monasterio Beatae Virginis Mariae de Bellosanna³³⁾, quod Priore claustrali pro tempore praesenti destitutum a disciplina regulari multum excidere veraci relatione dignoscitur, ad plurimum in Domino confidens de venerabili fratre Ioanne l'Honoré monasterii Ardenensis Canonico expresse professo restituendum esse, idcirco eundem a Prioris claustralis officio quo nunc fungitur in monasterio de Monte Dei³⁴⁾ absolvit, et ad dictum Bellosanense monasterium translatum ibidem instituit in Priorem institutumque declarat cum potestate omnimoda Prioribus claustralibus in monasteriis Commendatis secundum Ordinis Statuta competenti, districte mandando ipsi quidem ut eo se indilate post praesentium significationem conferat, Regularem observantiam pro commissi sibi officii ratione

³³⁾ Abbatia Bellosannae tunc erat sub dominio abbatis commendatarii.

³⁴⁾ Inde ab anno 1631, abbatia Montis Dei = Mondaye, erat sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. III, p. 48.

villicationis, omnibus vero dicti Bellosanensis monasterii regularibus personis, ut ei reverentiam et obedientiam debitas exhibeant. Ne autem dictum monasterium de Monte Dei diutius vacans detrimenta incurrat observantiae regularis Priorem inibi claustralem fecit et facit per praesentes Venerabilem fratrem Ioannem Miloisel presbyterum canonicum eiusdem monasterii expresse professum, dando ei plenam potestatem regulares personas regendi et corrigendi tam in spiritualibus quam temporalibus conventuali mensae assignatis aliaque faciendi quae Prioris officium in monasteriis commendatis noscuntur quomodolibet pertinere, praecipiens sub poenis a Iure latis omnibus quorum interest ut eum reverentia et obedientia regulariter debitis prosequantur.

Item, audito bono regimine Venerabilis fratris Martini Regnier (686) prioris claustralis monasterii Sancti Iusti³⁵), Capitulum foelicibus dicti monasterii consulens ad meliora progressibus dispensavit et dispensat cum praefato Priore ut non obstante Ordinis Statuto, quod Prioribus curas abdicarent pastorales, libere ac sine contradictione cuiusquam Curatum suum beneficium de Bury nuncupatum valeat cum Prioris officio retinere.

Item, Capitulum districte mandat et praecipit ne deinceps Patris nuncupatio propriis Canonicis Ordinis nominibus praemittatur, sed ea dumtaxat in appellatione officiorum Prioris et Supprioris usurpetur.

Item, viso supplici pro parte nobilis et scientifici viri Domini Ioannis du Tillet, Regis Christianissimi in Parisiensi Senatu porrecto, Capitulum eius petitioni annuens revocavit et revocat decretum praecedentis Capituli Generalis anno 1630 celebrati cuius tenor sequitur estque talis³⁶): Capitulum super petitionibus sibi de domo Abbatiali Praemonstratensi iuxta Collegium Ordinis in Universitate Parisiensi fundatum sita, et ante aliquot annos contractu emphyteutico elocata, suas voces commisit et committit Reverendissimo Domino Praemonstratensi et Rev. Domino Sancti Martini Laudunensis ut coniunctim nomine et autoritate Capituli Generalis eandem domum cum illius pertinentiis et appendiciis vel simpliciter alienent vel redimant, aut alias quocumque modo de iis disponant, et contrahant prout viderint utilitati Ordinis evidentius expedire, conscientia eorum desuper onerata. Sic autem stante ac vigente decreto huiusmodi, si acciderit ut Reverendissimus Dominus

³⁵) Abbatia S. Iusti = Saint-Just-en-Chaussée, (in dioecesi Belvacensi = Beauvais) erat tunc sub dominio abbatis commendatarii. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 566.

³⁶) Cfr. supra, p. 153.

Praemonstratensis vel propter incommoda aetatis vel alia quaelibet impedimenta non possit aut etiam nolit negotio de quo agitur interesse, ne illud diutius differatur, ipse Praelatus aliquem cum simili ac eadem potestate una cum Rev. Domino Abbate Sancti Martini Laudunensis³⁷⁾ ad decreti supra expressi executionem plena Ordinis et Capituli Generalis autoritate procedat.

Item, retento decreto visitationis peractae in monasterii Sancti Ioannis Ambianensis a Rev. P. Domino Sancti Martini Laudunensis³⁸⁾, quo iniungitur venerabili fratri Renato de Panie, ibidem Priori claustrali ut officium suum huiusmodi vel beneficium olim Curtis infra annum a die adeptae possessionis eiusmodi computandum resignare habuit nisi legitimam interea utrumque retinendi obtineat facultatem, audito eodem Rev. Domino Abbate vel Visitatore qui de sedulitate, studio et utili labore dicti Renati in sarta tecta tenenda regulari disciplina acceptione dignum protulit testimonium, Capitulum, habito ad ipsius Renati merita respectu, et dicti monasterii regimini prospiciens, relaxavit et relaxat eidem Statutum Ordinis, Prioribus claustralibus prohibens committi aut relinqui Parochias, imponitque desuper omnibus silentium.

Item, proponente Rev. Domino Abbate Sancti Martini Laudunensis³⁹⁾, quod nuper ipse, autoritate Ordinis, monasterium Beatae Mariae de Seriaco in pratis, propter nonnullas difficultates maturiori iudicio solvendas, distulerit ordinationes quas pro reformatione dicto monasterio necessarias, promulgare, et visitationi suae finem (687) legitime imponere, reservata facultate id faciendi cum Patres Capitulantes desuper consulisset. Capitulum, viso processu verbali aliisque in visitatione huiusmodi actitatis, volens bene coepta ad finem congruum perducere, eapropter prorogavit et prorogat praefato Rev. Domino Sancti Martini suam visitoris potestatem et iurisdictionem usque ad sex menses in dicto Seriacensi monasterio, sic ut illud eiusque personas possit autoritate Capituli plenaria in Capite et in membris reformare

Item, visa supplicatione fratris Reginaldi Bourguignon, canonici expresse professi monasterii Iovillaris ad effectum obtinendae pensionis qua extra proprium professionis monasterium sibi residere non permittitur vitam sustentare queat. Cum occasione supplicationis huiusmodi

³⁷⁾ N. le Saige.

³⁸⁾ N. le Saige.

³⁹⁾ N. le Saige.

Capitulo innotuerit dictum Bourguignon gravi laborare infamia quorundam criminum, Capitulum committit Rev. Dominis Belli Loci et de Moncellis⁴⁰⁾ monasteriorum Abbatibus, ad inquirendum absque morae prolatione veritatem, dictum Bourguignon citandum, et congruis iustitiae mediis, prout delictorum qualitas et scandalum exegerit, diffinitivo iudicio puniendum. Interim autem assignat eidem pensionem annuam ducentarum librarum Turonensium super mensa conventuali proprii monasterii percipiendam.

Item, visa supplicatione fratris Antonii de Salvancy, canonici presbyteri expresse professi monasterii Beate Mariae Vallis Serenae, posteaquam ipse apud acta Capituli appellationi a sententia quadam in se per visitatorem dicti monasterii lata tamquam de abusus interiectae, sub beneplacito Curiae renuntiavit, et Ordinis potestati se submitit. Capitulum leviter agere volens in subiectum, absolvit eundem a sententia huiusmodi, omnem inde, et ex praeiudicialibus quibuscumque contractam poenae obligationem, ac famae ac iurium quorumlibet diminutionem penitus abolendo, ipsumque committit Rev. Domino Abbati Sancti Martini Laudunensis⁴¹⁾ per semestre spatium apud Sanctum Martinum in regularibus observantiis exercitandum, centumque Turonenses libras in eius sustentationem pro dicto tempore appendente Vallis Serenae monasterio.

Item, audita relatione Rev. Domini Abbatis Iustimontis⁴²⁾, super statu monasterii Bellelagiensis quod ipse autoritate Ordinis visitavit, Capitulum ordinavit et ordinat ut amodo tituli et documenta necnon relinquata ex ordinario sumptu pecuniae monasterii praedicti sub triplici clave custodiantur, quarum unam Dominus Abbas habeat, 2am Prior, et 3am canonicus a Conventu deputandus; quodque idem Abbas⁴³⁾ a monasterii et familia tum monasterii, tum villarum ab eo dependentium omnes famulos arceat haeretica infectos pravitate, et ad id compellatur a Visitatore poenis et censuris iuris et Ordinis.

Item, Capitulum renovat inhibitionem antea in Ordine receptam et in Capitulo anni 1625 solemniter publicatam, ne Abbates et Praepositi aut alii quocumque nomine in Ordine nuncupati, Beneficiorum Ordinis patroni et collatores ad beneficia huiusmodi (688) alios quam Canonicos

⁴⁰⁾ P. Lebrun; Antonius du Hamel I, qui, annis 1624-1658, abbas erat in Moncellis = Moncetz, (in dioecesi Catalaunensi = Chalons) Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 517.

⁴¹⁾ N. le Saige.

⁴²⁾ Cl. Gilbin.

⁴³⁾ D. Juillerat. Cfr. supra, p. 33, n. 20.

praesentent, seu de illis per locorum Ordinarios faciant aut permittant provideri, alias provisio nulla sit, et contravenientes poenae subiciant competenti.

Item, referente Circariae Lotharingiae Visitatore, plerosque tam Abbates quam Canonicos monasteriorum, in quae praetensae antiquae strictioris observantiae professores introducti fuerunt, ex eo licentius vivere quam Ordinis existimationi conveniat, quod cum ipsi Reformatorum huiusmodi potestati non subdantur, nullius sunt obnoxii censurae ac animadversioni Superioris ne quidem Visitatoris. Capitulum mandavit et mandat Visitatori eiusdem Circariae ut dictos sive Abbates sive Canonicos visitet, de illorum vita et moribus inquirat, et quod correctione in iis dignum repperit, corrigat et reformet, atque ad sibi et Superiori quem ipsi duxerit imponendum, religiosam obedientiam et regularem habitum secundum materiam formam et colorem in Ordine recepta gestandum et censuris ecclesiasticis et poenis Ordinis compellat.

Item, Capitulum renovans decretum anni 1618 districtius inhihet Ordinis Canonicis ne a Dominis Abbatibus Commendatariis Vicariatus accipiant aut ante acceptos exerceant, nisi Priores sint in ipsis monasteriis commendatis in quibus se Vicarios gesserint, aut expressam habeant ab Ordine Vicariatus huiusmodi acceptandi et exercendi facultatem, quae de facili propter sequentia inde incommoda non concedatur. Si qui tamen huic decreto parere neglexerint, careant ipso facto voce tam activa quam passiva nec a Conventibus ad ullos actus praesumptae potestatis admittantur.

Item, declarat Capitulum non licere Ordinis Canonicos in aliis quam in propriis monasteriis moram trahere, nec beneficia quaecumque a locorum Ordinariis accipere, ac multo minus ad alienam transire obedientiam absque speciali propriorum Praelatorum et Superiorum licentia, et si qui contra fecisse comperti fuerint a suis Praelatis huiusmodi repeti et vindicari proprio professionis monasterio posse, nec iure a quoquam iis invitis retineri debere.

Item, Capitulum concessit Rev. Dominis Wesaliensi¹⁴⁾ et Gratiae Dei⁴⁵⁾ monasteriorum Abbatibus summam quadringenti octoginta librarum Turonensium monetae ab Ordine accipiendam, in compensationem expensarum quas fecerunt anno praeterito veniendi Parisios et iura Ordinis apud Regis Christianissimi Consilium tuendo, prout eos fecisse

⁴⁴⁾ I. Fraisinne.

⁴⁵⁾ D. Mans.

veraciter Capitulum constitit, ex arresto praesertim Versaliano. Quod debitum extinguere volens, assignavit iisdem collectam faciendam a Beneficiatis Ordinis per Belgii et Westphaliae Circarias.

Item, Capitulum ordinavit et ordinat fieri suo nomine in forma congrua Rev. D. Iustimontis⁴⁶⁾ et Flabonis Montis⁴⁷⁾ monasteriorum Abbatibus et utrisque in solidum, procuratorium mandatum ad petendum et prosequendum executionem litterarum compensorialium a Reverendissimo Domino Hieronymo Verospio in Apostolico Rotae Romanae Auditore per Procuratorem Ordinis (689) impetratorum ad eliciendam cognitionem nonnullarum quaestionum decisioni litis Romae pendentis inservientium.

Item, Capitulum creat, nominat et instituit Syndicum et Procuratorem Ordinis in Franciae ditionibus et locis Christianissimo Regi subiectis generalem, Rev. Dominum Abbatem Albae Curiae⁴⁸⁾, cum potestate in litteris, quae desuper conficiuntur, declaranda, quarumque formam et tenorem vidit, examinavit et probavit, Capitulum similem ordinans praefato Domino Abbati sub sigillo Capituli Generalis per Ordinis Secretarium⁴⁹⁾ expediri, sic tamen ut Capituli Generalis tamquam Procuratores valeat substituere.

Item, coram Capitulo exposuit Reverendissimus Dominus Praemonstratensis se antea molendinum quoddam, vulgo d'Ossoy nuncupatum, urgentibus illius ruinis et propterea vendidisse, quia inquisitione facta, ex pretio quod offerebatur, utilior et commodior fundus comparari posset; et multo maior ex eodem pretio penes emptorem interim monetae foenus, quam ex molendino ruinoso videlicet et in limitibus Regi posito, fructum percipi palam esset. Quod quidem cum ex instrumento super venditione huiusmodi satis constet, idcirco se suo et totius Conventus nomine petere ut a Patribus Capitulantibus approbetur et confirmetur. Capitulum deputavit Rev. Dominum Sancti Martini et Buciliensem⁵⁰⁾, ad inquirendum super commodo vel incommodo dictae venditionis, et eam quatenus evidenter utilis sit, autoritate Capituli confirmandum.

⁴⁶⁾ Cl. Gilbin.

⁴⁷⁾ Annis 1612-1637, Fr. Bruneseaux abbas erat Flabonis Montis = Flabémont (in dioecesi, olim Tullensi = Toul, nunc S. Deodati = St. Dié). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 73.

⁴⁸⁾ L. Sopitte.

⁴⁹⁾ D. Gerard.

⁵⁰⁾ N. le Saige; Tr. de Villelongue.

Item, ad relationem R.D. Ninivensis⁵¹⁾ et Iustimontis⁵²⁾ monasteriorum Abbatum, Capitulum admittit et approbat excusationes Praelatorum Bohemiae, Moraviae, Saxoniae, Bavariae, Sueviae et Westphaliae absentium, statuit ut proximo Capitulo causam excusationum exponere teneantur, mulctam legitimam laturi si minus legitimis fulciantur excusationibus.

Item, visis actis visitationis in monasterio Ardenensi praecedenti anno a Venerabili fratre Marco le Queustre, priore Branensi, peractae ex qua Capitulo innotuit dictum Visitatorem citasse ad personaliter coram ipso Capitulo comparendum fratrem Ioannem de la Croix, Andream le Roy, Bonaventuram Lefebure et Hubertum du Hamel, qui nihilominus ad officium aulae capitularis vocati non comparuerunt, nisi per Venerabilem fratrem Simonem Raguetium⁵³⁾ a quo rationibus huiusmodi non comparitionis expositis; Capitulum, habita desuper consultatione, insufficientes easdem iudicat, eis inhaerens sententiae praecedentis Capituli in dictos Ioannem et Andream latae⁵⁴⁾, qua excommunicati declarantur, per novam inobedientiam aggravatos declarant. Posteriores autem Dom. Bonaventuram et Robertum dicit esse contumaces, et pro contumacia et spreto Ordinis iurisdictione, poenas eiusdem inhabilitatis ad dignitates Ordinis et beneficia decernit incurrisse.

Visitatores.

Circariam Franciae Reverendissimus D. Praemonstratensis⁵⁵⁾ reservat sibi sua autoritate visitandam.

(690) Circariam Pontivi cum monasteriis Circariarum Floreffiae, Flandriae in regno Franciae existentibus visitavit Rev. D. Sancti Martini⁵⁶⁾, cum potestate substituendi.

Circarias Floreffiae et Flandriae, exceptis supradictis monasteriis visitabit Dom. Floreffiensis⁵⁷⁾, cum potestate substituendi.

Circariam Lotharingiae, Capituli autoritate, Rev. Dominus Sancti Martini⁵⁸⁾, cum potestate substituendi.

⁵¹⁾ I. David.

⁵²⁾ Cl. Gilbin.

⁵³⁾ Cfr. supra, p. 148, n. 49.

⁵⁴⁾ Cfr. supra, p. 136.

⁵⁵⁾ P. Gosset.

⁵⁶⁾ N. le Saige.

⁵⁷⁾ I. Roberti.

⁵⁸⁾ N. le Saige.

Circariam Brabantiae, Frisiae, et Hispaniae, Rev. Dom. Parcensis⁵⁹), cum potestate substituendi.

Circariam Burgundiae, Rev. Dominus Corneolensis⁶⁰), nomine Capituli Generalis, nomine autem Domini Praemonstratensis, Dominus Iustimontis⁶¹).

Circariam Alverniae, excepto monasterio Perrodii Novi, visitabit Rev. Dominus Belli Loci⁶²), cum potestate substituendi.

Circariam Normanniae, excepta Stella in Carnotensi dioecesi, visitabit Rev. Dom. de Blanchalanda⁶³), autoritate Capituli, nomine autem Rev. Domini Praemonstratensis, is quem ipse delegabit.

Monasteria Perrodii Novi, Grandis Campi et Bellae Stellae Rev. Dominus Cuissiacensis⁶⁴), cum potestate substituendi.

Circariam Wadegotiae, Rev. Dominus Cellae Superioris⁶⁵), cum potestate substituendi.

Circariam Sueviae, Rev. Dominus Rothensis⁶⁶), cum potestate substituendi.

Circariam Bavariae, Rev. Dom. Novae Cellae⁶⁷), cum potestate substituendi.

Circarias Bohemiae, Hungariae, Poloniae, Moraviae et Saxoniae, Rev. Dominus Montis Pragensis⁶⁸), cum potestate substituendi.

Circariam Vasconiae, Rev. Dom. St. Ioannis de Castella⁶⁹), cum potestate substituendi.

Item, audita relatione Reverendorum Iustimontis et Ardenensis⁷⁰), monasteriorum Abbatum, qui autoritate Capituli examinarunt computus Rev. Domini Abbatis Ninivensis, Ordinis in Curia Romana Procuratoris⁷¹), Capitulum agnovit expensa per eum ascendere ad

⁵⁹) I. Drusius.

⁶⁰) H. Leblanc.

⁶¹) Cl. Gilbin.

⁶²) P. Lebrun.

⁶³) Ph. Trousey.

⁶⁴) M. de Castelnau.

⁶⁵) L. Frank.

⁶⁶) Annis 1630-1667, Ludovicus Locher abbas fuit Rotensis = Rot (in dioecesi Rotenburgensi). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 79. Praedecessor eius, I. Gieteler obiit durante anno 1631; resignaverat anno 1630.

⁶⁷) Annis 1617-1648, Iohannes Textor (Weber) praepositus erat in Neuzell, seu Neustift (in dioecesi Monacensi = München). Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. I, p. 43.

⁶⁸) C. de Questenberg.

⁶⁹) I. de Lompagieu.

⁷⁰) Cl. Gilbin; G. Gallodé.

⁷¹) I. David.

summam octo millium nonagintarum nonaginta trium librarum et novemdecim solidorum Turonensium monetae; quam imponit omnibus et singulis Visitoribus in suis Circariis infra festum Sancti Remigii proxime imminantis colligendas et praefato Domino Ninivensi consignandas. Collectionem autem huiusmodi talliarum in monasteriis ditioni Regis Christianissimi subditis faciendam, Capitulum deputans mandat Rev. Domino Abbati Ardenensi⁷²⁾, qui autoritate Regis, ut in Regno moris est, et consuetudinis ad id imploranda munitus, compellat nolentes aut recusantes solvere permissis sibi a Regis magistratibus iuris et iustitiae mediis congruis et opportunis.

Item, ad sublevandum immensos sumptus quos Ordo sustinet in iurium suorum tam Romae quam Parisiis et alibi tuitionem (691) quae non modo ad capita ipsa sed etiam ad membra extendi dignoscitur, Capitulum iudicans ab iis debere sentiri onus qui sentiunt commodum (nota scribae ms., du Crocq: c'est icy que ie me mortifie extraordinairement a me taire voyant la racine des exemptions, et n'osant la demonstrier) ordinavit et ordinat ut omnes et singuli Ordinis Canonici quocumque titulo tam Curato quam simplici, beneficiati solvant pro una vice viginti solidos Turonenses, quos intra Regnum Franciae singuli Abbates a suis Beneficiatis colligere tenebuntur et Visitoribus mittere; de receptis rationem Capitulo relaturis. Ad collectam autem huiusmodi per Franciam et ditiones Regis Christianissimi faciendam, totum negotium commisit et committit Rev. Domino Abbati Albae Curiae⁷³⁾, Ordinis Syndico; qui quidem Beneficiatos praedictos ad solutionem promptam et realem contributionis supra taxatae censuris ecclesiasticis et aliis temporalibus iuris et iustitiae subsidiis compellere poterit.

Item, Capitulum transtulit in ius et utilitatem praedicti Abbatis Albae Curiae⁷⁴⁾ dictam contributionem extraordinariam a Beneficiatis Franciae sic ut praemittitur per eum colligendam; idque in refusionem quadringentarum librarum Turonensium quam in praesenti Capitulo ad urgentia Ordinis negotia Parisiis proseguenda se admuneraturum infra octiduum sub signo manuali promisit, conditione et fide accepta quam ei dedit Capitulum; quod quisquis unus acceperit cum convenienti praestita diligentia, hoc ipsi restituendum sit super Ordinis communibus facultatibus et pecuniis.

⁷²⁾ G. Gallodé.

⁷³⁾ L. Sopitte.

⁷⁴⁾ L. Sopitte.

Item, examinatis cumputibus accepti et expensi a Provisore Praemonstratensi in alimoniam et sumptum Capituli Generalis per septem dies continuati, itemque visis expensis quas tulit Reverendissimus Dominus Praemonstratensis pro tuendis apud Regium Consilium Ordinis iuribus, Capitulum ad compensationem expensarum huiusmodi, addicit et concedit eidem ad monasterio Praemonstratensi omnes talliarum ordinarii iuris a novissimo Capitulo Generali ad hunc usque diem debitas reliquatas seu propugnatas solutiones, praetereaque assignat unam talliam extraordinariam a singulis Ordinis monasteriis ipsi quam primum contribuendam, et a Visitoribus extra regnum Franciae, in ipso autem Regno a Rev. Domino Ardenensi ⁷⁵⁾ commissario ad id deputato colligendam.

Item, Capitulum agnoscere volens diuturnos labores et merita vener. fratris Dominici Gerard sui et totius Ordinis secretarii ⁷⁶⁾, ad subsidium aliquod suis necessitatibus et studiis ferendum, assignat ipsi quattuor libras Turonenses (nota scribae ms., du Crocq: il est mieux dit: quattuor disciplinas corporales) a singulis Conventuum Prioribus claustralibus, super conventualis mensae fructibus ac pecuniis semel percipiendam.

Item, consentit Capitulum ut ante nominati D. Abbates Ninivensis, Belli Loci, Albae Curiae et Wesaliensis ⁷⁷⁾ Parisios deputati possint nomine suo mantias accipere quadraginta libras Turonenses, quodque iisdem a Reverendissimo Domino Praemonstratensi detur procuratorium mandatum pro parte Capituli ad id sufficiens et (692) validum sub obligatione ad ipsum Capitulum pertinentium.

Acta, lecta et promulgata fuerunt tam in aula Capitulari quam in Praemonstratensi Capitulo, praesentibus ibidem omnibus Patribus Capitulantibus et aliis quibuscumque Canonici qui interesse voluerunt. Die trigesima mensis Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. In quorum fidem, testimonium ac robur praedicti Capitulantes Praelati subscripserunt.

Sic signatum: f. P. Gossetius, Abbas Praemonstratensis Generalis; f. Nicolaus, humilis abbas Sancti Martini; f. N. de Castelnau, humilis abbas Cuissiacensis; f. Claudius, humilis Iustimontis abbas; f. C. Gallode, abbas Belli Loci; f. Ioannes Noizé, abbas Lefflensis; f. Ioannes,

⁷⁵⁾ G. Gallodé.

⁷⁶⁾ In Capitulis Generalibus immediate praecedentibus iam fuerat secretarius Capili.

⁷⁷⁾ I. David; P. Lebrun; L. Sopitte; I. Fraissinne.

abbas Wesaliensis; f. Ioannes la Trompette, abbas de Stagno; f. L. Sopitte, abbas Albae Curiae; f. de Villelongue, abbas Buciliensis; f. Deodatus, Gratiae Dei praepositus; f. de Lompagien, abbas Sancti Ioannis de Castella, f. Adrianus Gossetius, prior Praemonstratensis.

Haec copia cum quo originali (exceptis gallicis vel alio quam latino idiomate sicut et ubique alibi supra, interpositis per parenthesim animi motibus) concordat, et in fidem in turracula Praemonstratensis Secretariae, ubi haec omnia transscripsi Posteritati consulturus, hac die decima quarta mensis Iunii anni millesimi sexcentissimi sexagesimi secundi subscribo propria manu. frater Gregorius du Crocq⁷⁸).

Actes du Chapitre General separés en divers papiers en touchants les Particuliers.

Premierement il y a une Requete du p. Anna Michel de Castelnau, abbé de Cuissy, qui demande permission d'emprunter la somme de 4000.11 pour estiendre une pension annuelle de 1500.11, laquelle luy estant accordée par le Chapitre, s'est fait l'acte qui suit:

Cuissy.

Aujourdhuy 26 du mois d'Avril l'an de grace 1633 avant midy s'est presenté Greffe du Chapitre General de L'Ordre de Premonstré seant et tenant en l'abbaye de Premonstré ledit iour messire Jean Niay, chanoine de Laon et Vicomte de Geny, lequel a promis et promet aux peres dudit Chapitre de les indemniser de tous despens, dommages et interest qu'ils (693) pourroient courre (sic!) a cause du consentement qu'ils ont donné et accordé au Rev. Pere en Dieu messire Anne Michael de Castelnau, abbé de Cuissy, de prendre a interest la somme de quatre mil livres tournois pour estre employés à l'extinction de la pension créée par sa Majesté au profit des Gardes de sadite Maiesté, ensemble rapporter l'extinction qu'en sadite sainteté avec quittance generale dudit sieur de Castelnau pensionnaire, mesme repporter acquis de celuy qui donnera ladite somme de 4000 11 tournois, a interests le tout d'huy en six mois. En foy de quoy il a signé: J. Niay avec parafe en plus bas. f. D. Gerard, secretaire tenant la Greffe dudit Chapitre, avec parafe.

⁷⁸) Cfr. supra, p. 27.

A Messieurs les Abbés et peres tenants le Chapitre General de l'ordre de Prémonstré. Remonstre frere Jean le Paige⁷⁹⁾, Religieux en l'abbaye de Premonstré, il y a 52 ans, prieur du College de Premonstré, Syndic du mesme Ordre, Doyen des Docteurs Religieux en Theologie en l'université de Paris. Disant qu'ayant passé sa vie a desfendre les droits de l'Ordre et les conserver comme chacun scait; et comme le tesmoignent les Arrests qu'il a obtenu en qualité de Syndic, pour conserver l'election du General de l'Ordre; il est obligé de supplier le Chapitre, à qui par les vrais Statuts de l'Ordre appartient le pouvoir supreme en l'Ordre de Premonstré, qui sont capables de parachever la ruine de l'Ordre, et de la maison s'il n'y est pourvue. Il scait bien qu'en plusieurs monasteres de l'Ordre le divin office ne s'y fait plus; faute qu'en iceux il n'y a plus de Religieux; ou il n'y a qu'un ou deux, et n'y donne aucun ordre; Il fait faire les visitations par personnes incapables. Il s'attribue les droits et prerogatives que les Peres-Abbés ont naturellement dedans les monasteres de leur filiation; Il est cause que ceux qui desirent se réformer, sont contraints de faire nouvelles Congregations pour par ce moyen se maintenir dans l'observance regulière; Il reçoit et s'approprie les tailles et contributions de l'Ordre qui appartiennent aux Chapitres Generaux; Il a vendu cent livres de rente foncière appartenants au College de Premonstré a Paris; Il a permis plusieurs ventes et alienations des fonds anciens domaines d'aucuns monasteres. Il a depuis vendu le moulin d'Offois⁸⁰⁾; il a dégradé et vendu les bois de la haulte fustaie (694) de Premonstré; Il fit des baulx a longues années, et en a renouvelé aucuns qui n'estant pas encore expiré, et pour avoir de grands pots de vin il a donné les choses à plus vil prix qu'elles ne valloient. Toutes ces choses et plusieurs autres sont a la desolation de l'Ordre en de la maison; et vous estes suppliés, Messieurs, d'y penser et en empescher l'execution. Et ce qui l'afflige le plus le Suppliant est qu'on luy a donne advis que Mons. l'Abbé de Premonstré a depuis peu vendu les plus belles et venerables pieces de l'Ordre qui se estoient dans le Thresor de Prémonstré; scavoit est une couronne d'argent doré, couverte et enrichie de pierreries qui avoit quatre pieds de tour et avoit huict colonnes de cristal de roche, remplies de reliques, au milieu de laquelle estoit pendue d'une chaisne un saint ciboire de cristal de roche emrichy d'argent doré, couverte pierreries,

⁷⁹⁾ Cfr. supra, p. 10.

⁸⁰⁾ Offoy (seu Offois.) erat paroecia incorporata abbatiae Praemonstratensi. Cfr. N. BACKMUND, *o.c.*, t. II, p. 522.

dans lequel ciboire y avoit une boëtte enrichie de pierreries; cette couronne estant accompagné de burettes de cristal de roche enrichies de pierreries, et d'une grande croix de cristal de roche qui servoient l'autel lors que couronnement estoit suspendu; et le Suppliant ayant en advis de la vente desdits rois jouialx, et de la première crosse abbatiale, il vous en advertit. Vous suppliant de vous informer et de scavoir ce qui en est, affin que le Suppliant sachant ou en sont toutes ces pieces qu'il se mette en devoir de les recouvrer pour l'honneur de la maison, affin que ce qui reste dans le thresor soit conservé il Vous supplie de commettre quelqu'un de vostre compagnie pour faire inventaire de ce qui reste dans ce thresor, et de faire mention de toutes ces belles et anciennes pieces, si ainsy est qu'elles n'y soient plus (*nihil superest praeter erucem supradictam, coetera suasionem nepotis eius Prioris, vendita sunt et in calice conversa*) les autres pieces, pierreries et perles de la vielle mytre, le calice azuré et quatres argenteries qui ont esté vendues, ne sont considérables que pour leur prix, mais ces quatres pieces ne sont considerables pour leur antiquité et rareté dont le Suppliant a autant d'affliction que du surplus de ce qui se passe dans l'Ordre qu'il estime neantmoins digne de vostre consideration; puisque Dieu vous a assemblé avec tout pouvoir pour adviser a ce qui est du bien de l'Ordre. Vous savez, Messieurs, que le Prieur claustral de Premonstré, est president nay en l'election du General, et ainsy il est tres perilleux de permettre a un General qui peut desirer de conserver la Generalité entre ses parents, de faire un nepveu ou un autre proche parent Prieur claustral, c'est a dire president en la future election. A cause de quoy le Suppliant (695) en poursuit un reglement en la Cour, comme cela dependant de l'execution de deux Arrests, qu'il a obtenu pour l'election du General de l'Ordre de Premonstré; et le Suppliant ne desirant rien tant que de mourir en paix il vous supplie de dire vostre sentiment sur ce faict a monsieur de Premonstré, affin que vous voyant d'advise de ne pas mettre le Prieur claustral entre les mains d'un frere d'un nepveu, ou cousin-germain du General de Premonstré, il puisse disposer son esprit a quelque chose de bon pour l'Ordre. Et en faisant cela et le reste dont le Suppliant vous requiert, vous demanderez à l'Ordre quelque esperance de retablissement et luy conserverez son bien et les pieces venerables de son antiquité, dont la posterité et tous les bons religieux prieront Dieu pour vous. Signé: J. Le Paige avec parafe.

La Requeste cy dessus escrite et au feuillet precedent a este présentée au Chapitre General de l'Ordre de Premonstré le 29 avril 1633, et Acte accordé au Suppliant de la presentation, et de ce qu'il a esté dit par ledit

Chapitre qu'il en sera deliberé. Faict capitulairement les iour et an susdits en la seance du matin. Signé: f. D. Gerard, secretaire dudit Chapitre avec parafe.

Gascogne; La Honce. Actes de la Visite.

L'an mil six cents trente deux et le 18 du mois de septembre, Nous, frere P. de Lompagieu, Granger de Lane et Vicaire general de l'Ordre de Premonstré⁸¹), en la province de Gascogne, procedant a la visite et reformation de l'abbaye de Nostre Dame de la Honce au diocese de Bayonne, serions arrivé en ladite abbaye environ les dix heures le matin, ayant la compagnie de frere Dominic du Gonion, nostre adioinct, et ayant trouvé a la porte d'icelle fresres Raymond La Here, prieur claustral, Martissan Hirigoyen, Laurent Hirigoyen et Martin Laheille, auxquels nous aurions dict comme nous nous estions transportés en ce lieu pour proceder a la visite et reformation des Prieur, Couvent et Religieux, suivant l'advis qu'ils en avoient eu de nous, et qu'ils procedassent a nostre reception, ou ce qu'ils auroient fait a l'instant, et nous auroient conduit devant le grand autel en recitant le pseume: Loetatus sum, et apres l'oraison dite suivant le Statut du nostre Ordre, nous serions revestus d'un surplis et estolle et aurions visité le tressainct Sacrement de l'autel fermé a clef, et dans un ciboire et custode d'argent avec la decence requise, et ayant demandé au pere Prieur et Religieux s'il y auroit Chapitre en ladite Abbaye, lesquels nous auroient dit n'y avoir aucun, mais qu'il se servoient de la sacristie qui est ioignant l'église, a costé droit pour faire leurs actes Capitulaires, recollections et coupes, dans lesquelles estans entrés, nous aurions représenté aux Prieur et Religieux le faict de nostre venue, fait lire nostre Commission, remontré le devoir qu'ils sont obligés rendre aux Superieurs, a suite de quoy nous aurions demandé si'il y avoit des reliques en ladite Église, qui nous auroient respondu n'y en avoir d'autres que celles qui sont enchassées dans l'autel et estans par aprez rentrés dans ladite Église pour la visiter, nous n'y aurions trouvé qu'un seul autel servant au Couvent et a la paroisse sur lequel repose le St. Sacrement dans son tabernacle doré et au dedans un ciboire d'argent, et sur le mesme autel un tableau ou est peinte la tressainte Vierge Mere de Dieu, St. Augustin et St. Norbert, quatre chandeliers d'argent et une petite croix que lesdits Prieur et Religieux ont

⁸¹) Cfr. supra, p. 88, n. 26.

dit appartenir audit Sr. Commendataire, deux chandeliers d'airain du costé de septentrion, deux paires de burettes d'argent et au devant d'iceluy y a une lampe d'argent ardente, et une petite clochette, aupres des degrés dudit autel y a un petit chœur et devant l'entrée d'iceluy il y a une corde pendante attachée a une petite cloche, qui est devant le lambris de l'Église a un petit clocher qu'il y a, et le reste de la nef d'icelle iusques a la grande porte est en fort mauvais estats et toute despanée, près de laquelle porte y a un fond baptismal, ou y a deux cloches rompuës. Et de là, nous serions retourné a la sacristie; nous serions retirés à la chambre du Prieur.

Et advenant le dixmensieme, nous serions rentrés dans ladite Sacristie, qui est a costé droit de l'Église et ioignant icelle, dans laquelle nous avons trouvé un grand coffre et armoire pour tenir les ornements, dans lequel nous avons trouvé une chasuble, tunique et dalmatique de camelot en soye rouge, une autre chasuble, tunique de camelot noir avec le devant damas cafard, et une autre de tafetas blanc usé, un pluvial de damas rouge vieux, trois aubes fort usées, deux nappes, et deux petits devants d'autel, trois corporaux honnestes, avec deux voiles l'un rouge, l'autre noir, deux calices d'argent, l'un desquels est doré avec leurs patenes, deux missels du Concil. De laquelle sacristie estans sortis, nous serions entrés dans le cloistre qui est tout despanné, et estans sortis, et estans entrés dans le Refectoire, que le Sieur Abbé commendataire a faict construire, dans lequel nous avons trouvé une paire de laudiers, et un buffet, et a costé d'iceluy la cuisine, ou nous avons (697) trouvé une paire de laudiers, et une poëlle, une paille, unt chaudrière, un chandron, deux couvertures de fer pour le pot, un coffre dans lequel avons trouvé deux plats et douze assiettes, quatre nappes, trois longieres, 18 serviettes, tout lesdits meubles lesdits Prieur et Religieux ont dit que ledit Sr. Abbé commendataire leur avoit depuis peu baillé. De là estans allé au Dortoir, nous avons trouvé contenir quatre chambres, a la première desquelles qui est au bout des degrés et dessus la Sacristie il y a deux lits, ou couchent frere Laurent et frere Martisanns en lits separés, celui cy en un lit garny de tremel bleu, et l'autre a un paillon violet; et a la seconde chambre il y a un lit garny de sarge violette avec une couchette, dans laquelle doit a constance coucher un prestre seculier. Et a la 4e dernière, ou couche le pere Prieur y a un lit garny de tremel vert, et auprès de l'entrée d'icelle une porte ouverte, qui respond dudit sieur Abbé commendataire, par laquelle il fault que les Religieux passent pour aller aux seances.

Et advenu l'heure de trois heures après midy, nous aurions procedé à

l'audition de freres Martin Lanielle et Martissans Hirigoyen, et n'ayant pu proceder davantage a cause qu'il estoit tard, nous serions retiré.

Et advenu le vintième nous aurions procedé à l'audition de frere Laurent Hirigoyen et du pere Prieur.

Sur quoy nous aurions ordonné ce qui s'ensuit:

Veu par nous frere Pierre de Lompagieu⁸²⁾, Grangier de Lane et Vicaire general de l'Ordre de Premonstré en la Circarie de Gascogne, les procez verbaux, Audition des Religieux et autres actes de notre visite des 18. 19. et 20 septembre 1632, faicts sur l'estat spirituel et temporel de l'abbaye Nostre Dame de la Honce dudit Ordre, par lesquels resulte que Messire Jean de Lompagieu, Abbé de St. Jean de la Castelle, ayant faict la visite de ladite Abbaye le 4 decembre 1629. Et en icelle faict des Ordonnances sur l'estat spirituel et temporel d'icelle, le sieur Abbé commendataire en releva appel comme d'abus, duquel s'estant depuis venus au Chapitre General dudit Ordre de l'an 1630, et a iceluy offert le tiers de ladite Abbaye pour l'entretien des Religieux, ledit Chapitre General deputa pour en faire le partage le susdit frere Jean Latapie, prieur claustral de l'Abbaye de la Case Dieu⁸³⁾, qui a cet effect se transporta en ladite Abbaye le 4e decembre 1630, et y ordonna cinq religieux avec l'entretien compris ordonnances qu'il y laissa, desquelles ledit sieur Abbé disoit vouloir ainsy s'appeller. Et craignant frere Raymond Laliere et les autres Religieux qu'ils demeurassent au mesme estat qu'ils estoient faict par le passé, ils furent contraincts de passer certaine transaction avec luy pour se redimer de cette servitude et desordre, par laquelle ils obligèrent de servir (698) la paroisse qui est en l'Abbaye, la paroisse d'Urciette, et d'assister au service de celle de St. Jean le Vieux. Ordonnance faicte par ledit Sr. Abbé de St. Jean de la Castelle, par laquelle il ordonne sept Religieux avec l'entretien y compris, si mieux ledit Sr. Abbé n'ayme bailler le tiers du revenu de ladite Abbaye ausdits Religieux franc et quitte de toute charge. Autre ordonnance faicte par ledit Latapie le 4 decembre 1630 comme Commissaire depute par le Chapitre General pour prendre le tiers de ladite Abbaye, offert par le Sr. Abbé commendataire, ou regler l'entretien desdits Religieux. Copie de la Transaction passée avec ledit sieur Abbé commendataire par lesdits Laliere, prieur et trois autres Religieux avec la Confirmation de Monseigneur de Premonstré, par laquelle appert que l'entretien promis à

⁸²⁾ Idem.

⁸³⁾ *Abbatia Casae Dei tunc erat sub dominio abbatis commendatarii.*

2

cinq Religieux est beacoup moindre que celuy qui avoit esté ordonné par ledit Sr. Abbé de St. Jean ⁸⁴⁾, et par ledit Latapie, et avec lequel lesdits Religieux ne peuvent en façon quelconque s'entretenir, si les emoluments desdites paroisses n'y subviennent. Conclusions prises par ledit Latapie, prieur de la Case Dieu, comme promoteur Reguleir (sic!) de la province, et tout ce que par lesdits Promoteur et Religieux a esté par devant nous remis. Nous desirants selon le deub de nostre charge porter quelque remède à ces désordres et pourvoir aux manquements, obmissions et défectuosités de ladite transaction, de l'advis et conseil de frere Dominique Dugouyon prieur de Divielle⁸⁵⁾, nostre adioint, avons ordonné et ordonnons: Que ledit Latapie, promoteur regulier se pourvoira par devant le Chapitre General de nostre Ordre pour la cassation de ladite transaction ainsy et comme il verra estre à faire, et que ce qui est porté par icelle, sur peine de s'y voir contraindre par les rigueurs qu'il s'est obligé. Et d'autant que partie des choses essentielles ont esté obmises en ladite Transaction, comme sont les ornements essentielles à la celebration des offices divins, et à l'accommodement d'iceux un autel pour la paroisse, un horloge, la fonte des cloches qui sont rompuës, le chapitre, une chambre pour les hostes et malades, le grenier, la cave et les aisances pour les Religieux, ordonnons que ledit Sr. Abbé commendataire fera faire trois aulbes de toile fine (pour estre celles qui sont en la Sacristie rompuës et déchirées), un pluvial de camelot noir, semblable à la chasuble, tunique et dalmatique qui sont en la Sacristie, et entretiendra les autres ornements necessaires aux divins offices. Qu'il fera bastir les deux autels derrière le Choeur et les ameublera convenablement, l'un desquels sera pour la paroisse, et fermera ledit choeur pour en éviter l'entrée des femmes. Qu'il fera refondre les cloches rompuës et accommoder l'horloge, qui est dans la Sacristie. Qu'il videra l'ancien chapitre duquel il se sert à présent pour tenir son vin, affin que les religieux puissent faire leurs coupes et autres exercices de Regularité.

Et par ce que le Réfectoire et cuisine, que ledit Sr. Abbé commendataire a faict nouvellement bastir, sont trop lointains et de petite espace et (699) ladite cuisine en lieu indécent, ledit Sr. Abbé commendataire fera abattre la muraille qui sépare ledit Réfectoire et cuisine pour servir tous les deux d'un refectoire, et fera bastir leur cuisine et cave iusques au

⁸⁴⁾ P. de Lompagieu.

⁸⁵⁾ Abbatia Deivillae = Divielle (in dioecesi Aquensi = Aix) erat sub dominio abbatis commendatarii.

portal qui est au Pressoir, lequel pourtant demeurera commun pour le Sr. Abbé commendataire et les Religieux, la cuisine du costé du couchant et la cave du levant et sur le dessus desdits refectoire, cuisine et cave, il leur fera bastir deux chambres couchant un servant d'infirmier, et l'autre pour les vallets avec un petit grenier pour mettre le blé de leurs pensions, comme aussy fera un garde-robe au lieu plus commode du dortoir pour l'usage desdits Religieux, auquel dortoir n'entrera aucune personne seculière, et a ces fins fera murer la porte qui est au bout d'iceluy venant du costé de son logis, et qu'il fera proprement payer et blanchir les chambres et couloir d'iceluy.

Finalement sera tenu de faire les aumosnes ordinaires et extraordinaires et les frais ordinaires pour les hostes.

Toutes lesquelles reparations ledit sieur Abbé sera tenu de faire dans six mois prochains venants, et à faute de ce faire, des a present comme dès lors, et dès lors comme dès a present, Nous enioignons dudit Promoteur regulier de recourir à la justice seculière pour l'exécution de notre presente ordonnance, laquelle pour cet effect luy sera signifiée. Donnée à la Honce, le 22 septembre 1632.

Et peu après ayant appelé le Prieur et Religieux dans la Sacristie pour terminer notre visite suivant les Statuts de nostre Ordre, Nous leur aurions lue et publié nos ordonnances concernant la Regularité, de cette teneur :

Vue par nous, frere Pierre de Lompagieu, grangier de Lane, Vicair general de l'Ordre de Premonstré en la Province de Gascogne⁸⁶), les procez verbaux du 18. 19. et 20. septembre 1632, faict sur l'estat tant spirituel que temporel de l'abbaye de Nostre Dame de la Honce, esemble les ordonnances faictes en ladite Abbaye par Messire Jean de Lompagieu, abbé de St. Jean de la Castelle pour le regime spirituel d'iceluy, avec autres ordonnances veu les ordonnances faictes par ledit Sr. Abbé de St. Jean estre confirmées par le Chapitre General dudit Ordre, avons ordonné et ordonnons les Religieux de ladite Abbaye se garderont pour quelque faict et occasion que ce soit sur peine de s'y voir contraindre par les rigueurs de l'Ordre.

Et par ce que nous avons trouvé qu'il n'y a aucune difference en ladite Abbaye excepté le Prieur, Nous ordonnons que frere Martissant Hirogoyen exercera l'office de Soupprieur et en fera la charge sans qu'il en puisse estre destitué que par nous ou celuy qui aura charge de la

⁸⁶) Cfr. supra, p. 88, n. 26.

Province, auquel nous enioignons d'en faire la fonction, suivant qu'il est porté par l'onzième Chapitre de la 2de Distinction de nos Statuts.

Et affin que ladite Communauté soit réglée et administrée suivant les Statuts dudit Ordre, ordonnons que frere Martin Laniel fera l'office de Proviseur ou Syndic, duquel il fera la fonction ainsy et comme il est porté par le 16. chap. de la 2de Distinction de nos Statuts, sans (700) qu'il en puisse estre déposé que par nous ou celui qui aura charge de laditte Province.

Et affin que lesdittes ordonnances dudit Sr. Abbé de St. Jean⁸⁷⁾ et nos présents Reiglements soient mises en duë et entière execution, ordonnons que ledit Martissant Hirogoyen nous donnera advertissiment des convenances à icelles, laquelle charge nous luy donnons pour n'y avoir Religieux en ladite Abbaye, pour faire l'office de Circateur. Et tout ce que dessus a esté leu et publié dans la Sacristie de ladite Abbaye pour n'y avoir Chapitre, aux Prieur et Religieux d'icelle et delivré audit pere Prieur suivant le Statut, sous nostre sceau et seings, lesquelles lueës et publiées, nous leur aurions baillé la benediction portée par nosdits Statuts le 22 septembre 1632. Signé: f. Lompagieu, Grangier de Lane et Vicaire dudit Dogouyon, Prieur de Divielle adioinct.

Veu par le Chapitre General de l'Ordre de Premonstré le reiglement de visiteur cy dessus transscrit, faict par le Visiteur de la Province et Circateur de Gascoigne en l'abbaye de la Honce, et ouy sur ce Venerable frere Raymond de Laliene, prieur en icelle en fondé de procuration des Religieux de ladite Abbaye, moyennant son desistement pour ce qui est des charges ordonnées au sieur Abbé commendataire de ladite Abbaye, moyennant son desistement et la rénonciation qu'il fera à l'appel comme d'abus qu'il en a interjeté, comme ensuyt; scavoir est que ledit Sr. Abbé satisfaira à la transaction passée entre luy et le Couvent de ladite Abbaye, et que oultre il ammeublera la sacristie, fera le droit d'hospitalité, les ausmones, la construction de l'autel de la paroisse, fera refondre les cloches; sera tenu de payer les frais et droits de visite, et de fournir tout ce qui sera necessaire pour réparer et construire les lieux reguliers conformement à l'ordonnance faite par ledit Visiteur, laquelle pour cet effect, demeurera confirmée. Faict au Chapitre General, tenu a Premonstré, le 27 avril de l'an de grace 1633. Visa soie scellée. Signé: f. P. Gosset, abbé de Premonstré General. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis)

⁸⁷⁾ P. de Lompagieu.

St. Gerlac.

Agnes Boen von Cartlle, in ducatu Iuliensi, in dioecesi Coloniensi, nobilibus parentibus orta, in monasterio Sancti Gerlaci, Ordinis Praemonstratensis, Ruremondensis dioecesis, ante quattuor annos praesumptive professa, statim post professionem reclamavit; et fratri Ioanni Fraisinne⁸⁸⁾, ante tres et amplius annos declaravit, addens se numquam habuisse animum ad Religionem; nec adhuc se ad eam posse resolvere; iuramento affirmavit, et affirmat se a matre coactam fuisse et hoc per duo iurata testimonia, fratris videlicet proprii, et cuiusdam Religiosae Conversae eiusdem monasterii clare probat (701). Humiliter petit ut Reverendissimus Dominus Generalis, Patres Abbates, totumque Capitulum Generale declarare dignentur dictam praesentem professionem irritam et nullam esse. Reverendissimus Dominus Generalis, Patres Abbates, totumque Capitulum Generale deputavit Rev. admodum Dominos Abbates Ninivensem, Leffelensem⁸⁹⁾ et Praepositum Gratiae Dei⁹⁰⁾, qui examinarent et ad se referrent an dicta petitio veritate nitatur.

Praedicti Rev. DD. deputati veram et iustam esse deprehendentes, Capitulo retulerunt dictam praesumptam professionem coactam et non liberam fuisse.

Audita vero hac relatione, Capitulum Generale declaravit ac per praesentes declarat praefatam Agnetem Boen von Cartlle invalide et nulliter professam fuisse, eamque ab omni Ordinis observatione seu obligatione liberat, seu potius liberam esse declaravit. Et ut nulli dubium esse possit, praesentes proprii notarii et sigillo Capituli communiri fecit. Datum Praemonstrati, durante Capitulo, 26 aprilis 1635. Visa sigilletur. Signatum: f. P. Gossetius, abbas Praemonstratensis et Generalis. (Sequuntur subscriptiones consuetae Definitorum huius Capituli Generalis)

Saint Gilbert. Composition de differends.

Sur les plainctes et requestes a nous faictes Commissaires deputez du Chapitre pour ouyr les demandes de Messire Philippe de Prenost, Chevalier et Seigneur de Baulieu prenans et sollicitans les droits de

⁸⁸⁾ Cfr. supra, p. 144, n. 12.

⁸⁹⁾ I. David; I. Noizet.

⁹⁰⁾ Agitur de abbazia Novemfontium (in dioecesi Molinensi = Moulins), quae tunc erat sub dominio abbatis commendatarii.

Messire Claude de Prenost son fils Abbé de St. Gilbert⁹¹), demandeur, contre frere Andrieu cy devant prieur de ladite Abbaye de St. Gilbert, apresent avoir lu et entendu leurs pieces et raisons et sur le tout meurement considéré, Nous avons esté d'avis soubz le bon plaisir des Peres tenants le Chapitre General, que toutes lesdites pieces et procédures, plaintes et infirmations respectives, avec defenses auxdites parties de iamais s'en pouvoir ayder en servir, comme aussy les pretentions, repetitions et recompenses entre les dites parties, sommes demeuré d'accord de leur consentement qu'il sera delivré par ledit frere Andrieu sortant de ladite Abbaye de St. Gilbert pour aller estre Prieur par l'autorité et l'institution de Reverendissime General de l'Ordre et confirmation dudit Chapitre en l'abbaye de St. Gilbert. Et ne pourra ledit Andrieu emporter ny destourner aucune chose esdits biens, fors et excepté des habits, linges; sa chapelle consistant en un calice, deux burettes, aulbe, chasuble, missel et corporal, pouvant prendre un balin pour mettre lesdits meubles avec l'une des juments par luy delaissés au domaine de ladite Abbaye de St. Gilbert, sans qu'il luy soit loisible de divertir autre chose, d'autant que le résidu servira et sera employé en l'acquit et payement des debtes legitiment faictes selon le memoire et sera baillé et signé de sa main. Et s'il le trouve quelque chose de surplus sera employé au profit et bien de la Communauté des Religieux de ladite abbaye de Saint Gilbert. Ne pourra aussy ledit Andrieu se retenir et reserver aucun des benefices ou offices dependants de ladite Abbaye de St. Gilbert, lesquels cederà et remettra. Et sera construite et bastie une chambre au lieu de plus sur et commode dans laquelle seront mise et enfermée tous en un chacun des tiltres, chartes et enseignements, soubz trois clefs différentes, l'une tenuë par le Sr. Abbé, l'autre par le Prieur, et la troisième par le Couvent, sans le sceu et le consentement des uns des autres; et pourra pareillement ledit Andrieu emporter un lit garny. Faict par le Chapitre General tenu à Premonstré, le 29 avril 1633. Signé: f. P. Gosset, abbe de Premonstré General. (*Sequuntur subscriptiones consuetæ Definitorum huius Capituli Generalis*).

Renonciation a appel.

Ce iourdhuy 27 avril 1633 frere Antoine de Salvancy, religieux profez de Valsery est comparu au Greffe du Chapitre de l'Ordre de Premonstré par devant moy greffier dudit Chapitre subsigné, ledit Chapitre tenant,

⁹¹) Cfr. supra, p. 97, n. 74.

lequel a dit et déclaré qu'il renonçoit, et de fait renonce par ces presentes à l'appel par luy devant interiecté de la sentence contre luy renduë par frere Adrien d'Aumale⁹⁹), Bachelier en Theologie et Commissaire deputé de Monseigneur de Premonstré pour visiter canonicquement ledit Valséry, ladite sentence en datte du 24e iour de Janvier 1632, se soumettant entierement aux RR. Peres dudit chapitre d'ordonner sur ledit appel qu'ils verront bien estre, promettant d'y obéir et satisfaire en tout et par tout sans y contrevenir. En foy de quoy il a signé: f. Antoine de Salvancy, avec parafe.

Collegium Parisiense.

Ad finem particularium huius Capituli anni 1633 Actorum est libellus supplex signatus Jean du Tillet, per quem exponit Capitulo Generali se esse unicum haeredem Mariae de la Vergne, et uti talem, posse possidere domum illam quae coniuncta est Collegio nostro Parisiensi, quaeque a Capitulo Generali anno 1554 in emphyteosim locata est proavis suis Iacobo de la Vergne et Genovefae le Maistre ut ipsi proavi ea gauderent toto tempore vitae suae, et post mortem ultimi morientis, haeredes eam possiderent per 99 annos, qui nonaginta novem anni currere coeperunt die mortis septima Augusti anni millesimi quingentesimi quarti, quia tunc obiit dicta Genovefa le Maistre proavia sua; et ipse supplex offert totaliter et in perpetuum emere domum vel eam reddere refusus expensis. Capitulum deputat qui videant quid facto opus, sed decretum non est subsignatum. Ideo non exscripsi, sed solum supradicta notavi ut sciatur quando inceperunt currere 99 anni.

l

NOTANDUM

Post obitum, die 8 februarii 1983, Reverendi Domini Joannis Baptistae VALVEKENS, zelosissimi ac bene meriti sui secretarii, qui *Acta et Decreta Capitulorum Generalium* edenda curaverat, Commissio Historica Ordinis Praemonstratensis tomum quartum (1588-1660) absolvendum censuit postquam edicta capituli generalis anni 1633 in lucem prodierunt.

Idcirco in praesenti fasciculo *Analectorum Praemonstratensium* inseruimus, prout moris erat, duplicem indicem: personarum et locorum, ac succinctum elenchum rerum. Praecipua menda, quae non uti mera errata typographica censenda sunt, correximus.

Tomus V, proxime editurus, continebit acta et decreta capitulorum generalium inde ab anno 1657.

In fine gratias agimus omnibus qui in indice conficiendo nos adiuverunt.

L.V.D.

INDEX PERSONARUM ET LOCORUM

- A Bavaria, Maximilianus Henricus, (archiepiscopus): p. 82, n. 71-72.
Agde: p. 97.
Alba Curia, (*Abbecourt*): p. 190; 191; 198; 201; 202; 203.
Albertus et Isabella, archiduces: p. 68.
Allais, Pacificus: p. 192.
Alleaume, G.: p. 136, n. 117, n. 120.
Allyne, —: p. 175.
A Lotharingia, Franciscus, (comes): p. 84.
Ambianum, (Amiens): p. 74, n. 44; 185, n. 156.
Andrieu, Antonius: p. 93; 213.
Anor: p. 171.
Antverpia, (Antwerpen): p. 180, n. 142.
Apamiae, (Pamiers): p. 111, n. 45.
Aquae Augustae, (Dax): p. 88, n. 26.
Aquae Sextiae, (Aix): p. 209, n. 85.
Aquisgranum, (Aachen): p. 147, n. 44; 153, n. 66.
Ardaix: p. 184.
Ardena: cfr. *S. Maria de Ardena*.
Argenton: p. 183.
Arnsberg: p. 33; 33, n. 16; 121.
Arvernia, (*Auvergne*) circ.: p. 85; 89; 97; 100; 103; 116; 126; 157; 200.
Atrebatum, (Arras): p. 53, n. 122; 74, n. 44; 118, n. 10; 119, n. 13.
Augia Minor, (*Weissenau*): p. 33; 33, n. 15; 37; 69; 143; 145; 146; 158; 159.
Augusta Auscorum, (Auch): p. 111, n. 47; 178, n. 136.
Augusta Suessionum, (Soissons): p. 71, n. 6, n. 7; 89, n. 29; 140, n. 125; 141, n. 127; 142, n. 133; 170, n. 117; 176, n. 129; 190, n. 4.

- Augusta Trevirorum, (Trier): p. 90, n. 44; 112, n. 53.
Augusta Vindelicorum, (Augsburg): p. 53, n. 120; 143, n. 10.
Augy: p. 139.
Aumale, princeps: p. 68.
Austria, (Oesterreich): p. 68; 179.
Auxerre: p. 174.
Azevedo, I.: p. 154, n. 73.
Baina: p. 113.
Baiocum, (Bayeux): p. 75, n. 50; 80, n. 65; 135, n. 116; 136; 136, n. 119; 137, n. 124; 146; 172, n. 120, n. 121; 173, n. 122; 183, n. 151; 186, n. 157.
Bajona, (Bayonne): p. 184; 206.
Balliet, Johannes: p. 172.
Bar, Mathias: p. 118, n. 10; 119, n. 24; 120, n. 31; 151, n. 59.
Barnet, Claudia: p. 84.
Barnet, Nicolaus: p. 9, n. 12; 25; 26; 71, n. 10; 78, n. 57; 80, n. 66; 84, n. 76; 88, n. 9, n. 22; 93, n. 60; 94, n. 61-62; 96, n. 68-69; 98, n. 78, n. 80; 99, n. 82; 100, n. 92; 101; 102, n. 14; 103, n. 19.
Basilea, (Basel): p. 112, n. 50-51; 131; 132; 132, n. 102; 178, n. 137; 179.
Baudillat, Pontius: p. 172.
Baudouin, —: p. 183.
Baugnon, Desiderius: p. 161.
Bavaria, circ.: p. 84; 88; 116; 127; 157; 199; 200.
Bayart, Johannes: p. 9, n. 19; 34.
Bayvel: p. 173.
Bazyre, —: p. 173.
B. Maria Magdalena Virdunensis: p. 161.
Begin, Martinus: p. 146.
Belgium: p. 42; 198.
Bella Stella, (Belle-Étoile): p. 103; 162; 163; 165; 192; 200.
Bella Vallis, (Belval): 22; 42; 161; 192.
Bellelagia, (Bellelay): 33; 33, n. 20; 36; 103; 112; 112, n. 50; 120; 131; 132; 133; 135; 137; 157; 178, n. 137; 179; 196.
Bellenger, Gabriel: p. 183.
Bellopodium, (Bellpuig): 34; 52.
Bellosanna, (Bellosanne): p. 103; 121; 173; 173, n. 123; 193; 193, n. 33; 194.
Bellus Campus, (Belchamps): p. 177; 177, n. 133.
Bellus Locus, (Beaulieu): 9; 9, n. 6; 10; 34; 34, n. 33; 102; 102, n. 13; 103; 116; 117; 128; 132; 135; 136; 138; 190; 191; 196; 200; 202.
Bellus Portus, (Beauport): p. 75; 152.
Bellus Reditus, (Beaurepart): p. 103; 118; 118, n. 12; 119; 120; 127; 133; 135; 137; 181.
Bellovacum, (Beauvais): p. 51, n. 127; 144, n. 13; 194, n. 35.
Bengaustre, Claudius: p. 168.
Bensel, Jacobus: p. 173; 174.
Berange: p. 23.
Bernal, Philippus: p. 154, n. 73.

- Berna, (Berne)*: p. 181.
Bertaut, Johannes: p. 183, n. 152.
Biesson, Natalis: p. 10; 35; 74; 103.
Bisuntium, (Besançon): p. 143, n. 8; 177, n. 132, n. 133.
Blancalanda, (Blanche Lande): 33; 33, n. 11; 36; 37; 38; 53; 75; 120; 131; 135; 136; 137; 138; 140; 142; 200.
Bobay, Julianus: p. 39.
Boen von Cartille, Agnes: p. 212.
Bohemia, circ.: p. 84; 88; 116; 127; 134; 147; 149; 162; 199; 200.
Bolen, Hugo: p. 161.
Bona Spes, (Bonne-Espérance): 32; 32, n. 5; 36; 38; 67; 68; 88; 101; 118; 191; 121.
Bone: p. 25.
Bonherbe, Matthias: p. 10, n. 13; 23, n. 63.
Bonnemaison, Johannes: p. 110.
Bonnet, Franciscus: p. 109, n. 40.
Boschet, Petrus: p. 89, n. 29; 92, n. 54.
Bosseral, R.: p. 172.
Boucher, Thomas: p. 22, n. 57.
Boudet, Nicolaus: p. 74.
Bouletius, Claudius: p. 34, 36, n. 66.
Bourguignon, Reginaldus: p. 195; 196.
Brabantia, (Brabant), circ.: p. 84; 100; 114; 116; 126; 156; 200.
Brana, (Braine): p. 21; 35; 92; 138; 139; 140; 140, n. 131; 141; 141, n. 127; 145; 168; 169; 199.
Braye, (Bernaerts) Joannes: p. 11, n. 25.
Bremontier: p. 173.
Briouze: p. 173; 182; 183.
Brisson, François: p. 128; 129; 130; 136.
Brixina, (Bressanone): p. 112, n. 49.
Brunesaulx, Franciscus: p. 10, n. 16; 34; 34, n. 26; 42, n. 95; 198, n. 47.
Bruxellum, (Brussel, Bruxelles): p. 31; 30, n. 3; 53, n. 114.
Buciliacum, (Bucilly): p. 9; 26; 32; 37; 88; 102; 190; 198; 203.
Buquet, —: p. 172.
Burgundia: p. 96; 100; 116; 126; 177; 200.
Bury: p. 194.
Calvus Mons, (Chaumont): p. 35; 41; 41, n. 94; 171; 171, n. 118; 172; 172, n. 119.
Cameracum, (Cambrai): p. 41, n. 92; 53, n. 122; 72, n. 11; 88, n. 7; 118, n. 9, n. 10; 119, n. 13; 135, n. 114; 142, n. 133; 143, n. 9.
Camerae Fons, (Chambrefontaine): p. 103; 104.
Capella, (La Capelle): p. 128; 129; 136.
Capella-ad-Planças, (Chapelle-aux-Planches): p. 34; 34, n. 29; 36; 40; 102; 103; 109; 110; 131; 132; 133; 137; 138; 140; 142.
Cappenberg: p. 98; 98, n. 76; 133; 153.
Caret, —: p. 183.

- Carnet, Nicolaus: p. 91.
Carnutum, (Chartres): p. 190, n. 11; 200.
Carré, Natalis: p. 33; 33, n. 17; 36, n. 63.
Casa Dei, (La Case-Dieu): p. 103; 110; 112; 112, n. 48; 130; 130, n. 96; 178; 178, n. 136; 208; 208, n. 83; 209.
Castrum in Mauritania, (Château-Dieu-en-Mortagne): p. 119; 120; 134; 135; 135, n. 114.
Catalaunum, (Châlons): p. 196, n. 40.
Cella Dei Superior, (Oberzell): p. 157; 157, n. 89; 200.
Cella Omnium Sanctorum, (Allerheiligen): p. 53; 53, n. 117; 144; 144, n. 14; 158; 160; 168; 169; 186.
Cerfueil: p. 139.
Chamarti, Guilielmus: p. 68.
Chamart, Johanna: p. 68.
Chamart, Johannes: p. 68; 101.
Chamart, Guilielmus: p. 68.
Chamart, Nicolaus: p. 32; 32, n. 5; 36, n. 48; 37, n. 77; 67, n. 133; 68, n. 136; 88, n. 5; 118, n. 6; 119, n. 20; 121, n. 46.
Chanot, Claudius: p. 161.
Charlon, Paulus: p. 101; 118, n. 9; 119, n. 21; 121, n. 49; 151, n. 59.
Charpentier, Jacobus: p. 168.
Chasseau, Johannes: vide Chesneau, J.
Chatellain, Jacobus: p. 71, n. 7; 72, n. 15; 73, n. 24, n. 29; 117; 190, n. 4.
Chauceau: p. 183.
Chesneau, Johannes: p. 10, n. 15; 24; 41.
Chevenel, Emmanuele: p. 84.
Christophorus, I: p. 37, n. 75.
Clarus Fons, (Claire-Fontaine): p. 23; 140; 140, n. 125; 170; 171; 191.
Clarus Mons, (Clermont-Saint-André): p. 89; 97; 97, n. 74.
Clemens VIII, papa: p. 57; 57, n. 128.
Coignard, Johannes: p. 173, n. 123.
Collegium Parisiense: p. 10; 10, n. 17; 21; 43; 44; 45; 54; 77; 78; 93; 94; 95, n. 67; 107; 108; 126; 137, n. 123; 148; 153; 166; 167; 194; 204; 214.
Collignon, S.: p. 161.
Colonia, (Cologne): p. 72, n. 12; 82; 82, n. 71; 83; 84; 88, n. 14; 97; 120, n. 34; 121, n. 44; 133; 147; 153, n. 66; 182, n. 148; 212.
Colson, Nicolaus: p. 24.
Combelunga, (Combelongue): p. 111; 111, n. 45.
Come, Guy: p. 130.
Constantinum, (Coutances): p. 71, n. 9; 152, n. 61, n. 62.
Corbeau, Jacobus: p. 72, n. 11, n. 18; 79, n. 63.
Corcessin, Ludovicus: p. 154.
Corneolum, (Corneux): p. 102; 102, n. 10; 113; 116; 143; 144; 157; 158; 168; 169; 177; 177, n. 132; 133; 182; 186; 200.
Courcelles: p. 139.
Cramoisy, Sebastianus: p. 155.

- Crans, Michael: p. 78.
Cremer, Hilger: p. 72, n. 12, n. 16; 73, n. 27; 74, n. 42.
Cuissiacum, (*Cuissy*): p. 35; 36; 37; 41; 50; 68, n. 138; 71; 72, n. 21; 73; 76, n. 55; 79, n. 59; 88; 89; 89, n. 40; 99; 100; 102; 104, n. 23; 106; 114; 116; 118; 119; 121, n. 40; 143; 144, n. 24; 152, n. 60; 156; 158; 168; 169; 190; 191, n. 24; 200; 202; 203.
Curia Rhaetorum, (Chur): p. 53.
Dalaigre, —: p. 84.
d'Alfas, Bernardus: p. 112, n. 48.
Dannoys, Jacobus: p. 10; 25; 34; 34, n. 35; 36, n. 52; 75.
d'Argennes, I.: p. 136, n. 119.
Daris, Aegidius: p. 39.
d'Aumale, Adrianus: p. 94; 95, n. 67; 108; 115; 126; 137; 137, n. 123; 148; 158; 166; 167; 174; 214.
David, Dionysius: p. 144; 144, n. 13.
David, Johannes: p. 30, n. 1; 33; 33, n. 12; 36, n. 61; 71, n. 8; 73, n. 25; 74, n. 41; 80, n. 68; 88, n. 11; 89, n. 34; 90, n. 50; 99, n. 86; 101; 118, n. 8; 119, n. 23; 121, n. 41; 124; n. 57; 125, n. 61, n. 64; 127, n. 87; 145, n. 26; 146, n. 41; 147, n. 45; 149, n. 52; 151, n. 59; 154, n. 74-75; 157, n. 88, n. 93; 188; 190, n. 6; 191, n. 25, n. 27; 199, n. 51; 200, n. 71; 202, n. 71, n. 77; 212, n. 89.
de Baillon, Claudius: p. 84.
de Barnet, Aloisiá: p. 84.
de Behault, Anna: p. 68.
de Bertier, Johannes Ludovicus: p. 128; 136; 136, n. 122.
de Bérulle, card.: p. 162.
de Biez, Robertus: p. 33; 33, n. 23; 80, n. 69; 85, n. 82; 102, n. 9; 114, n. 64; 121, n. 48; 136; 140; 143, n. 7; 145, n. 31; 149, n. 52; 157, n. 83; 167; 169; 173; 174; 176, n. 130-131; 182; 186.
de Bordeaux, Carolus: p. 9, n. 6; 34; 102, n. 13.
de Bresse, Françoise: p. 138.
de Castelnau, Michel: p. 32; 32, n. 4; 35, n. 41; 36, n. 47; 41, n. 93; 68, n. 138; 71, n. 3; 73; n. 32-33; 87, n. 4; 88, n. 19; 89, n. 39; 99, n. 84; 100, n. 90; 101; 102, n. 3; 106, n. 29; 114, n. 63; 116, n. 74; 118, n. 5; 119, n. 19; 143, n. 4; 156, n. 81; 158; 168, n. 115; 169; 190, n. 3; 200, n. 64; 202; 203.
de Fally, —: p. 183.
De Fraiteur, I: p. 36, n. 62; 40, n. 90; 181; 181, n. 147; 182, n. 149.
de Galinet, Stephanus: p. 41, n. 94; 172, n. 119.
de Gamache, —: p. 26.
de Givry, card.: p. 140.
de Gombervaux, Johannes Antonius: p. 146; 146, n. 43.
de Granson, Dionysius: p. 9, n. 9; 22, n. 59; 23, n. 61, n. 62.
de Ham, Thomas: p. 26, n. 78.
Dei Locus, (*Dilo*): p. 35.
Deivilla (*Divielle*): p. 209; 209, n. 85; 211.
de Joyeuse, Franciscus Antonius: p. 42, n. 99; 46.
de la Bellière, Johannes: p. 71, n. 9; 72, n. 19; 73, n. 26, n. 31, n. 34, n. 40; 75, n. 49; 78, n. 56; 80, n. 64; 152, n. 61, n. 63; 157, n. 84.

- de La Chieze, —: p. 168, 169.
de la Croix, Johannes: p. 84.
de la Croix, Johannes: p. 136; 199.
de la Faille, —: p. 84.
de la Fontaine, Amatus: p. 140; 140, n. 132.
de Lairuelz, Servatius: p. 8, n. 2; 13; 20; 25, n. 72; 32; 32, n. 9; 37, n. 71; 38, n. 82; 42, n. 96; 67, n. 131; 69, n. 139; 70, n. 146; 71, n. 4; 73, n. 30, n. 39; 81, n. 70; 84, n. 79; 88, n. 8, n. 21, n. 25; 90, n. 48; 100, n. 93; 101; 102, n. 5; 113, n. 56; 116; 116, n. 76; 122, n. 50, n. 53; 123; 123, n. 55; 124, n. 56; 125, n. 63; 148, n. 48; 150; 150, n. 53-54; 151; 151, n. 57; 161.
de la Mannisière, —: p. 99.
de La Marck, Alexander: p. 138, n. 130; 141; 141, n. 127-128.
de Lamer, Claudius: p. 95; 154.
de Lametz, Ludovicus: 71, n. 6; 72, n. 16. 176, n. 129.
de la Rue, Johannes: p. 75.
de la Salle, Raymundus: p. 184; 184; n. 155.
de la Vergne, Jacobus: p. 214.
de la Vergne, Maria: p. 214.
de la Vielle, Martinus: p. 185; 186.
de Lompagieu, Johannes: p. 10; 88, n. 26; 102, n. 6; 103, n. 17; 104, n. 21; 116; 116, n. 71; 126, n. 75; 129, n. 92-93; 130, n. 94, n. 95; 184; 185; 190, n. 13; 197; 200, n. 69; 203; 208; 209, n. 84; 210; 211.
de Lompagieu, Petrus: p. 206; 208; 210; 211.
de Longpré —: p. 8, n. 1; 67, n. 129.
de Longueville, Alexander: p. 34; 34, n. 28; 36, n. 54; 96, n. 70; 98, n. 79.
de Longueville, dux: p. 131.
de Lorraine, Carolus: p. 5, n. 1.
de Meldert, Andreas: p. 182.
de Menzil, Claudia: p. 96.
de Montbeliard, comes: p. 177.
de Morel, Fleury: p. 55; 55, n. 127.
de Nassau, comes: p. 90; 112; 132.
de Nemours, ducissa: p. 68.
Denisart, Antonius: p. 41.
Denys, Guilielmus: p. 161; 185; 192.
de Panie, Renatus: p. 195.
de Payame, Bernardus: p. 111, n. 45.
de Pellevé, P.: p. 36, n. 52; 160, n. 104.
de Pontcarré, Jac. Camus: p. 136, n. 118; 183, n. 152.
de Prenost, Claudius: p. 213.
de Prenost, Philippus: p. 212.
de Pressines, comes: p. 68.
de Questenberg, Casparus: p. 127, n. 81; 134; 157, n. 90, n. 92; 200, n. 68.
de Rochefoucault, card.: p. 83, n. 162.
de Rucquoy, comes: p. 68.
de Ruddere, Antonius: p. 79.

- de Saint-Baussant, Claudius: p. 9, n. 5; 23, n. 60; 26, n. 73.
de Saint-Bellin, Claudius: p. 34; 34, n. 31.
de St. Paul-de-Vidossan, Giraldu: p. 24, n. 65.
de Salvancy, Antonius: p. 196; 213; 214.
de Salz, comitissa: p. 96.
Desbans, Petrus: p. 34; 34, n. 32; 148; 148, n. 48; 159; 161; 164; 165; 192.
de Sirigouyeux, Marissart: p. 185; 187.
Despruets, Johannes: p. 5; 54, n. 123.
de Stinuil, Antonius: p. 26.
de Susanne, baron: p. 161.
de Thery, Walernus: p. 24.
de Veillart, canonicus: p. 99.
de Vieupont, Johannes: p. 55, n. 126.
de Villelongue, Christophorus: p. 33, n. 21; 36, n. 14.
de Villelongue, Tristanus: p. 9, n. 3; 24, n. 66; 26, n. 75; 32; 32, n. 8; 37, n. 65;
88, n. 10; 102, n. 4; 190, n. 7, n. 16; 198, n. 50; 203.
de Villenotte, Drusius: p. 99.
de Villers, Sernalis: p. 91.
de Wittenberg, dux: p. 177.
Digeon, Antonius: p. 94.
Domnus Martinus, (Dommartin): p. 32; 32, n. 6; 37; 42; 79; 80; 84; 92; 126.
Donizet, A.: p. 149; 150.
Donnel de Estres, Franciscus: p. 84.
d'Origny, Johannes: p. 140, n. 125; 170; 170, n. 117.
Dournel, Martin: p. 32; 32, n. 6; 37, n. 74; 42, n. 97; 79, n. 58, n. 61; 80, n. 67.
Drusius, Johannes: p. 11, n. 27; 31, n. 4; 32; 33, n. 10; 36, n. 49; 37, n. 69; 38,
n. 80; 40, n. 89; 69, n. 143; 71, n. 5; 73, n. 23; 73, n. 36, n. 38; 84, n. 81; 88,
n. 6, n. 23; 89, n. 33; 90, n. 42, n. 43, n. 47; 90, n. 50; 99, n. 85; 101; 116,
n. 75; 118, n. 7; 119, n. 22; 121, n. 39, n. 47; 125, n. 60; 126, n. 70; 127, n. 76,
n. 77, n. 85; 143, n. 5; 144, n. 25; 145, n. 35; 146, n. 38; 151, n. 59; 153, n. 68,
n. 69; 154, n. 71-72; 156, n. 79; 157, n. 86-87; 200, n. 59.
Druvaeus, (Druyven), Christianus: p. 32; 32, n. 7; 37, n. 70; 79, n. 62; 118, n. 11;
119, n. 25.
Duacensis, Academia: p. 13.
Du Bouillanay, Franciscus: p. 137, n. 124.
du Chesne, Guilielmus: p. 183.
du Chesne, I.: p. 181, n. 145.
du Crocq, Gregorius: p. 24; 25; 26; 27, n. 79; 56; 61; 70; 74; 81; 84; 101; 107;
110; 117; 119; 122; 123; 128; 141; 147; 153; 158; 166; 191; 201; 203.
du Gonion, Dominicus: p. 206; 209.
Dugoyrion, Dominicus: p. 110.
du Hamel, Antonius I: p. 196, n. 40.
du Hamel, Hubertus: p. 199.
du Pont, Hermes: p. 134; 135; 135, n. 114.
du Pont, Thomas: p. 172.
du Rieu, Petrus: p. 10, n. 17; 34; 34, n. 34; 35; 35, n. 43; 74; 74, n. 43.
du Tillet, Joannes: p. 194; 214.

- Ebroicae, (Evreux): p. 174, n. 127.
Ecully: p. 169.
Elsson, cfr. Biesson.
Falesia, (Falaise): p. 34.
Ferdinandus, princeps: p. 68; 162.
Feyten, Dionysius: p. 11, n. 26.
Flabonis Mons, (Flabémont): p. 34; 34, n. 26; 42; 198.
Flament, Gratianus: p. 169.
Flandria, (Vlaanderen) circ.: p. 84; 100; 114; 116; 126; 199.
Floreffia, (Floreffe): p. 22; 37; 38; 40; 50; 68; 68, n. 138; 69; 72, n. 21; 73; 73, n. 35; 76, n. 55; 79; 79, n. 59; 84; 87; 88; 89; 89, n. 40; 90; 98; 100; 101; 104, n. 23; 106; 114; 116; 118; 119; 121; 121, n. 40; 124; 126; 127; 132; 133; 134; 135; 136; 137; 140; 142; 143; 144, n. 24; 145; 146; 148; 151; 152, n. 60; 156; 158; 167; 169; 174; 180; 181; 182; 186; 191, n. 24; 199.
Fons Andreae, (Fontaine-André): p. 131; 131, n. 100; 132.
Fons Calidus, (Fontcaude): p. 109; 109, n. 40.
Forest, Theodoricus: p. 9, n. 8.
Fraisinne, Johannes: p. 121; 121, n. 44; 133; 133, n. 111; 144; 144, n. 12; 149; 152; 153; 153, n. 67; 190, n. 10; 191, n. 30; 197, n. 44; 202, n. 77; 212.
Francia: p. 43; 84; 86; 100; 114; 116; 126; 131; 156; 158; 170; 173; 178; 192; 198; 199; 201; 202.
Frank, Leonardus: p. 157, n. 89; 200, n. 65.
Frayteul, (de Fraiteur) Johannes: p. 33; 33, n. 18.
Friburgum, (Freiburg): p. 53, n. 117; 144, n. 14.
Friburgum, (Fribourg): p. 131; 131, n. 99.
Frisia, (Friesland), circ.: p. 100; 114; 127; 157, 200.
Gallia: p. 45; 51; 69; 85; 132, n. 101; 191, n. 31.
Gallodé de Champbrûlé, Guilielmus: p. 135; 135, n. 116; 136; 146; 173, n. 122; 190, n. 8; 200, n. 70; 201, n. 72; 202; 202, n. 75.
Gaman, Petrus: p. 91.
Gasconia, (Gascogne), circ.: p. 95; 100; 103; 109; 110; 111; 116; 126; 128; 129; 130; 136; 157; 178; 184; 186; 200; 206; 208; 210; 211.
Gaubard, Jacobus: p. 173.
Gaudium Vallis (Joyenval): p. 146.
Gaultier, Claudius: p. 22; 175; 176.
Genliacum, (Genlis): p. 103.
Gerard, Dominicus: p. 37; 70; 84; 85; 87; 89; 93; 93, n. 58; 104; 120; 138; 145. 152, 158, n. 94; 166; 189; 190; 198, n. 49; 202, 205; 206.
Germania, (Deutschland): p. 84; 134; 147.
Gesures: p. 24.
Gieteler, Joachim: p. 33; 33, n. 14; 36, n. 59; 37, n. 72; 38, n. 83; 53, n. 121; 69, n. 144; 127, n. 79; 157, n. 91; 200, n. 66.
Gilbin, Claudius: p. 88, n. 13; 89, n. 28, n. 35; 93, n. 57; 95, n. 66; 101; 102, n. 7; 104, n. 22; 113, n. 54; 116, n. 72; 116; 119, n. 14; 120, n. 28; 121, n. 42; 125, n. 62; 126, n. 71, n. 73; 127, n. 78, n. 86; 128; 131; 131, n. 98; 132, n. 103; 133; 135; 137; 158, n. 93; 190, n. 5; 191, n. 26; 196, n. 42; 198, n. 46; 199, n. 52; 200, n. 66, n. 70.

- Gosset, Adrianus: p. 35; 35, n. 37; 89; 89, n. 31, n. 41; 90; 90, n. 51; 115, n. 65; 117; 127; 127, n. 89; 158; 160; 168; 168, n. 114; 169; 186; 203.
- Gosset, Petrus: p. 10, n. 22; 28; 28, n. 1; 32; 35, n. 37, n. 39; 36, n. 44; 67, n. 129; 68, n. 134; 68, n. 137; 69, n. 140; 70; 71, n. 1, 72, n. 14; 75, n. 48; 83, n. 74; 84, n. 77; 86; 87; 87, n. 1; 88, n. 16; 89, n. 36; 94, n. 63; 100, n. 88; 101; 102, n. 2; 103, n. 16; 104, n. 24, n. 26; 106, n. 27; 116; 116, n. 69; 118, n. 2; 119, n. 15-16; 123; 126, n. 72; 127; 128; 131, n. 97; 132; 133; 133, n. 112; 134; 135; 138; 140; 142; 143, n. 1; 144, n. 15; 148, n. 49; 153, n. 70; 157, n. 85; 158; 159; 161; 166; 167; 168, n. 114; 169; 171; 172; 173; 174; 175; 178; 179; 181; 182; 184; 186; 187; 188, n. 2; 189, n. 1; 192; 199, n. 55; 202; 211; 212; 213.
- Grandis Campus, (Grandchamp)*: p. 116; 156; 200.
- Gratia Dei, (Gottesgnaden)*: p. 190; 190, n. 15; 197; 203; 212.
- Gregorius XIII, papa: p. 60.
- Gregorius XV, papa: p. 122; 123; 150; 151; 164; 165.
- Grimbergen*: p. 11; 11, n. 28; 36; 36, n. 58.
- Gruter, Wilhelmus: p. 120, n. 34.
- Guenin, Augustinus: p. 179.
- Guénot, Johannes: p. 39.
- Guillabauld, Ludovicus: p. 92.
- Hal: p. 30, n. 3.
- Hanaples: p. 5.
- Hannonia: p. 68.
- Hartlin, Christophorus: p. 33; 33, n. 15; 69, n. 145; 143, n. 6; 145, n. 27; 146, n. 39.
- Heeswijk*: p. 181, n. 143.
- Heinsberg*: p. 120; 147; 148.
- Helvetia, (Suisse): p. 131; 131, n. 99; 132.
- Hennequin, Drusius: p. 94.
- Henricus III Lotharingiae: p. 84.
- Herbelin, —: p. 139.
- Herbipolis, (Würzburg): p. 157; 157, n. 89.
- Herman, Nicolaus: p. 10, n. 14.
- Hermerarium, (Hermières)*: p. 35; 104; 113.
- Heylissem*: p. 11; 11, n. 25; 33; 33, n. 18; 36; 40; 182; 182, n. 147, n. 148.
- Hirigoyen, Laurentius: p. 206; 207; 208.
- Hirigoyen, Martissan: p. 206; 207; 208; 210; 211.
- Hiron, Joannes: p. 9, n. 4; 13.
- Hirson: p. 170; 171.
- Hispania, (España), circ.*: p. 52; 84; 90; 114; 116; 127; 133; 154; 154, n. 72, n. 73; 157; 200.
- Honcia, (Lahonce)*: p. 184, 184, n. 155; 185; 206; 208; 210; 211.
- Horrichem, Norbertus: p. 188; 188, n. 4.
- Hungaria, circ.*: p. 84; 88; 114; 116; 127; 134; 147; 157; 162; 200.
- Ianduriae, (Jandeures)*: p. 9; 10; 26; 34; 34, n. 28; 36; 74; 96; 96, n. 70; 98.
- Insula Dei, (L'Isle-Dieu)*: p. 174; 174, n. 127; 175.
- Iveldia, circ.*: p. 116; 127; 157.

- Jacquier, Jacobus: p. 40.
Jard, (Lieu-Dieu-en-Jard): p. 100; 116; 173, n. 124.
Jovillaria, (Jovilliers): 9, n. 12; 26; 71; 78; 80; 84; 88; 96; 98; 99; 100; 101; 102; 103; 195.
Juillerat, David: p. 33; 33, n. 20; 36, n. 56; 112, n. 5; 120, n. 30; 179, n. 138; 196, n. 43.
Julia Clivia, (Kleve): p. 98.
Justus Mons, (Justemont): 10, n. 14; 35, n. 38; 88; 89; 93; 94; 95; 101; 102; 104; 113; 116; 119; 120; 121; 125; 126; 127; 128; 131; 132; 133; 134; 135; 137; 158; 190; 191; 196; 198; 199; 200; 202.
Knechtsteden: p. 72; 72, n. 12; 73; 74; 88; 90; 101; 133.
la Conte, Bernard: p. 136.
Laheille, Martinus: p. 206; 208; 211.
la Here, Raymundus: p. 185; 186; 206; 208; 211.
La Lobette: p. 170; 171.
Langevin, Petrus: p. 184; 185.
Langlor, Bernardus: p. 52, n. 111.
Langwaden: p. 120, 182; 182, n. 148.
Lapostelle, Antonius: p. 146.
Latapie, Johannes: p. 110; 208; 209.
la Trompette, Firminus: p. 9, n. 7; 97, n. 73; 113, n. 60.
la Trompette, Johannes: p. 190, n. 14, n. 18; 203.
Laudunum, (Laon): p. 24; 140, n. 125; 170; 170, n. 117.
Lausanium, (Lausanne): p. 131, n. 99; 131, n. 100.
Le Bergier, —: p. 99.
le Biez: cfr. de Biez.
Leblanc, Hieronimus: p. 143, n. 8; 144; 157, n. 82; 177, n. 132, n. 134; 182; 182, n. 150; 186; 200, n. 60.
le Brun, Petrus: p. 34; 34, n. 33; 102, n. 13; 103, n. 18; 116; 117; 128; 132; 135; 136; 138; 168; 169; 190, n. 9, n. 21; 191, n. 22, n. 28; 196, n. 40; 200, n. 62; 202, n. 77.
Le Carlier, Carolus: p. 170; 171.
le Danois: cfr. Dannoys.
Lefebure, Bonaventure: p. 199.
Le Febure, Claude: p. 166; 167.
Leffia, (Leffe): p. 34; 34, n. 25; 36; 88; 101; 102; 190; 202; 212.
Le Gendre, Michael: p. 10.
le Maistre, Genovefa: p. 214.
le Marchelet, Johannes: p. 183.
le Musnier de la Lobbe, Johannes: p. 170; 171.
le Normand, Jacobus: p. 142, n. 133.
Leodium, (Liège): p. 119, n. 12; 139; 182, n. 146, n. 147; 190, n. 12.
le Paige, Johannes: p. 10, n. 18; 25; 34; 35; 38; 39; 43; 51; 52; 53; 76; 78; 93; 94; 95; 100; 103; 107; 108; 115, n. 68; 204; 205.
Leppen, Johannes: p. 185; 186.
le Queustre, Marcus: p. 139; 141; 169; 199.
Lermite, Paulus: p. 172.

- le Roy, Aegidius: p. 68.
le Roy, Adrianus: p. 159; 161; 192; 199.
le Saige, Nicolaus: p. 32; 32, n. 2; 36, n. 45; 38, n. 76; 40, n. 88; 42, n. 98; 47, n. 104; 54, n. 124-125; 67, n. 132; 68, n. 138; 69, n. 141; 71, n. 2; 73, n. 22; 75, n. 52; 80, n. 69; 84, n. 78; 87, n. 2; 88, n. 17; 89, n. 37; 90, n. 45; 91, n. 52; 92, n. 53, n. 55, n. 56; 95, n. 65; 100, n. 89; 101; 102, n. 2; 104, n. 25-26; 106, n. 28-29; 108, n. 33; 113, n. 59; 114; n. 62; 115, n. 67; 116; 116, n. 70; 118, n. 2; 119, n. 17; 121, n. 45; 124, n. 58; 126, n. 66, n. 68, n. 74; 127, n. 83; 131; 135; 136; 140; 140, n. 126; 142; 143, n. 2; 145, n. 32, n. 36; 151, n. 59; 153, n. 70; 156, n. 77, n. 80; 198, n. 50; 199, n. 56, n. 58.
le Verneuill, Claudius: p. 33; 33, n. 24; 36, n. 51.
L'Hermite, Paulus: p. 186; 187; 192.
l'Honoré, Johannes: p. 193.
L'Hoste, Nicolaus: p. 34; 34, n. 29; 36, n. 53; 102, n. 12; 109, n. 37-39; 110, n. 43-44; 111, n. 46; 131; 132; 133; 137; 138; 140; 142.
Lingonum, (Langres): p. 96, n. 71.
Lisieux: p. 136; 136, n. 117; 137, n. 124.
Liska, (*Licques*): p. 23; 24.
Locher, Ludovicus: p. 200, n. 66.
Longum Vadum, (*Longwé*): p. 9; 9, n. 8; 161.
Lotharingia: p. 53; 84; 90; 96; 96, n. 72; 99; 100; 113; 114; 116; 122; 122, n. 50; 126; 150; 156; 197; 199.
Louka: p. 24.
Loulay-le-Tesson: p. 183.
Lovanium, (Leuven): p. 146.
Loys, cfr. Ludovicus, Antonius.
Loysel, Guido: p. 99.
Loysel, Guilielmus: p. 94.
Lucerna, (*La Luzerne*): p. 71; 72; 73; 75; 78; 80; 152; 157.
Lucelle: p. 179.
Luconium, (Luçon): p. 39, n. 86; 173, n. 124.
Ludovicus, princeps: p. 99.
Ludovicus XIII, rex: p. 43; 77; 83; 103; 105; 191.
Ludovicus, Antonius: p. 11; 27.
Magdeburg: p. 190, n. 15.
Mainsant: p. 192.
Mande, Nicolaus: p. 176.
Mans, Deodatus: p. 190, n. 15, n. 19.
Marage, Petrus: p. 88, n. 7; 89, n. 27; 89, n. 30.
Marchasium Radulphi (*Marcheroux*): p. 35; 55, n. 127; 144; 144, n. 73.
Marescot, Renatus: p. 172, n. 120.
Maresse, Thomas: p. 174; 175.
Marstaller, Norbertus: p. 144, n. 10; 144; 145, n. 29; 149; 186.
Marteau, —: p. 170; 171.
Martin, Edmundus: p. 33; 36, n. 66; 53, n. 116; 102, n. 8; 132, n. 104.
Mayer, Jacobus: p. 179.
Mayr, Andreas: p. 127, n. 80; 144, n. 11; 145, n. 30; 186.

- Mechliniae, (Mechelen): p. 182; 182, n. 147.
Meldum, (Meaux): p. 55; p. 55, n. 126; 113, n. 58.
Mension, Reginaldus: p. 92; 93.
Mesnil: p. 173; 182; 183.
Mesnillio, —: p. 148.
Metae, (Metz): p. 88, n. 13; 146, n. 43.
Middelburg, comes: p. 84.
Miloisel, Joannes: p. 194.
Molinet: p. 138.
Molinium, (Moulins): p. 97, n. 74; 212, n. 90.
Monachium, (München): p. 200, n. 67.
Monasterium, (Münster): p. 98, n. 76; 121, n. 44; 133, n. 108.
Moncellum, (*Moncet*): p. 33; 33, n. 24; 36; 196.
Mons Dei, (*Mondaye*): p. 137, 137, n. 124; 193; 193, n. 34; 194.
Mons Humilis, (*Humilimont*): p. 131; 131, n. 99.
Mons St. Martini, (*Mont-St. Martin*): p. 34; 38; 73; 103; 104; 121; 142; 142, n. 133; 145.
Monsignat, —: p. 170; 171.
Moors, Johannes: p. 181, n. 143.
Moravia, *circ.*: p. 114; 116; 127; 134; 147; 149; 199; 200.
Morel, Philippus: p. 170; 171; 191, n. 22.
Morel, S.: p. 161.
Morizet, Claudius: p. 35; 35, n. 38; 38.
Morley, Calixtus: p. 91.
Mussipons, (*Pont-à-Mousson*): p. 20, n. 51; 58, n. 128.
Namurcum, (Namur): p. 180; 190, n. 12.
Nantouillet: p. 25.
Navarra: p. 184.
Navarrus, Martinus de Aspilcueta dictus: p. 21.
Neocastrum, (Neuchatel): p. 131.
Neuburgicus, princeps: p. 152.
Niay, Johannes: p. 203.
Nicolet, G.: p. 136.
Ninovia, (*Ninove*): p. 30; 30, n. 1; 31; 36; 71; 74; 74; 80; 88; 89; 90; 99; 101; 118; 119; 121; 124; 125; 127; 133; 134; 135; 145; 146; 147; 149; 151; 154; 157; 158; 159; 167; 169; 174; 182; 186; 188; 190; 191; 199; 200; 201; 202; 212.
Noizé, Johannes: p. 33; 34, n. 25; 36, n. 55; 88, n. 12; 101; 102, n. 11; 190, n. 12; 202; 212, n. 89.
Noizet: cfr. Noizé.
Normannia, (*Normandie*), *circ.*: p. 84; 88; 100; 116; 126; 137; 157; 162; 163; 172; 173; 183; 186; 200.
Nova Cella, (*Neuzell*): p. 200; 200, n. 67.
Novemfontes, (*Neuffontaines*): p. 212, n. 90.
Noviomum, (Noyon-sur-Seine): p. 91.
Odendorff, Joannes: p. 189.
Oenipons, (Innsbruck): p. 53, n. 119; 112, n. 48; 144, n. 11.

- Offoy: p. 204; 204, n. 80.
Ordan, Franciscus: p. 103.
Osnabrugum, (Osnabrück): p. 188; 188, n. 1.
Ossoy: p. 198.
Oudeau, (Oudiau) Franciscus: p. 102, n. 10; 113, n. 55.
Outers, Chr.: p. 36, n. 58.
Paderborna, (Paderborn): p. 120, n. 34; 190, n. 15.
Paester, Laurentius: p. 186.
Palatinatus: p. 147.
Pannaert, Johannes: p. 52.
Parcum, (Park): p. 11, n. 27; 30; 30, n. 2; 31; 36; 37; 38; 40; 69; 71; 73; 84; 88; 89; 90; 101; 116; 118; 119; 121; 125; 126; 127; 134; 143; 144; 145; 146; 151; 153; 154; 156; 157; 158; 159; 200.
Parisiae, (Paris): p. 35; 43; 47; 76; 84; 95; 99; 107; 108; 113; 115; 126; 141; 155; 166; 172; 194; 197; 201; 202; 204.
Paulus V, papa: p. 122; 122, n. 51; 150; 151; 165.
Peeterhausen: p. 179.
Pennier, Matthias: p. 98.
Perignon, Jacobus: p. 25, n. 71.
Perrodium Novum, (Le Perray-Neuf): p. 100; 116; 156; 200.
Philips III, rex: p. 52, n. 112.
Piartius, Guilielmus: p. 119.
Pictavium, (Poitiers): p. 39, n. 86; 173, n. 124.
Pilckmann, Christophorus: p. 33; 33, n. 13; 36, n. 57; 37, n. 73; 38, n. 81; 153, n. 66.
Pinat, Johannes: p. 74.
Pisani, Fr., card.: p. 140, n. 132.
Poitou: p. 174.
Polonia, (Pologne): p. 84; 114; 116; 127; 134; 147; 157; 200.
Pontivum, (Ponthieu), circ.: p. 84; 100; 114; 126; 156; 199.
Postel: p. 181.
Potier, Ludovicus: p. 68.
Praemonstratum, (Prémontré): p. 21; 28; 28, n. 1; 36; 37; 41; 43; 44; 45; 46; 49; 50; 51; 54; 56; 67; 68; 69; 70; 71; 72; 72, n. 21; 73; 76, n. 55; 77; 78; 79, n. 59; 80; 83; 84; 85; 86; 87; 88; 89; 89, n. 40; 90; 91; 92; 93; 95; 96; 97; 100; 101; 102; 103; 104; 104, n. 23; 106; 110; 111; 112; 113; 114; 115; 116; 117; 118; 119; 120; 121; 121, n. 40; 122; 123; 124; 125; 127; 128; 129; 130; 131; 132; 133; 134; 135; 136; 137; 138; 140, n. 132; 141; 142; 143; 144; 144, n. 24; 145; 146; 148; 149; 150; 151; 151, n. 59; 152, n. 60; 153; 156; 157; 158; 159; 160; 161; 162; 163; 165; 166; 167; 168; 169; 170; 171; 172; 173; 174; 175; 177; 178; 179; 180; 181; 182; 184; 186; 187; 188; 189; 191, n. 24; 192; 194; 195; 198; 199; 200; 202; 203; 204; 208; 211; 212; 213.
Quattremont, Sebastianus: p. 176.
Raguëtius, Simon: p. 148; 148, n. 49; 159; 161; 162; 165; 166; 199.
Ranchiers: p. 96.
Rantier, Guilielmus: p. 55.
Raoulin, Hilarius: p. 183.

- Ratisbona, (Regensburg): p. 99; 99, n. 83; 127, n. 80.
Rekem: p. 182, n. 146.
Regia Vallis, (*Riéval*): p. 25.
Reginaldus, Franciscus: p. 55.
Regnier, Martinus: p. 194.
Reichmann, Godefridus: p. 33; 33, n. 16.
Remis, (Reims): p. 22, 41, n. 94; 42, n. 99; 171, n. 118; 192.
Rengivallis, (*Rengéval*): p. 10; 10, n. 16; 34; 35, n. 26.
Reschen: p. 181.
Rhétia: p. 147.
Richelieu, card.: p. 191; 191, n. 31.
Rink von Balenstein, Guilielmus: p. 112, n. 51; 132, n. 102.
Rivenna, (Rieux): p. 136; 136, n. 122.
Roberti, Joannes: p. 32; 32, n. 3; 35, n. 40; 36, n. 46; 38, n. 79; 40, n. 91; 68, n. 135, n. 138; 69, n. 142; 73, n. 35, n. 37; 79, n. 60; 84, n. 75, n. 80; 87, n. 3; 88, n. 18; 89, n. 32, n. 38; 90, n. 46; 98, n. 77; 100, n. 91; 101; 106, n. 30; 116, n. 77; 118, n. 4; 119, n. 18; 121, n. 38; 124, n. 59; 126, n. 67, n. 69; 127, n. 84; 132, n. 105, n. 106; 133, n. 110; 135, n. 115; 143, n. 3; 145, n. 33; 146, n. 37; 151, n. 59; 156, n. 78; 180; 180, n. 140-141; 199, n. 57.
Roche-le-Conte: p. 139.
Roger, Petrus: p. 46.
Roma, (Roma): p. 125; 136; 157; 159; 184; 198; 201.
Rommevoy: p. 96.
Roth: p. 33; 33, n. 14; 36; 37; 38; 53; 69; 127; 146; 157; 181; 200.
Rothomagum, (Rouen): p. 49; 55, n. 127; 135; 144, n. 13; 173, n. 123; 174, n. 127.
Roullant, —: p. 174.
Ruel, Johannes: p. 22.
Ruraemunda, (Roermond): p. 72, n. 13; 212.
Sagium, (Séez): p. 75, n. 50; 136; 136, n. 118; 148, n. 47; 159, n. 101; 172, n. 121; 183; 183, n. 152; 186, n. 157.
Saintignon, Nicolaus: p. 41; 75.
S. Andreas in Nemore, (*Saint-André-au-Bois*): p. 34; 53; 54; 74; 74, n. 44-45; 84; 126.
S. Augustinus Tarvanensis (= *Morinorum*), (*Thérouanne*): p. 52; 52, n. 113; 72; 72, n. 11; 79.
S. Deodatus, (S.-Dié): p. 198, n. 47.
S. Eligius Metensis: p. 10; 10, n. 15; 41.
S. Evodius de Brana: cfr. Brana.
S. Foillanus Rodiensis, (*St. Feuillien-du-Roeulx*): p. 41; 41, n. 92; 88; 88, n. 7; 89; 101; 118; 118, n. 9; 119; 121; 143; 144; 145; 146; 151; 158; 160.
S. Gerlacus, (*Houtem*): p. 72; 88; 98; 212.
S. Gilbertus in Avernia, (*St. Gilbert-en-Auvergne; Neuffontaines*): p. 97; 97, n. 74; 103; 212; 213.
S. Jean le Vieux, (parochia): p. 185; 208.
S. Johannes Ambianensis, (*Amiens*): p. 34; 34, n. 34; 35; 91; 92; 93; 94; 95; 108; 119; 195.

- S. Johannes de Castella, (St. Jean-de-la-Castelle)*: p. 88, n. 26; 89; 95; 102; 103; 104; 110; 111; 116; 126; 129; 130; 184; 190; 200; 203; 208; 209; 210; 211.
- S. Johannes ad moenia Falesiana, (Falaise)*: p. 55; 75; 75, n. 50; 137; 157; 172; 186; 186, n. 157; 187.
- S. Justus, (Saint-Just-en-Chaussée)*: p. 194; 194, n. 35.
- S. Leodegarius*: p. 179.
- S. Lucius Curiensis, (Luzi)*: p. 53; 53, n. 118.
- S. Maria de Ardena, (Ardenne)*: p. 34; 48; 55; 80; 91; 103; 135; 136; 146; 148; 159; 161; 162; 164; 173; 173, n. 122; 182; 183; 183, n. 151; 184, n. 154; 190; 192; 193; 199; 200; 201; 202.
- S. Maria in Nemore, (Sainte-Marie-au-Bois)*: p. 23; 25; 26; 34; 34, n. 32; 37; 38; 42; 57, n. 128; 67; 69; 70; 71; 73; 75; 84; 88; 90; 99; 100; 102; 113; 116; 122; 123; 124; 125; 148; 150; 159; 159, n. 100; 161; 162; 165; 192.
- S. Marianus Altissiodorensis, (S. Marien d'Auxerre)*: p. 9; 9, n. 11; 37; 102; 116; 132, n. 104; 133; 174, n. 125; 175; 176.
- S. Martinus Laudunensis, (S. Martin de Laon)*: p. 5; 25; 32; 32, n. 2; 36; 37; 38; 40; 42; 47; 50; 53; 54; 67; 68, n. 138; 69; 71; 72, n. 21; 73; 73, n. 22; 75; 76, n. 55; 79, n. 59; 80; 84; 87; 88; 89; 89, n. 40; 90; 91; 92; 95; 100; 101; 102; 104; 104, n. 23; 106; 108; 111; 113; 114; 115; 116; 118; 119; 121; 121, n. 40; 124; 126; 127; 131; 134; 135; 136; 140; 140, n. 132; 142; 143; 144, n. 24; 145; 148; 151; 152; 152, n. 60; 153; 156; 159; 162; 167; 169; 171; 172; 173; 174; 175; 177; 178; 184; 186; 187; 190; 191, n. 24; 194; 195; 195, n. 37-39; 196; 198; 199; 202; 203.
- S. Michael Antverpiae, (Antwerpen St. Michiels)*: p. 11; 11, n. 26.
- S. Nicolaus Furnensis, (Veurne)*: p. 32; 32, n. 7; 37; 52; 73; 79; 118; 119; 135.
- S.-Omer*: p. 53.
- S. Paulus Senonensis, (Sens)*: p. 33; 33, n. 23; 53; 80; 80, n. 69; 85; 102; 114; 117; 121; 136; 140; 143; 145; 149; 158; 160; 167; 168; 173; 174; 176; 182; 186.
- S. Paulus Verdunensis, (Verdun)*: p. 35, n. 38; 36; 36, n. 52; 41; 75; 160; 160, n. 103.
- S.-Petrus-de-Nesmy, (Parochia)*: p. 91.
- S.-Quentin*: p. 6.
- S. Salvator de Stella, (L'Étoile)*: p. 39, n. 86; 100; 116; 156; 172, n. 121; 173.
- Salceda, Josephus*: p. 184; 185.
- Salina Vallis, (Salival)*: p. 10, n. 13; 23; 146, n. 43; 161.
- Sallez, Johannes*: p. 185; 186.
- Sarrazin, Marcus*: p. 148; 157; 163; 173; 182; 183.
- Saxonia, circ.*; p. 127; 147; 157; 199; 200.
- Schede*: p. 120; 120, n. 34; 153.
- Scheffler, Laurentius*: p. 144; 144, n. 14.
- Schönsaint, —*: p. 181.
- Selincurtis, (Selincourt)*: p. 35; 103; 105; 146; 184; 185, n. 156.
- Senonies*: p. 80, n. 69; 102, n. 8; 102, n. 9; 174, n. 125.
- Septem Fontes, (Septfontaines-en-Bassigny)*: p. 34; 34, n. 31; 96.
- Serafin, Marcus*: cfr. Sarrazin.
- Seriacum, (Notre Dame de Séry-aux-Prés)*: p. 195.

- Silesia, circ.*: p. 88; 114; 116; 147.
Siliacum, (Silly): p. 148; 148, n. 47; 159; 161; 162; 163; 164; 192.
Sillery: p. 24.
Silva Ducis, ('s Hertogenbosch): p. 180; 181, n. 143.
Sixtus V, papa: p. 60.
Snaep, Johannes: p. 119, n. 12, n. 26; 120, n. 32; 127, n. 88; 133; 135; 137; 181.
Sopitte, Ludovicus: p. 34; 34, n. 34; 190, n. 11, n. 17; 191, n. 29; 198, n. 48; 200, n. 73, n. 74; 202, n. 77; 203.
Soriot, Nicolaus: p. 143, n. 9; 144; 145, n. 28; 146, n. 40.
Stagnum, (l'Étanche): p. 9; 9, n. 7; 97; 97, n. 73; 113; 161; 190; 203.
Stalpaerts, Adrianus: p. 33; 33, n. 19; 36, n. 60.
Steinfeldia, (Steinfeld): p. 33; 33, n. 13; 36; 37; 38; 153; 153, n. 66; 188; 188, n. 4.
Steingaden: p. 53; 53, n. 120; 144; 145; 148; 149; 158; 160; 168; 186.
Stivagium, (Etival): p. 148, n. 48.
Strahovia, (Strahow): p. 127; 127, n. 81; 134; 157; 200.
Suevia, circ.: p. 53; 84; 114; 127; 157; 199; 200.
Teveren, Leonardus (von): p. 88, n. 14; 90, n. 49; 101; 133, n. 109.
Textor, Johannes: p. 200, n. 67.
Thenemont, Philibertus: p. 176.
Thenolium, (Thenailles): p. 9; 9, n. 9; 22; 35; 92; 93; 103.
Thienville, Petrus: p. 35; 146; 159; 159, n. 97; 161.
Thorel, David: p. 173.
Tolosa, (Toulouse): p. 109, n. 40.
Tongerlo: p. 33; 33, n. 19; 36; 181.
Tornacum, (Tournai): p. 41, n. 92; 88, n. 7; 118, n. 9; 143, n. 9.
Trecum, (Troyes): p. 102, n. 13; 190, n. 9.
Troussey, Philippus: p. 33; 33, n. 11; 36, n. 50; 37, n. 68; 38, n. 78; 53, n. 115; 75, n. 51; 120, n. 29; 200, n. 63.
Tuscia: p. 134.
Tyrolia: p. 53.
Urbanus VIII, papa: p. 160.
Urcriette, parochia: p. 208.
Urduyt: p. 185.
Vadegotia, (Wadgassen): p. 90; 90, n. 44; 100; 112; 112, n. 53; 114; 116; 127; 132; 132, n. 101; 157; 200.
Vairon, Nicolaus: p. 72.
Valesius, Ludovicus, episcopus: p. 97.
Vallis Christiana, (Valchrétien): p. 9; 9, n. 10; 34; 89; 92.
Vallis Dei, (Lavalldieu): p. 26; 33; 33, n. 21; 36.
Vallis Jucunda, (Joyenval): p. 22.
Vallis Secreta, (Valsecret): p. 34; 71; 71, n. 7; 72; 73; 117; 190; 190, n. 4.
Vallis Serena, (Valséry): p. 34; 71; 71, n. 6; 72; 176; 176, n. 129; 196; 213; 214.
Van Eersel, Henricus: p. 11, n. 24; 22, n. 58.
Vannonart, Gossius: p. 103; cfr. Van Waert, Goswinus.
Van Ransberghe, Philippus: p. 11, n. 28.
Van Rijswijck, Claudius: p. 53, n. 122; 74, n. 45.

- Van Waert, Goswinus: p. 119, n. 13; 120, n. 27, n. 33.
Vasseny: p. 139.
Verallus, Fabritius: p. 52.
Verbraken, Theodorus: p. 180, n. 142.
Verospius, Hieronymus: p. 198.
Versaliae, (Versailles): p. 190, n. 11; 192; 198.
Vic Fezensac: p. 109; 110; 111; 111, n. 47; 178; 179.
Viconium, (*Vicogne*): p. 9, n. 4; 33; 33, n. 17; 63; 118; 118, n. 10; 119; 120; 125;
131; 132; 137; 148; 151; 167; 169; 186.
Villa Dei, (*Divielle*): p. 103; 110; 209.
Vilvoorde: p. 53.
Violette, Nicolaus: p. 91.
Virdunum, (Verdun): p. 96, n. 70; 97, n. 73; 190, n. 14.
Viromandia, (*Vermand*): p. 91; 132, n. 104.
Visconti, Antonius: p. 5, n. 1.
Vivarium, (*Valsery*): p. 103.
Von Berus, Johannes V: p. 90, n. 44; 112, n. 53.
Von Hane, Theodorus: p. 98, n. 76.
Von Schade, Reinhard I: p. 133, n. 108; 153, n. 65.
Von Teveren: cfr. Teveren.
Von Torring, Albertus: p. 99, n. 83.
Von Wartenberg, Wilhelmus: p. 188, n. 1, n. 5.
Vulpen: p. 52.
Wesalia, (*Wesel*): p. 121; 121, n. 44; 133; 144; 149; 152; 153; 158; 160; 190;
191; 197; 202; 203.
Westphalia, (*Westfalen*), *circ.*: p. 80; 82; 83; 84; 98; 100; 116; 127; 132; 147;
148; 153; 157; 188; 198; 199.
Wiert, Sebastianus: p. 24, n. 67.
Wilten: p. 53; 53, n. 119; 112; 112, n. 49; 144; 145; 158; 160; 168; 169; 186.
Windberg: p. 127; 127, n. 80.

INDEX RERUM

Definitiones capitulorum generalium quibus casus particulares solvuntur in hoc indice non indicantur, sed potius in indice locorum et personarum quaerendae sunt. In praesenti elencho tantum illa decreta recensentur quae novum ius condendum, disciplinam claustralem aut regimen totius Ordinis respiciunt.

IURIDICA

Abbatessae commendatarii

Nullam exercent iurisdictionem in monasterium commendatum, nec novitios ad professionem admittant (1605), p. 20-21.

Possessiones abbatis regularis ad conventum iure pertinent casu quo, post eius obitum abbas commendatarius succedit (1605), p. 20.

Bona religiosorum conventui acquisita non declarentur abbatibus commendatariis sed adhibeantur necessariis usibus infirmariae vel bibliothecae iuxta decreta cap. gen. 1575 et 1605 (1618), p. 46.

Fiat divisio bonorum in abbatiis commendatis (1618), p. 47-48.

Commendatarii ne admittantur ad ullum actum iurisdictionis in abbatiam commendatam (1618), p. 48.

Visitatores invigilent ut abbates commendatarii aedes convenientes et hortos ad religiosorum usum concedant (1618), p. 48.

Nullus religiosus vicariatum, obedientiam et procuracionem a commendatario accipere praesumat sine licentia abbatis generalis (1618), p. 49; (1633), p. 197.

Admissio novitiorum in abbatiis commendatis spectat ad solos priores claustrales (1618), p. 49-50.

Priores claustrales in monasteriis commendatis institui debent nulla habita praevia religiosorum electione canonica (1618), p. 55.

Obedientia a profitentibus promittitur priori claustrali iuxta formulam in decreto insertam (1618), p. 55.

Commendatarii non possunt officia regularia sive claustralia alicui religiosorum conferre aut de iis quomodolibet disponere (1625), p. 112-113.

Decretum anni 1625 renovatur (1633), p. 196-197.

Abstinentia et ieiunium

Renovatur dispensatio quoad abstinentiam ab usu lacticiniorum a cap. gen. 1575 concessa (1605), p. 17-18.

Dispensatio Summi Pontificis in abstinentia ab esu carnium (1605), p. 26.

Dispensatio petita a circaria Suevica quoad abstinentiam a carnibus et prohibitionem ovorum et lacticiniorum remittitur ad proximum capitulum generale (1625), p. 114.

Archivum

Tituli, chartae et documenta sub triplici clave in chartulario custodiantur.
Renovatur definitio cap. gen. 1520 (1618), p. 50.

Beneficia

Beneficia curata Ordini Praemonstratensi subiecta saecularibus conferri possunt, et quidem ab abbate solo sine consensu sui conventus. Attamen Capitulum talis collatio prohibet ob periculum alienationis, nisi forte in casu necessitatis ex defectu idoneorum religiosorum vel eorum paucitate (1627), p. 134.
Canonicis Ordinis Praemonstratensis non licet beneficia a locorum Ordinariis accipere, nec ad alienam transire obedientiam absque speciali propriorum praelatorum aut superiorum licentia (1633), p. 197.

Capitulum provinciale

Convocabitur ad nutum abbatis generalis (1605), p. 11.
Singulis annis, quando capitulum generale non celebratur potest convocari in singulis circariis (1618), p. 65.
Praesidebunt vicarii abbatis generalis vel visitatores aut ipse abbas generalis (1618), p. 65.

Capitulum generale

Frequentia:

Convocabitur deinceps de triennio in triennium (1605), p. 11.
post triennium (1619), p. 85.

Definitores capituli

Abbas generalis cum tribus patribus-abbatibus et alii a praedictis assumendi (1618), p. 37.
Abbas generalis definitores assumpsit de consilio patrum-abbatum (1619), p. 72.
Omnes praelati cum priore Praemonstratensi erunt definitores (1625), p. 103.
Abbas generalis habita consultatione in capella Definitorii et seorsim (1627), p. 119.
Abbas generalis cum consilio Patrum Abbatum (1630), p. 144.
Secretarii: Antonius Ludovicus (Loys), p. 11, 27.
Dominicus Gerard: (1618), p. 37; (1619), p. 85; (1622), p. 89; (1625); (1627), p. 120; (1630), p. 145; (1633), p. 190.
Ordo agendi (1625), p. 104-105.
Arrestum regis Ludovici XIII diei 1 octobris 1624, quo mandatur ut capitulum generale de Ordine reformando curam agat (1625), p. 105.
Responsio paratur petiturque ut patentibus litteris rex executionem Statutorum iam renovatorum permittat (1625), p. 106.
Cum numerus abbatum capitulantium propter commendatorum crescentem numerum minuat, procuratores abbatum commendatariorum et provinciarum possunt post abbates sedere et in definitores assumi (1625), p. 109.
Praelati Hispaniae et Poloniae qui litteras excusationis non miserunt nec comparuerunt, citandi sunt per certum nuntium (1625), p. 114.

- Declarat capitulum nihil obstare quominus Adrianus Gosset, nepos abbatis generalis, sit prior archicoenobii (1625), p. 115.
- Praelati Hispaniae, quamvis subiecti maneant abbati generali, non comparuerunt; idcirco inquiratur an habeant privilegia derogantia bullae primae reformationis (1627), p. 134.
- Excusatur abbas Strahoviensis ob translationem reliquiarum S. Norberti impeditus, quae translatio celebrata fuit ipso die quo capitulum generale incoepit (1627), p. 134.
- Abbas Praemonstratensis cum sex aliis abbatibus causas incorrigibilitatis in cap. gen. cognoscere et sententiam ferre valet (1630), p. 151.
- Praecedentia inter capitulares statuitur (1630), p. 152.
- Visitatores facultates singulorum monasteriorum exquirant in ordine ad tallias definiendas (1630), p. 152.
- Cardinalis de Richelieu protector Ordinis constituitur cum plenissima potestate Ordinem regendi, tuendi et in salutaribus suis terminis continendi (1633), p. 192.
- Cap. gen. numquam in votis habuit austeritatem congregationis antiqui rigoris impedire aut relaxare, servare tamen semper voluit hierarchiam et iurisdictionem Ordinis (1633), p. 193.
- Decernit cap. gen. onerandos esse beneficiatos ad sublevandum immensos sumptus quos Ordo sustinet in tuitionem iurium capituli generalis et abbatis generalis tam Romae quam Parisiis (1633), p. 200-201.
- Invectiones Joannis le Paige contra abbatem generalem Petrum Gosset et praemonitiones eiusdem contra priorem Praemonstratensis archicoenobii Adrianum Gosset intuitu electionis futuri abbatis generalis (1633), p. 204-205.

Collegium Parisiense

- Collegium, Parisiis erectum, ruinam minatur, idcirco cap. gen. abbati generali facultatem concedit ex singulis circariis per vicarios gratiosum subsidium colligere (1605), p. 21.
- Prior collegii gradu doctoratus sit auctus secumque uti socium et alterum doctorem habeat (1605), p. 21.
- Cap. gen. vetat quominus prior collegii Parisiensis facultate, per diploma regium impetrata, utatur qua alumnos ad collegium Parisiense adeundem cogere valeat (1618), p. 42-43.
- Priori Parisiensi inhihetur quominus propria sua auctoritate religiosos ibidem studentes ad gradus et honores mittat. Pro Gallia hoc ius competit capitulo generali vel abbati generali, extra Galliam propriis alumnorum praelatis vel visitoribus (1618), p. 45.
- Singulis annis collegium visitetur (1618), p. 45.
- De visitatione ab abbate generali die 30 aprilis 1621 in collegio peracta (1622), p. 93-95.
- Recursus ad S. Sedem contra appellationem a Joanne le Paige apud Parlamentum Parisiense interiectum contra praedictam visitationem (1625), p. 108-109.

De alienatione domus abbatialis prope collegium Parisiense sitae (1630), p. 153.
Conventio de aedificanda nova aede abbatiali prope collegium Parisiense (1630),
p. 167.

Revocatur decretum de alienanda domo abbatiali Parisiensi (1633), p. 194-195;
214.

Collegium Coloniense

Conventiones pro erigendo a circaria Westphaliae seminarium in civitate
Coloniensi (1619), p. 85.

Congregatio Antiqui Rigoris

Exhibitis capitulo generali bullis pontificiis quibus Reformatio Lotharingica
confirmatur, unanimiter decretum fuit omni iuris via apud S. Sedem
intercessum iri, si abbas Lairuelz praefatis bullis non renuntiasset sese
potestati capituli generalis submissurus (1618), p. 67.

Concluso iam capitulo, abbas Lairuelz certis sub conditionibus sese auctoritati
capituli generalis subiecit (1618), p. 69-70.

Examen observationum Congregationis antiqui rigoris ad proximum capitulum
generale defertur (1625), p. 113.

Procuratores Congregationis asserunt se bullis pontificiis renuntiuros si media
necessaria ad Reformationem tuendam praesto essent (1627), p. 123.

Bullae toti Ordini praeiudiciales esse censentur. Idcirco adlaborabitur ut S. Sedes
declaret bullas subreptitiae vel obreptitiae obtentas esse vel vitiose impetratas
aut eas revocet vel interpretando ad aequitatem reducet (1627), p. 124.

Conventus deputatorum capituli generalis cum ablegatis Congregationis die 29
junii, p. 124.

Ioannes David, abbas Ninoviensis, deputatur ut procurator generalis in curia
romana (1627), p. 125.

Pro extraordinariis expensis imponitur singulis monasteriis unam talliam (1627),
p. 127.

Contra decisionem Romanae Rotae coram A. Donizet latam 21 junii 1628
asseritur nullo modo Statuta praetensae Communitatis antiqui rigoris
approbata fuisse quae nec capitulo generali exhibita nec commendata
fuerunt (1630), p. 149-150.

Contra decisionem Romanae Rotae coram A. Donizet, 21 junii 1625, asseritur
capitulum generale numquam bullas Pauli V et Gregorii XV acceptasse,
utpote quae iurisdictioni et auctoritati capituli generalis repugnant, nec
Reformationem a S. Lairuelz introductam approbasse. Idcirco Serv.
Lairuelz praeeminentiis Ordinis privatur (1630), p. 150-151.

Mandatum procuratorium a Congregatione antiqui rigoris aliquibus suis sodali-
bus datum (1630), p. 160-161.

Respuit capitulum generale huiusmodi mandatum et 'novatores' uti Statutorum
Ordinis transgressores puniendos esse decernit (1630), p. 159-160.

Interrogatio Simonis Raguet (1630), p. 162-166.

Textus arresti Ludovici XIII, die 26 aprilis 1632 dati quo corroboratur iurisdictionem abbatibus generalis in monasteria quae obtentu antiquae strictae reformationis eam excusserant (1633), p. 192.

Abbates et canonici monasteriorum ubi a paucis antiquus rigor observatur, quique Reformatorum potestati non subduntur, laxius vivunt et a visitatoribus corrigendi sunt (1633), p. 197.

Condemnatio fautorum Congregationis antiqui rigoris ex abbazia de Ardena (1633), p. 199.

Conventus praelatorum

Adunatio praelatorum anno 1627 Coloniae habitus condemnatur, eiusque decreta nulla esse declarat cap. gen. (1627), p. 133.

Electio

Electiones et confirmationes sine consensu et approbatione patrum abbatum peractae deinceps ut nullae habentur quia contra praescriptum Statutorum (1630), p. 155.

Gradus et honores academici

Doctores et baccalaurei S. Theologiae primum stallum post suppriorem obtinent (1605), p. 22.

Abbates omni vi cogantur ut doctores iuris, qui in suo monasterio degunt, quotannis viginti quinque nummos aureos tribuant pro studio et pro libris (1605), p. 25.

Nullus religiosus in Gallia ad gradus accedere potest cum sola licentia prioris collegii Parisiensis. Consensu indiget capituli generalis vel abbatis generalis, extra Galliam proprii abbatis vel visitoris (1618), p. 45.

Gradibus et honoribus academicis insigniti nulla gaudent in proprio conventu praecedentia, exceptis magistris in S. Theologia qui post priorem, suppriorem vel praesidem conventus primum locum obtinent (1618), p. 45.

Librorum editio

Nullus professus edat libros absque licentia capituli generalis vel abbatis generalis (1633), p. 193.

De libris edendis (1618), p. 56.

Observantiae claustrales

Deambulationes et lusus honesti permittuntur (1605), p. 18.

Praesentia saeculariorum in conventu (1605), p. 20.

Comestio extra refectarium (1605), p. 20.

Funicula tollere possunt cum nocent (1605), p. 20.

De ingressu mulierum intra septa (1605), p. 18.

Clausura sororibus nostri Ordinis imponitur iuxta decretum capituli generalis 1502 (1605), p. 20.

Sorores circariarum Floreffiae, Brabantiae et Flandriae recluduntur (1605), p. 22.

Parochi

Parochi Ordinis nostri habitum Ordinis et tonsuram gerant (1605), p. 21.
Ex dispensatione quibusdam prioribus claustralibus parochias administrare licet (1633), p. 195.

Priores claustrales

Priores claustrales ex aliis monasteriis assumpti, iisdem iuribus gaudent in spiritualibus et temporalibus ac caeteri religiosi monasterii cui praesunt (1625), p. 109.

Procurator in curia romana

Procurator in curia romana pro gerendis negotiis totius Ordinis constituitur Tr. de Villelongue, abbas Buciliensis (1605), p. 26.
Claudius Morizet (1618), p. 38.
Ioannes David, abbas Ninoviensis (1627), p. 125.
Procuratori datur speciale mandatum ad recuperanda monasteria O. Praem. in Polonia (1630), p. 147.

Professionis formula

Professionis formula uniformiter adhibenda est iuxta statuta (1505) D.I., cap. 15 (1618), p. 56.

Sorores

Varia dubia a circaria Westphalica proposita in cap. gen. 1619 examinantur et solvuntur, p. 80-83.
Causa monasterii Heinsbergensis in qua priorissa nova Statuta condi et a Nuntio Apostolico confirmari curavit (1630), p. 148.

Statuta Ordinis

Statuta anni 1505 quae iuri tridentino non repugnant observentur (1605), p. 12.
De statutis renovandis agitur:

- de paupertate (1618), p. 57-59.
- de castitate (1618), p. 59-62.
- de obedientia (1618), p. 62-64.
- de novitiis instituendis (1618), p. 64.
- de distributione temporis (1618), p. 65.

Statuta iam renovata a visitatoribus in primo visitationis cursu promulgentur (1618), p. 65.

Coetus revisorum in cap. gen. 1619:

J. Roberti, J. Drusius, Serv. Lairuelz, J. de la Bellière, J. David, H. Cremer, N. Blesson, du Rieu, p. 73-74.

Responsio singulis articulis Statutorum renovatorum contra quos Joannes le Paige tamquam de abusu apud supremam curiam Parisiensem appellavit (1619), p. 76-78.

Statuta a capitulo generali annorum 1618 et 1619 renovata ad experimentum introducuntur (1619), p. 83.

Statuta Ordinis in meliorem formam redigat J. Drusius, abbas Parcensis, ut in proximo capitulo generali possint plenum recipi et admitti (1622), p. 99.

Petitur, post acceptum regium Arrestum de reformatione in Ordinem introducenda, ut rex executionem Statutorum iam renovatorum per litteras patentes permittat (1625), p. 106.

Coetus pro redactione Statutorum renovatorum instituitur (1627), p. 121.

Quae in commune Ordinis bonum et pro eiusdem uniformi ubique locorum et efficaci reformatione consulta et conclusa sunt in Ordinis Statuta inserenda sunt (1627), p. 122.

Coetus pro redactione Statutorum instituitur (1630), p. 145-146.

Ultima redactio et cura de Statutis imprimendis committitur abbati Parcensi J. Drusio (1630), p. 153.

Statuta renovata formaliter promulgantur (1630), p. 156.

Studia

Seminarium ac collegium pro litteris operam navantibus extruatur Praemonstrati pro alumnis Gallicis (1605), p. 20.

Laudatur institutio huiusmodi collegii in Lotharingia ope Servatii Lairuelii (1605), p. 20.

Scholae in abbazia Praemonstrati erigantur ad quas, compellente capitulo generali, religiosos ex singulis conventibus mittantur (1618), p. 43-44.

Renovatur decretum cap. gen. 1618 de seminario scholarium in archicoenobio erigendo (1625), p. 114.

Transitus ad aliud monasterium

Transitus fit de consensu abbatum et sanioris partis conventuum a quo et ad quem (1618), p. 41.

Vestes

Vestes a vestibus Ordinis dissonae vel ratione formae vel ratione coloris prohibentur (1605), p. 19.

Uniformitas vestium et maxime pileorum introducatur; quatuor patribus-abbatibus licet uti palleato humerali (camail) (1618), p. 50.

Vestitio

Admissio ad vestitionem et professionem regitur cap. V^o, Dist. I, Statutorum Ordinis 1505 (1605), p. 25.

Visitatio

- Monasteria tantum ab abbatibus regularibus eiusdem circariae visitari possunt, nisi abbas generalis per se vel per alium ea visitare voluerit (1618), p. 51.
- Tantum Gallis Galliae monasteria perlustrare licet, nisi rex aliter permiserit (1618), p. 51.
- Visitaciones annuae instituuntur (1618), p. 64.
- Visitatores recurrere possunt ad brachium saeculare, p. 64.
- Visitatores possunt priorem vel officiales ad alia monasteria visitanda assumere (1618), p. 64-65.
- Sedente capitulo generali 1625 instituta fuit visitatio in archicoenobio Praemonstratensi (1625), p. 106-107.
- Visitatores adstringuntur ut Statuta renovata in ditionibus suis promulgent ac observari procurent (1625), p. 107.
- Relatio visitationis archicoenobii toti capitulo generali proponitur (1625), p. 114.
- Visitatoribus in territoriis sub dominatione lutherana mandatur ut notent ea quae pro instauranda orthodoxa fide et pro asserenda Sedis Apostolicae auctoritate a Praemonstratensibus peracta fuere Congregationi de Propaganda fide communicanda (1630), p. 147.

Votum castitatis

- Renovantur decreta capitularia anni 1517, 1526, 1532, 1535 et 1541, p. 17-18.
- Prohibetur religiosis omnis egressus extra septa monasterii sine praelati venia (1605), p. 18.

Votum obdientiae

- Renovatur constitutio cap. gen. 1575 de non vocando in ius proprium abbatem vel confratrem coram iudicibus saecularibus (1605), p. 19.
- Renovatur inhibitio cap. gen. 1527: non licet resignare beneficia vel monasteria in utilitatem saeculariorum (1605), p. 19.
- Decreta disciplinaria (1605), p. 19.
- Vitetur praxis recurrendi ad iudicem saecularem ad lites componendas (1618), p. 46.

Votum paupertatis

- Renovantur decreta capitularia annorum 1331, 1498, 1503, 1518, 1526, 1527, 1532, 1539, 1541 (1605), p. 14-17.
- Suppellectilis tam conventualium quam parochorum describenda est (1605), p. 16.

LITURGICA

Divinum officium

- Decreta disciplinaria (1605), p. 12-13.

Liber ordinarius

Redactio Libri ordinarii committitur abbati Ninoviensi Ioanni David (1622), p. 99.

Coetus pro redigendo Libro ordinario constituitur (1630), p. 146.

Dubia proposita circa textum novi Ordinarii solvuntur (1630), p. 154.

Officium B.M.V. denuo imprimendum curabitur (1630), p. 155.

Liber ordinarius observandus imponitur, sed redactio finalis fiet postea (1630), p. 156.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 4, linea 30: loco «annis 1596-1631», lege «annis 1596-1613»

Pagina 7 huius editionis sermo fit de capitulo generali anno 1592 celebrato. Fons huius assertionis est mentio huiusmodi capituli in codice ms Nancy 1767 (997) fol. 20. Duplex mendum hic indicandum est. Decretum tamquam statutum a capitulo generali anni 1592 non invenitur in codice manuscripto Nancy 997 sed 994. Ibi clare patet non agi de capitulo generali anno 1592 celebrato, sed anno 1542. Etenim, decretum relate ad Statuta anni 1505, Dist. 2, cap. 13, n. 43, de facto invenitur in serie decretorum capituli 1542 (cfr. J.B. VALVEKENS, *Acta et Decreta*, t. III, p. 152). Definitio relate ad Statuta D. 2, cap. 23, n. 3 et 5 (non 6 uti in editione) in hoc elencho capituli 1542 non habetur, quamvis C.L. Hugo in manuscripto citato expresse ad capitulum anni 1542 referat, remittens ad manuscriptum ex monasterio S. Martini Laudunensis.

p. 13, linea 35: loco «Reservari possint», lege «reservari possint»

p. 19, linea 35: loco «operum navantes», lege «operam navantes»

p. 20, linea 22: loco «Funibula arbitrio», lege «Funicula arbitrio»

p. 21, linea 17: loco «Ordinis nostri statum nostri Ordinis pertinent», lege «Ordinis nostri statum pertinent»

p. 22, linea 27: loco «numeris absoluta», lege «muneribus absoluta»

p. 30, linea 14: loco «inexcusabiles indicabo», lege «inexcusabiles iudicabo»

p. 30, linea 22: loco «insigni Cervi», lege «insigno Cervi»

p. 35, linea 24: loco «in pristinum ius suum», lege «in pristinum ius suum asserendae»¹⁾

p. 35, linea 37: loco «erat frater abbatis», lege «erat nepos ex fratre abbatis»

p. 41, linea 30: loco «evaginatam gladium», lege «evaginatam gladium»

p. 42, linea 30: loco «humiliter perrecto», lege «humiliter porrecto»

p. 43, linea 13: loco «ducentarum in singula capita», lege «ducentarum librarum in singula capita»²⁾

p. 44, linea 1: loco «domus nostrae augustiis», lege «domus nostrae angustiis»

p. 46, linea 19: loco «bibliothecis necessariis», lege «bibliothecae necessariis»

p. 48, linea 25: loco «genere Abbatis», lege «gerere Abbatis»

p. 48, linea 35: loco «frequenter et vicariatibus», lege «frequenter ex vicariatibus»

p. 49, linea 33: loco «necessariae. Declaravit», lege «necessariae, declaravit»

p. 50, linea 18: loco «in Chartulari sub», lege «in Chartulario sub»

p. 51, linea 25: loco «peritum aliungere», lege «peritum adiungere»

p. 51, linea 35: loco «in facie Capituli minoribus quibusdam», lege «in facie Capituli minacibus quibusdam»³⁾

¹⁾ Cfr. Ms. Nancy, 944, f° 37 r°.

²⁾ Cfr. ibid., f° 43 v°.

³⁾ Cfr. ibid., f° 50 v°.

- p. 56, linea 21: loco «Statutis Ordinis, Dist. L, cap. 15», lege «Statutis Ordinis, Dist. I, cap. 15»
- p. 60, linea 20: loco «deambulationis ergo», lege «deambulationis causa ergo»
- p. 67, nota 128) Paulus V, (Borghese), *Exigit Pastoralis*, 1617, 28 Juli, (J. Le Paige, *BPO*, p. 750).
- p. 69, linea 17: loco «Item, Capitulum», lege «Hic, Capitulum»⁴⁾
- p. 70, linea 5: loco «a paucis diebus renuntiaret», lege «a paucis diebus citra impetratis renuntiaret»⁵⁾
- p. 70, linea 8: loco «submissent», lege «submisisset»
- p. 71, linea 15-20: loco «Rev. Dom. Sancti Martini Laudunensis
Rev. Dom. Cuissiacensis
Rev. Dom. S. Mariae Mussipontanae
Rev. Dom. Parcensis»,
lege «Rev. Dom. Sancti Martini Laudunensis
Rev. Dom. Floreffiensis
Rev. Dom. Cuissiacensis
Rev. Dom. Dommartinensis
Rev. Dom. Parcensis
Rev. Dom. Furnensis»⁶⁾
- p. 71, linea 17: loco «Rev. Dom. Liurnensis», lege «Rev. Dom. Linoviensis»⁷⁾
- p. 72, linea 1: loco «Rev. Dom. Sancti Augustini Morinorum»¹¹⁾,
lege «Rev. Dom. Leffiensis
Rev. Dom. Sancti Augustini Morinorum»¹¹⁾
Rev. Dom. Knechtstedensis»¹²⁾⁸⁾
- p. 72, nota 13: loco «Nomina Praepositorum non indicantur apud N. BACKMUND, *oc*, t. I, p. 171», lege «Annis 1612-1632, Lambertus Woet praepositus erat S. Gerlaci. Cfr. N. BACKMUND, *Monasticon Praemonstratense*, editio secunda, t. I, p. 218»
- p. 76, linea 20: loco «de scrutinio in lectionibus», lege «de scrutinio in electionibus»
- p. 76, linea 32: loco «commendatum sese et», lege «commendatum esse et»⁹⁾
- p. 77, linea 38: loco «praesentandi se ad gradus», lege «praesentandi ad gradus»¹⁰⁾
- p. 80, linea 20: loco «transmissis.», lege «transmissis. (nota editoris: quae puncta seu dubia, ab abbate Godefrido II Reichman (Arnsberg) nomine circariae Westphaliae praesentata, exstant in ms. Nancy, 944, f° 73 r°-v°, 74 r°, et ad calcem horum addendorum integre eduntur).

⁴⁾ Cfr. *ibid.*, f° 66 r°.

⁵⁾ Cfr. *ibid.*, f° 69 r°.

⁶⁾ Cfr. *ibid.*, f° 75 r°.

⁷⁾ Cfr. *ibid.*, f° 75 r°.

⁸⁾ Cfr. *ibid.*, f° 76 r°.

⁹⁾ Cfr. *ibid.*, f° 80 r°.

¹⁰⁾ Cfr. *ibid.*, f° 80 r°.

- p. 81, linea 19: loco «Nancy 1767 (944), fol 81 r°)», lege «Nancy 1767 (944), fol 82 r°)»
- p. 81, linea 24: loco «Sororibus proponendis», lege «Sororibus proponere»
- p. 89, linea 31: loco «erat frater abbatis», lege «erat nepos ex fratre abbatis»
- p. 93, linea 13: loco «stratensi fundato», lege «stratensi Parisiis fundato»¹¹⁾
- p. 94, linea 12: loco «decima sexta mensis», lege «decima sexta dictorum mensis»¹²⁾
- p. 94, linea 22: loco «consiliario, clericos», lege «consiliarios, clericos»
- p. 99, linea 27: loco «Ordinarium hoc Capitulum», lege «Ordinarium hoc Capitulo»¹³⁾
- p. 99, linea 28: loco «deputatos examinetur», lege «deputatos examinatum»¹³⁾
- p. 123, linea 32: loco «rum decursu», lege «rum annorum decursu»
- p. 150, linea 18: loco «anno 1620», lege «anno 1622»
- p. 197, in annotatione 45 potius indicandum esset Joannes de Lompagieu, abbas Gratiae Dei, = Saint-Jean-de-la-Castelle (Backmund, I, 196), quam Deodatus Mans, praepositus Gratiae Dei = Gottesgnaden. In textu decreti capitularis mentio fit *abbatis* Gratiae Dei et, insuper, praepositus Saxoniae probabiliter non reliquit regionem suam ad tractandam apud curiam regiam Parisiensem quaestionem de iurisdictione abbatis generalis in communitatem antiqui rigoris.

¹¹⁾ Ibid., fol. 90 r°.

¹²⁾ Ibid., fol. 90 r°.

¹³⁾ Ibid., fol. 94 r°.

(ex ms. Nancy, Bib. Mun. 994, fol. 73 r°-v^o; 74 r°)

PUNCTA QUAEDAM PATRIBUS IN CAPITULO GENERALI
PROPONENDA

1. Consultius esse videtur nova Statuta primo anno publicari, secundo examinari et ad praxim adduci, tertio vero anno approbari et a Summo Pontifice confirmari qui multis in locis adhuc examinata non sunt, multo minus ad praxim deducta. Ita prescribitur cap. 1, Dist. 4 *de annuo capitulo*.
2. Cavendum est ne post brevem aliquot annorum lapsum Statuta sic vel quaevis aliae ordinationes sive mutationes tam Breviarii vel officii divini, quam etiam Statutorum, reprobentur vel de novo condantur.
3. Utile quoque esse deinceps maiorem fieri inter praelatos communicationem earum rerum quae ad conservandam et augendam disciplinae monasticae observationem facerent, in quo hisce in partibus praesertim inter praepositos monasteriorum nobilium deprehenditur defectus non exiguus qui raro aut numquam causas suas cum aliis communicant.
4. Quaeritur num paucitas vel infirmitas fratrum excuset quominus horae canonicae decantentur.
5. An etiam distributio temporis in statutis praescripta sit pro Virginibus quibus vel exire non licet, studere non incumbit, vel alia exercitia minus conveniunt.
6. An Virgines ad professionem nonnisi ad 16. completo possint admitti quod Patris Abbatis iudicio committi posset.
7. An eadem 2 annos professionis habere debeant.
8. An capucia necessario super casaccas sit gestanda, et videtur quod non quia etiam Benedictini monachi propinquiore huiusmodi non gestare dignoscuntur.
9. Breviarium novum primo quoque tempore prostaret imprimi et expediri.
10. Quaeritur num sororibus laicis licet exire claustrum ad laborem necessarium perficiendum.
11. An etiam in lingua vernacula possit fieri extractus ex Statutis et Optica in usum Virginum latinae linguae ignararum.
12. An etiam iisdem liceat ad mensam uti lectione in lingua vulgari.
13. Quamvis etiam quibusdam in locis suis provinciae parum visitatione correctum sit et corrigatur, optandum tamen est constitui aliquem praelatum cum commissione continua qua data opportunitate uti posset.
14. An etiam festum S. Norberti quod raro eodem die quo incidit fieri potest et fere semper transferendum, possit etiam in dominicam transferri qua populus se magis ad lucrandas indulgentias qualificare possit.
15. An Visitoribus, vel patri Abbati dari possit licentia dispensandi super ingressu proximarum cognatarum in monasterio Virginum in ... ubi commodè arceri non possunt. Interim de praedicta clausurae introductione serio cogitandum est.

16. Poenitentia fratris in alterius cubiculo deprehensi scilicet trium dierum jejunii nimis videtur esse rigida et propterea mitiganda.
17. An expediat impetrare dispensationem a Summo Pontifice super abstinencia dierum septuagesimae et Mercurii in istis locis ubi piscantium est penuria vel nimia caritas praesertim inter saeculares.
18. Petimus praeterea privilegia Ordinis imprimi et in lucem edi.
19. Petimus etiam tallias monasteriorum secundum praesentem statum et possessionem definiri et moderari cum aliquibus monasteriorum status ... habentibus demandam esset.
20. In monasterio Cappel prope Lippiam omnes Virgines haereticae ... comitis haeretici bona fere omnia sub nostro Archiepiscopo Coloniensi qui et ibidem est ordinarius et quia virgines istae pro nunc non ... possunt nisi per sequestrationem reddituum qui ab eodem Archiepiscopo ... deberet, requirenda erit ipsius Serenissima Celsitudo et cum ipsius ... procurandum si successu temporis spes reformationis non ... possent bona illa vel Seminario vel domui novitiatus huius circariae applicari.
21. Monasterium Virginum Vlassem accepit aliquando a Poenitentiario S. Pontificis indultum aliquod super habitu et quibusdam aliis, sed virgines ... ulterius procedentes monasterium in Ecclesiam saecularem converterunt.
22. Monasterium Olinghausen(se) ante breve tempus a Sum(mo) Ponti(fice) est ... et fraternitati apud Capucinos ... institutae incorporatum, postea in Olinghausensem redemptum et in Ecclesiam canonissarum saecularium conversum, quia vero adhuc octo virgines professae ibidem morantur creditum est Summum Pontificem male informatum esse; optandum est a Summo Pontifice impetrari decretum generale omnia huiusmodi monasteria concernentia ad Serenissimum Principem nostrum quo ipsi demandetur diligens inquisitio et examen tam super literis exemptionis quam modo obtentionis. Et si inveniatur sub- et obreptitiae impetratae huiusmodi exemptione, sine extinctione, cogantur eadem loca sese rursus subiicere maxime cum huiusmodi exemptione non sine maximo scandalo et infamia Sedis Apostolicae habeantur.
23. Petitur ne posthac praepositi virginum computum coram solo conventu rerum ignaro facere liceat, sed in praesentia Patris Abbatis vel eidem postea examinandis transmittere.
24. Tandem petitur etiam ut quaedam in Olinghausen professa virgo bonae voluntatis quae huiusmodi mutationem impedire non potest, possit satisfacere lectioni horarum dum est in choro cum aliis legendo breviarium Coloniense, quia alias erit durum si extra chorum postea teneatur legere horas juxta ritum Ordinis, quod tamen extra chorum facit et facere parata est.

fr. Godefridus Reichman abbas
Wedinghausanus

ELENCHUS MATERIAE TOMI IV

Capitulum generale 1588	5
Capitulum generale 1591	6
Capitulum generale 1592	7
Capitulum generale 1605	8-27
Capitulum generale 1618	28-70
Capitulum generale 1619	71-85
Capitulum generale 1622	86-101
Capitulum generale 1625	102-117
Capitulum generale 1627	118-142
Capitulum generale 1630	143-187
Capitulum generale 1633	188-214
Index personarum et locorum	215-231
Index rerum	232-240
Addenda et corrigenda	241-245

2

